

ΟΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΣ
В Л Д Н

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Σ ΒΟΥΤΕΤΑΚΗ

ΧΑΝΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

1902

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΡΙΤΗ

ΚΡΗΤΙΚΑ 1577

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Σ. ΒΟΥΤΕΤΑΚΗ — ΧΑΝΙΩΝ —

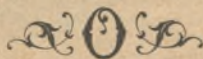
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Αρ. αρθ. 65.460

Χρονολ. Είσευ. 19-8-'09

Είδος της Εκδόσεως

Αριθ. 379.494.95/30

ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΕΛΛΗΝ

ΗΤΟΙ

ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟΝ ΤΟΥ, ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ, ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑΝ

ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑΝ

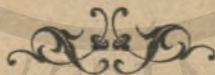
Β.

ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΠΡΟΥΧΟΝΤΩΝ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

ΔΙΑ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΡΙΤΗ

ΕΝ ΧΑΝΙΟΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ "Η ΠΡΟΟΔΟΣ", Ε.Δ.ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑΚΗ

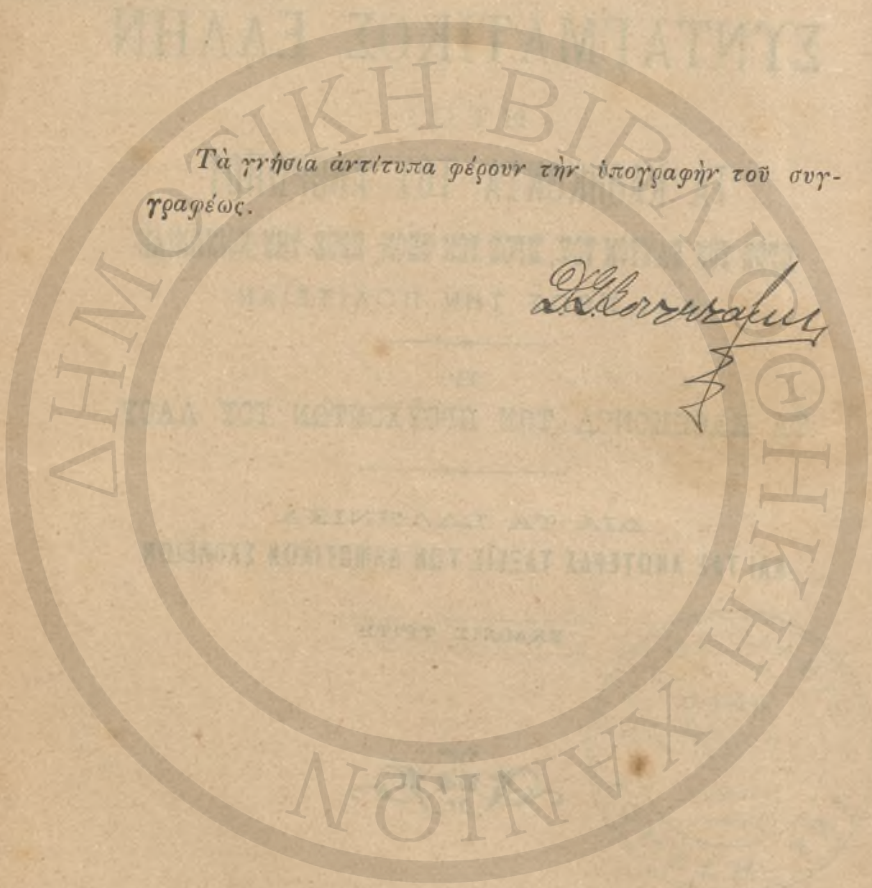
1902

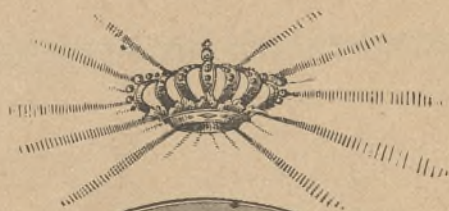

379.494.954
BOY

Τὰ γρήσια ἀρτίτυπα φέρουν τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγ-
γραφέως.

Handwritten signature

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α΄. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Γεννηθείς τὴν 12 Δεκεμβρίου 1845

καὶ ἀνελθὼν τὸν Ἑλληνικὸν Θρόνον τὴν 19 Ὀκτωβρίου 1863

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Μὴν 20ὴν Αὐγούστου 1901 ἐγένετο ἡ πρώτη ἐκδόσις τοῦ ἀνά χειῖρας ἔργου ἡμῶν. Μετὰ δύο μῆνας ἀπὸ τῆς χρονολογίας ταύτης, ἐξαντληθείσης τῆς πρώτης, ἐδέησε νὰ γίνῃ δευτέρα αὐτοῦ ἐκδόσις καὶ ἤδη, πρὶν ἀκόμη παρέλθῃ ὀλόκληρον ἔτος, εὐρίσκόμεθα εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν, ἐξαντληθείσης καὶ τῆς 6' ἐκδόσεως, νὰ προβῶμεν εἰς τρίτην τοιαύτην. Οὕτω δὲ μετὰ πρὸς τῆς εὐχαριστήσεως ἡμῶν βλέπομεν τὴν διάδοσιν καὶ ἐκλαίκευσιν τοῦ ἔργου ἡμῶν τούτου γοργῶ τῷ βήματι βαίνουσας καὶ ἤς ἐκλαϊκέσεως τὴν ἐπίτευξιν ἡμεῖς μὲν σφοδρῶς ἐπεθυμήσαμεν καὶ ἀόκνως ἐπεδιώξαμεν, οἱ δὲ εἰλικρινῶς ἐπιθυμοῦντες τὴν ὑγειεστέραν καὶ ἐθνικωτέραν τοῦ λαοῦ μόρφωσιν καὶ πολιτικὴν αὐτοῦ διάπλασιν ηὐχθήθησαν καὶ ἡ εὐχὴ των αὐτῆ, ἀπόρροια τοῦ εἰλικρινεστέρου πόνου καὶ τοῦ ἀγνοτέρου πατριωτισμοῦ, πολλαχῶς καὶ ζωηρῶς ἡμῖν ἐξεδηλώθη. Λογιζόμεθα δὲ λίαν εὐτυχεῖς βλέποντες ὅτι εἰς τὴν ἐκλαίκευσιν ταύτην τοῦ ἔργου ἡμῶν συντρέχει καὶ ἡ τόσον ἐνθερμος καὶ ἐνθουσιώδης ὑποδοχὴ καὶ πάνδημος ἐπικρότησις, ἥς τοῦτο, τόσον καὶ ἐκ τῆς τάξεως τῶν λογίων ὅσον καὶ ἐκ τῆς τάξεως τοῦ λαοῦ, ἔτυχεν.

Τὰ ἀποσταλέντα ἡμῖν συγχαρητήρια, ὧν ὀλίγα τινα παραθέτομεν κατωτέρω, προερχόμενα ὅπ' ὅ,τι ἐξοχον καὶ ἀριστοκρατικὸν εἰς πνεῦμα, εἰς φρόνημα, εἰς αἴσθημα καὶ εἰς γράμματα ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ τὸ Πανελλήνιον, ὡς καὶ αἱ μᾶλλον ἢ κολακευτικαὶ συστάσεις ὄλων τῶν ἀρμοδίων ἐπισήμων ἀρχῶν Ἑλλάδος καὶ Κρήτης, δύνανται ἴσως νὰ πείσουν πάντα τινὰ

ὅτι τὸ ἀνά χειρας ἔργον ἡμῶν φέρει τὴν σφραγίδα τοῦ κύρους
 μιᾶς ἐπιτυχίας καὶ τὸν τίτλον, τὸν ἀναμφισβήτητον, τοῦ
 ἔθνωφελούς βιβλίου, τοῦ οὐ μόνον χρησίμου, ἀλλ' ἴσως καὶ
 ἀπαραιτήτως ἀναγκαίου δια πάντα Ἑλληνα οἰκογενειάρχην,
 ἐκ τῶν εὐγενῶς ὄνειροπολούντων γὰ ἰδῶσιν ἡμέραν τινα τὰ
 τέκνα τῶν πραγματικῶς πατοιῶτας καὶ τελείους Ἑλλήνας
 παλίτας.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

τῆ 3 Ἰανουαρίου 1902

Ἀξιότιμε Κύριε,

Ἡ Α. Θειοτάτη Παναγιότης, ὁ σεπτὸς ἡμῶν Οἰκουμενικὸς
 Πατριάρχης Ἰωακείμ ὁ Γ', ἐνετείλατό μοι ἵνα ἐκφράσω
 ὑμῖν τὴν εὐαρέσκειαν Αὐτοῦ διὰ τὸ ὑφ' ὑμῶν ἐκδοθὲν χρι-
 στιμον καὶ κοινωφελὲς ἔργον καὶ τὰς εὐχαριστίας Αὐτοῦ διὰ
 τὴν εὐγενῆ προθυμίαν ὑμῶν, ἵνα

Ἐπὶ τούτοις διατελῶ ὄλως πρόθυμος
 Ὁ ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
 † Ἀρχιμανδρίτης ΦΩΤΙΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τοὺς λειτουργοὺς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως

Συνιστῶντες θαρροῦντως ὑμῖν τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ
 Συνταγματικὸς Ἑλληνας» ἢτοι «τὰ καθήκοντα τοῦ
 ἀνθρώπου, τοῦ συνταγματικοῦ πολίτου κλπ.»
 ἐκδοθὲν ἔργοντοῦ κ. Δ. Βουτιτάκη, ὡς συνιελούην εἰς τὴν
 μόρφωσιν καὶ διάπλασιν χρηστῶν πολιτῶν, παραγγέλλομεν
 ἵνα διευκολύνητε τὴν διάδοσιν οὐ μόνον παρὰ τῆ ἐμπει-
 στευμένη ὑμῖν πρὸς διαπαιδαγώγησιν νεότητι, ἀλλὰ καὶ
 παρὰ τῆ κοινωνία ἐν ἣ δοῦτε.

Ὁ Ὑπουργός
 Α. ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Ἄρθ. Πρωτ. 3684

» Διεκπ. 2952

ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Η ΑΝΩΤΕΡΑ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Πρὸς τὸν κ. Δημ. Σ. Βουτετάκη
Κύριε,

Τὸ ἑναγχος ὑφ' ὑμῶν ἐκδοθὲν βιβλίον «Ὁ Συνταγματικὸς Ἑλληνας» ἦτοι «Τὰ καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου κλπ.» δύναται, κατὰ τὴν ἡμετέραν κρίσιν, νὰ εἰσαχθῆ ἴσως ἐπιφέλωσ ὡς ἀναγνωστικὸν βιβλίον εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, διότι καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ εἶνε εὐληπτος καὶ τὸ περιεχόμενον συντελεστικὸν εἰς διάπλασιν τοῦ ἦθους τῶν μαθητῶν.

Ὁ ἐπὶ τῆς Παιδείας καὶ Δικαιοσύνης Σύμβουλος

Α. ΒΟΡΕΑΔΗΣ

Ἄρθ. Πρωτ. 405

» Διεκπ. 201

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

Πρὸς τοὺς κ. Νομαρχιακοὺς Επεθιωρητάς, Ἑλληνοδιδασκάλους καὶ διδασκάλους τῶν Δημοτικῶν Σχολείων.

Ἐν πάσῃ συνταγματικῇ πολιτείᾳ καὶ ὁ ἔσχατος τῶν πολιτῶν καλὴν χρῆσιν ποιούμενος τῶν χορηγουμένων αὐτῷ ἐλευθεριῶν δύναται νὰ ἀποδῆ ὠφέλιμος οὐχὶ μόνον εἰς ἑαυτὸν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πατρίδα του.

Διὰ τοῦτο ἐν ταῖς συνταγματικαῖς πολιτείαις πρέπει ἐκ παιδῶν οἱ ἄνθρωποι νὰ διδάσκωνται τὰ καθήκοντα καὶ δικαιώματα τοῦ συνταγματικοῦ πολίτου. Βιβλίον κατάλληλον πρὸς τοῦτο ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ συμπολίτου ἡμῶν κ. Βουτετάκη ἐπιγραφόμενον «Ὁ Συνταγματικὸς Ἑλληνας» ἦτοι «Τὰ καθήκοντα καὶ δικαιώματα τοῦ συνταγματικοῦ πολίτου καὶ τῶν Δημάρχων» ὅπερ καὶ τὸ ἐν Ἑλλάδι Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας συνέστησε δι' ἐγκυκλίου του ὑπὸ ἡμερομηνίαν 18 Ἰανουαρίου 1902 ὡς βιβλίον συντελοῦν εἰς τὴν μόρφωσιν χρηστῶν πολιτῶν.

Διὰ γλώσσης εὐλήπτου καὶ τρόπου μεθοδικοῦ ἀναπτύσσονται ἐν αὐτῷ πλεῖστα πράγματα δυνάμενα νὰ ἀποδῶσιν

ὠφέλιμα εἰς πάντα φιλομαθῆ ἀνθρώπων. Ὅθεν παραγγέλλομεν ὑμῖν ὅπως ὑποδεικνύοντες τὴν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ εἰρημένου βιβλίου ὠφέλειαν, διευκολύνετε τὴν διάδοσιν τούτου οὐ μόνον παρὰ τῆ ἐμπειπιστευμένη ὑμῖν πρὸς διαπαιδαγωγικὴν νεότητι, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῆ κοινωνία ἐν ἧ ὄρατε.

Ἐν Χανίοις τῆ 15 Φεβρουαρίου 1902.

Ὁ ἐπὶ τῆς Παιδείας καὶ Δικαιοσύνης Σύμβουλος

Α. ΒΟΡΕΑΔΗΣ

ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Ο ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ

ΧΑΝΙΩΝ ΚΑΙ ΣΦΑΚΙΩΝ

Πρὸς τοὺς κυρίους κ. Καθηγητὰς καὶ Διδασκάλους τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων καὶ τοὺς κ. κ Διδασκάλους τῶν Δημοτικῶν σχολείων.

Ὁ ἐπὶ τῆς Παιδείας καὶ τῆς Δικαιοσύνης Σύμβουλος παραγγέλλει ὑμῖν διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 405)201 ἐγκυκλίου του ὅπως ὑποδεικνύοντες τὴν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ «Περὶ καθηκόντων καὶ δικαιωμάτων τοῦ πολίτου κλπ.» βιβλίου τοῦ συμπατριώτου ἡμῶν κ. Βουτετάκη ὠφέλειαν, διευκολύνωμεν τὴν διάδοσιν τούτου οὐ μόνον παρὰ τοῖς μαθηταῖς πρὸς διαπαιδαγωγίαν ἀλλὰ καὶ παρὰ τῆ καθόλου κοινωνία ἐν ἧ ὄρωμεν. Τὰς αὐτὰς συστάσεις δι' ἐγκυκλίου του ὑπὸ χρονολογίαν 18 Ἰανουαρίου 1902 ἐποιήσατο καὶ τὸ ἐν τῆ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας. Ἀμφότερα τὰς συστάσεις ταύτας προσεκάλεσεν ἡ πραγματικὴ ἀξία τοῦ ἐν λόγῳ βιβλίου καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς εἰσαγωγῆς αὐτοῦ εἰς τὰ σχολεῖα. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον κρίνομεν ἐπιβεβλημένον ὑμῖν, ἀφ' ἑνὸς μὲν χάριν τῶν μαθητῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς ἐνθάρρυνσιν παντὸς λογίου καὶ δεξιοῦ χειριστοῦ τῆς γραφίδος, ὅπως παρακαλέσωμεν ὑμᾶς νὰ εἰσαγάγητε τὸ ἐν λόγῳ βιβλίον εἰς τὰ σχολεῖά σας ἐπιβάλλοντες οἱ μὲν τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων κ. κ. Καθηγηταὶ εἰς πάσας τὰς τάξεις, οἱ δὲ τῶν Δημοτικῶν ἀμφοτέρων τῶν φύλων εἰς τὰς δύο ἀνωτέρας. Τὸ βιβλίον τοῦτο ἐλαχίστης δεῖται ἐρμηνείας, δύνανται δ' οἱ μαθηταὶ καθ' ὀρισμένας ὁρας νὰ ἀναγινώσκωσι τοῦτο τῆ ἐπιδέξει καὶ τῆ βοήθειᾳ ὑμῶν ἐφ' ὅσον παρίσταται ἀνάγκη τοιαύτης. Ἡ μελέτη τοῦ

βιβλίου τούτου επιβάλλεται ἐπὶ μᾶλλον τοῖς μαθηταῖς καθ' ὅσον οἱ πλεῖστοι διακόπτοντες ἀπὸ τοῦ δημοτικοῦ ἢ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου τὰς σπουδὰς τῶν ἔχουσιν ἀπόλυτον καθῆκον καὶ πρὸς ἑαυτοὺς καὶ πρὸς τὴν πατρίδα νὰ γνωρίζωσι τὰς παντὶ συνταγματικῶ πολίτη ἐπιβαλλομένας ὑποχρεώσεις, ἃς διεξοδικῶς καὶ λίαν ἐπιτυχῶς ἀναλύει τὸ συνιστώμενον βιβλίον.

Πεποιθᾶμεν ὅτι ἡ σύστασις ἡμῶν αὕτη θέλει γίνεαι εὐαρέστως ἀποδεκτὴ καὶ ὅτι ἡ διάδοσις τοῦ βιβλίου τούτου προθύμως θέλει εὐρεῖ ἡμᾶς ὑποκινητὰς καὶ συνηγόρους ἐνθουσιαστούς.

Ἐν Χανίοις τῆ 20 Φεβρουαρίου 1902.

Ὁ Νομαρχιακὸς Ἐπιθεωρητὴς

N. ΠΙΜΠΛΑΚΗΣ

ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

ΑΝΩΤΕΡΑ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

Πρὸς τοὺς κ. κ. Δημάρχους

Κύριοι,

Τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Συνταγματικὸς Ἑλλήν» ἦτοι «Τὰ καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου κλπ.» πρὸ μικροῦ ἐκδοθὲν βιβλίον τοῦ κ.Δ. Βουτετάκη, εὐρίσκοντες τὰ μάλα ἠθοποιητικὸν καὶ κοινῆς ὠφελείας πρόξενον, ὡς δυνάμενον σπουδαίως νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν διαμόρφωσιν καὶ διάπλασιν ἐναρέτων καὶ χρηστῶν ἀνθρώπων, ἐπιθυμοῦντες δὲ νὰ διευκολύνωμεν τὴν διάδοσιν καὶ κυκλοφορίαν τοῦ βιβλίου τούτου ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ λαοῦ, συνιστῶμεν τοῦτο θερμῶς ἡμῖν, Κύριε Δήμαρχε, παρακαλοῦντες ὅπως φροντίσῃτε περὶ τῆς διαδόσεως αὐτοῦ . . . . .

Ὁ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Σύμβουλος

M. P. ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΣ

ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΣΦΑΚΙΩΝ

Ἀξιότιμε κ. Δημ. Βουτετάκη

Θεωρῶ καθῆκόν μου νὰ καταστήσω ἡμῖν γνωστὰς τὰς κατὰ τὴν τελευταίαν ἀνὰ τὸν ἡμέτερον Νομὸν περιοδείαν μου ἀποκομιθεῖσας ἐντυπώσεις μου σχετικῶς πρὸς τὴν

ὑποδοχὴν. ἥς ἔτυχε τὸ ὑψ' ὑμῶν ἐκπονηθὲν ἔργον «Τὰ καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου κλπ.» καὶ τοῦτο, διότι φρονῶ ὅτι πάντες ὀφείλομεν νὰ ὑποδοθῶμεν ὅ,τι δύναται νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ταχεῖαν ἀνάπτυξιν καὶ ὑγιᾶ διαπλάσιν τοῦ λαοῦ.

Ἔργα δὲ μετὰ τόσης προθυμίας καὶ εὐχαριστήσεως, πρωτοφανοῦς δύναται τις νὰ εἴπῃ, ἀναγινωσκόμενα παρὰ τοῦ μὴ φιλιαναγνώστου λαοῦ, δέον νὰ τυγχάνωσι, κατὰ τὴν κρίσιν μου, τόσον παρὰ τῶν ἐπισήμων ἀρχῶν, ὅσον καὶ παρὰ παντός μεριμνῶντος καὶ ἐνδιαφερομένου διὰ τὴν ἀληθῆ πρόοδον τοῦ λαοῦ, πάσης ὑποστηρίξεως πρὸς εὐρυτέραν αὐτῶν ἐξάπλωσιν, τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον πλὴν τῶν μεγάλων καὶ ἐθνωφελῶν ἀληθειῶν ἥς διδάσκουσι, συντελοῦσι τὰ μάλα καὶ διὰ τοῦ ἐπαγωγοῦ καὶ τερπνοῦ καὶ ἀπλοῦ τρόπου, δι' οὗ τὰς διδάσκουσι καὶ διὰ τὸ ἄκρως ἐλλιπτον αὐτῶν, εἰς τὴν ὄψιν τοῦ λαοῦ πρὸς τὴν φιλομάθειαν καὶ ἀνάγνωσιν. Ὅπόθεν λοιπὸν καὶ ἂν διήλθον, ἐνθα τὸ βιβλίον ὑμῶν εἶχεν ἀποσταλῆ, τοῦ λόγου συμπροσόντος περὶ τούτου, μοὶ ἔλεγον οἱ χωρικοὶ «πρώτην φοράν ποῦ βλέπομεν τόσον ὠραῖον βιβλίον, νὰ λέγῃ τόσον ὠραῖα πράγματα καὶ νὰ τὸ νοιώθωμεν καὶ ἡμεῖς». Δύναμαι ὁθεν νὰ σᾶς βεβαιώσω ἐξ ὅσων ἀντελήφθην ὅτι τὸ βιβλίον ὑμῶν ἐπέτυχε θαυμασίως τοῦ σκοποῦ του. Ἴσως δὲ πρώτην φοράν βιβλίον διδασκτικὸν ἔγινε τόσον εὐπρόσδεκτον καὶ ἀρεστὸν εἰς τοὺς χωρικοὺς. Εἶθε δὲ καὶ ὅλα τὰ βιβλία τῶν σχολείων μας νὰ ἐδίδασκον τόσον ἀκόπως καὶ τερπνῶς τὰ παιδιὰ μας.

Περαίνων βεβαιῶ ὑμᾶς ὅτι θὰ ἐξυμνηρηθῆτε πολὺ τὴν κοινωνίαν καὶ ἰδίᾳ τοὺς χωρικοὺς, ἐὰν φροντίσετε δ' οἰουδηποτε τρόπου νὰ τὸ διασπείρῃτε εἰς ὅλα τὰ κέντρα καὶ χωρία καὶ θεωρῶ καθήκον μου καὶ ὡς πολίτης καὶ ὡς Νομάρχης νὰ ἐνθαρρύνω ὑμᾶς εἰς τὴν συγγραφὴν καὶ ἄλλων ὁμοίων ἔργων, ἀκολουθοῦντας τὴν καινοτομίαν ἣν ἐν τῷ ἔργῳ ὑμῶν τούτῳ ἠκολουθήσατε καὶ ἦν μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεώς μου ἐπικροτῶ.

Δέξασθε κ.λ.π.

Ὁ Νομάρχης Σερικίων (Χανίων)
ΣΤΥΛ. ΦΩΤΑΚΗΣ

Ἀξιότιμε Κύριε

Ἐνεκα τοῦ πρό μικροῦ τελεσθέντος γάμου μου ἐβράδυνα ν' ἀπαντήσω ὑμῖν. Τὸ βιβλίον σας ἀνέγνωσα πρό πολλοῦ καὶ τὸ ἀπῆλαυσα κυριολεκτικῶς. Ἡ γλώσσά του, αἱ φράσεις του, αἱ ἐννοιαὶ του κατ' ἐμὲ εἶνε ὅ,τι ἐκλεκτὸν διὰ

τὸν λαόν· Εὐρίσχω μόνον ὅτι πολλοὶ τῶν θαυμασίων αὐτοῦ
φράσεων θρῆδύναντο νὰ ἐκφρασθῶσι καὶ συντομώτερον.

(Σ. Σ. Ἀληθῶς, Κύριε Στάη· ἐὰν δὲν προωρίζετο διὰ τοὺς ἀμορ-
φώτους καὶ μὴ ἀνεπτυγμένους νόας).

Μετὰ τῶν θερμοσιάτων συγχαρητηρίων μου διατελῶ πρό-
θυμος καὶ εὐκρινῆς φίλος σας.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΣΤΑΗΣ

Τέως Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας τῆς Ἑλλάδος

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ

Φίλε Κύριε,

Θερμῶς εὐχαριστῶ διὰ τὸ ὥραϊον βιβλίον τὸ ὁποῖον εἶ-
χετε τὴν εὐγενῆ καλωσύνην νὰ μοὶ ἀποστείλατε. Τυχῶν
κατ' αὐτὰς εὐκαιρίας τὸ ἀνέγνωσα καὶ τὸ εὖρον πολὺ σκό-
πιμον καὶ ἐπιτυχές

Εὐχαριστῶν ὑμᾶς καὶ πάλιν

Διατελῶ ὢν ὑμέτερος

Σ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Πρύτανης τοῦ Ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου

Ἀξιότιμε Κύριε Βουτετάκη,

Πρὸ τριῶν ἡμερῶν ἐπανελθὼν ἐνταῦθα εὖρον τὸ ὑμέτερον
σύγγραμμα, ἐπὶ τῇ ἀποσιολῇ τοῦ ὁποίου εὐχαριστῶ εἰς
ἄκρον. Ἀνέγνων τοῦτο μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ μεγάλου
ἐνδιαφέροντος, δύνανται δὲ μετὰ πάσης εὐκρινείας νὰ
συγχαρῶ ὑμῖν ἐπὶ τῷ ἔργῳ, οὐ μόνον διὰ τὰς ὑγιεῖς ἠθι-
κὰς, κοινωνικὰς καὶ πολιτικὰς ἀρχὰς ἃς διδάσκει, ἀλλὰ
καὶ διὰ τὸ ἐπαγωγὸν καὶ ἀποτελεσματικὸν τῆς διδασκα-
λίας. Τοιοῦτων βιβλίων ἔχομεν καὶ ἐν Ἑλλάδι σπάνιν καὶ
ἀνάγκην, μετὰ χαρᾶς δὲ ἠθελον μάθει, ὅτι τὸ βιβλίον σας
εἰσάγεται ὑπὸ τῶν ἐπιμελουμένων τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν
Κρήτῃ ὡς ἀνάγνωσμα εἰς τὰ δημοικὰ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἐλ-
ληνικὰ σχολεῖα. Μεγάλην πάντως θέλει ἔχει ἐπίδρασιν ἐπὶ
τῆς μορφώσεως τῶν Κρητοπαίδων

Δέξασθε τὰς φιλικωτάτας προσρήσεις μου

ΣΤΕΦ. ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ

πρ. Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος

ὑποδοχὴν, ἥς ἔτυχε τὸ ὑφ' ὑμῶν ἐκπονηθὲν ἔργον «Τὰ καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου κλπ.» καὶ τοῦτο, διότι φρονῶ ὅτι πάντες ὀφείλομεν νὰ ὑποδοθῶμεν ὅ,τι δύναται νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ταχεῖαν ἀνάπτυξιν καὶ ὑγιᾶ διάπλάσιν τοῦ λαοῦ.

Ἔργα δὲ μετὰ τῆσιν προθυμίας καὶ εὐχαριστήσεως, πρωτοφανοῦς δύναται τις νὰ εἴπῃ, ἀναγινωσκόμενα παρὰ τοῦ μὴ φιλαναγνώστου λαοῦ, θεόν νὰ τυγχάνωσι. κατὰ τὴν κρίσιν μου, τόσον παρὰ τῶν ἐπισήμων ἀρχῶν, ὅσον καὶ παρὰ παντός μεριμνῶντος καὶ ἐνδιαφερομένου διὰ τὴν ἀληθῆ πρόοδον τοῦ λαοῦ, πάσης ὑποστηρίξεως πρὸς εὐρύτεραν αὐτῶν ἐξάπλωσιν, τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον πλὴν τῶν μεγάλων καὶ ἐθνωφελῶν ἀληθειῶν ἄς διδάσκουσι, συντελοῦσι τὰ μάλα καὶ διὰ τοῦ ἐπαγωγοῦ καὶ τερπνοῦ καὶ ἀπλοῦ τρόπου, δι' οὗ τὰς διδάσκουσι καὶ διὰ τὸ ἄκρως εὐληπτον αὐτῶν, εἰς τὴν ὄψιν τοῦ λαοῦ πρὸς τὴν φιλομάθειαν καὶ ἀνάγνωσιν. Ὅπόθεν λοιπὸν καὶ ἂν διήλθον, ἐνθα τὸ βιβλίον ὑμῶν εἶχεν ἀποσταλῆ, τοῦ λόγου συμπρόσδοτος περὶ τούτου, μοὶ ἔλεγον οἱ χωρικοὶ «πρώτην φορὰν τοῦ βλέπομεν τόσον ὥραϊον βιβλίον, νὰ λέγῃ τόσον ὥραϊα πράγματα καὶ νὰ τὸ νοιώθωμεν καὶ ἡμεῖς». Δύναμαι ὅθεν νὰ σᾶς βεβαιώσω ἐξ ὧν ἀντελήφθην ὅτι τὸ βιβλίον ὑμῶν ἐπέτυχε θαυμασίως τοῦ σκοποῦ του. Ἴσως δὲ πρώτην φορὰν βιβλίον διδακτικὸν ἔγινε τόσον ἐμπρόσδεκτον καὶ ἀρεστὸν εἰς τοὺς χωρικοὺς. Εἶθε δὲ καὶ ὅλα τὰ βιβλία τῶν σχολείων μας νὰ ἐδιδάσκον τόσον ἀκόπως καὶ τερπνῶς τὰ παιδιὰ μας.

Περαίνων βεβαιῶ ὑμᾶς ὅτι θὰ ἐξυπηρετήσῃτε πολὺ τὴν κοινωνίαν καὶ ἰδίᾳ τοὺς χωρικοὺς, ἐὰν φροντίσῃτε δ' οἰοδηποτε τρόπου νὰ τὸ διασπείρῃτε εἰς ὅλα τὰ κέντρα καὶ χωρὰ καὶ θεωρῶ καθῆκόν μου καὶ ὡς πολίτης καὶ ὡς Νομάρχης νὰ ἐνθαρρύνω ὑμᾶς εἰς τὴν συγγραφήν καὶ ἄλλων ὁμοίων ἔργων, ἀκολουθοῦντας τὴν καινοτομίαν ἣν ἐν τῷ ἔργῳ ὑμῶν τούτῳ ἠκολουθήσατε καὶ ἦν μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεώς μου ἐπικροτῶ.

Δέξασθε κ.λ.π.

Ὁ Νομάρχης Σερχίων (Χανίων)
ΣΤΥΛ. ΦΩΤΑΚΗΣ

Ἀξιότιμε Κύριε

Ἔνεκα τοῦ πρό μικροῦ τελεσθέντος γάμου μου ἐβράδυνα ν' ἀπαντήσω ὑμῖν. Τὸ βιβλίον σας ἀνέγνωσα πρὸ πολλοῦ καὶ τὸ ἀπῆλαυσα κυριολεκτικῶς. Ἡ γλῶσσά του, αἱ φράσεις του, αἱ ἐννοιαὶ του κατ' ἐμὲ εἶνε ὅ,τι ἐκλεκτὸν διὰ

τὸν λαόν· Εὐρίσκω μόνον ὅτι πολλὰ τῶν θαυμασίων αὐτοῦ
 φράσεων θρῆδύναντο νὰ ἐκφρασθῶσι καὶ συντομώτερον.

(Σ. Σ. Ἀληθῶς, Κύριε Στάη· ἐὰν δὲν προωρίζετο διὰ τοὺς ἀμορ-
 φώτους καὶ μὴ ἀνεπτυγμένους νόας).

Μετὰ τῶν θερμοσιῶτων συγχαρητηρίων μου διατελῶ πρό-
 θυμος καὶ εὐλικρινῆς φίλος σας.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΣΤΑΗΣ

Τέως Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας τῆς Ἑλλάδος

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ

Φίλε Κύριε,

Θερμῶς εὐχαριστῶ διὰ τὸ ὠραῖον βιβλίον τὸ ὅποιον εἶ-
 χετε τὴν εὐγενῆ καλωσύνην νὰ μοὶ ἀποστείλατε. Τυχῶν
 κατ' αὐτὰς εὐκαιρίας τὸ ἀνέγνωσα καὶ τὸ εὖρον πολὺ σκό-
 πιμον καὶ ἐπιτυχές

Εὐχαριστῶν ὑμᾶς καὶ πάλιν

Διατελῶ ὦν ὑμέτερος

Σ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Πρύτανης τοῦ Ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου

Ἀξιότιμε Κύριε Βουτετάκη,

Πρὸ τριῶν ἡμερῶν ἐπανελθὼν ἐνταῦθα εὖρον τὸ ὑμέτερον
 σύγγραμμα, ἐπὶ τῇ ἀποσιολῇ τοῦ ὁποίου εὐχαριστῶ εἰς
 ἄκρον. Ἀνέγνων τοῦτο μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ μεγάλου
 ἐνδιαφέροντος, δύνανται δὲ μετὰ πάσης εὐλικρινείας νὰ
 συγχαρῶ ὑμῖν ἐπὶ τῷ ἔργῳ, οὐ μόνον διὰ τὰς ἡγεῖαις ἠθι-
 κάς, κοινωνικὰς καὶ πολιτικὰς ἀρχὰς ἃς διδάσκει, ἀλλὰ
 καὶ διὰ τὸ ἐπαγωγὸν καὶ ἀποτελεσματικὸν τῆς διδασκα-
 λίας. Τοιοῦτων βιβλίων ἔχομεν καὶ ἐν Ἑλλάδι σπάνιν καὶ
 ἀνάγκην, μετὰ χαρᾶς δὲ ἠθελον μάθει, ὅτι τὸ βιβλίον σας
 εἰσάγεται ὑπὸ τῶν ἐπιμελουμένων τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν
 Κρήτῃ ὡς ἀνάγνωσμα εἰς τὰ δημοικὰ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἐλ-
 ληνικὰ σχολεῖα. Μεγάλην πάντως θέλει ἔχει ἐπίδρασιν ἐπὶ
 τῆς μορφώσεως τῶν Κρητοπαίδων

Δέξασθε τὰς φιλικωτάτας προσηθήσεις μου

ΣΤΕΦ. ΣΚΟΤΛΟΥΔΗΣ

πρ. Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος

Ἀξιότιμε κ. Δ. Βουτετάκη,

Ἐκφράζω ὑμῖν τὰς εὐχαριστίας μου ἐπὶ τῷ πεμφθέντι μοι ἀξιολόγῳ βιβλίῳ ὑμῶν, ὅπερ πραγματεύεται τὰ ἠθικά, θρησκευτικὰ καὶ πολιτικὰ καθήκοντα τοῦ Ἑλλήνου πολίτου ἐν γλώσσῃ σαφῇ καὶ εὐκόλως καταληπτῇ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν. Τοιαῦτα βιβλία εἶνε χρυσιμώτατα εἰς τὸ ἡμέτερον Ἔθνος, ὅπερ πρὸ πάντων ἔχει ἀνάγκη νὰ γνωρίσῃ καλῶς καὶ ἐφαρμόσῃ εἰς τὸν βίον του τὰ καθήκοντά του, διότι ἀνευ τῆς γνώσεως καὶ ἐκτελέσεως αὐτῶν, πᾶσα ἄλλη γνώσις καὶ ἰκανότης ἀποβαίνει ἐπιβλαβής. Συγχαίρω ὑμῖν ἐπὶ τῇ καλῇ διεξαγωγῇ τοῦ θέματος τοῦ βιβλίου ὑμῶν, παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἐξαιρέτου πρὸς ὑμᾶς ὑπολήψεώς μου.

Ζ. Δ. ΡΩΣΗΣ

Καθηγητῆς τῆς Θεολογίας τοῦ Ἑθν. Πανεπιστημίου

Ἀγαπητέ μοι Κύριε Βουτετάκη,

Ἐλαβον τὸ ἀντίτυπον τοῦ ὡραίου βιβλίου σας, ἀλλ' ἔνεκεν πολλῶν ἐν τῷ μεταξύ ἐπειγουσῶν ἀσχολιῶν δὲν κατῴρθωσα νὰ σᾶς ἀπαντήσω, διότι ἐπεθύμουν μετὰ προηγουμένην ἐπισταμένην μελέτην αὐτοῦ νὰ ἐκφράσω τὴν περὶ τοῦτου γνώμην μου. ἤδη διεξήλθον μέρος αὐτοῦ, ὀφείλω δὲ νὰ σᾶς ὁμολογήσω ὅτι τὸ εὖρον ἀριστον ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν καὶ σᾶς συγχαίρω ἀπὸ καρδίας.

Ἐν τῷ μεταξύ σᾶς ἀσπάζομαι φιλικώτατα καὶ σᾶς εὐχομαι . . .

Μεθ' ὑπολήψεως καὶ ἀγάπης ὅλως ἡμέτερος

ΙΓΝΑΤΙΟΣ ΜΟΣΧΑΚΗΣ

Καθηγητῆς τῆς Θεολογίας τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου

ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Ἡ ΑΝΩΤΕΡΑ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Ἀξιότιμε Κύριε Βουτετάκη,

Ἡ μελέτη τοῦ περὶ «Καθηκόντων καὶ δικαιωμάτων» βιβλίου ὑμῶν μοι ἐπιβάλλει νὰ ἐκφράσω ὑμῖν τὰ θερμώτατα συγχαρητήριά μου διὰ τὴν ἐπιτυχεστάτην διεξαγωγὴν ἔργου δυσχερεστάτου.

Τοῦ θέματος ἡ τελεία ἀνάλυσις, τῶν ἐννοιῶν ἡ πλοκή, τῶν ἰδεῶν ὁ εἰρμός, ἡ ἐπὶ τοῦ Κρητικοῦ χαρακτῆρος καὶ ἰδιώματος προσαρμογή, ἡ καταληπτικότης τῆς γλώσσης, ἡ ὀρθότης τῶν συλλογισμῶν, ἡ λογικότης τῶν κρίσεων τῶν ἐκ παραδειγμάτων ἀρομένων, ἡ δι' ὕψους ἀπλοῦ καὶ ἀφελοῦς μετέγχεσις ἰδεῶν καὶ ἐννοιῶν ὑψηλῶν, ἐφ' ὧν ἀρέσκειται συνήθως καὶ ἐντροφῆ μόνον ἡ ἐπιστήμη, ἡ συγκράτησις ἀδιαπτότου τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ ἀναγνώστου, ἡ διδακτικὴ καὶ ἠθικὴ τοῦ περιεχομένου ἐπίδρασις, ἡ προσηλυτιστικὴ πρὸς ἀρετὴν δύναμις τόσον ἐπὶ μικρῶν παιδίων, ὅσον καὶ ἐπὶ πάσης τάξεως ἐνῆλικων, ἡ πρωτοτυπία τοῦ ὅλου ἔργου, πάντα ταῦτα εἰσὶ τόσα ἀρετὰ καὶ ἐνεχουσί τι ἐν τῷ συνόλῳ τὸ εὐμενῶς, εὐαρέστως καὶ παιδευτικῶς καὶ συμπαθῶς διαθέτον, ὅσον ἀρκεῖ διὰ τὴν καλὴν σύστασιν ἐνὸς βιβλίου καὶ ὥστε νὰ προκαλῶνται πρὸς τὸν συγγραφεῖα εἰλικρινῆ τὰ συγχαρητήρια.

Ἐπεὶ πάντα ἄλλον ἐπιβάλλεται εἰς ἐμὲ νὰ συγχαρῶ ὑμᾶς διότι σχῶν τὴν δυστυχίαν νὰ διδάξω ἐν τῷ σχολεῖῳ μου ἄλλοτε καθήκοντα καὶ δικαιώματα τοῦ πολίτου ἐξ ἄλλου χλιαροῦ καὶ δυσνοήτου βιβλίου, ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ μεταφρασθέντος καὶ εἰσαχθέντος εἰς τὰ σχολεῖα, δύναμαι ἤδη, συγκρίνων ἀμφοτέρω, νὰ κρίνω πόσον ἐν πᾶσι μὲν ὑπερέχει, κυρίως ὅμως ἐξ ἀπόψεως σαφηνείας, μεθοδικότητος καὶ παιδευτικότητος, τοῦ ρηθέντος τὸ ὑμέτερον.

Βεβαιωθῆτε, κύριε Βουτετάκη κλπ.

Ὅπως ὑμέτερος

N. ΠΙΜΠΛΑΚΗΣ

Ἐπιθεωρητῆς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως Χανίων καὶ Σφακίων

Ἀξιότιμε γί.ε,

Ἐγκαίρως ἔλαβον τὸ τεῦχος τοῦ ὠραίου πονήματός σας. Σήμερον δὲ λαμβάνω τὴν εὐχαρίστησιν νὰ σᾶς ἀπαντήσω καὶ νὰ διαβεβαιώσω ὑμᾶς ὅτι μεγάλως ἐξετίμησα τὸ ἔργον σας, διὰ τὸ ὅποιον καὶ σᾶς συγχαίρω ἐγκαρδίως.

Δέξασθε, παρακαλῶ, τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἀγάπης καὶ εἰλικρινοῦς ἐκτιμῆσεως ἣν πρὸς ὑμᾶς τρέφω καὶ μὴ λησμονεῖτε ὅτι ἡ ἐκτίμησις αὕτη εἶνε ἐγκαρδίως.

Σὲ γλυκοφιλῶ, ὅπως σὸς

X. ΒΟΥΡΝΑΖΟΣ

Πρόεδρος τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου Ἀθηναίων

Φιλε Κύριε Βορτετάκη,

Φίλον καὶ ἀδελφὸν ἔρχομαι νὰ σὲ ἀποκαλέσω, Ἕλληνα ἀκραιφνή καὶ πατριώτην ὑπέρμαχον τῆς ἐθνικῆς παρακαταθήκης ἀδάμαστον. Ὁχι! Δὲν θέλω νὰ κολακεύσω, οὔτε νὰ πλέξω ἐγκώμιον ἐκ τῶν λόγων μου τούτων· δὲν ἔρχομαι νὰ σοὶ προσφέρω στέφανον νὰ στέψῃς τὸ σῶφρον μέτωπόν σου, διότι ἀπὸ κάθε στόμα ἀγνοῦ καὶ γυνσίου Ἕλληνοσ θ' ἀποσπάσῃς τὸν ἔπαινον καὶ τὸν θαυμασμόν. Ἄλλ' ἔρχομαι διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης νὰ ἐπιθέσω ἐν θερμὸν φλογερὸν ψῆγμα ἐπὶ τοῦ μετώπου σου, τὸ ὅποιον ἐγκλείει, τόσον διάνοιαν, τόσον πατριωτισμόν, τόσον ζῆλον ὑπὲρ τῶν πατριῶν. Δέξαι το, εἶνε ἀγνὸν καὶ ἐνθερμον, ὅσον ἀγναὶ καὶ ἀγίαι αἱ ἰδέαι σου, ὅσον θερμὸς καὶ ἠλεκτροίζων ὁ μέγας πατριωτισμὸς σου. Μὰς ἔδωσες βιβλίον ἀνώτερον πάσης προσδοκίας, πάσης ἐλπίδος, ἐγκόλπιον βαρυτίμον, ἐγκλείον τοὺς πολυτιμωτέρους λίθους τῆς ἠθικῆς, τὰ τιμαλφέστερα καθήκοντα παντός Ἕλληνοσ πρὸς τὴν οὐραγίαν Ἑλλάδαμας, πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα ὅλην. Ὑψῶ τὴν φωνὴν μου καὶ ἄς ἀκουσθῇ ὅπου γῆς Ἑλληνικὴ καρδιά πάλαι, ὅτι ἔδωκας ἡμῖν Εὐαγγέλιον πολιτικόν. Μὴ ἐκπλαγῆς, διότι ἡ καρδίη μου εἶνε πλημμυρισμένη ἀπὸ συγκίνησιν ἱερὰν καὶ δὲν δύναμαι παρὰ νὰ ἐκραγῶ εἰς ἕμνοὺς διὰ τὸ ἐξαισίον ἔργον σου, διότι ἀξίζει, ἀξίζει ἀξίζει!! Ὡ εἴαν οἱ ἐκάστοτε δημοσιεύοντες διδακτικὰ βιβλία, ἐνεπνέοντο ἀπὸ τὰ αὐτὰ αἰσθήματα, ἠσθάνοντο ἑαυτοὺς ἱκανοὺς εἰς τοιαῦτα ἔργα, σήμερον ἡ Ἑλλάς θὰ εἶχε παιδιὰ, ὅπως ὁ Χρηστός σου καὶ ἄνδρας ὅπως ὁ Δήμαρχός σου. Ἄλλ' ἐσώρευσαν πλῆθος, ἔκαμαν στίβα ἀπὸ κιτάρια πρὸς ἀργυρολογίαν καὶ διὰ τίποτε ἄλλο, Ἐνετρούφησα καὶ ἐντρουφῶ εἰς τὸν Γεροστάθην καὶ εἶδον σήμερον μὲ τὸ βιβλίον σου ν' ἀνοίγνται ὁ δρόμος τοῦ ἐπιδειξιώτατα, ἐπιστημονικώτατα. Χαῖρε καρδιά ἑλληνικωτάτη. Δέξαι τὸν ἀσπασμόν ἀπομεμακρυσμένης ἑλληνικῆς ψυχῆς καὶ εἶθε ὁ σκοπὸς τοῦ ἑλληνικωτάτου καὶ χριστιανικωτάτου βιβλίου σου νὰ ἐπιτευχθῇ Ἐρχεται μακρόθεν ἀλλὰ ταχύς καὶ γλυκύτατος ὁ τε ἀσπασμὸς καὶ ἡ μυχίος μου εὐχή.

Ὁ ἰδικός σου

ΠΕΡ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Διευθυντῆς τῆς Ἑλληνικῆς Βασιλικῆς Σχολῆς Σόφιας

Ἱερουσαλήμ 10 Δεβρίου 1901.

Ἀγαπητέ μοι Κύριε.

Ἐπανελθὼν ἐκ μακρῆς περιόδου ἀνὰ τὴν πέραν τοῦ Ἰορδάνου χώραν, εὗρον τὸ ἄσπι ἐκασθεν σύγγραμμά σας.

Διεξεληθὼν, ἀγαπητέ, τὸ ἔργον σὰς, τὸ εὖρον ἐξαιρετον καὶ ὀφείλω νὰ σὰς συγχαρῶ διὰ τὸ τάλαντόν σας. Τὸ ἔργον εἶνε ἀληθῶς πρωτότυπον καὶ κατὰ τὴν γλῶσσαν καὶ κατὰ τὰς ἰδέας καὶ κατὰ τὴν πλοκὴν αὐτῶν. Ἡ φιλολογικὴ του ἀξία εἶνε ἀναμφισβήτητος, ἀλλὰ πολλῶ σπουδαιότερα καὶ τῆς φιλολογικῆς εἶνε ἡ παιδαγωγικὴ. Ἐχομεν ἀνάγκην ἀπόλυτον βιβλίων διαπλαστικῶν τοῦ ἤθους πρὸς μόρφωσιν πολιτῶν χρησίμων ἑαυτοῖς τε καὶ τῇ πατρίδι καὶ εἰς τὴν ἀνάγκην ταύτην ἀνταποκρίνεται πληρέστατα τὸ ἔργον σας. Θὰ νυχόμενυ διὰ τοῦτο νὰ εἰσαχθῇ διὰ νόμου εἰς πάντα τὰ σχολεῖα, οὐ μόνον τῆς Κρήτης, ἀλλὰ καὶ τοῦ Βασιλείου. Ἐξακολουθήσατε, ἀγαπητέ μοι Κύριε, ἐργαζόμενος ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σταδίου. Τὸ τάλαντόν σας εἶνε πλούσιον καὶ δὲ σὰς προσπόρῃ δάφνας πολλὰς. Περιττόν νὰ σὰς εἶπω ὅτι ἐναδρύνομαι ἐπὶ τῷ ὅτι ἡ φιλιότη Πατρίς τιμάται ἐν τῷ προσώπῳ σας.

Ἐπὶ ταῦτοις πᾶσι τὰ βέλτιστα ὑμῖν ἐπευχόμενος διατελῶ μεθ' ὑπολήψεως ἐξαιρετόν

Φίλος ὑμέτερος

ΜΕΛΕΤ. ΜΕΤΑΣΑΚΗΣ

Διάκονος Γραμματεὺς τῶν Πατριαρχικῶν γραφείων Ἱεροσολύμων
Ἀριθ. Πρωτ. 47

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ "ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ",

Ἀξιότιμε Κύριε,

Ἐλάβομεν τὸ ὑμέτερον βιβλίον «Ὁ Συνταγματικὸς Ἑλληὺν κλπ.» καὶ ἀνεκοινώσαμεν τοῦτο καὶ πρὸς τὸν σύλλογον ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ μετὰ τὰς διακοπὰς συνεδριάσει, τῇ προχθὲς συγκροτηθείσῃ. Καὶ ἐνῶ ἀφ' ἑνὸς σὰς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ βιβλίου, ἀφ' ἑτέρου σὰς ἀποστέλλομεν τὰ θ. ρμὰ ἡμῶν συγχαρητήρια ἐπὶ ἔργῳ ὅπερ προωρισμένον διὰ τὸν λαὸν καὶ διὰ τὰ τέκνα τοῦ λαοῦ, προωρισται νὰ λάβῃ μεγάλην διάδοσιν, ὠφελοῦν συγχρόνως καὶ διδάσκον.

Εὐχαριστοῦντες σὰς παρακαλοῦμεν νὰ δεχθῆτε τὴν διαβεβαίωσιν τῆς πρὸς ὑμᾶς ἐξαιρετόν ἡμῶν ὑπολήψεως.

Ὁ Πρόεδρος

Τ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

Καὶ Καθηγητὴς τοῦ Ἑθν. Πανεπιστημίου

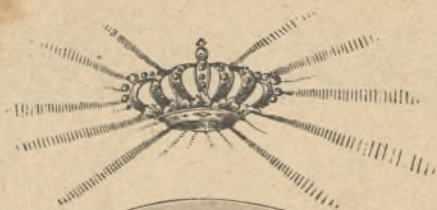
Μ. Λάμπρος

«Νεολόγος» 18 Σ)βρίου π. ἔ. ἐπὶ λέξει: «..... Ἡ γλῶσσά σου (τοῦ παρόντος δηλ. βιβλίου) εἶνε ἀπλὴ καὶ τερ-

νευτή, ρέουσα, με έκφραστικότητα ποιητικήν, παρασύρει ανεπαισθήτως τὸν ἀναγνώστην ἀπὸ σελίδα εἰς σελίδα. Καὶ τοῦτο ἀκριβῶς εἶνε μία ἀπὸ τὰς μεγάλας ἀρετὰς τοῦ βιβλίου τούτου. Δὲν σὰς κουράζει, τούναντίον σὰς τέρπει ὡς ἓνα ὠραῖον μυθιστόρημα καὶ σὰς διδάσκει ὡς ἓνα πολιτικὸν εὐαγγέλιον. Ὁ Κρῆς συγγραφεὺς αὐτοῦ κ. Δ. Βουτετάκης φαίνεται βαθὺς ἀνατόμος τοῦ Ἑλλην. χαρακτήρος. Μετὰ τὴν ὠραίαν προσφώνησιν τοῦ ἥρωος τοῦ βιβλίου «πρὸς τὴν ὠραίαν Ἑλληνικὴν πατρίδα του» ἦς μὲ μεγάλον λυρισμὸν ἐξαίρει τὰς ἀρετὰς καὶ τὴν ὠραιότητα, ἥτις τονώνει τὸ Ἑλληνικὸν φρόνημα καὶ γεννᾷ εἰς τὸν Ἑλληνόπαιδα τὸ αἶσθημα νὰ γαυριᾷ διότι ἐγεννήθη Ἑλληνόπαις... ἀκαὶ ὁ ἐπίλογος, ὁ ἀποτελούμενος ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Βασιλέως ἔρχεται εἰς τὸ τέλος ὡς αἰγλήεν ἐπιστέγασμα τοῦ τόσο ἐυλήπτου καὶ τόσο καινοτόμου καὶ ἐθνικωτάτου τούτου βιβλίου. Καὶ ἐδῶ πλέον ὁ συγγραφεὺς φθάνει εἰς τὸ ρεκόρ τῆς ἐπιτυχίας του καὶ αἶρεται εἰς τὸ ὕψος εἰς τὸ ὅποιον ἀνέρχονται οἱ ὀλίγοι.» («Ἐστία» 9 Σ)βρίου π. ἔ.) «Ὁ κ. Βουτετάκης ἤρατο καὶ ἄλλον θρίαμβον εἰς τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης... Διὰ τὸ βιβλίον αὐτό, τοῦ ὁποίου κάθε σελὶς εἶνε καὶ μία ἐνεσις ἀληθείας εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ πολίτου, πολλὰ ἤμποροῦσαν νὰ γραφοῦν, διότι δὲν εἶνε ἀπὸ τὰ κοινὰ βιβλία...» («Ἀκρόπολις» 19 Σ)βρίου π. ἔ. ἐν διστύλῳ ἄρθρῳ) «Ἄλλ' ὠραῖον ὡς ἐκεῖνα (τὰ παλαιὰ βιβλία) διαπνέεται ἀπὸ νέαν πνοὴν ἐπιστημονικὴν καὶ ἐκπολιτιστικὴν καὶ μᾶλλον αἰθρίαν καὶ μᾶλλον φιλελευθέραν...»

Χανιά 10 Ἰουλίου 1905

Δ. Σ. ΒΟΥΤΕΤΑΚΗΣ

ΟΛΓΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΒΝΑ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Γεννηθείσα την 3 Σεπτεμβρίου 1851

και Εβδόμα εις γάμον μετά του Βασιλέως Γεωργίου την 27 Οκτωβρίου 1867

εὐλαβῆς καὶ πολὺ ἐνάρετος ἄνθρωπος καὶ ἡγάπα πολὺ τὴν ἐργασίαν. Ὁ δὲ Κωστάκης εἶχε τὴν αὐτὴν ἡλικίαν μὲ τὸν Χρῆστον καὶ ἦτον ξανθὸς καὶ παχὺς, μὲ σγουρὰ μαλλιά καὶ γαλανὰ μάτια, φλόγγος καὶ πολὺ θυμώδης, ὀργιζόμενος διὰ τὸ παραμικρὸν, ἀν καὶ κατὰ βάθος ἡ καρδιά του ἦτον ἀγαθὴ καὶ γενναία. Ἦτον δὲ υἱὸς τοῦ Δημάρχου, τοῦ πρώτου καὶ τοῦ πλουσιωτέρου τοῦ χωρίου των.

Ἐνα πρωτὶ, οἱ δύο καλοὶ φίλοι, ὁ Χρῆστος καὶ ὁ Κωστάκης, πρὶν νὰ σημάνῃ ἡ καμπάνα τοῦ Σχολείου των, ἐπῆγαν εἰς τὴν ἐξοχὴν κατὰ τὴν συνήθειάν των διὰ νὰ περιπατήσουν ὀλίγον καὶ ἀναπνεύσουν καθαρὸν ἀέρα ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον καὶ ὑπάγουν κατόπιν εἰς τὸ μάθημά των μὲ μεγαλειτέραν διάθεσιν καὶ περισσοτέρας δυνάμεις. Ἡ πρωτὶ ἐκείνη ἦτον ὠραία καὶ μυροβόλος. Ἦτον αἱ πρωταὶ ἡμέραι τῆς ἀνοίξεως, ὅπου τὸ πᾶν τότε ἀναγεννᾶται, αἱ ἐξοχαὶ καὶ τὰ δένδρα ἀνθίζουσι καὶ μυροβολοῦσι καὶ ἡ φύσις στολίζεται, εὐμορφαίνει καὶ καλλύνεται. Ὅταν ὁ Χρῆστος καὶ ὁ Κωστάκης ἀπεμακρύνθησαν τοῦ χωρίου των καὶ ἐφθασαν εἰς ἓν ὑψηλὸν καὶ δενδροφυτευμένον μέρος, ὁ Ἥλιος μόλις ἤρχιζε τότε ν' ἀνατέλλῃ μεγαλοπρεπῆς καὶ λαμπρὸς ὡς χρυσοστολισμένος Βασιλεὺς. Τὸ φῶς του τὸ πλούσιον καὶ ὠραῖον ἤρχιζε νὰ περιλούῃ σιγὰ σιγὰ τὰς κορυφὰς τῶν ὑψηλοτέρων ὀρέων. Ἐνας πέπλος λεπτὸς λεπτὸς, ναμωμένος ἀπὸ χρυσοῦν καὶ ἀργυροῦν ἐνόμιζες ὅτι ἐκάλυπεν τὰ μέρη τὰ ὁποῖα ἐφώτισαν κατ' ἀρχὰς αἱ λαμπεραὶ καὶ χρυσοφωτῆρες ἀκτῖνες του.

Ἦ πόσον εἶνε εὐτυχεῖς καὶ πόσον ἀναζωογονοῦν-

ται καὶ πόσῃν ὑγείαν καὶ πόσα χρόνια κερδίζου-
ν ἐκεῖνοι ποῦ συνειθίζουν νὰ βλέπουν ἀπὸ ἓν ὑψηλὸν
μέρος τὸν Ἥλιον ὅταν ἀνατέλλῃ ! Αἱ πρῶται ἀκτῖνες
τοῦ Ἥλιου μᾶς γεμίζουν τὴν καρδιάν ἀπὸ χαρὰν,
τὸ σῶμα ἀπὸ ὑγείαν καὶ τὴν ζωὴν μᾶς ἀπὸ μακρο-
βιότητα. Αὐτὴν τὴν ὠφέλειαν τὴν εἶχον διδαχθῆ
ἀπὸ τὸν καλὸν διδάσκαλόν των ὁ Χρῆστος καὶ ὁ
Κωστάκης καὶ δι' αὐτὸ δὲν ἄφιναν καμμίαν πρῶϊαν
χωρὶς νὰ ἐξέλθουν ἀπὸ τὸ χωρίον των καὶ νὰ ἀπο-
λαύσουν τὸ θαυμάσιον θέαμα τῆς ἀνατολῆς τοῦ
Ἥλιου. Ὁ Χρῆστος, εὐθυμὸς καὶ καλόκαρδος ὡς
ἦτο πάντοτε, κατεμαγεύθη ἀπὸ τὰ κάλλη τῆς φύ-
σεως μὲ τὰ ὁποῖα στολίζεται κάθε ἀνοιξιν καὶ ἤρχι-
σεν ἐνθουσιασμένος νὰ ψάλλῃ τὸ τραγοῦδι τῆς
ἀνοιξέως :

— Ἦλθε πάλι ἡ ἀνοιξίς, ἦλθαν τὰ λουλούδια,
Πράσινα ἡ γῆ φρεῖ καὶ ἀρθίζει τὸ κλαρί
καὶ παρτοῦ χαρᾶς χοροὶ καὶ χαρᾶς τραγοῦδια

Ἐλυωσαν ἔς τὰς κορυφαῖς τῶν βουνῶν τὰ χιόνια,
Ἄνοιξ' ἡ τριαρταφυλλιά. Κι' εἰς τὴν πρώτην τοὺς φωλιὰ
ἦλθαν πάλιν τὰ πουλιὰ κι' ἦλθαν τ' ἀηδόνια.

Ὁ λ' ἡ φύσις χαρωπὴ χαίρεται καὶ ψάλλει.
Ψάλλετε καὶ σεῖς παιδιὰ, μὲ χαροῦμενῃ καρδίᾳ.
Ὁ χειμῶνας τὰ κλαδιὰ θὰ μαράνη πάλι.

Ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ Χριστοῦ μετεδόθη καὶ εἰς
τὸν Κωστάκην, ὅστις πάντοτε ἠγάπα νὰ μιμῆται τὸν

καλόν του φίλον καὶ ἤρχισε καὶ αὐτὸς νὰ χαιρετᾷ
τὴν ἄνοιξιν καὶ νὰ τραγοῦδῃ :

—Μ' ἀνοιξιάτικα λουλουδία, μυρωμένα, δροσερά,
μὲ παιγνίδια, μὲ ἰραγοῦδια, μὲ φωναὶς καὶ μὲ χαρὰ
Τὸν λευκόμαλλο χειμῶνα ὡς τὸν διώξωμε καὶ πάλι
καὶ καθεὶς μας ὡς τοῦ ψύλλῃ·

«Στὸ καλὸ γεροχειμῶνα, ἔς τὸ καλόν.»

Τοῦ Μαρτιοῦ τὰ χελιδόνια μὲ τὰ μαῦρα τῶν φτερά
ἦλθαν κι' ἔδωξαν τὰ χιόνια καὶ μᾶς φέρουν ζωνῆ
Τόσα γιούλια, τόσα ρόδα καὶ τῆς αὔρας ἡ προή
Ξαναφέρει τὴ ζωή.

«Στὸ καλὸ γεροχειμῶνα, ἔς τὸ καλόν.»

Οἱ ἀγροὶ ὅλοι φοροῦνε, καταπράσινη στολή
κι' εἰς τοὺς κήπους ποῦ ἀρθοῦνε κελαδεῖ κάθε πουλί.
"Ὁλ' ἡ φύσις λουλουδίσει καὶ φωνάζουν τὰ παιδιὰ
μὲ χαρούμενη καρδιά·

«Στὸ καλὸ γεροχειμῶνα, ἔς τὸ καλόν.»

Κι' ὅταν θὰ γυρίσης πόλι, ἂν καὶ γέρος θὰ χαρῆς,
γιατὶ ἴσως πρὸ μεγάλη τὴν Ἑλλάδα μας θὰ ἔβρῃς.
Τώρα ὅμως κὺρ χειμῶνα σέρε σέρε ἔς τὴ δουλειά σου,
γιατὶ πέρασ' ἡ σειρά σου·

«Στὸ καλὸ γεροχειμῶνα, ἔς τὸ καλόν.»

Ἄφου δὲ τὰ δύο καλὰ παιδιὰ καὶ ἀγαπημένοι φί-
λοι ἔκαμαν τὸν συνειθισμένον περίπατόν των, ἐπέ-
στρεψαν ζῶηροὶ ζῶηροὶ καὶ εὐθυμοὶ διὰ νὰ ὑπάγουν

εἰς τὸ Σχολεῖον των, διότι ἐπλησίαζεν ἡ ὥρα ποῦ θὰ ἤρχιζε τὸ μάθημα. Ἄμα ἔφθασαν, εἰσῆλθον καὶ ἐκάθισαν εἰς τὰς θέσεις των. Μετ' ὀλίγον ὅταν ὄλοι οἱ μαθηταὶ ἔφθασαν, ὁ διδάσκαλος ἐσηκώθη ἀπὸ τὴν θέσιν του καὶ μὲ χαρὰν μεγάλην εἶπεν εἰς τοὺς μαθητὰς του νὰ σηκωθοῦν ὄλοι ὄρθιοι καὶ ν' ἀκούσουν μὲ προσοχὴν τὸ γράμμα τὸ ὁποῖον θὰ ἀναγνώσῃ εἰς αὐτοὺς. Καὶ ὁ διδάσκαλος ἀνέγνωσε τὸ ἀκόλουθον γράμμα, τὸ ὁποῖον τοῦ ἔστειλεν ἐκ μέρους τοῦ Βασιλέως ὁ Γραμματεὺς Αὐτοῦ.

Ἴδου δὲ τί ἔλεγε τὸ γράμμα τοῦ Βασιλέως :

Κύριε Διδάσκαλε,

Ἐλάβορ τὴν ἐντολὴν ἀπὸ τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα τὸν Βασιλέα ἡμῶν Γεώργιον, νὰ σοῦ γράψω ὅτι μετὰ μεγάλης Του χαρᾶς μαθάνει ὅτι τὸ σχολεῖόν σου προσδεύει καὶ ἔχει πολλοὺς μαθητὰς ἐπιμελείς καὶ καλοὺς. Καὶ ἐπειδὴ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶνε ν' ἀνταμειβῶνται οἱ καλοὶ ἄνθρωποι, ἐπιθυμῶ καὶ ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν νὰ φιλοδώρησῃ τοὺς πλεῖο καλοὺς μαθητὰς σου. Διὰ τοῦτο λοιπὸν τὰ δύο χρυσοδεμένα βιβλία τὰ ὁποῖα σοῦ ἀποστέλλει, καθὼς καὶ τὴν εἰκόνα Του, ἐπιθυμῶ νὰ δοθοῦν εἰς τὸν καλλίτερον μαθητὴν τοῦ Σχολείου σου, εἰς ἐκεῖνον δηλαδὴ ποῦ γνωρίζει καὶ ἐκτελεῖ καλλίτερα τὰ καθήκοντά του. Τὸ μικρὸν τοῦτο δῶρον εἶνε μίᾳ ἀπόδειξις τῆς μεγάλης ἀγάπης, τῆς ὁποίας ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν ἔχει πάντοτε πρὸς τοὺς καλοὺς μαθητὰς.

Ἡ καθαριότης

Ὁ Διδάσκαλος κατόπιν ἀφοῦ ἀνέγνωσε τὸ γράμμα τοῦτο τοῦ Βασιλέως, εἶπεν εἰς τοὺς μαθητὰς του ὅτι, ὅσοι ἀπ' αὐτοὺς νομίζουν ὅτι εἶνε οἱ

καλλίτεροι καὶ ἄξιοι διὰ νὰ λάβουν τὸ βραβεῖον τοῦ Βασιλέως νὰ σικωθοῦν ἐπάνω.

Ἐσηκώθησαν δὲ πέντε μαθηταί.

— Σὺ, λέγει ὁ διδάσκαλος εἰς τὸν πρῶτον, νομίζεις ὅτι σοῦ ἀνάκει καὶ πρέπει νὰ λάβῃς τὸ δῶρον τοῦ Βασιλέως, διότι ἐξετέλεσες τὰ καθήκοντά σου ; Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν ἂν ἔχῃς δίκαιον, Νικόλαε.

— Εἶνε ἀλήθεια, μικρὲ μου, ὅτι εἶσαι ἐπιμελής καὶ τακτικὸς εἰς τὰ μαθήματά σου, ἀλλὰ τοῦτο μόνον δὲν φθάνει. Ἐχεις καὶ ἄλλο καθῆκον, ἔχεις καὶ ἄλλο χρέος πρὸς τὸν ἑαυτὸν σου, πλειὸν μέγαλον καὶ πλειὸν σπουδαῖον ἀπὸ ὅλα τἄλλα. Εἶνε χρέος σου ἀπαραίτητον νὰ ἐπιμελῆσαι καὶ νὰ περιποιῆσαι τὴν ὑγίαν σου· σὺ ὅμως δὲν φροντίζεις καθόλου περὶ αὐτῆς, ἀλλὰ τὴν παραμελεῖς καὶ τὴν θεωρεῖς ὡς ἓνα πράγμα ποῦ δὲν ἔχει μεγάλην σημασίαν, ἐνῶ εἶνε τὸ σπουδαιότερον καὶ πολυτιμότερον ἀγαθὸν τοῦ ἀνθρώπου. Τὴν παραμελεῖς δέ, μικρὲ μου Νικόλαε, τὴν ὑγίαν σου καὶ εἶσαι ἐχθρὸς τῆς, διότι δὲν εἶσαι καθαρὸς. Ἡ δὲ καθαρότης πρέπει νὰ γνωρίζῃς ὅτι εἶνε μνῆρα τῆς ὑγείας. Σὺ δὲ πάντοτε ἔρχεσαι εἰς τὸ Σχολεῖον καὶ ἔχεις τὰς χεῖράς σου καὶ τοὺς πόδας σου ἄπλυτα καὶ ὄλον σου τὸ σῶμα ἀκάθαρτον· τὰ δὲ φορέματά σου εἶνε πάντοτε λερωμένα. Κάθε δὲ ἄνθρωπος καὶ πρὸ πάντων κάθε μαθητής, ποῦ δὲν πλύνει κάθε ἡμέραν τακτικὰ μὲ ἀψθονον νερὸν τὸ πρόσωπόν του, τὴν κεφαλὴν του, τὰς χεῖράς του καὶ τοὺς πόδας του, ἀλλ' εἶνε ἀκάθαρτος καὶ λερωμένος, ἐκτὸς ποῦ τὸν ἀτοστρέφονται καὶ τὸν ἀνδιάζουν καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, βλάπτει καὶ καταστρέφει ἐξ ἄλλου μὲ αὐτὴν τὴν ἀκα-

θαροσίαν καὶ τὴν ὑγείαν του· διότι τὸ δέρμα τοῦ σώματος ἔχει περὶ τὰ ἑπτὰ ἑκατομμύρια πόρους, πολὺ δηλ. μικρὰς τρυπίτσες καὶ τόσον μικρὰς ποῦ νὰ μὴν εἰμπορῆ νὰ τὰς διακρίνη τὸ ἴματι μας. Ἄπ' αὐτὰς δὲ ὅλας τὰς μικρὰς τρυπίτσας, τοὺς πόρους δηλ., ἐξέρχονται ἔξω ἀπὸ τὸ σῶμά μας μὲ τὸν ἰδρῶτα μαζὺ καὶ χωριστά, πολλαὶ καὶ διάφοροι βλαβεραὶ ὕλαι, ποῦ ἔχουν πολλὰ πράγματα ποῦ τρώγομεν καὶ πίνομεν καὶ αἱ ὁποῖαι ὕλαι θὰ βλάψουν τὸ σῶμά μας καὶ τὸν ὀργανισμόν μας ἐὰν μείνουν μέσα. Ὄταν λοιπὸν ἡμεῖς δὲν καθαρίζομεν τὸ σῶμά μας, καὶ δὲν τὸ πλύνωμεν μὲ ἀφθονον νερόν, φράσσουν αὐτοὶ οἱ μικροὶ πόροι μὲ τὰς διαφόρους ἀκαθαρσίας ποῦ καθίζουν ἐπάνω εἰς τὸ σῶμά μας, ἐμποδίζουν τότε νὰ ἐξέλθῃ αὐτὴν τὴν ἀχρηστον καὶ βλαβεράν ὕλην, ποῦ εἶπομεν ὅτι εὐρίσκεται μέσα εἰς τὸ σῶμά μας καὶ τοιουτοτρόπως μένει κατ' ἀνάγκην μέσα εἰς τὸν ὀργανισμόν μας καὶ βλάπτει σπουδαίως καὶ τὸν ὀργανισμόν μας καὶ τὴν ὑγείαν μας, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοοῦμεν, διότι μᾶς γεννᾷ διαφόρους ἀσθενείας. Εἶνε ἀναγκαιότατον λοιπὸν νὰ πλύνωμεν καὶ νὰ καθαρίζωμεν τὸ σῶμά μας διὰ νὰ μὴν ἀφίνωμεν τὰς ἀκαθαρσίας νὰ φράσσουν τοὺς πόρους του καὶ τοιουτοτρόπως νὰ ἐμποδίζωνται ὅλα τὰ ἀχρηστα σκύβαλα νὰ ἐξέρχωνται ἔξω ἀπὸ τὸν ὀργανισμόν μας καὶ διὰ νὰ ἀερίζηται εὐκολώτερον τὸ σῶμά μας· δι' αὐτὸν λοιπὸν τὸν λόγον εἶνε πολὺ σπουδαῖον καὶ πολὺ ὑγιεινὸν νὰ ἀφίνωμεν ὅλον μας τὸ σῶμα ἐλεύθερον καὶ νὰ μὴ τὸ περιτυλίσωμεν καὶ νὰ φράσωμεν τοὺς πόρους του καὶ τοιουτοτρόπως νὰ τὸ ἐμποδίζωμεν νὰ ἀερίζηται καλῶς· ἕνας

λόγος δὲ ποῦ βλέπετε ὅλα τὰ πτωχάκια πλειὸ ὑγιεινὰ καὶ πλειὸ ροδοκόκινα ἀπὸ τὰ παιδιὰ τῶν πλουσίων εἶνε, διότι τὰ φροῦμα αὐτῶν τῶν πτωχικῶν εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὅταν εἶνε μικρά, μιὰ φουστάνα ὅλη ὅλη καὶ τοιουτοτρόπως τὸ σῶμά των δὲν ἐμποδίζεται νὰ ἀερίζηται πλειὸ τέλεια καὶ πλειὸ καλά. Ὅταν δὲ εἰς τὸν ὄργανισμόν μας μέσα δὲν μένουν ἄχρηστοι οὐσίαι, σκύβαλα δηλ., τότε αὐτὸς ἐργάζεται καλλίτερον καὶ τὸ αἷμά μας κυκλοφορεῖ καὶ τρέφει τὸ σῶμά μας εὐκολώτερον. ἀπαράλλακτα ὅπως ὁ λύχνος ποῦ ἀνάπτη καλά, ὅταν ἔχη καθαρὸν λάδι, θαμβώνει δὲ ἀμέσως καὶ εἰμπορεῖ νὰ σβύσῃ μάλιστα ὅταν τοῦ ρίψωμεν μέσα νερόλαδα.

**Ἡ τροφή, τὸ ὕδωρ, ὁ ἀήρ, ἡ κίνησις
καὶ ἡ γαλήνη τῆς ψυχῆς**

Ἐκτὸς δὲ τῆς καθαριότητος, ποῦ εἶνε ἀναγκασιότατη διὰ τὴν ὑγείαν μας, εἶνε πέντε ἀκόμη πράγματα, παιδιὰ μου, ποῦ πρέπει νὰ προσέχητε πολὺ, διότι δύνανται καὶ νὰ βλάψουν καὶ νὰ ὠφελήσουν παρὰ πολὺ τὴν ὑγείαν σας. Ταῦτα δὲ εἶνε ἡ τροφή, ὁ ἀήρ, τὸ νερόν, ἡ κίνησις καὶ γυμναστικὴ τοῦ σώματος καὶ ἡ γαλήνη καὶ ἡσυχία καὶ ἀταραξία τῆς ψυχῆς ἡμῶν.

Ἀπὸ ἀκάθαρτον νερόν εἰμποροῦν νὰ γεννηθοῦν πολλαὶ ἀσθένειαι καὶ δι' αὐτὸ πρέπει νὰ δίδωμεν μεγάλην προσοχὴν εἰς τὸ καθαρὸν καὶ χωνευτικὸν νερόν. Ἀλλὰ τὴν μεγαλειτέραν προσοχὴν πρέπει νὰ δίδωμεν εἰς τὸν καθαρὸν ἀέρα. Μολυσμένος καὶ βρωμερὸς ἀήρ, εἶνε δηλητήριον διὰ τὸν ὄργανισμόν μας καὶ διὰ τὴν ὑγείαν μας· ὅταν ὁ ἀήρ εἶνε καθα-

ρός, βοηθεῖ καὶ ἐνδυναμώνει ὅταν τὸν ἀναπνέωμεν καὶ τοὺς πνεύμονάς μας καὶ τὸν ὀργανισμόν μας νὰ πετάξῃ εὐκολώτερον ἔξω ἀπὸ τοὺς πόρους τοῦ σώματός μας τὰς διαφόρους ἀχρήστους καὶ ἀκαθάρτους οὐσίας, ὅλα δηλαδὴ τὰ βλαβερὰ εἰς τὸν ὀργανισμόν μας σκύβαλα. Δι' αὐτὸ νὰ προσέχητε πάντοτε, παιδιὰ μου, ὅταν εὐρίσκεσθε εἰς τὴν ἐξοχὴν, ὅπου ὁ ἀὴρ εἶνε πάντοτε καθαρώτερος, νὰ πέρνετε συχνὰ τὴν ἀναπνοήν σας μὲ ὅλην σας τὴν δύναμιν καὶ τοῦτο νὰ φροντίζετε νὰ τὸ κάμνυτε κάθε ἡμέραν καὶ πρὸ πάντων κάθε πρωΐ καὶ τοιουτοτρόπως ἐκτός ποῦ θὰ ἀναπνέετε περισσότερον καθαρὸν ἀέρα, θὰ ἐνδυναμώνετε καὶ τοὺς πνεύμονάς σας, οἱ ὅποιοι εἶνε ἀπὸ τὰ ἀναγκαιότερα καὶ σπουδαιότερα ὄργανα τοῦ σώματός μας.

Ἀποφεύγετε λοιπὴν νὰ κατοικῆτε καὶ νὰ συχνάζετε ἀκόμη, εἰς μέρη ποῦ δὲν ἔχουν καθαρὸν ἀέρα, εἰς μέρη ὅπου ὑπάρχουν βρῶμαι καὶ ἀκαθαρσίαι, ἐὰν θέλητε νὰ εἴσθε ὑγιεῖς.

Τρίτον καὶ σπουδαῖον πρᾶγμα διὰ τὴν ὑγείαν μας εἶνε ἡ τροφή. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡμεῖς οἱ πτωχοὶ ἄνθρωποι δὲν δυνάμεθα νὰ τρώωμεν ὅ,τι θέλομεν, οὔτε νὰ ἀγοράζωμεν κάθε τροφήν ποῦ εἶνε πλεῖο δυναμωτικὴ καὶ πλεῖο κατάλληλος εἰς τὴν ὑγείαν μας, δι' αὐτὸ, παιδιὰ μου, θὰ σᾶς δώσω μερικὰς συμβουλὰς σύμφωνα μὲ τὰς οἰκονομικὰς δυνάμεις τῶν γονέων σας καὶ νὰ προσέχητε πάντοτε νὰ τὰς ἀκολουθῆτε καὶ νὰ τὰς διαβάσητε καὶ εἰς τοὺς ἀγραμμάτους γονεῖς σας καὶ νὰ τῶν εἴπητε ὅτι πρέπει νὰ τὰς ἐφαρμόζουν καὶ εἰς τὰ ἄλλα παιδιὰ τῶν, ἐὰν θέλουν νὰ κάμουν παλληκάρια καλὰ καὶ ἀνδρειωμένα.

Τὸ σῶμά σας, παιδιά μου, διὰ νὰ τραφῆ καὶ νὰ αὐξηθῆ ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τροφήν Ἄλλὰ ὅλαι αἱ τροφαὶ δὲν τρέφουν ἐξ ἴσου τὸ σῶμα σας, ὅπως ἀπαράλλακτα καὶ τὰ διάφορα ἔλαια δὲν ἀνάπτουν ἐξ ἴσου τὸν λύχνον. Τὸ πρῶτ' ἄμα σπκωθῆτε καὶ ἐνδυσθῆτε πρέπει νὰ τρώγητε. Ἡ πρῶτὴν δὲ τροφή νὰ εἶνε γάλα· εἶνε ἢ καλλιτέρα τροφή ἀπὸ ὅλας καὶ ὄχι ὁ καφῆς ὅπως συνειθίζουν πολλοί, διότι ὁ καφῆς εἰς τὰ μικρὰ παιδιά εἶνε βλαβερός. Τὸ γάλα δὲ εὐτυχῶς εἶνε ἄφθονον εἰς τὰ χωριά· ἀλλὰ ἐνῶ εἶνε ἄφθονον δὲν τὸ συνειθίζουν ὅσον πρέπει καθῶς καὶ τὰ αὐγά. Ἐνῶ τὸ γάλα καὶ τὰ αὐγά εἶνε αἱ ὑγιέστεροι καὶ θρεπτικώτεροι τροφαὶ ἐξ ὅλων.

Τὸ πρῶτ' λοιπὸν ἄμα σπκωθῆτε, ὀλίγον γάλα βρασμένον μὲ ὀλίγον ψωμί ἢ προτιμότερον παξιμάδι, τριμμένον μέσα, νὰ εἶνε ἢ προτιμότερα τροφή σας· Τὸ μεσημέρι καὶ τὸ βράδυ βέβαια δὲν εἰμπορῆτε νὰ φάγητε ὅ,τι θέλετε, ἀλλ' ὅ,τι ἔχουν οἱ πτωχοὶ γονεῖς σας οἰκονομήσει καὶ διὰ τοῦτο περιορίζομαι καὶ ἐγὼ νὰ σᾶς εἶπω ἀπὸ τὰς τροφὰς ποῦ συνειθίζομεν ἡμεῖς οἱ πτωχοὶ ἄνθρωποι, ποῖαι εἶνε αἱ ὑγιέστεραι καὶ θρεπτικώτεραι καὶ τὰς ὁποίας πρέπει νὰ προτιμῶμεν διὰ νὰ ἐξυπηρετῶμεν περισσότερον τὴν ὑγείαν μας.

Ἐνῶ ἔχομεν ἄφθονα αὐγά ἐδῶ εἰς τὰ χωριά δὲν τὰ προτιμῶμεν, ἐνῶ εἶνε ἢ καλλιτέρα τροφή ἀπὸ ὅλας καὶ πρὸ πάντων διὰ τὰ παιδιά, ἀλλὰ τὰ δίδομεν εἰς τὸν παντοπώλην διὰ νὰ ἀγοράσωμεν μίαν σαρδέλλαν· εἶνε δὲ τὰ αὐγά ἢ προτιμότερα τροφή ἀπὸ ὅλας, διότι ἓνα αὐγὸν ἰσοδυναμεῖ μὲ τριάντα τρία δράμια γάλα καὶ δέκα δράμια κρέας· προτιμῶ-

τερα ὅμως πάντοτε εἶνε τὰ βρυστὰ καὶ ἐξ ἅπαντος νὰ εἶνε πολὺ μελάτα καὶ φρέσκα.

Τὸ ψωμί ἐπίσης εἶνε καλὴ καὶ θρεπτικὴ τροφή διὰ τὰ παιδιὰ καὶ δι' αὐτὸ πρέπει νὰ σᾶς ἀφίνουν οἱ γονεῖς σας νὰ τρώγητε ὅσον θέλετε. Τὸ σταρένιο δὲ ψωμί εἶνε πολὺ θρεπτικώτερον ἀπὸ τὸ κρίθινον. Χάριν ὅμως οἰκονομίας οἱ περισσότεροὶ χωρικοί, οἱ πτωχότεροι, μεταχειρίζονται τὸ κρίθινον ψωμί· ἐπειδὴ ὅμως αὐτὸ δὲν εἶνε θρεπτικὸν ὅπως τὸ σταρένιο, δι' αὐτὸ θὰ ἔκαναν πολὺ καλλίτερα ἂν ἔκαμνον οἰκονομίαν ἀπὸ ἄλλα πράγματα καὶ νὰ δίδουν ἔς τὰ παιδιὰ των σταρένιο ψωμί. Σημαίνει δὲ πολὺ τοῦτο, διότι τὸ ψωμί εἶνε ἡ καθημερινὴ καὶ ἡ τακτικὴ τροφή τῶν ἀνθρώπων καὶ πρὸ πάντων τῶν πολὺ πτωχῶν, ποῦ ζοῦν σχεδὸν μόνον μὲ τὸ ψωμί.

Ἀπὸ τὰ ὄσπρια νὰ προτιμοῦν πάντοτε οἱ γονεῖς σας τὰ ξηρὰ φασόλια καὶ τῆς φακῆς, διότι αὐτὰ εἶνε θρεπτικώτερα.

Ἀπὸ τὰ λαχανικά, αἱ ἀγγινάραι εἶνε καλλίτεροι ἀπὸ ὄλα, τὰ χειρότερα δὲ αἱ ντομάται, τὰ λάχανα, τὰ καρόττα καὶ τὰ γογγύλια καὶ πρέπει νὰ τὰ ἀποφεύγητε.

Τὰ ἄγρια χόρτα ἐπίσης, τὰ ὁποῖν εὐτυχῶς ἔχομεν ἄφθονα, εἶνε λαμπροτάτη τροφή καὶ πρὸ πάντων τὰ ραδίκια καὶ τὰ σπανάκια.

Ἀπὸ τὰ κρέατα δέ, τὸ χοιρινὸν καὶ τὸ βωδαινὸν εἶνε διὰ τὰ παιδιὰ τὰ χειρότερα ἀπὸ ὄλα.

Ἀπόλλα τὰ φρούτα, νὰ προτιμᾶτε πάντοτε τὰ σταφύλια, τὰ πορτοκάλια καὶ τὴν καρπούζαν, διότι εἶνε πολὺ ὠφέλιμα. Ἀκόμη καὶ κάθε πρωί, ἂν δὲν ἔχητε ἢ γάλα ἢ αὐγὸν νὰ φάγητε, τότε σταφύλι καὶ

πορτοκάλι εἶνε ὠραία πρωϊνὴ τροφή.

Τὰ τυριά, ἀλλὰ πρὸ πάντων τὰ φρέσκα τυριά, εἶνε λαμπροτάτη καὶ θρεπτικὴ τροφή· καὶ δι' αὐτὸ τὸ δειλινόν, ὅταν σχολάζετε ἀπὸ τὸ σχολεῖόν σας, ἢ ἔν αὐγὸν μελάτον, ἢ ὀλίγον φρέσκον τυρὶ καὶ ψωμὶ νὰ εἶνε πάντοτε τὸ πρόδειπνόν σας.

Πρὶν νὰ φθάσετε εἰς τὸ τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας σας δὲν πρέπει νὰ πίνετε ποτὲ κρασί· ἅμα δὲ γίνετε τεσσάρων ἐτῶν, νὰ πίνετε τότε ὀλίγον, ἀλλὰ πάντοτε μὲ πολὺ νερόν· τρία μέρη δυλαδὴ νερόν καὶ ἓνα μέρος κρασί· ποτὲ ὅμως νὰ μὴ τὸ πίνετε χωρὶς νερόν, διότι τότε ἐξάπαντος θὰ βλάψετε τοὺς νεφροὺς σας καὶ τὸ σκότι σας.

Φαγητὸν λοιπὸν τέσσαρας φοράς τὴν ἡμέραν.

Ψωμὶ ἄφθονον.

Γάλα ἂν ἔχετε τὴν εὐκολίαν ἕως τριακόσια δράμα τὴν ἡμέραν· νὰ τὸ προτιμᾶτε δὲ πάντοτε ἀπὸ κάθε ἄλλην τροφὴν, διότι εἶνε ὁ βασιλεὺς τῶν τροφῶν.

Τσαΐ καὶ καφὲ ποτὲ νὰ μὴ πίνετε.

Κρασί ἐπίσης χωρὶς νερόν, ποτέ.

Χόρτα ἄγρια ὅσα θέλετε.

Παχειὰ κρέατα νὰ μὴν τρώγετε ποτέ, καθὼς καὶ χοιρινὰ καὶ βοδεινὰ οὐδέποτε.

Ἐλνισμονήσαμεν νὰ εἰπώμεν ὅτι καὶ αἱ πατάται καὶ πρὸ πάντων βρασταὶ καὶ ψηταὶ εἶνε μία πολὺ καλὴ τροφή.

Αὐτὴ λοιπόν, παιδιὰ μου, νὰ προσπαθήσετε νὰ εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ τροφή σας, διότι εἶνε καὶ θρεπτικὴ καὶ ὑγιεινὴ καὶ ἐπομένως πολὺ ὠφέλιμος.

Τέταρτον προᾶγμα, πρῶ συντελεῖ παρὰ πολὺ εἰς

τὴν ὑγείαν μας εἶνε ἡ ἡρεμία, ἡ γαλήνη, ἡ ἡσυχία τῆς ψυχῆς μας. Ὄταν ἡμεῖς θυμῶνουμεν, ὅταν ὀργιζόμεθα. ὅταν στενοχωρῶμεθα καὶ ταράσσηται ἡ ψυχὴ μας, ἡ στενοχώρια καὶ ταραχὴ μας αὕτη ἐπιρραΐζει καὶ βλάπτει παρὰ πολὺ τὴν ὑγείαν μας· διότι πρέπει νὰ γνωρίζητε, παιδιὰ μου, ὅτι ὁ ἄνθρωπος συνίσταται ἀπὸ ψυχὴν καὶ ἀπὸ σῶμα. Οὔτε χωρὶς σῶμα, οὔτε χωρὶς ψυχὴν ὁ ἄνθρωπος εἰμπορεῖ νὰ ὑπάρξη. Καὶ τὰ δύο λοιπὸν εἶνε ἀναγκαῖα, ἀναγκαιότατα διὰ τὴν ζῶν του. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ δύο αὐτά, καὶ τὸ σῶμα δηλαδὴ καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, εἶνε στενότατα μεταξύ των συνδεδεμένα καὶ τὸσον στενά, ὥστε ὅταν ὀργίζηται καὶ ταράσσηται ἡ ψυχὴ μας ἐπιρραΐζεται σπουδαίως τὸ σῶμα μας καὶ ὅλος αὐτοῦ ὁ ὀργανισμὸς καὶ βλάπτεται ἐπομένως τότε σπουδαίως ἡ ὑγεία μας.

Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη μεγάλη καὶ ἐκτὸς τῶν ἄλλων λόγων, ἔνεκα τῶν ὁποίων δὲν πρέπει νὰ ὀργιζόμεθα καὶ νὰ ταρασσώμεθα καὶ χάριν αὐτῆς τῆς ὑγείας μας νὰ μένωμεν ψύχραιμοι καὶ ἀπαθεῖς εἰς ὅλας μας τὰς συμφορὰς καὶ τὰ κακὰ ποῦ εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ μᾶς τύχουν εἰς τὴν ζῶν μας.

Ἡ διάπλασις τοῦ ὀραίου σώματος

Πέμπτον πρᾶγμα ἐπίσης ἀναγκαῖον καὶ πολὺ ὠφέλιμον εἰς τὴν ὑγείαν μας εἶνε ἡ κίνησις καὶ ἡ γυμναστική.

Ὅσοι ἄνθρωποι δὲν ἐργάζονται σωματικῶς ὥστε νὰ κινῆται τὸ σῶμά των, εἶνε ἀνάγκη νὰ περιπατοῦν τρεῖς ὥρας καθεκᾶστιν ἡμέραν· διότι διὰ τῆς κινήσεως αὐτῆς ἰσχυροποιοῦνται καὶ δυναμώνουν τὰ

νεῦρα καὶ οἱ μυῶνες μὲ τοὺς ὁποίους εἶνε γεμάτον τὸ σῶμα μας. Ὅλα δὲ τὰ σκύβαλα (δηλαδὴ ἀχρηστοὶ ὕλαι) ποῦ εὐρίσκονται μέσα εἰς τὸ σῶμά μας ἢ καίονται καὶ ἐξαφανίζονται ἢ πετῶνται ἔξω τοῦ σώματός μας διὰ τῆς κινήσεως αὐτῆς τοῦ σώματός μας καὶ τοιοντοτρόπως καθαρίζεται ὁ ὀργανισμός μας. Ἡ δὲ γυμναστικὴ ἐκτός ὅτι ἰσχυροποιεῖ καὶ δυναμώνει τοὺς μυῶνας καὶ ἐν γένει τὸ σῶμα μας, πλάσσει ἐξ ἄλλου καὶ ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματός μας σύμμετρα καὶ κανονικά.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐδῶ εἰς τὰ χωριά δὲν ἔχομεν γυμναστικὴν διὰ νὰ γυμνάζησθε κάθε βράδυ ποῦ σχολάζετε, νὰ πηγαίνητε εἰς τὴν ἐξοχὴν καὶ ἐκεῖ νὰ γυμνάζησθε εἰς τὸ τρέξιμον, εἰς τὸ βόλι, εἰς τοὺς πῆδους, εἰς τὸ τόπι καὶ εἰς ἄλλα παιγνίδια, διότι ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἀνάγκη νὰ γυμνάσῃ τὸ σῶμά του, νὰ τὸ σκληραγωγῆσῃ καὶ νὰ τὸ καταστήσῃ εὐρωστον καὶ ρωμαλέον. Ὁ ἄνθρωπος ὁμοιάζει μὲ μίαν γλάστραν, ἢ ὁποῖα ἄμα σπάσῃ, ὅσον ὠραῖον καὶ ἂν εἶνε τὸ ἄνθος ποῦ ἔχει μέσα θὰ μαρανθῇ. Ἀπαράλλακτα τώρα συμβαίνει καὶ μὲ τὸ σῶμά μας ὅταν τοῦτο δὲν εἶνε ὑγιὲς καὶ εὐρωστον καὶ τὸ πνεῦμά μας τότε, ὅπως συμβαίνει καὶ μὲ τὸ ἄνθος, θὰ μαρανθῇ. Ἀλλὰ τὸ αὐτὸ πάλιν συμβαίνει ὅταν ἔχομεν μίαν ὠραίαν γλάστραν καὶ τὸ ἄνθος τὸ ὁποῖον εἶνε μέσα της δὲν ἀξίζει τίποτε. Διὰ τοῦτο διὰ νὰ ἔχουν ἀξίαν καὶ χρησιμότητα, πρέπει καὶ ἡ γλάστρα νὰ εἶνε ἡγερεὴ καὶ τὸ ἄνθος καλόν. Τὸ ἓνα χωρὶς τὸ ἄλλον δὲν ἀξίζει σχεδὸν τίποτε. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ φροντίζωμεν τόσο καὶ διὰ τὴν ὑγείαν τοῦ πνεύματος, ὅσον καὶ διὰ τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος. Εἶνε δὲ

πολύ μωροὶ καὶ ἀνόητοι ἐκεῖνοι ποῦ δὲν φροντίζουν
ν' ἀποκτήσουν σῶμα ὑγιές, ὠραῖον καὶ εὐρωστον.

Καὶ ὑγιές μὲν πρέπει νὰ φροντίζωμεν νὰ κάμνω-
μεν τὸ σῶμά μας, διότι χωρὶς νὰ ἔχωμεν καλὴν
ὑγείαν, τίποτε μεγάλον καὶ θαυμαστὸν καὶ ἀνδρικὸν
δὲν δυνάμεθα νὰ πράξωμεν. Χωρὶς ὑγείαν, οὔτε ὁ
νοῦς μας δύνатаι νὰ ἐργασθῆ καλῶς καὶ ἡ πολυ-
μάθειά μας τότε καὶ ἡ σοφία μας δὲν μᾶς ὠφελεῖ,
οὔτε μᾶς χρησιμεύει ὅσον πρέπει. Χωρὶς ὑγείαν,
ὅσα ἀγαθὰ καὶ ἂν ἔχωμεν δὲν μᾶς εὐχαριστοῦν καὶ
ἡ ζωὴ μᾶς φαίνεται βαρετὴ καὶ ὁ κόσμος πληκτι-
κός. Εἶνε λοιπὸν τὸ πολυτιμότερον πρᾶγμα κάθε
ἀνθρώπου, καὶ κάμνουν σφάλμα ἀσύγχωρητον
ἐκεῖνοι ποῦ δὲν βλέπουν τὴν μεγάλην, τὴν ἀνεκτί-
μητον ἀξίαν της· ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποκτήσουν ἢ χρή-
ματα ἢ διασκεδάσεις ἢ πολυμάθειαν τὴν παραμε-
λοῦν καὶ τὴν καταστρέφουν.

ἽΩραῖον δὲ πρέπει νὰ φροντίζωμεν νὰ πλάσσηται
τὸ σῶμά μας, διότι τὸ ὠραῖον εἶνε ἐν ἀπὸ τὰ λαμ-
πρότερα χαρίσματα τοῦ Θεοῦ καὶ διότι τὸ ὠραῖον
καὶ ἡ ὠραιότης εἶνε ἐξαιρετικὸν προνόμιον τῆς πα-
τρίδος μας, τὴν ὁποίαν ἐπροίκισεν ὁ Θεὸς μὲ ὠραῖον
οὐρανόν, μὲ ὠραίαν φύσιν, μὲ ὠραίαν θάλασσαν καὶ
μὲ ὠραίους ἀνθρώπους. Τὸ ὠραῖον εὐχαριστεῖ τὸν
ὀφθαλμὸν καὶ τέρπει τὴν ψυχὴν μας· καὶ διὰ τοῦτο
οἱ ἀρχαῖοι Ἑλλήνες ἠγάπησαν καὶ ἐλάτρευσαν τὸ
ὠραῖον καὶ τὸ ἐκαλλιέργησαν καὶ τὸ ἀνέπτυξαν,
ὅσον οὔδεις ἄλλος λαὸς τοῦ κόσμου. Ἄφοῦ λοιπὸν
τὸ ὠραῖον εἶνε προνόμιον τῆς Ἑλλάδος μας καὶ
ἐξαιρετικὸν δῶρον τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν πατρίδα μας,
ἀφοῦ εἶνε προωρισμένον νὰ μᾶς τέρπη καὶ νὰ μᾶς

εὐχαριστῆ, διατί τότε νὰ μὴν ἀγαπῶμεν πᾶν ὅ,τι εἶνε ὠραῖον καὶ νὰ φροντίζωμεν νὰ κάμνωμεν τὸ σῶμά μας ὠραῖον καὶ κανονικὸν ὅπως ἦτον τῶν ἀρχαίων προγόνων μας;

Τὸ εὐμορφοπλασμένον δὲ σῶμα, ἡ ὠραιότης καὶ ἡ ρωμαλεότης αὐτοῦ ἀποκτᾶται διὰ τῆς γυμναστικῆς καὶ τῆς κανονικῆς ζωῆς, ἡ ὁποία ἐκτὸς ποῦ πλάσσει τὸ σῶμά μας ὠραῖον καὶ κανονικὸν καὶ σύμμετρον, μᾶς τὸ κάμνει καὶ εὐρωστον καὶ τοιουτοτρόπως ἀντέχει περισσότερον εἰς τὰς κακουχίας καὶ τὰς στερήσεις, ποῦ εἴμπορεῖ νὰ μᾶς τύχουν εἰς τὸν βίον μας.

Ἡ ὑγεία λοιπόν, παιδιὰ μου, καὶ ἡ εὐρωστία τοῦ σώματος εἶνε παρὰ πολὺν μεγάλον καὶ ἀνεκτίμητον καλόν. Παρατηρήσατε εἰς τὸ τελευταῖον θρανίον τὸν συμμαθητὴν σας Δημήτριον, ποῦ τώρα δύο ἡμέρας εἶνε ὀλίγον ἄρρωστος καὶ οὔτε γελᾷ ὅπως πρότερον, οὔτε εὐθυμος καὶ καλόκαρδος εἶνε, οὔτε τρέχει, οὔτε παίζει κατὰ τὰ διαλείμματα, οὔτε μανθάνει τὸ μάθημά του, ὅπως ἄλλοτε ὅταν ἦτον καλὰ καὶ εἶχεν ὅλην τὴν ὑγείαν του. Παρατηρήσατε ἐκεῖ τὸ τζάμι τοῦ παραθύρου· ἴσσον καιρὸν ἦτον ἵγιερὸν τὸ ἐπεριποιούμεθα, διότι μᾶς ἐχρησίμευε. Τώρα, ὡς βλέπετε, ποῦ ἔσπασε δὲν μᾶς χρησιμεύει πλέον καὶ θὰ τὸ ρίψωμεν αὐριον ὡς ἄχρηστον. Ὅπως τὸ τζάμι λοιπὸν αὐτό, ποῦ ἅμα σπάσῃ δὲν εἶνε πλέον χρήσιμον, τοιουτοτρόπως εἶνε καὶ ἡ ὑγεία τοῦ ἀνθρώπου ὅταν ὁ ἄνθρωπος χάσῃ τὴν ὑγείαν του, δὲν εἶνε πλέον χρήσιμος, οὔτε εἰς τὸν ἑαυτὸν του, οὔτε εἰς τοὺς ἄλλους. Ὅταν ὅμως ἔχωμεν τὴν ὑγείαν μας καὶ τὴν πατρίδα μας δυνάμεθα διαφο-

ροτρόπως νὰ ὑπηρετήσωμεν καὶ τὴν οἰκογένειάν μας νὰ βοηθήσωμεν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους νὰ φανῶμεν χρήσιμοι· ὅταν δὲ φαινώμεθα χρήσιμοι καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, τότε εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεόν.

Εὐρωστον δὲ πρέπει νὰ φροντίζωμεν νὰ γίνηται τὸ σῶμά μας, διότι καθὼς εἶπομεν, ὅταν εἶνε εὐρωστον καὶ ρωμαλέον, ἐκτὸς ποῦ ἀντέχει περισσότερον καὶ εἰς τοὺς κόπους καὶ εἰς τὰς ἀσθενείας καὶ εἰς ὅ,τι ἄλλο κακὸν μᾶς τύχει, δυνάμεθα τότε καὶ νὰ κάμνωμεν ὅποιανδήποτε ἐργασίαν καὶ μὲ μεγαλειτέραν εὐκολίαν καὶ μὲ ὀλιγώτερον κόπον· καὶ ἡ ἐργασία τότε οὔτε μᾶς κουράζει, οὔτε μᾶς ἀποθαρρύνει ὅσον κοπιαστικὴ καὶ δύσκολος καὶ ἂν εἶνε· ἐνῶ ὅταν τὸ σῶμά μας εἶνε ἀδύνατον καὶ κουράζεται εὐκόλως, δὲν ἔχομεν καὶ ἡμεῖς τότε ὄρεξιν νὰ ἐργασθῶμεν πολὺ καὶ νὰ προοδεύσωμεν· διότι πρέπει νὰ γνωρίζητε καλῶς ὅτι χωρὶς ὄρεξιν πρὸς τὴν ἐργασίαν, δὲν γίνεται οὔτε πρόοδος, οὔτε τίποτε καλόν.

Τὸ εὐρωστον δὲ καὶ σιδερέιο σῶμα, τὸ ὁποῖον νὰ δύναται ν' ἀντέχη εἰς τὰ πάντα καὶ νὰ μὴ τὸ προσβάλλῃ εὐκόλως τίποτε, θὰ σᾶς τὸ κάμη ἢ γυμναστικὴ.

Μέχρις ὅτου ὑπάρχει ὁ κόσμος, οἱ ἀρχαῖοι Σπαρτιαῖται θὰ θαυμάζωνται καὶ διὰ τὰς ἄλλας ἀρετᾶς των, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν εὐρωστίαν καὶ τὴν ἀντοχὴν ποῦ εἶχον τὰ ρωμαλέα σώματά των. Ἀπέκτησαν δὲ τοιαῦτα σώματα διὰ τῆς γυμναστικῆς. Ὅταν δὲ γυμνάζησθε νὰ φροντίζητε νὰ παίζητε τοιαῦτα παιγνίδια, ποῦ νὰ γυμνάζωνται ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματός σας καὶ αἱ χεῖρές σας δηλαδὴ καὶ οἱ πόδες,

ἡ κεφαλὴ, ἡ μέση καὶ τὰ λοιπὰ μέλη, διότι εἶνε ἀποδεδειγμένον ὅτι ὅποιον μέρος τοῦ σώματός μας δὲν κινεῖται καὶ δὲν γυμνάζεται ὅσον καὶ τὰ ἄλλα μέρη, αὐτὸ ἐξασθενεῖ καὶ ἀδυνατίζει. Εἶνε δὲ ἀνάγκη, διὰ νὰ ἔχωμεν σύμμετρον καὶ κανονικὸν καὶ ἰσόροπον σῶμα, ὅλα τὰ μέλη αὐτοῦ νὰ εἶνε ἀνεπτυγμένα καὶ θρεμμένα ἐξ ἴσου.

Πρόγραμμα τῆς ὑγείας

Ἐὰν θέλντε λοιπὸν ὑγίαν καὶ εὐρῶστον καὶ ῥωμαλέον σῶμα νὰ ἔσπνᾶτε καὶ νὰ σπκώνησθε πάντοτε πολὺ πρῶι καὶ ἅμα σπκωθῆτε νὰ συνειθίσσητε νὰ ἐξέροχησθε τακτικὰ κάθε πρῶι ἔξω ἀπὸ τὸ χωρίον σας ἡμίσειαν ὥραν μακράν καὶ τοιουτοτρόπως θὰ ἀναπνέητε τὸν πρῶϊνὸν καθαρῶτατον καὶ ὑγιέστατον ἀέρα τῆς ἐξοχῆς καὶ τὸ σῶμά σας διὰ τοῦ περιπάτου αὐτοῦ θὰ ἔξαιμουδιάζη ἀπὸ τὴν ἀκίνησιαν ποῦ ἔμενεν ὅλην τὴν νύκτα καὶ θὰ πηγαίνητε κατόπιν μὲ μεγαλειτέραν ὄρεξιν καὶ εὐθυμίαν εἰς τὸ σχολεῖον. Ἐπίσης τὸ βράδν ὅταν σχολάσητε, εἶνε ἀνάγκη νὰ παραιτήσητε τὰ βιβλία καὶ νὰ παίξητε καὶ νὰ τρέξητε καὶ νὰ γυμνασθῆτε· διότι ἡ τροφή καὶ ἡ ζωὴ τῆς ὑγείας σας εἶνε ἡ κίνησις· εἶνε δὲ πολὺ ἀνόητοι μερικοὶ γονεῖς, ποῦ ἐμποδίζουν τὰ παιδιὰ των νὰ παίξουν, παρὰ τὰ περιορίζουν ἀπὸ τὸ σχολεῖον εἰς τὸ βιβλίον καὶ ἀπὸ τὸ βιβλίον εἰς τὸ σχολεῖον· αὐτοὶ τίποτε ἄλλο δὲν κατορθώνουν παρὰ νὰ παρασκευάζουν βλάκας καὶ φιλασθένους καὶ καχεκτικοὺς ἀνθρώπους.

Ἡ κίνησις καὶ τὸ σῶμά μας καὶ τὸ πνεῦμά μας ζῶνογονεῖ καὶ τρέφει· ἐνῶ ὁ περιορισμὸς καὶ ἡ ἀνσκόμη

γίνεται χάριν τοῦ βιβλίου καὶ τὸ σῶμά μας ξενευ-
 ρίζει καὶ τὸ πνεῦμά μας μαραίνει. Γυμνάζεσθε λοι-
 πὸν ὅσον εἰμπορεῖτε, ἀλλὰ νὰ μὴ λησιμονῆτε ὅμως
 ὅτι, εὐθύς ἅμα κουρασθῆτε, πρέπει ἀμέσως νὰ παύη-
 τε καὶ νὰ ξεκουράζησθε· διότι πρέπει νὰ γνωρίζητε
 καὶ νὰ τὸ ἔχητε πάντοτε ὡς κανόνα εἰς τὴν ζώην
 σας, ὅτι καὶ τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα ὅταν κουρα-
 σθοῦν πρέπει ἀμέσως νὰ παύουν πᾶσαν ἐργασίαν
 καὶ νὰ ἀναπαύονται καὶ νὰ ξεκουράζονται· διότι
 ὅσον ὠφέλιμος εἶνε κάθε ἐργασία, ὅταν γίνεται μὲ
 μέτρον, ἄλλο τόσον βλαβερὰ εἶνε ὅταν γίνεται μὲ
 κατάχρησιν, ὑπὲρ τὸ μέτρον· διότι τότε μᾶς ἐξαντλεῖ
 καὶ ἀντὶ νὰ μᾶ; προσθέτη δυνάμεις, μᾶς ἀφαιρεῖ.
 «Πᾶν μέτρον ἄριστον», ἔλεγον οἱ σοφοὶ πρόγονοί
 μας. Καθὼς δὲ ὅταν γυμνάζησθε καὶ παίζητε, πρέπει
 νὰ ξεκουράζησθε ὅταν ἀκούσητε ὅτι ἐκουράσθηκε
 τὸ σῶμά σας, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὅταν μελετᾶτε,
 ἅμα αἰσθανθῆτε ὅτι ἀρχίζετε νὰ ζαλίζησθε καὶ νὰ
 κουράζηται τὸ πνεῦμά σας, νὰ παραιτᾶτε τότε ἀμέ-
 σως τὸ βιβλίον· διότι τότε πλέον ἢ μελέτη ὄχι μό-
 νον δὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ καὶ βλάπτει. Βλάπτει δε καὶ
 τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα. Ὅπως δὲ εἶνε τὸ ζῶον, ποῦ
 ἅμα τὸ παραφορτώσης θὰ πέση, τοιοῦτοτρόπως εἶνε
 καὶ τὸ πνεῦμα· πρέπει νὰ τὸ φορτώνης ἕως ὅτου
 καταλαμβάνης ὅτι ἀντέχει εἰς αὐτὸ τὸ βάρος.

Λοιπὸν, μικρὲ μου Νικόλαε, καθαριότητα ὅσον
 εἰμπορεῖς περισσοτέραν. Τὸ σῶμά σου νὰ τὸ κάμης
 μεγάλον φίλον τοῦ νεροῦ. Ἀγάπην πρὸς τὴν κίνη-
 σιν, πρὸς τὴν γυμναστικὴν καὶ πρὸς τὴν σκληρα-
 γωγίαν. Ἀγάπην πρὸς τὸν καθαρὸν ἀέρα καὶ πρὸς
 τὴν ἔξω ζώην. Νὰ ἐξυπνᾶς πρωτὶ καὶ νὰ κοιμᾶσαι

ένωρίς καὶ φρόντιζε πάντοτε καὶ προσπάθει νὰ ἔχη ἡ ψυχὴ σου γαλήνην καὶ ἡσυχίαν καὶ βεβαιώσου τότε ὅτι θαγίνης ἀξίος νὰ λάβῃς τὸ δῶρον τοῦ Βασιλέως μας, ὁ ὁποῖος θέλει τοὺς μαθητὰς ὑγιεῖς καὶ δυνατούς, διὰ νὰ εἰμποροῦν, ὅταν θὰ μεγαλώσουν καὶ γίνουν ἄνδρες, νὰ φυλάττουν καὶ νὰ ὑπερασπίζουν, ὅπως οἱ πατέρες των, μὲ γενναιοῦτητα τὴν πατρίδα των, ἐὰν καμμίαν φορὰν θελήσῃ νὰ τὴν βλάβῃ κανεὶς ἐχθρός.

Τοῦτο ὅμως, μικρέ μου, μὴ σὲ λυπήσῃ καὶ πολὺ, διότι σοῦ ὑπόσχομαι νὰ σοῦ δώσω τὸ ἐρχόμενον ἔτος τὸ βραβεῖον ἐὰν διορθωθῇς καὶ γίνῃς καθαρώτερος καὶ περιποικτικώτερος πρὸς τὴν ὑγείαν σου, ἢ ὁποία, ὡς εἶδες, εἶνε τόσον πολῦτιμος καὶ ἔχει τόσον μεγάλην καὶ ἀνεκτίμητον ἀξίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ἡ ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ

Τώρα, λέγει κατόπιν ὁ διδάσκαλος εἰς τὸν δεῦτερον μαθητὴν ποῦ ἐσηκώθη, ἃς ἰδῶμεν ἂν σὺ τού-
 λάχιστον εἶσαι ἀξίος νὰ λάβῃς τὸ δῶρον τοῦ Βασι-
 λέως. Εἶνε ἀλήθεια, Γεώργιε, ὅτι εἰς σὲ εὐρίσκω
 πολλὰς ἀρετὰς. Ὑπακούεις πάντοτε καὶ πείθεσαι
 εἰς τοὺς μεγαλυτέρους σου, εἶσαι φιλότιμος, καθα-
 ρὸς καὶ ἡσυχος. Λυποῦμαι δὲ πολὺ, Γεώργιε, διότι
 σοῦ λείπει μία μεγάλη ἀρετὴ, τὴν ὁποίαν ἂν δὲν
 ἐπιμεληθῇς νὰ ἀποκτήσῃς, δὲν θὰ γίνῃς ποτὲ μεγά-
 λος ἄνθρωπος. Εἶσαι ὀλίγον ἀμελής. Δὲν ἀγαπᾷς νὰ
 μελετᾷς καὶ νὰ μανθάνῃς ὅσα θὰ σοῦ χρησιμεύσουν

ὅταν μεγαλώσῃς. Διότι ὅταν ὁ μαθητὴς εἶνε ἐπιμελὴς καὶ μανθάνῃ πάντοτε τὰ μαθήματά του, ὅταν θὰ μεγαλώσῃ θὰ γνωρίζῃ πολλὰ πράγματα καὶ οἱ ἄνθρωποι θὰ τὸν ἀγαποῦν καὶ θὰ τὸν σέβονται.

Ὅτι δὲ συμβαίνει εἰς τὸ Σχολεῖόν σου, συμβαίνει καὶ ἔξω εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ εἰς τὸν κόσμον. Ὅλοι οἱ μαθηταὶ τρέχετε, ὅταν εἶνε ὀλίγον δύσκολον τὸ μάθημα, νὰ ἐρωτήσῃτε τὸν συμμαθητὴν σας Χρῆστον καὶ τὸν παρακαλεῖτε νὰ σᾶς ἐρμηνεύσῃ καὶ νὰ σᾶς διδάξῃ τὸ μάθημα. Καὶ διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ αὐτὸς εἶνε ἐπιμελὴς καὶ γνωρίζει περισσότερα πράγματα ἀπὸ σᾶς, εἶνε ἀνώτερός σας καὶ σεῖς δὲν εἴμπορεῖτε παρὰ νὰ τὸν σέβεσθε καὶ νὰ τὸν ὑπολήπτεσθε.

Τὸ μυαλὸ τοῦ ἀνθρώπου, Γεώργιε, ὁμοιάζει ἀπαρίλλακτα μὲ ἓνα ἀγρόν, ποῦ ὅσον εὐμορφος καὶ καλὸς καὶ ἂν εἶνε δὲν ἔχει μεγάλην ἀξίαν καὶ δὲν μᾶς χρησιμεύει πολὺ, ἐὰν δὲν τὸν καλλιεργήσωμεν καὶ δὲν τὸν περιποιηθῶμεν καὶ νὰ φυτεύσωμεν εἰς αὐτὸν ῥόδα καὶ ἄνθη καὶ δένδρα καρποφόρα, ὅποτε τὸ ἀγριοχώραφον γίνεται ὠραῖον περιβόλι.

Ἐλα ἀπ' ἐδῶ, Γεώργιε, καὶ παρατήρησε ἐκεῖ κάτω τοὺς δύο ἐκείνους ἀγρούς, ποῦ εἶνε ὁ εἰς πλησίον τοῦ ἄλλου. Ὁ εἰς εἶνε καλλιεργημένος καὶ ἔχει ὠραῖον ὄσπαρμένον, μὲ τὸ ὅποῖον θὰ κάμουν ψωμί καὶ θὰ τραφοῦν οἱ ἄνθρωποι· ὁ ἄλλος εἶνε ἀκαλλιεργητος καὶ δὲν ἔχει τίποτε ἄλλο παρὰ βᾶτους καὶ ἀκάνθας καὶ ἀγριόχορτα.

Ὅπως λοιπὸν ὁ ἀγρός, ἐὰν δὲν τὸν καλλιεργήσωμεν καὶ δὲν τὸν φυτεύσωμεν, δὲν μᾶς δίδει τίποτε ἄλλο παρὰ χόρτα ἄγρια, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου. Ἐὰν δὲν καλλιεργήσωμεν αὐτὸν καὶ φυ-

τεύσωμεν πολλὰ ὀφέλιμα πράγματα (τὰ ὅποια λέγονται γνώσεις) δὲν ἔχει νὰ μᾶς δώσῃ τίποτε ὅταν θὰ μᾶς χρειασθῇ κᾶτι τι ἐνῶ εἰς τὸν καλλιεργημένον νοῦν, εὐρίσκομεν ὅλας τὰς γνώσεις, ποῦ μᾶς χρειάζονται εἰς τὴν ζωὴν μας.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν, Γεώργιε, ὀφείλει κάθε ἄνθρωπος νὰ καλλιεργῇ τὸν νοῦν του, νὰ ἀναγινώσκῃ δηλαδὴ καὶ νὰ μανθάνῃ πολλὰ καὶ ὀφέλιμα πράγματα καὶ τότε ὁμοιάζει μὲ τὸ περιβῆλι ποῦ ἔχει τὰ ἄνθη καὶ τὰ καρποφόρα δένδρα καὶ ἡ μυρωδιά του ἀκούεται πολὺ μακρυνά. Φρόντισε λοιπὸν νὰ γίνῃς ἐπιμελὴς καὶ τότε βεβαιώσου ὅτι θὰ γίνῃς ἄξιος νὰ λάβῃς τὸ δῶρον τοῦ Βασιλέως σου καὶ ἀκόμη καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν συμπατριωτῶν σου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Ἡ ἈΣΙΑ ΤΗΣ ΕΥΓΕΝΟΥΣ ΚΑΡΔΙΑΣ

Κατόπιν ὁ διδάσκαλος ἐστράφη πρὸς τὸν τρίτον μαθητὴν, ποῦ ἐσηκώθη ἐπάνω διὰ τὸ δῶρον τοῦ Βασιλέως καὶ λέγει εἰς αὐτόν.

—Σὺ, Δημήτριε, νομίζεις ὅτι εἶσαι ἄξιος νὰ λάβῃς τὸ βραβεῖον τοῦ Βασιλέως;

—Μάλιστα, διδάσκαλέ μου. Καὶ τὴν ὑγείαν μου περιποιοῦμαι, καὶ καθαρὸς εἶμαι καὶ τὰ μαθήματά μου μανθάνω.

—Καὶ νομίζεις ὅτι δὲν εἶνε καθῆκόν σου νὰ ἔχῃς εὐγενῆ καὶ ἀγαθὴν καρδίαν; Νομίζεις ὅτι δὲν ὀφείλεις νὰ συμπονῆς καὶ νὰ βοηθῆς ἓνα ἄνθρωπον ποῦ δυστυχεῖ, Καὶ νὰ αἰσθάνησαι εἰς τὴν καρδίαν σου

μίαν μεγάλην εὐχαρίστησιν ὅταν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι εὐτυχοῦν καὶ μίαν μεγάλην λύπην ὅταν δυστυχοῦν καὶ ὑποφέρουν; Ὅχι, Δημήτριε· ὁ ἄνθρωπος ποῦ δὲν συμπονεῖ καὶ δὲν λυπεῖται διὰ τὰ δυστυχήματα καὶ τὰ κακὰ ποῦ συμβαίνουν εἰς τὸν κόσμον, αὐτὸς, Δημήτριε, δὲν πρέπει νὰ λέγηται ἄνθρωπος· ὁ ἄνθρωπος ποῦ εὐχαριστεῖται εἰς τὴν δυστυχίαν τοῦ ἄλλου, αὐτὸς ἔχει τὴν καρδίαν τοῦ ἀγρίου θηρίου, τὸ ὁποῖον εὐχαριστεῖται νὰ κατατρώγῃ καὶ κατασπαράσῃ τὰ ἄλλα ζῶα.

Σὺ δέ, Δημήτριε, ἐνθυμεῖσαι προχθές, ποῦ ἔπρην ὁ συμμαθητής σου Ἀντώνιος καὶ ἔσπασε τὸ πόδι του ὅτι ἐγέλας, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ τὸν συμπονεῖ καὶ νὰ κλαίῃς; Καὶ ἀντὶ νὰ τρέξῃς καὶ σὺ νὰ τὸν βοηθήσῃς, ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι συμμαθηταί σου, ἐκάθησο εἰς τὴν θέσιν σου ἀδιάφορος καὶ ἀτάραχος. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ καρδία σου δὲν ἐπόνεσε, δὲν συνεκινήθη, ἀλλ' ἔμεινε ἀναίσθητος καὶ ἐπομένως εἶνε πρόστυχος καρδία. Σὲ βλέπω πολλὰς φορές, Δημήτριε, νὰ μὴ θέλῃς νὰ βοηθήσῃς τοὺς συμμαθητάς σου, νὰ μὴ θέλῃς νὰ κάμῃς εὐκολίαν εἰς αὐτούς, καὶ σὲ καταλαμβάνω ὅτι μισεῖς τοὺς συμμαθητάς σου ἐκείνους ποῦ εἶνε καλλίτεροί σου.

Ἡ καρδία δὲ ποῦ φθονεῖ καὶ μισεῖ, Δημήτριε, εἶνε ἀγενής, εἶνε διαβολική, ἐνῶ ἡ καρδία ποῦ ἀγαπᾷ καὶ συμπονεῖ καὶ συγχωρεῖ εἶνε ἀγγελική. Σὺ ὅμως περισσοτέρας φορές μισεῖς καὶ φθονεῖς, παρὰ ποῦ ἀγαπᾷς καὶ συμπονεῖς. Ὁ ἄνθρωπος ὅσας ἀρετάς καὶ ἂν ἔχῃ, ὅταν δὲν ἔχῃ καρδίαν πονετικὴν, καρδίαν ἀγαθὴν καὶ γεμάτην ἀπὸ ἀγάπην, εἶνε ἄνθρωπος μόνον κατὰ τὴν μορφήν, ἀλλ' ὄχι

καὶ πραγματικῶς. Διότι ὁ πραγματικὸς ἄνθρωπος ὁμοιάζει πρὸς τὸν Θεόν. Ὁ δὲ Θεὸς εἶνε γεμάτος ἀπὸ ἀγάπην καὶ ἀγαθότητα. Χριστιανὸς δὲ πραγματικὸς, χωρὶς ἀγάπην καὶ εὐσπλαγχνίαν, εἶνε πρᾶγμα ἀκατανόητον, πρᾶγμα ποῦ δὲν εἴμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ. Διότι ὅλον τὸ θεμέλιον τοῦ Χριστιανισμοῦ στηρίζεται εἰς τὴν ἀγάπην. Ὅλη ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ καὶ ὅλη ἡ ζωὴ του καὶ ὅλαι αἱ πράξεις του εἶνε γεμάται πέρα πέρα ἀπὸ μίαν ἀπέραντον καὶ ἀνεξάντλητον ἀγάπην. Χριστὸς θὰ εἴπῃ ἀγάπῃ. Θεὸς θὰ εἴπῃ ἀγάπῃ. Ὅταν δὲν ἔχῃς ἀγάπην εἰς τὴν καρδίαν σου, δὲν ἔχῃς οὔτε τὸν Θεὸν εἰς αὐτήν.

Θεὸς καὶ ἀγάπῃ εἶνε ἀχώριστα πράγματα. Ἄπ' ὅπου φύγει ἡ ἀγάπῃ, φύγει ἀμέσως καὶ ὁ Θεός. Εἶνε ἀπαράλλακτα, παιδιὰ μου, ὅπως ἡ ψυχὴ καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ὅταν φύγῃ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, εἴμπορεῖ ποτὲ ἡ ζωὴ του νὰ μείνῃ; Εἶνε ἀπαράλλακτα ὅπως ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ σκιά του. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος φύγῃ ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου ἴστανται, εἶνε δυνατὸν νὰ μείνῃ ἡ σκιά του; Ὅχι βεβαίως. Τσιουτοτρόπως τώρα συμβαίνει καὶ μὲ τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἀγάπην. Ὅταν ἴδῃτε ἓνα ἄνθρωπον, ὅστις δὲν ἀγαπᾷ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ὅτι διπλαδὴ ἔχει φύγῃ ἡ ἀγάπῃ ἀπὸ τὴν καρδίαν του, νὰ ἠξεύρητε βεβαίως ὅτι καὶ αὐτὸς ἔχει χωρισθῆ καὶ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἀπὸ τὸν Χριστόν, ὅσους σταυροῦς καὶ ἂν κάμνῃ.

Μέχρι σήμερον, παιδιὰ μου, παρεξηγήθη ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ μας. Καὶ νομίζει πῶς εἶνε Χριστιανὸς ἐκεῖνος, ποῦ κάμνει μόνον σταυροῦς καὶ

μετάνοιες, ἐὰν πηγαίη μόνον εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐὰν νηστεύη. Ἄλλὰ πολὺ ἀπατάται· διότι ὅλα αὐτά, ἂν καὶ εἶνε καλὰ καὶ ἅγια, μόνον τῶν δὲν φθά-
νουν, διότι εἶνε τὰ ἐνδύματα τοῦ Χριστιανισμοῦ, διὰ νὰ διακρίνηται ὁ Χριστιανὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

Ἄλλὰ ὁ καθ'αυτὸ Χριστιανισμὸς εἶνε καὶ ἄλλο, πολὺ ἀνώτερον, πολὺ ὑψηλότερον, πολὺ οὐσιαστι-
κώτερον καὶ πολὺ θειότερον πρᾶγμα. Εἶνε τὰ ἔργα καὶ ὄχι οἱ τύποι. Χωρὶς ἔργα κανεὶς δὲν εἶνε Χρι-
στιανός. Διότι ὁ Χριστὸς μὲ ἔργα ἐδίδαξε καὶ ἔργα πάντοτε ἔπραττε. Πῶς δὲ εἶνε δυνατὸν νὰ ὀνομα-
σθῆ ὁπαδὸς τοῦ Χριστοῦ, Χριστιανὸς δηλαδὴ, ἐκεῖ-
νος ποῦ βλέπει τὴν δυστυχίαν νὰ καταπνίγη γύρω
του τοὺς ἀνθρώπους καὶ αὐτὸς νὰ μένη ἀτάραχος καὶ ἀμέριμνος καὶ ἐνῶ δύναται νὰ μὴν ἔρχηται εἰς
βοήθειάν των;

Χριστιανισμὸς λοιπὸν δὲν εἶνε οἱ τύποι, ἀλλὰ τὰ ἔργα καὶ ἔργα ἀγαθὰ καὶ καλὰ. Καὶ ἐδῶ εἶνε ἡ με-
γάλη παρεξήγησις τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, αὐτῆς τῆς ὠραίας καὶ θείας πραγματικῶς θρησκείας ὅταν τὴν ἀκολουθῶμεν ὅπως τὴν ἐδίδαξεν ὁ Χρι-
στός. Καὶ ἡ παρεξήγησις γίνεται δυστυχῶς ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς Χριστιανούς. Διότι οἱ περισσότεροὶ Χρι-
στιανοί, νομίζουν ὅτι εἶνε Χριστιανοί, ἐὰν ἐκτελοῦν μόνον τοὺς τύπους τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, χωρὶς νὰ τὴν ἀκολουθοῦν καὶ τὴν ἐφαρμόζουν με-
τὰς πράξεις· ἐὰν κάμνουν τὸν σταυρὸν των καὶ ἀφίνουν ἓνα ποῦ πνίγεται ἀβοήθητον. Νομίζουν ὅτι εἶνε Χριστιανοί, ὄχι διότι τὰ ἔργα των καὶ αἱ πράξεις των τοὺς ἀποδεικνύουν Χριστιανούς, ἀλλὰ

διότι ἔτυχε νὰ γεννηθοῦν ἀπὸ Χριστιανούς.

«Χριστιανός» σημαίνει ν' ἀκολουθῆ κανεὶς καὶ νὰ πράττῃ τὰ ἔργα καὶ τὰς πράξεις τοῦ Χριστοῦ καὶ ὄχι νὰ ἀρκῆται μόνον νὰ παραδέχεται τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ. Καθὼς θὰ εἶπῃ καὶ γεωργός ἐκεῖνος ὅπου κάμνῃ τὰ ἔργα τοῦ γεωργοῦ καὶ ὄχι τοῦ κτίστου ἢ τοῦ ἐμπόρου. Πῶς εἶνε δυνατόν νὰ ὀνομάζεται κανεὶς γεωργός, ἐνῶ κάμνει τὸ ἔργον τοῦ ἐμπόρου; Καὶ ἂν ὀνομάζεται, θὰ ὀνομάζεται ψευδῶς· καὶ ἂν ἀκόμη χιλίας φορὰς λέγεται γεωργός, χωρὶς νὰ κάμνῃ τὰ ἔργα τοῦ γεωργοῦ, ἀλλὰ τοῦ ἐμπόρου, δὲν θὰ εἶνε πραγματικὸς γεωργός ἀλλὰ ἔμπορος. Τὸ ἴδιον τώρα, παιδιά μου, συμβαίνει καὶ μὲ τὸν Χριστιανόν. Χιλίας φορὰς καὶ ἂν λέγεται Χριστιανός, χωρὶς νὰ κάμνῃ τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, δὲν εἶνε Χριστιανός. Ὁ Χριστὸς ἀφοῦ τὸν ἐρράπισαν, τὸν ἐχλεύασαν, τὸν ἔπτυσαν, τὸν ὕβρισαν, τὸν ἀνέβασαν καὶ ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρὸν καὶ ἐνῶ ἐκάρφωναν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας του μὲ καρφιά καὶ ἐλιποθύμει καὶ ἐξεψύχει ἀπὸ τοὺς πόνους, αὐτὸς δὲν ὠργίσθη, δὲν ἐκαταράσθη, ἀλλὰ δεικνύων εἰς τὸν κόσμον τὴν ἀμέτρητον ἀγάπην καὶ ἀγαθότητά του, ἔλεγεν εἰς τὸν Πατέρα του : «Πατέρα Θεέ μου, συγχώρησέ τους αὐτοὺς ποῦ μοῦ κάμνουν αὐτὰ τὰ μαρτύρια καὶ τὰ βασανιστήρια».

Καὶ ἄπειρα δισεκατομμύρια χρόνια, παιδιά μου, καὶ ἂν ζῆσῃ ὁ κόσμος, μέχρι τῆς συντελείας τῶν ἀπείρων αἰώνων, οὔτε ὑπῆρξεν, οὔτε εἶνε δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ἀγαθοτέρα, εὐγενεστέρα, μεγαλειερέα καὶ τρυφερωτέρα καρδιά ἀπὸ τὴν καρδίαν τοῦ Χριστοῦ μας. Ὅποιον ἀθεώρητον ὕψος ἀγάπης καὶ

ἀγαθότητος καὶ ἀγιότητος πρέπει νὰ ἔχη κανεὶς διὰ νὰ συγχωρῇ ἐκείνους ποῦ τὸν σουβλίζουν καὶ τὸν λογχίζουν καὶ μάλιστα τόσον ἀδίκως; Αὐτὴ καὶ μόνον ἡ πρᾶξις τοῦ Χριστοῦ ἦτον ἀρκετὴ νὰ κάμῃ τὸν κόσμον νὰ πέσῃ καὶ νὰ τὸν προσκυνήσῃ. Ἴδου λοιπόν, παιδιά μου, τὰ ἔργα καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ συγχώρησις μὲ ἔργα καὶ ὄχι μὲ λόγους μόνον. Ἴδου τὸ γεναῖον παράδειγμα, τὸ ὁποῖον μᾶς ἐδίδαξεν αἱματοκυλισμένος ἀπὸ τὸν Σταυρὸν Του ἐπάνω: «Νὰ ἀγαπῶμεν καὶ νὰ συγχωρῶμεν».

Ὅταν ὅμως, ὄχι μόνον δὲν συγχωρῆς ἐκείνον ποῦ σοῦ ἔπαισεν, ἀλλὰ ζητεῖς ἀφορμὴν μὲ κάθε τρόπον νὰ βγάλῃς τοῦ ἄλλου τὸ μάτι, νὰ τὸν βλάψῃς καὶ νὰ τὸν ἐκδικηθῇς. ἔχεις τὴν ἀναίδειαν καὶ τὴν μωρίαν κατόπιν νὰ νομίζῃς ὅτι εἶσαι ὁπαδὸς τοῦ Χριστοῦ, μόνον διότι ὀνομάζεσαι Χριστιανός; καὶ νομίζεις ὅτι ἔχεις τὸ δικαίωμα νὰ λέγῃσαι ὁπαδὸς Ἐκείνου, ποῦ ἀπὸ τὸν σταυρὸν ἐπάνω, ἐνῶ τὸ αἷμα ἔτρεχεν ἀκόμην ἀπ' ὄλον του τὸ σῶμα, διδάσκων ἐφώναζε: «Πατέρα μου, συγχώρησέ τους αὐτοὺς ποῦ μὲ σταυρώνουν». Ἐχεις τὴν μωρίαν νὰ νομίζῃς ὅτι εἶσαι ὁπαδὸς Του καὶ ὅτι δικαιούσαι νὰ ὀνομάζῃσαι Χριστιανός, ἐνῶ αἱ πράξεις σου, οὔτε δὲν ὁμοιάζουν, οὔτε δὲν πλησιάζουν κἂν μὲ τὰς πράξεις τοῦ Χριστοῦ; Ἐχεις τὴν μωρὰν ἀπαίτησιν νὰ ὀνομάζῃσαι γεωργός, ἐνῶ οὐδέποτε μετεχειρίσθῃς οὔτε τὸ γυννίον, οὔτε τὸ ἄροτρον, οὔτε τὴν σκαπάνην;

Διὰ τοῦτο λοιπόν, Δημήτριά μου, πρέπει, καθὼς βοτανίζομεν καὶ καθαρίζομεν τὸν κῆπὸν μας ἀπὸ τὰ

βλαβερὰ χόρτα. πολὺ περισσότερον νὰ φροντίζωμεν νὰ καθαρίζωμεν καὶ τὴν καρδίαν μας ἀπὸ τὰ πρόστυχα καὶ ἀγενῆ αἰσθήματα. Πόσον ὠραῖον καὶ πόσον ἀρέσει τοῦ Θεοῦ, νὰ ἔχη μία καρδία γενναῖα καὶ εὐγενῆ αἰσθήματα, νὰ συμπονῇ τοὺς πάσχοντας, νὰ εὐχαριστῆται ὅταν τοὺς εὐεργετῇ, νὰ χαίρῃ ὅταν οἱ ἄνθρωποι εὐτυχοῦν, νὰ ἀγαπᾷ ὅλους, νὰ μὴ μισῇ κανένα, νὰ κλαίῃ καὶ νὰ δακρύζη διὰ κάθε δυστύχημα καὶ διὰ κάθε ἀδικίαν ἢ ὁποῖα συμβαίνει εἰς τὸν κόσμον. Τοιαύτη καρδία εἶνε ἀπὸ ἓνα κομμάτι τοῦ Θεοῦ. Τοιαύτη καρδία, ποῦ τρέφεται καὶ αὐξάνει μὲ τὰς καλὰς καὶ ἀγαθὰς πράξεις, εἶνε ἡ καρδία ποῦ ἔχουν οἱ Ἄγγελοι. Ὅστις ἀπὸ σᾶς ὅλους, μικροί μου μαθηταί, ἔχει τοιαύτην καρδίαν εἶνε τέκνον τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ κληρονομήσῃ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Ὡ πόσον δὲ ὠραῖον πρᾶγμα εἶνε τὸ εὐγενὲς αἶσθημα. Πόσον μᾶς καθαρίζει καὶ πόσον μᾶς ἀνυψώνει καὶ πόσον μᾶς ἐξευγενίζει! Εἶνε ἡ κλίμαξ ἢ ὁποῖα μᾶς ἀναβιβάζει καὶ μᾶς θέτει ὑπεράνω τῶν ἄλλων ζώων Ἀφαιρέσατε τὸ αἶσθημα ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον καὶ θὰ τὸν ἴδητε ἁμέσως νὰ γίνῃ κτῆνος. Ἄνθρωπος χωρὶς εὐγενῆ αἰσθήματα, εἶνε τὸ χειρότερον τέρας καὶ τὸ φοβερότερον θηρίον.

Ἀφαιρέσατε τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ θὰ ἴδητε τὸν κόσμον νὰ γεμίσῃ ἀπὸ κτήνη ἀλληλοτροφώμενα καὶ ἀλληλοσπαρασσόμενα. Κάμετε πάλιν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους μὲ εὐγενῆ αἰσθήματα καὶ θὰ ἴδητε ἁμέσως νὰ μεταβληθῇ ὁ κόσμος εἰς ἓνα εὐτυχῆ παράδεισον ἀπὸ ἀγγέλους τοῦ οὐρανοῦ.

Μερικοί, παιδιὰ μου, νομίζουσιν ὅτι κάμνουν καμ-

μίαν ἀνδραγαθίαν ὅταν ἐκδικηθοῦν τὸν ἐχθρόν των. Ἄλλ' ἢ ἐκδίκησις τὴν ὁποίαν ἀγαπῶμεν δυστυχῶς ἡμεῖς οἱ χωρικοί, εἶνε ἔν ἄγριον πάθος, τὸ ὁποῖον γεννοῦν μόνον αἱ ἄγρια καὶ θηριώδεις καρδίαι, τὸ ὁποῖον ἔχουν μόνον οἱ βάρβαροι καὶ ἀνανδροὶ ἀνθρωποι. Ὁ ἄνθρωπος ὁ εὐγενής, ὁ ἄνθρωπος ὁ ἐξημερωμένος καὶ πολιτισμένος, ὁ ἄνθρωπος ὁ πράγματι γενναῖος, οὐδέποτε εἶνε ἐκδικητικὸς. Διότι τί θὰ εἶπη ἐκδίκησις; Θὰ εἶπη νὰ βλάψωμεν ἕνα ἄνθρωπον ποῦ ἔτυχε νὰ μᾶς βλάβῃ ἢ νὰ μᾶς πειράξῃ. Ἄλλ' ἐὰν κανεὶς μᾶς ἔβλαψεν, ὑπάρχουν οἱ νόμοι τῆς πατρίδος μας, ποῦ εἶνε ἀρμόδιοι διὰ νὰ τὸν τιμωρήσουν· καὶ ὅταν καμμίαν φορὰν οἱ νόμοι δὲν εἴμποροῦν νὰ τὸν τιμωρήσουν, θὰ τὸν τιμωρήσῃ ἢ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ. Ὅταν ὅμως ἡμεῖς δὲν ἀρκούμεθα εἰς τὴν τιμωρίαν αὐτὴν τοῦ νόμου καὶ εἰς τὴν τιμωρίαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ζητοῦμεν νὰ ἐκδικηθῶμεν οἱ ἴδιοι, σημαίνει ὅτι εἴμεθα ἀλαζόνες καὶ βάρβαροι καὶ περιφρονοῦμεν τοὺς νόμους τῆς πατρίδος μας καὶ περιφρονοῦμεν καὶ ἀσεβοῦμεν καὶ πρὸς τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ. Ὅταν λοιπὸν ἡμεῖς ζητῶμεν νὰ ἐκδικηθῶμεν οἱ ἴδιοι, θέλομεν νὰ γίνωμεν ἀνώτεροι καὶ ἀπὸ τὸν νόμον καὶ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ εἶνε ὡς νὰ λέγωμεν:

«Περιφρονῶ καὶ δὲν ἔχω ἀνάγκην, οὔτε τοὺς νόμους τῆς πατρίδος μου, οὔτε τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὸ δίκαιόν μου θὰ τὸ λάβω ἐγὼ μόνος μου καὶ θὰ τὸν ἐκδικηθῶ μὲ τὸ χέρι μου αὐτὸν ποῦ μ' ἔβλαψεν».

Αἱ! σὰς ἐρωτῶ! ὑπάρχει τώρα μεγαλειτέρα αὐθάδεια καὶ ἀσέβεια καὶ βαρβαρότης, παρὰ νὰ θέλῃ

νά γίνη κανείς ἀνώτερος καὶ ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς πατρίδος του καὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ ;

Διὰ τοῦτο τὴν ἐκδίκησιν, αὐτὸ τὸ ἄγριον καὶ βάρβαρον πάθος, νὰ μὴν τὸ ἀφίνετε ποτὲ νὰ σᾶς κυριεύη, ἀλλὰ νὰ εἰσθε ὑπερήφανοι, νὰ τὸ περιφρονῆτε καὶ νὰ μὴ καταδέχνησθε νὰ καταφεύγητε ποτὲ εἰς αὐτό.

Σὺ δέ, μικρὲ Διμητρίε, εἶσαι μικρὸς καὶ ἔχεις καιρὸν ἀκόμη νὰ βοτανίσῃς καὶ νὰ καθαρίσῃς τὴν καρδίαν σου, ἀπὸ ὅλα τὰ βλαβερὰ καὶ ἄγρια χόρτα, ποῦ ἔχουν φυτρώσει καὶ νὰ ξεριζώσῃς ὅλας τὰς κακίας ποῦ ἔχει τώρα καὶ νὰ τὴν κάμῃς καρδίαν ἡμερον, εὐγενῆ καὶ γενναίαν ὅπως εἶνε τῶν ἀγγέλων τοῦ οὐρανοῦ. Τότε δὲ βεβαιώσου, ὅτι θὰ λάβῃς ὄχι μόνον τὸ βραβεῖον τοῦ Βασιλέως μας, ἀλλὰ καὶ τὸ βραβεῖον τοῦ Θεοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ἡ ἌΕΙΣ ΤΗΣ ΦΙΛΑΛΗΘΕΙΑΣ

Τότε ἀφοῦ καὶ ὁ τρίτος μαθητῆς δὲν ἐκρίθη ἄξιος διὰ τὸ βασιλικὸν βραβεῖον καὶ ἐκάθισεν, ὁ διδάσκαλος ἐκάλεσε τὸν τέταρτον μαθητὴν· αὐτὸς δὲ πλησιάζει καὶ λέγει εἰς τὸν διδάσκαλόν του :

— Ἀπὸ ὅσα καθήκοντα εἶπετε εἰς τοὺς τρεῖς συμμαθητάς μου, διδάσκαλε, ὅτι δὲν κάμνουν, ἐγὼ δὲν παραλείπω κανέν.

— Ἐχεις δίκαιον, Ἀναστάσιε, ἐὰν δὲν ἠγάπας τὰ ψεύματα. Εἰς ὅλα τὰλλα πραγματικῶς εἶσαι καλός, ἀλλ' ἀγαπᾷς τὸ ψεῦδος καὶ ὁ ψεύτης ἄνθρωπος εἶνε ὁ ταπεινότερος καὶ ἀνανδρότερος ἄνθρωπος τοῦ

κόσμου. Τὸν ψεύτην ὅλοι οἱ τίμιοι ἄνθρωποι τὸν ἀνδιάζουν καὶ τὸν ἀποστρέφονται. Ἐνθυμῆσαι προχθές, ποῦ ἔσπασαν τὸ τζάμι τοῦ παραθύρου καὶ ἤρῳτησα τὸν ἐπιστάτην, τὸν Κύρ Ἀθανάσην, ποῖος τὸ ἔσπασε καὶ μοῦ εἶπεν ὅτι τὸ ἔσπασες σὺ καὶ σὲ ἐτιμώρησα; ὁ Κύρ Ἀθανάσης ὅμως εἶπε ψεύματα, διότι ἔμαθα κατόπιν ὅτι τὸ ἔσπασεν ἓνα παιδί τοῦ δρόμου. Σὺ δὲ ἦσο ἀθῶος καὶ ἐτιμωρήθης ἀδίκως, ἔνεκεν ἐνὸς αἰσχροῦ ψεύστου.

Ἐποῦ λέγονται ψεύματα, ἐκεῖ ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ δὲν κατοικεῖ Ἐποῦ εἶνε ψεῦσται, ἡ εὐλογία καὶ ἡ εὐτυχία τοῦ Θεοῦ λείπει· διότι τὸ ψεῦμα εἶνε ὁ λόγος τοῦ διαβόλου, ἐνῶ ἡ ἀλήθεια εἶνε ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Ἐποῦ λοιπὸν λέγονται ψεύματα ἐκεῖ καὶ ὁ διάβολος, ὁ δὲ ψεύστης εἶνε ὁ φίλος καὶ σύντροφος τοῦ διαβόλου. Τὸ ψεῦδος ὅσον μικρὸν καὶ ἂν εἶνε, εἶνε ἄτιμον πρᾶγμα. Ἐκεῖνος δὲ ποῦ λέγει τὰ ψεύματα, δὲν εἴμπορεῖ παρὰ μίαν ἡμέραν νὰ τιμωρηθῆ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀπὸ τὸν Θεόν. Διότι εἶνε ἀπὸ τὸν Θεὸν δοσμένον, ὅσος καιρὸς κι' ἂν περάσῃ, μίαν ἡμέραν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ τὸν μισήσουν τὸν ψεύστην καὶ νὰ γίνῃ ἐλεεινὸς καὶ δυστυχής. Λάβε δέ, Ἀναστάσιε, παράδειγμα τὸν ἑαυτὸν σου· ἐνῶ εἶσαι καλὸς μαθητής, ἐγὼ πολλάκις σὲ τιμωρῶ καὶ οἱ γονεῖς καὶ συγγενεῖς σου δὲν σὲ ἀγαποῦν πολὺ, μόνον καὶ μόνον διότι λέγεις ψεύματα. Σὺ δὲ τί κερδίζεις μὲ τὰ ψεύματά σου; Τίποτε ἄλλο παρὰ τὴν περιφρόνησιν ὄλων μας. Ἐνῶ ἂν δὲν ἔλεγες ψεύματα, δὲν θὰ ἐτιμωρεῖσο ποτέ, θὰ σὲ ἠγάπων ὅλοι καὶ θὰ ἐκέρδιζες καὶ τὸ δῶρον τοῦ Βασιλέως.

Ὁ Ἀναστάσιος ὅστις ἦτο πολὺ φιλότιμος μαθη-
τῆς καὶ εἶχε καρδίαν ἀγαθὴν καὶ εὐαίσθητον ἤκουσε
μὲ προσοχὴν τοὺς λόγους τοῦ διδασκάλου του καὶ
συνεκινήθη καὶ ἐδάκρυσαν τὰ μάτια του καὶ λέγει
εἰς τὸν διδάσκαλόν του μὲ παράπονον καὶ μὲ μετα-
μέλειαν εἰλικρινῆ.

— Διδάσκαλέ μου. Ἔως τώρα ἔλεγον πολλὰ ψεύ-
ματα καὶ περισσοτέρας φορὰς ἔλεγον ψεύματα παρὰ
ἀλήθεια, διότι εἶχον κακοσυνειθίσει· ἀλλὰ τώρα
σοῦ ὑπόσχομαι νὰ μὴν εἶπω ποτὲ πλέον ψεύματα,
ἀφοῦ καὶ ὁ διδάσκαλός μου καὶ ἡ μήτηρ μου μοῦ
λέγουν ὅτι τὸ ψεῦδος εἶνε τόσον κακὸν πρᾶγμα.

Ἀπόψε διδάσκαλέ μου εἶδα εἰς τὸν ὕπνον μου
τὴν μητέρα μου, ποῦ εἶνε ἀποθαμμένη τώρα καὶ
δύο χρόνους. Ἐπαρουσιάσθη ἐκεῖ ποῦ ἐκοιμώμην
μὲ ὀλόχρυσα φορέματα καὶ τὸ πρόσωπόν της ἔλαμπε
ἔσθ' ἂν τῆς Παναγίας. Μὲ ἐπλησίωσε καὶ μὲ ἐφίλησε
γλυκὰ γλυκὰ τρεῖς φορὰς καὶ κατόπιν μοῦ εἶπε.

« Παιδάκι μου, Ἀναστάσι μου. Δὲν θὰ σοῦ ξα-
ναενθυμηθῶ ἄλλην φορὰν ποτέ, ἐὰν ξαναπῆς ψεύ-
ματα. Ὁ Θεὸς ἐδῶ ἐπάνω, παιδί μου, δὲν βάζει κα-
νένα εἰς τὸν Παράδεισον ἀπὸ ἐκείνους ποῦ λέγουν
ψεύματα. Μὲ ἔστειλε, παιδάκι μου, νὰ σοῦ εἶπω νὰ
τὸ παύσης. Ἔχε λοιπὸν τὴν εὐχὴν μου, Ἀναστάσι
μου, καὶ κάμε τὸ ἅγιον θέλημα τοῦ Θεοῦ, νὰ μὴν
εἴπης πλέον ψεύματα ».

Μὲ ἐφίλησε κατόπιν καὶ πάλιν ἡ καλὴ μητέρα
μου, μοῦ ἔδωκε ἀκόμη μίαν φορὰν τὴν εὐχὴν της
καὶ ἔφυγε κατόπιν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ἐγὼ δὲ
ἐξύπνησα τότε καὶ ἔκλαυσα πολὺ, διότι ἤμην ἐν
τόσῳ ἄθλιον παιδίον νὰ λέγω ψεύματα καὶ ὠρκί-

σθην νὰ μὴν εἶπω ποτὲ πλέον εἰς ὄλυν μου τὴν ζῶν ψεῦμα.

Ὁ Διδάσκαλος τότε ἐθώπευσε τὸν Ἀναστάσιον καὶ λέγει εἰς τοὺς συμμαθητάς του.

«Νὰ ἐνθυμεῖσθε ὅτι μίαν ἡμέραν ὁ Ἀναστάσιος θὰ γίνῃ καλὸς καὶ ἐντιμὸς ἄνθρωπος, διότι ἔχει καρδίαν φιλότιμον καὶ εὐγενῆ καὶ ἐκεῖνος ποῦ ἔχει φιλοτιμίαν διορθώνει τὸν ἑαυτὸν του, διορθώνει τὰ ἐλαττώματά του καὶ γίνεται καλὸς καὶ τίμιος ἄνθρωπος».

Σὺ δέ, Ἀναστάσιε, ἐνθυμοῦ πάντοτε τοὺς λόγους τῆς καλῆς μητρὸς σου, διότι εἶνε ἅγιοι λόγοι τοῦ Θεοῦ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Ἡ Ἀσία τῆς Μετριοφροσύνης

Μετὰ τὸν Ἀναστάσιον πλησιάζει τὸν διδάσκαλον ὁ Παῦλος, ὅστις ἔκρινε τὸν ἑαυτὸν του ἄξιον διὰ τὸ βασιλικὸν δῶρον.

Σὺ, Παῦλε, εἶσαι λαμπρὸς μ' ἠθῆς καὶ εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένος μαζὺ σου, τῷ λέγει ὁ διδάσκαλος, ἀλλ' ἔχεις ἐν ἐλάττωμα ποῦ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τὸ ἔχη ἄνθρωπος φρόνιμος καὶ λογικός. Εἶσαι, Παῦλε, πολὺ ὑπερήφανος καὶ ἐγωῖσθης καὶ νομίζεις τὸν ἑαυτὸν σου μεγαλείτερον ἀπὸ ὅ,τι πράγματι εἶσαι.

Ἀπὸ τὸν ἀνόητον δὲ ἐγωῖσμόν σου πολλάκις περιφρονεῖς συμμαθητάς σου, ποῦ εἶνε πολὺ καλλίτεροί σου. Ὁ ἐγωῖσμός δέ, Παῦλε, εἶνε ἀνοησία, εἶνε κουφότης καὶ τὴν ἔχουν πάντοτε μό-

νον οἱ ἄνθρωποι ποῦ ἔχουν ὀλίγον μυαλό καὶ δὲν ἔχουν ἀξίαν. Ὁ δὲ Χριστὸς ἡμῶν τὴν ἐμίσησε καὶ μᾶς ἐδίδαξε τὴν μετριοφροσύνην. Καὶ αὐτὸς ποῦ ἦτον Θεὸς ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ ὄνου, ἐνῶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἄρχοντες, ποῦ ἦσαν μὴδὲν ἀπέναντι τοῦ Χριστοῦ, δὲν κατεδέχοντο νὰ καθίσουν ἐπ' αὐτοῦ. Ὁ διάβολος ὅταν ἦτον ἄγγελος ἐξεδιώχθη ἀπὸ τὸν παράδεισον ἀπὸ τὴν μεγάλην του ὑπερηφάνειαν. Ὁ ἐγωϊστὴς γίνεται γελοῖος καὶ τὸν βαρύνονται ὅλοι, ἐνῶ ἡ μετριοφροσύνη εἶνε λαμπρὸς στολισμὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἀλλά, Παῦλε, ὅσον κακὸς εἶνε ὁ ἐγωϊσμὸς καὶ πρέπει νὰ τὸν ἀποφεύγωμεν, ἄλλο τόσο κακὴ εἶνε καὶ ἡ εὐτέλεια καὶ ὁ ἐξευτελισμὸς.

Οὔτε πολὺ ὑψηλὰ λοιπὸν πρέπει νὰ ὑψώνωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, οὔτε πολὺ χαμηλὰ νὰ τοὺς καταβιάζωμεν· ἀλλὰ πρέπει νὰ φροντίζωμε νὰ εἴμεθα εἰς τὴν θέσιν ποῦ μᾶς πρέπει. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θέλει, χωρὶς νὰ τοῦ πρέπη, νὰ ὑψώσῃ τὸν ἑαυτὸν του, γίνεται γελοῖος, καθὼς καὶ ἐκεῖνος ποῦ τὸν καταβιάζει περισσότερον ἀπ' ὅ,τι πρέπει, γίνεται μικροπρεπὴς καὶ ἐξευτελίζεται. Ἐάν, Παῦλε, σὲ ποῦ εἶσαι εἰς τὴν τρίτην τάξιν, βάλω τώρα εἰς τὴν ἕκτην, ὅλοι οἱ συμμαθηταὶ σου θὰ σὲ περιγελοῦν, διότι δὲν εἶσαι ἀξίος δι' αὐτὴν τὴν τάξιν· καὶ σὺ ἴσως νὰ ὑπερηφανεύεσαι, διότι ὑψώθης τόσο πολὺ, οἱ ἄλλοι ὅμως θὰ σὲ ἐμπαίζουν, διότι θὰ βλέπουν ὅτι παρὰ τὴν ἀξίαν σου ἐπῆγες εἰς τὴν τάξιν αὐτήν· ἐάν δὲ πάλιν σὲ βάλλω εἰς τὴν πρώτην τάξιν μὲ τὰ μικρὰ παιδιὰ, πάλιν καὶ τότε κακόν, διότι ἐξευτελίξεσαι· ἐάν ὅμως μείνης εἰς τὴν τάξιν σου, ἐκεῖ δηλ. ποῦ εἶσαι ἰκανός, τότε οὔτε θὰ σὲ περιγελάσουν, διότι

ὑψώθης περισσότερον ἀπ' ὅ,τι σοῦ πρόπει, οὔτε κανεῖς θὰ σὲ περιφρονήσῃ, διότι κατεβιάσθης τόσον πολὺ ὥστε νὰ ἐξευτελισθῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

Η ΒΡΑΒΕΥΣΙΣ ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ. — Η ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΙΣ ΤΩΝ ΣΥΜΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟΥ. — ΟΙ ΕΘΝΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ

Κατόπιν ἀπὸ τὸν Παῦλον δὲν ἐσηκώθη κανεῖς ἄλλος μαθητῆς διὰ νὰ ζητήσῃ νὰ λάβῃ τὸ βασιλικὸν δῶρον.

— Λοιπὸν, λέγει τότε ὁ διδάσκαλος, δὲν κρίνει κανεῖς ἄλλος τὸν ἑαυτὸν του ἄξιον διὰ νὰ λάβῃ τὸ βραβεῖον;

Ὅλοι οἱ μαθηταὶ ἐσιώπων καὶ ἕνας ἕνας ἔστρεφε καὶ παρετήρει πρὸς τὸ μέρος ὅπου ἐκάθητο ὁ Χρῆστος· ὁ Χρῆστος ὅμως εἶχε καταβασμένα τὰ μάτια του εἰς τὸ βιβλίον του καὶ δὲν παρετήρει. Ὁ διδάσκαλος ἠρώτησε τότε τοὺς μαθητάς :

— Ποῖον λοιπὸν κρίνετε σεῖς ἄξιον νὰ λάβῃ τὸ βασιλικὸν δῶρον;

Ὅλοι δὲ οἱ μαθηταὶ διὰ μιᾶς φωνῆς ἀπάντησαν :

— *Τὸν Χρῆστον, τὸν Χρῆστον.*

— Μάλιστα, ἀπαντᾷ ὁ διδάσκαλος. Ὁ καλὸς Χρῆστος εἶνε ἄξιος τοιαύτης τιμῆς, εἶνε ἄξιος τῆς ἀγάπης τοῦ Βασιλέως μας καὶ ἄξιος νὰ λάβῃ καὶ τὸ δῶρον Αὐτοῦ. Ὁ Χρῆστος εἶνε τὸ πτωχότερον παιδίον ἀπὸ ὅλα σας, ἀλλὰ τὰ προτερήματά του καὶ αἱ ἀρεταὶ του τὸν κάμνουν βασιλόπουλον ἀπέναντί σας. Ὁ Χρῆστος φορεῖ πάντοτε ἕθθαρμένα καὶ κακὰ φορέματα, διότι εἶνε πτωχός, ἀλλ' εἶνε πάντοτε κα-

θαρά καθαρά, ἐνῶ τὰ ἰδικά σας εἶνε τὰς περισσοτέρας φορὰς λερωμένα· ἔχει πάντοτε πλυμένους τοὺς πόδας του καὶ τὰς χεῖράς του καὶ τὸ πρόσωπόν του· τὸ δὲ σῶμά του ὅλον μυρίζει πάντοτε ἀπὸ καθαριότητα. Τοῦ Χριστοῦ τὸ σῶμα ὁμοιάζει μὲ ἓνα ὠραῖον βασιλικόν, ποῦ εἶνε φυτευμένος εἰς μίαν πτωχὴν γλάστραν. Εἶνε ἐπιμελὴς καὶ ἀγαπᾷ νὰ μανθάνῃ πολλὰ καὶ ὠφέλιμα πράγματα. Ἔχει ἀγαθὴν καὶ εὐγενῆ καρδίαν καὶ πάντοτε εὐχαριστεῖται νὰ βοηθῇ τοὺς συμμαθητάς του, λυπεῖται δὲ παρὰ πολὺ ὅταν κανεὶς συμμαθητὴς του πάθῃ κανὲν δυστύχημα· ἀγαπᾷ ὅλους καὶ ποτὲ δεν φθονεῖ οὔτε μισεῖ κανένα. Ἀγαπᾷ τὴν ἀλήθειαν ὅπως ὅλοι οἱ καλοὶ ἄνθρωποι καὶ ποτὲ δὲν λέγει ψεύματα. Ἐνῶ εἶνε ὁ καλλίτερος τῆς τάξεως, δὲν εἶνε οὔτε ἐγωῖστὴς, οὔτε ὑπερήφανος. Ἀλλὰ καὶ ἐνῶ εἶνε πάλιν ὁ πτωχότερος, δὲν καταβιδάζει καὶ δὲν ἐξευτελίζει τὸν ἑαυτὸν του, φερόμενος μὲ μικροπρεπῆ καὶ δουλικὸν τρόπον, ὥστε νὰ πέσῃ ἀπὸ τὴν ὑπόληψίν σας καὶ ἀπὸ τὴν ἀγάπην σας.

Αὐτὰς δὲ ὅλας τὰς θείας ἀρετάς του, τὰ ἀγγελικὰ χαρίσματα, τὰ στολίζει μίᾳ ἄλλῃ μεγάλῃ ἀρετῇ, ποῦ ἀκόμῃ ἔχει ὁ Χρῆστος. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀρετὴ εἶνε ἡ μετριοφροσύνη. Λέγεται δὲ μετριοφροσύνη αὐτὸς ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἐφέρθῃ σήμερον ὁ Χρῆστος. Ἐνῶ εἶνε δηλαδὴ ὁ καλλίτερος τῆς τάξεως, ἀπὸ τὴν μεγάλῃν μετριοφροσύνην του δὲν ἐσηκώθη νὰ εἴπῃ ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ καλλίτερος καὶ ἄξιος διὰ νὰ λάβῃ τὸ βραβεῖον, ἀλλ' ἐσιώπησεν. Αὐτὸ δὲ ποῦ ἐπραξε σήμερον ὁ Χρῆστος συμβαίνει πολὺ σπανίως εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἶνε πολὺ σπάνιον

χάρισμα. Ἡ μετριοφροσύνη εἶνε τὸ ἀντίθετον τοῦ ἐγωϊσμοῦ. Τὴν μετριοφροσύνην τὴν ἔχουν οἱ ἄγγελοι καὶ δι' αὐτὸ ὑψώθησαν μέχρι τοῦ Θρόνου τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ τὸν ἐγωϊσμὸν εἶχεν ὁ διάβολος καὶ δι' αὐτὸ ἐδιώχθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὸν παράδεισον. Ὁ ἐγωϊστὴς ὀμιλεῖ πάντοτε περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ περὶ τῶν πράξεων του καὶ νομίζει τὸν ἑαυτόν του ἀνώτερον παρ' ὅ,τι εἶνε, ἐνῶ ὁ μετριοφρων ἄνθρωπος ποτὲ δὲν ὀμιλεῖ περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, οὔτε διαλαλεῖ τὰς πράξεις του, ἀλλ' ἀφίνει τὸν κόσμον νὰ τὰς κρίνῃ καὶ νὰ τὰς ἐκτιμήσῃ. Δι' αὐτὸ ὅλοι οἱ φρόνιμοι ἄνθρωποι ἀποστρέφονται τοὺς ἐγωϊστας, ἀγαποῦν δὲ καὶ ἐκτιμοῦν τοὺς μετριοφρονας.

Κατόπιν ὁ Διδάσκαλος ἐκάλεσε τὸν Χρῆστον νὰ σικωθῇ ἐπάνω καὶ τῷ λέγει :

— Καλό μου παιδί Χρῆστο ! Λάβε λοιπὸν τὸ δῶρον τοῦ Βασιλέως σου, τὸ ὁποῖον οἱ συμμαθηταί σου ὅλοι καὶ ὁ διδάσκαλός σου σὲ ἔκριναν ἄξιον νὰ λάβῃς. Ἡ τιμὴ αὕτη τὴν ὁποίαν ἀξιώνεσαι σήμερον εἶνε πολὺ μεγάλη. Ἄλλ' ὁ καλὸς μαθητὴς πάντοτε μίαν ἡμέραν θὰ τιμηθῇ καὶ θὰ ἀνταμειφθῇ. Σήμερον, Χρῆστο, διότι εἶσαι καλὸς μαθητής, σοῦ κάμνουν τόσων τιμὴν οἱ συμμαθηταί σου, ὁ διδάσκαλός σου καὶ ὁ Βασιλεὺς σου. Ἐὰν ἐξακολουθήσῃς μεθαύριον ποῦ θὰ τελειώσῃς τὸ σχολεῖον καὶ θὰ γίνῃς καὶ σὺ μέλος τῆς κοινωνίας, νὰ εἶσαι καλὸς καὶ ἔντιμος ἄνθρωπος, θὰ σὲ τιμήσουν καὶ τότε ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ σήμερον οἱ ἄνθρωποι καὶ ἡ πατρίς σου καὶ ἐὰν ἐξακολουθήσῃς νὰ εἶσαι μέχρι τέλους τῆς ζωῆς σου καλὸς καὶ δίκαιος ἄνθρωπος, θὰ σὲ ἀνταμείψῃ καὶ ὁ Θεός.

Μὴ λησμονήσης ποτέ, Χρῆστο, εἰς ὄλυν σου τὴν ζωνὴν τὴν σημερινὴν ἡμέραν καὶ ἔχε τὴν ὡς παράδειγμα πάντοτε καὶ ἐνθυμοῦ ὅτι ὅπως σὺ, τὸ πτωχότερον παιδίον τοῦ Σχολείου, ἐτιμήθης σήμερον περισσότερο ἀπὸ ὄλους τοὺς ἄλλους συμμαθητάς σου, τοιουτοτρόπως καὶ ἅμα μεγαλώσης καὶ γίνης ἄνδρας, εἴαν εἶσαι τίμιος καὶ καλός, καὶ ὁ πτωχότερος εἴαν εἶσαι θὰ ὑψωθῆς καὶ θὰ ἀγαπηθῆς περισσότερο ἀπὸ ἄλλους μεγαλειτέρους καὶ πλουσιωτέρους σου. Λάβε λοιπόν, Χρῆστο, ἀπὸ μέρους τοῦ Βασιλέως σου τὸ πρῶτον βραβεῖον τῆς καλῆς διαγωγῆς σου καὶ πήγαινε τώρα εἰς τὴν οἰκίαν σας νὰ χαροῦν καὶ οἱ πτωχοὶ γονεῖς σου ποῦ σὲ ἐγέννησαν καὶ τίς ἡξεύρει μὲ πόσας θλίψεις καὶ στερήσεις σὲ ἀνέθρεψαν.

Ὅλοι οἱ συμμαθηταὶ τοῦ Χρήστου τότε χαίροντες ἐπῆγαν καὶ τοῦ ἔσφιξαν τὴν χεῖρα καὶ τὸν συνεχάρησαν καὶ τὸν ἐφίλησαν. Ἀπεφάσισαν δὲ νὰ τὸν συνοδεύσουν μὲ πανηγυρικὸν τρόπον ὄλοι μὲ χαρὰς καὶ μὲ τραγούδια εἰς τὴν οἰκίαν τῶν πτωχῶν γονέων του.

Ὁ Κωστάκης, ὁ πιστὸς καὶ στενὸς φίλος τοῦ Χρήστου, τὸν ἔσφιξεν εἰς τὰς ἀγκάλας του μὲ ὄλυν τὴν φιλικὴν τρυφερότητα καὶ τὸν κατεφίλει κατενθουσιασμένος καὶ συγκεκινημένος διὰ τὴν τιμὴν ποῦ ἐλάμβανεν ὁ φίλος του καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ τὴν χιρὰν του, ἀλλὰ ἐναγκαλισμένος οὕτω μὲ τὸν Χρῆστον ἐξεκίνησαν διὰ τὴν οἰκίαν τοῦ Χρήστου. Ὁ Κωστάκης μεθυσμένος ἀπὸ χαρὰν καὶ εὐτυχίαν, ὅπως ὄλοι οἱ εἰλικρινεῖς φίλοι, οἱ ὅποιοι αἰσθάνονται τὴν γλυκυτέραν καὶ εὐγενεστέραν χα-

ρὰν εἰς τὰς εὐτυχίας τῶν φίλων των, ἤρχισε νὰ τραγοῦδῃ τὸ ἀκόλουθον ᾄσμα :

ὦ πατρίς μου δοξασμένη, ἔλα ἴδῶ μὲ περηφάνεια
 κόψε ῥόδα, κόψε κρίνα, κόψε δάφνινα κλαδιὰ
 Μὲ τὰ μητρικά σου χέρι, πλέξ' ἀμάραντα* στεφάνια
 καὶ στεφάνωσε τὸ Χρῆστο κι' ὅλα τ' ἄλλα σου παιδιὰ.

ὦ πατρίς μ' ἀγοπημένη, τὸ γλυκόλαλό σου στόμα
 μὲ τὸ πλερὸ γλυκὺ φιμ σου ἔνα «Εὐγε» ἄς τοὺς ἴπῃ

Δὲν ἐπρόψθασε νὰ τελειώσῃ τὸν στίχον τοῦτον ὁ Κωστάκης καὶ ὅλοι οἱ φίλοι καὶ συμμαθηταὶ τοῦ ποῦ συνώδευαν τὸν Χρῆστον, ἐφώναξαν μὲ μίαν φωνήν·

— «Εὐγε, εὐγε ἔς τὸ Χρῆστο, ποῦ τιμᾷ καὶ τὴν πατρίδα μας καὶ τὸ σχολεῖόν μας».

* Ἀμὰ δὲ ἐφθασαν, χαίροντες καὶ ψάλλοντες διάφορα πατριωτικὰ ᾄσματα, ὅλοι οἱ φίλοι τοῦ Χρήστου εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν του, συνεχάρησαν τοὺς πτωχοὺς γονεῖς τοῦ Χρήστου, οἱ ὁποῖοι μὲ τὰ δάκρυα τῆς χαρᾶς καὶ μὲ τὴν συγκίνησιν τῆς εὐτυχίας εἶχον τρέξει εἰς προῦπάντησίν των διὰ νὰ ὑποδεχθοῦν τοὺς φίλους τοῦ τέκνου των. Ὁ συμμαθητὴς καὶ καλὸς φίλος τοῦ Χρήστου Νικόλαος, ἐπρότεινε τότε νὰ ἐξέλθουν εἰς τὴν αὐλὴν καὶ ἐκεῖ ὑπὸ τὴν σκιάν ἑνὸς μεγάλου καὶ ὠραίου πλατάνου νὰ διασκεδάσουν καὶ νὰ χορεύσουν πρὸς τιμὴν τοῦ φίλου των Χρήστου. Πρῶτος δὲ αὐτὸς μετὰ τοῦ συμμαθητοῦ του Νικολάου ἐχόρευσαν τραγοῦδοῦντες τὸν ἐθνικὸν χορὸν, τὸν Καλαματιανόν.

Ἀφοῦ δὲ ἐτελείωσεν ὁ χορὸς αὐτὸς ὁ Κωστάκις λέγει εἰς τοὺς φίλους του.

— Τώρα ἔρχεται, φίλοι μου, καὶ ἡ σειρά τοῦ Πεντοζάλη, ποῦ εἶνε ὁ τιμημένος χορὸς τῶν ἀνδρειωμένων

Ναί, ναί, ἐφώνηξαν ἀμέσως οἱ συμμαθηταὶ τοῦ Κωστάκη, ὡς χορεύσωμεν ὅλοι μαζύ, ὡς χορεύσωμεν τὸν Πυρρίχιον ποῦ ἐχόρευον καὶ οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας διὰ ν' ἀποδείξωμεν ὅτι ἡμεῖς δὲν εἴμεθα νόθα τέκνα των, ἀλλὰ γνήσιοι Ἑλληνόπαιδες τῆς δοξασμένης Ἑλλάδος μας. Εὐθύς δὲ ὁ Κωστάκις ἔπιασε πρῶτος εἰς τὸν χορὸν καὶ κατόπιν ὅλοι οἱ ἄλλοι συμμαθηταὶ του. Οἱ δύο δὲ πλεῖο καλλίφωνοι ἀπὸ ὅλους ἤρχισαν νὰ τραγουδοῦν εἰς τὸν χορὸν τοῦ Πεντοζάλη ὡς ἑξῆς :

*Μὲ τοῦ Μαιοῦ τῆς μυρωδιαῖς 'ς τὰ πράσινα χορτάρια
γὰ ἰδέτε πῶς χορεύουνε τῆς Κρήτης παλληκάρια
Μὲ περηφάνεια Ἑλληνικὴ σεμνὰ καὶ τιμημένα
ὡς χόρευαν τὸ Ἑλλάδος μας τὰ τέκνα τ' ἀντρεωμένα.*

*Κύτταζε Κρήτη τὸ χορὸ ποῦ μάθαρ τὰ παιδιὰ σου,
ποῦ ἔφυγαν οἱ προγόνου μας, γὰ χαίρετ' ἡ καρδιά σου.
Κύτταζε χάρι κι' ἐνμορφιά, τιμὴ, λεβεντώστην
ὁποῦ 'χει τοῦτος ὁ χορὸς καὶ τί χαρὰς ἀφέρει.*

*Κύτταζε καὶ διαλάλησε 'ς ὅλους 'ς τῆς γῆς τοὺς τότους,
τέτοιο χορὸ γὰ μάθουνε μὲ τιμημένους τρόπους,
Θωρεῖτε τοῦτον τὸν χορὸ ποῦ πάει ζάλο ζάλο,
'ς τὴν Πόλιν θὰ χορέψωμε τὸν ἴδιο δίχως ἄλλο.*

Οἱ ἔθνικοὶ μας οἱ χοροὶ ἔχουν τιμὴ καὶ χάρι,
 Δίδουν ζωὴ καὶ λεβερτιά 'ς τὸ μορφο παλληκάρι.
 "Ὅπου ὑπάρχειτ' Ἕλληνας τὰ ξένα δάωξετε τα,
 καὶ τὰ δικὰ σα ἔθιμα 'δέτε καὶ μάθετέ τα.
 Οἱ πρόγονοὶ μας 'ς τὴ σκλαβιά ἔλυσαν κι' ἀποθάραν,
 μ' ἀρόθεντον Ἕλληρικὸν ἦτ' ὅ, τι κι' ἄν ἐκάραν.

Κι' ἄν ἐζωρτάρευε ὁ Θεὸς ὄλους ποῦ πῆρ' ὁ Χάρος
 τὰ 'δοῦνε τὰ ἐγγόρια τους, θὰ ἔφενγ' ἔρα βάρος.
 Τὸ βάρος ὅπου πλάκωρε κι' ἔτρωγε τὴν καρδιά τους
 Τοῦρκοὶ γῆ Φρᾶγκοὶ μὴ γεοῦν μὰ μέρα τὰ παιδιὰ τους.
 Αἷμα θὰ 'δοῦν Ἕλληρικὸ 'ς τῆς φλέβαις μας πῶς τρέχει
 καὶ πᾶντ' ἡ Κρήτη Ἕλληρικὰ φερσιματα θὰ ἔχη.
 Ἡ Κρήτη ποῦ κοιλόσθηκε χίλιας φοραὶς 'ς τὸ αἷμα
 γὰ τὰ μὴν 'ποταχθῆ ποτὲ σὲ ξέρου γένους στέμμα.

"Ὅσαις φοραὶς ἡ δόσμοιρη ἡ Κρήτη ἐσταυρώθη,
 τοῦ γένους ἐσταυρώνοντο τὰ ὄνειρα κι' οἱ πόθοι
 Ἦτον τοῦ γένους ὁ Χριστὸς ὀλόκληρος αἰῶνά
 'ς ἄν γίγαρτας ἐπάλενε 'ς τὸν τιμημὴν' ἀγῶνα.
 Ἐπεφτε κι' ἐσηκώρετο μὲ πληγωμένα στήθη
 καὶ δὲν ἀπόκαμε ποτὲ, ποτὲ δὲν ἐρικήθη,

Σ' τὸ αἷμα τῆς μετάλαβε ὀλόκληρο τὸ γένος
 κι' Ἕλληνας καρεὶς δὲν ἔμειρε στὸ σταυρώμα τῆς ξέρος
 Κι' ὅταν μὲ πόνο 'ς τὸ σταυρὸ ἔγεργε τὸ κεφάλι
 τὰ πάθη τῆς τροσχύραγαν ὄλοι μικροὶ μεγάλοι

ὦ δόσε Θεέ μου σήμερα! 'ς τὴ νεκραράστασί τῆς,
 τὸ γένος μας ὀλόκληρο ν' ἀραστήθῃ μαζὺ τῆς!

Τὸ αἷμα ὅπου χύσαμε τόσα καὶ τόσα χροῖα,
 ἀρίσως καὶ δὲν τῶπιραν τῆς γῆς τὰ καταχθόρια,
 Ὡσὰν τὸ γέρο Δουραβὶ ἔμποροῦσε ποῦ νὰ κάμη
 ὀλοκλήρο ποτάμι.

Κι' ὄλη τῇ μαύρῃ θάλασσα ὄλη νὰ κοκκίρῃ,
 ἔστην ξακουσμένα Πόλι μας μέσα νὰ πλημμυρήσῃ,
 Νὰ πρίξῃ ὀλοκώρταρον τὸν τέρανρον π' ἀκόμα
 τοῦ Κωνσταντίνου μας πατεῖ τὸ μυρωμένο χῶμα.

Ἄπ' τῆς δημιουργίας της εὐθὺς τὴν πρώτην ὥρα
 ἐλεύθερη γεννήθηκεν ἡ ἰδική μας χώρα.
 Καὶ κάθε Κρήτης γέννημα, εἰς τοῦ βυζιῦ τὸ γάλα
 ἐγλυκοναυροῦσθηκε μὲ ὄνειρα μεγάλα,
 Καὶ πρὶν νὰ συλλαβίσωμεν εἰς τὰ σχολεζὰ μας ὄλοι
 ἐμάθαμε καὶ γράφομε : Ἄγρια Σοφία καὶ Πόλι.

Ἄυτονομία τί θὰ πῆ; δὲν τὸ χωρεῖ ὁ ροῦς μας,
 ἐλεύθεροι νὰ βλέπωμε σκλάβους τοὺς ἀδελφούς μας,
 Νὰ βλέπωμε ἔτ' Ἀλέξανδρον τῇ γῆ, τὴν ξακουσμένην,
 ἢ μὰ σκλαβιά νὰ ξεψυχᾷ κι' ἄλλη νὰ τὴν προσμένην.

Κι' ὄλαις τοῦ κόσμου ἢ χαραὶς θὰ πηάτρουν ἔς τὸν ἀέρα
 ὥστε νὰ ἔλθ' ἡ χαροπὴ τῆς Ἐρωσης ἡμέρα.
 Κι' ὄλον τοῦ κόσμου τὰ δειρὰ δὲν θὰ δειλιάσ' ἡ Κρήτη
 καὶ μὰ σημαῖα θὰ ζητᾷ μὰ γλῶσσα καὶ μὰ πίστι.

Μὰ παινεμένα τῆς τιμῆς, τοῦ πόρου θυγτέρα
 νὰ λησινοήσῃ πῶς ἔμπορεῖ; φιλόστοργη μητέρα;
 Ἐτὰ τρομερὰ μαρτύρια, ἔτου σπαρχυμοῦ τῇ λύπη,
 μάνα καὶ κόρη ἔσφαζε τὸ ἴδιον καρδιοχτύπι

Κι' ὅταν μᾶς σπάρᾳ, ἢ σκληρὰ σκληρὰ ἔς τὰ φυλλοκάρδια
εἰρίσκαμε παρηγοριὰ ἔς τῆς μάρας μας τὰ χάρδια

Πόσαις φοραῖς τὴν εἶδαμε μ' ὄλη τὴ στέρισί της
κι' ἀπὸ τὸ ἴδιο στόμα της ἔβγαρε τὸ ψωμί της
Καὶ τῶδινε τῆς κόρης της, ἔἤν ἦτον πειρασμένη
κι' ἐχόρταυε ἔἤν ἔβλεπε τὴν κόρη χορτασμένη.
Πόσαις φοραῖς δὲν ἔτρεξαν τὰ μάτια της ἔἤν βροῖσι;
καὶ πόσαις ξεγυμνώθηκε τὴν κόρη γιὰ τὰ νεύση;
Καὶ πόσ' ἀγαπημένα της καὶ γκαρδιακὰ παιδιὰ της
μὲ πόρ' ἀποχωρίσθηκε ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά της,
Καὶ τὰ στελεγε γιὰ χάρη μας τὸ αἰμὲ τωρ νὰ χύσουν
μιὰ τέτοια μᾶρα ποιά παιδιὰ μποροῦν νὰ λησμονήσουν;
Σ' ἄν ἔχουν μέσ' ἔς τὰ σπλάγχχρα τωρ καρδιὰ ἔἤν τὴν
[δική μας
χίλιαις ψυχαῖς ἄν εἶχαμε καθέρας ἔς τὸ κορμί μας
Γιὰ τὴ γλυκεῖα τὴ μᾶρα μας ταῖς κάρομε θυσία
κι' ὄχι νὰ τὴν ξεχάσωμε γιὰ μιὰ ἀντονομία.

Ὅταν ὁ καλλιφῶνος τραγουδιστής, (ἦτον δὲ ὁ τραγουδιστής τοῦ ἄσματος ὁ μαθητὴς Γεώργιος μὲ τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα) ἀπάγγειλλε τὸν τελευταῖον τοῦτον στίχον, ἦναψε πλέον ἀπὸ πατριωτισμὸν ἢ αἰσθηματικὴν καρδιὰ τοῦ Χριστοῦ, ἀναβαίνει ἀμέσως εἰς μίαν καρέκλαν καὶ ἀπαγγέλει μὲ ἕνα μέγαν

Οἱ στίχοι οὗτοι, συντελεστικοὶ τὰ μάλα εἰς τὸ νὰ ἀνυψώσουν τὸ Ἑλληνικὸν φρόνημα καὶ νὰ κρατύνουν τὴν ἐθνικὴν ψυχὴν τῶν Ἑλληνοπαίδων, δεόν ν' ἀποστηθίζωνται καὶ ν' ἀπαγγέλλωνται ἀπὸ μνήμης εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν μὲ τὸν κατάλληλον πατριωτικὸν τόνον ἀπὸ κάθε Ἑλληνόπαιδα. Οὕτω δὲ σὺν τῷ χρόνῳ ν' ἀντικαταστήσουν τοὺς ἤδη ἐν χρήσει ἀνοσιούς.

καὶ πατριωτικὸν τόνον πρὸς τελείωσιν τοῦ χοροῦ,
τοὺς ἐξῆς στίχους :

«Μὰ τῶν στερνῶν μαρτύρων μας τὸ πορευμένο αἷμα,
ἀν ἔβαζαν τῆς Κρήτης μας καὶ τοῦ Θεοῦ τὸ στέμνισμα
Κορώνα ἔς τὸ κεφάλι της. Θὰ τὸ τσαλαπατίσῃ,
παρὰ τῆ μάνα τῆ γλυκεῖα στιγμὴ νὰ λησμονήσῃ.

Ἐξω φρενῶν τίτε ἀπὸ ἓνα ἄγιον ἐνθουσιασμὸν
ὄλοι οἱ μαθηταὶ ἐφώναξαν ὄλοι διὰ μιᾶς μὲ μιὰ
βροντερὰ φωνή, ἡ ὁποῖα ἐβγῆκεν ἀπὸ τὰ βάθη τῆς
Ἑλληνικῆς ψυχῆς των :

«Ζήτω, ζήτω ἡ γλυκεῖά μας μητέρα Ἑλλάδα.
Ζήτω ἡ Ἐρωσις ὄλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ζήτω ἡ ἀνάστασις τῆς ἀρχαίας μας Μεγάλης
Ἑλλάδος, ποῦ θὰ εἶνε τὸ δνειρόν μας καὶ ἡ πλειὸ
μεγάλη μας προσπάθεια, χάριν τοῦ ὁποῖου, τὸ ὄρ-
κιζόμεθα, καὶ θὰ ζῶμεν καὶ θὰ ἀποθνήσκωμεν.»

Κατόπιν δὲ λίαν εὐχαριστημένοι ἄφησαν τὸν
Χρῆστον μὲ τοὺς γονεῖς του καὶ ἀνεχώρησαν.

Ὅλην δὲ τὴν ἑβδομάδα ἐκείνην τὸ ὄνομα τοῦ κα-
λοῦ μαθητοῦ Χρῆστου ἦτον εἰς τὰ στόματα ὄλων
τῶν ἀνθρώπων. Ὅλοι ὠμίλουν δι' αὐτόν, ὄλοι τὸν
ἐπῆνουν, ὄλοι τὸν ἐζήλευον καὶ ὄλον τὸν κόσμον
ἤκουες νὰ λέγῃ «Χαρὰς τὴν μάνα ποῦ κάνει τέ-
τοιο παιδί».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

Η ΠΙΣΤΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΕΚ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΑΓΑΘΑ

Τὴν ἄλλαν ἡμέραν ἦτον μεγάλη ἑορτή, ἡ ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, καὶ οἱ ἀχώριστοι φίλοι, ὁ Κωστάκης καὶ ὁ Χρῆστος, ἐπῆγαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. ὁ Δεσπότης ἐλειτούργει ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ ἡ λειτουργία ἐγένετο ἐξαιρετικῶς λαμπρὰ καὶ ὠραία.

Ὅλον τὸ χωρίον, μικροὶ καὶ μεγάλοι, ἐπῆγαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ διότι ἦτον μεγάλη ἑορτὴ καὶ διότι ὁ Δεσπότης ἐπρόκειτο νὰ ὀμιλήσῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἄφου ἐτελείωσεν ἡ λειτουργία ὁ δεσπότης ἐνδεδυμένος τὴν ἑορτινὴν χρυσοῦφάντον σ-ολὴν του, ἡ ὁποία ἔλαμπεν ἀπὸ τὰ πολλὰ φῶτα τῆς ἐκκλησίας, ἐστάθη εἰς τὸ δεσποτικὸν στασίδι καὶ ὠμίλησε πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς καὶ ἀπήγγειλεν ἓνα ὠραῖον λόγον τόσον ὠραῖον καὶ συγκινητικόν, ὥστε ὅλοι ὅσοι ἦσαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐδάκρυσαν. Ὁ Χρῆστος, καθὼς ὅλα τὰ καλὰ πα διὰ, ἠγάπα νὰ ἀκούῃ τὰς συμβουλὰς τῶν μεγαλειτέρων του καὶ εἰς τοὺς λόγους τοῦ Δεσπότητος ἐπρόσεξε τόσῳ πολὺ, ὥστε δὲν ἄφησε νὰ τοῦ διαφύγῃ οὔτε μία λέξις. Ἄφου ἐτελείωσεν ἡ λειτουργία, ὁ Χρῆστος καὶ ὁ Κωστάκης ἔλαβον τὸ ἀντίδωρον ἀπὸ τὴν χεῖρα τοῦ Δεσπότητος, τὴν ὁποίαν εὐλαβῶς ἠσπάσθησαν, ἐπροσκύνησαν τὰς ἀγίας εἰκόνας καὶ ἀνεχώρησαν μὲ μίαν μεγάλην χαρὰν εἰς τὴν καρδίαν των.

— Φίλε μου, Κωστάκη, λέγει ὁ Χρῆστος τοῦ φίλου του, δὲν εἴμπορεῖς νὰ φαντασθῆς πόσον εἶμαι

εὐτυχῆς καὶ πῶς αἰσθάνομαι ἔαν νὰ πετῶ ἡ καρδία μου ἀπὸ τὴν χαρὰν τῆς μὲ τὸν λόγον ποῦ ἀπήγγειλεν ὁ Δεσπότης. Πόσον θὰ ἤμεθα ζημιωμένοι ἐάν δὲν ἤρχόμεθα εἰς τὴν ἐκκλησίαν νὰ μάθωμεν τόσον ὠραῖα καὶ καλὰ πράγματα.

— Δὲν μοῦ λέγεις, σὲ παρακαλῶ Χρῆστο, ἀπαντᾷ ὁ Κωστάκης, διότι ἐγὼ δὲν ἐνόησα καλῶς, πῶς τὰ εἶπεν ὁ Δεσπότης ἐκεῖ ποῦ εἶπεν ὅτι ἡ ἀγνωμοσύνη τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν εἶνε θηριωδία;

— Ὁ Θεός, Κωστάκη, μᾶς ἔδωκε τὴν ζωὴν μας· μᾶς ἔστειλε τὸν ἥλιον, τοὺς ἀστέρας, τὰ φυτὰ, τὰ καρποφόρα δένδρα, τὰ ἄνθη καὶ ὄλα τὰ ζῶα, τὰ ὅποια μᾶς χρησιμεύουν· καὶ ὄλα αὐτὰ τὰ ἔστειλε χάριν τῶν ἀνθρώπων διὰ νὰ ἐξυπηρετοῦν τὰ ἀνάγκας των καὶ γίνῃ τοιουτοτρόπως ὁ ἄνθρωπος εὐτυχῆς Ἐάν λοιπὸν κατόπιν ἀπὸ τόσας εὐεργεσίας καὶ χάριτας ποῦ ὁ Θεὸς ἔκαμεν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὁ ἄνθρωπος δὲν τὸν εὐγνωμονεῖ καὶ δὲν τὸν ἔχει πάντοτε εἰς τὸν νοῦν του καὶ εἰς τὴν καρδίαν του, ἀλλὰ φαίνεται ἐπιλήσιμων. ἀγνώμων καὶ ἀχάριστος πρὸς αὐτόν, αὐτὴ ἡ ἀχαριστία καὶ ἡ ἀγνωμοσύνη τοῦ ἀνθρώπου, Κωστάκη, μᾶς εἶπεν ὁ Δεσπότης ὅτι λέγεται θηριωδία. Μᾶς εἶπε διπλαδὴ ὅτι ἄνθρωπος ποῦ δὲν εὐγνωμονεῖ τὸν Θεὸν εἶνε θηρίον καὶ ὄχι ἄνθρωπος. Ὅταν σοῦ κάμῃ ἓνας ἄνθρωπος μίαν χάριν καὶ σὺ τὴν λησμονήσης, μᾶς εἶπεν ὁ Δεσπότης, λέγεσαι ἀχάριστος καὶ σὶ καλοὶ ἄνθρωποι σὲ καταφρονοῦν. Ὅταν δὲ λησμονήσης ὄχι πλέον τὴν μίαν χάριν, ἀλλὰ τὰς μυρίας ποῦ σοῦ ἔκαμεν ὁ Θεός, πῶς πρέπει νὰ λέγεσαι;

— Βεβαίως, ἀπαντᾷ ὁ Κωστάκης, θηρίον καὶ

κάτι χειρότερον ἀπὸ θηρίον. Ἄλλ' ἐγώ, Χρῆστο, δὲν πιστεύω νὰ ὑπάρχουν τοιοῦτοι ἄνθρωποι, ποῦ νὰ μὴν εὐγνωμονοῦν τὸν Θεὸν καὶ νὰ τὸν δοξολογοῦν.

— Καὶ ὅμως, φίλε μου Κωστάκη, ὑπάρχουν πλείστοι, οἱ ὅποιοι βεβαίως δὲν πρέπει νὰ λέγονται ἄνθρωποι πλέον, ἀλλὰ τέρατα.

Ἦκουσες εἰς τὸ τέλος, Κωστάκη, τί εἶπεν ὁ Δεσπότης ; καὶ μὲ τί πόνον καὶ μὲ τί ἀγανάκτησιν τὸ εἶπε, ποῦ ἠσθάνθην νὰ ἀνατριχιάσῃ ὄλον μου τὸ σῶμα. Τί φηρίκη, εἶπε, τὸ σκυλί ποῦ εἶνε ζῶον ἄψυχον, ὅταν τοῦ κάμνης μίαν μικρὰν χάριν καὶ τοῦ δώσης ὀλίγον ψωμί, νὰ τὸ ἐνθυμῆται πάντοτε καὶ νὰ σεῖῃ τὴν οὐράν του ὅταν σὲ ἴδῃ, σημεῖον ὅτι σὲ εὐχαριστεῖ καὶ σὲ εὐγνωμονεῖ, ἐπειδὴ τὸ καυμένο δὲν δύναται νὰ ὀμιλήσῃ, καὶ ὁ ἄνθρωπος ποῦ δὲν εἶνε ζῶον, ἀλλ' ἔχει ψυχὴν καὶ λογικόν, ποῦ ὁ Θεὸς τὸν ἠγάπησε καὶ τὸν ἐνόησε περισσότερο ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα δημιουργήματά του, νὰ λησμονῆ τὸν εὐεργέτην του καὶ νὰ εἶνε ἀγνώμων καὶ ἀχάριστος πρὸς τὸν Θεόν, ὅστις καὶ τὸν μονογενῆ Του υἱόν, τὸν Κύριον Ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ἔστειλεν εἰς τὸν κόσμον νὰ σταυρωθῆ πρὸς χάριν του.

Καὶ ὄχι μόνον, Κωστάκη, νὰ εἶνε ἀγνώμων πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ νὰ τὸ θεωροῦν παιγνίδι νὰ τὸν ὑβρίσουν. Ἄλλὰ, Κωστάκη, τί πρόστυχος, τί ἐλεεινὸς καὶ διεφθαρμένος θὰ εἶνε κανεὶς διὰ νὰ τολμᾷ νὰ ὑβρίξῃ τὸν Θεόν, τοῦ ὁποῦ τοῦ μεγαλείου καὶ τὴν παντοδυναμίαν θὰ δυνηθῆς νὰ ἐννοήσης ἔστω καὶ πολὺ ὀλίγον, ὅταν προσέξῃς καὶ ἐννοήσης τοὺς στίχους τοῦ ἀειμνήστου ποιητοῦ

Σούτσον· ἀκουσον λοιπὸν Κωστάκη νὰ σοῦ τοῦς ἀπαγγεῖλω :

Θεὸς ὤμειν τὴν δόξαν σου ἡ νύξ καὶ ἡ ἡμέρα,
μὲ ἄρθη ἔστρωσας τὴν γῆν μὲ ἄστρα τὸν αἰθέρα.

†
Τῆς γῆς ἀσὺ φανοὶ λαοὶ Σὲ προσκυνοῦν συμφῶνως,
ποικίλαι γλῶσσαι χίμαι Σὲ ἀνυμνοῦν συγχρόνως.

†
Τὸ πᾶν ἀμέτρητος μετρᾶς, ἀόριστος ὀρίζεις,
τὸ πᾶν ἀόρατος ὄρας, ἀγνώριστος γνωρίζεις.

†
Τὸ φῶς Θεὸς τὸ σῶμά σου,
ὁ ἥλιος τὸ ὄμμα σου,
ὁ κεραντὸς φωνή σου.

†
Τὸ ἄπειρον διάστημα,
τὸ μέγα σου ἀνάστημα,
καὶ ὁ αἰὼν στιγμή σου.

†
Δύραται ὁ δάκτυλός σου ὡς μοχλὸς τὴν γῆν τὰ σεισῆ,
καὶ τὸ κοῖλον τῆς χειρός σου τοὺς ὠκεαροὺς τὰ κλείσῆ.
Μ' ἔρ Σου ρεῦμα μόνον σβέννεις τῶν ἀστέρων τοὺς φανοὺς,
μ' ἔρ Σου ρεῦμα μόνον κλείνεις πρὸς τὴν γῆν τοὺς
|Οὐρανοὺς.

Οἱ δύο μικροὶ φίλοι ἐφθασαν κατόπιν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Χριστοῦ, εἰσῆλθον εἰς αὐτὴν καὶ ἐκαλημέρυσαν τὴν μητέρα τοῦ Χριστοῦ, ποῦ ἦτον ἀσθενῆς εἰς τὸ κρεβάτι καὶ δι' αὐτὸ δὲν ἦτον πηγαιμένη εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

— Καλῶς τὰ παιδιὰ μου, ποῦ μυρίζουν ἔς ἂν τὸν μύσχον, διότι ἔλαβον τὰς εὐχὰς καὶ τὰς εὐλογίας

τοῦ Δεσπότη. Ἡ ἐκκλησία, παιδάκιά μου, εἶνε οἰκία τοῦ Θεοῦ καὶ χαρά εἰς τὸν, ποῦ πηγαίνῃ μὲ καρδίαν καθαρὰν καὶ προσεύχεται μὲ εὐλάβειαν καὶ προσοχὴν. Καθίσατε, παιδιά μου, νὰ μοῦ εἴπητε τί εἶπεν ὁ Δεσπότης εἰς τῆς ἐκκλησίαν σήμερον, ὅπου ἤκουσα ὅτι θὰ ὁμιλήσῃ.

— Εἶπε τόσον ὠραῖα καὶ ἅγια πράγματα, μπτέρα μου, ἀπαντᾷ ὁ Χρῆστος, ποῦ χαρὰ εἰς τὸν χριστιανὸν ποῦ τὰ κάμνει καὶ τὰ ἐκτελεῖ.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἔφθασε καὶ ὁ ἀγαθὸς πατὴρ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ γραιῖα γειτόνισσά των κυρὰ Νικολάκαινα.

— Μᾶς εἶπεν ὁ Δεσπότης, μπτέρα μου, ἐξηκολούθησεν ὁ Χρῆστος νὰ λέγῃ, ὅτι δὲν εἴμπορεῖ νὰ γίνῃ κανεὶς καλὸς ἄνθρωπος, εἰὰν δὲν ἀγαπᾷ καὶ δὲν σέβηται τὸν Θεόν. Διότι ὅταν σέβηται τις τὸν Θεόν, ποτὲ δὲν παραβαίνει τὸ θέλημά του καὶ ποτὲ δὲν κάμνει καμμίαν κακὴν πράξιν. Διότι αἱ κακαὶ πράξεις δυσ-αρεστοῦν τὸν Θεόν καὶ ὅστις τὸν ἀγαπᾷ καὶ τὸν σέβεται ποτὲ δὲν θέλει νὰ τὸν δυσαρεστήσῃ.

— Καὶ ποῖον εἶνε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ; ἐρωτᾷ ὁ ἀγαθὸς πατὴρ τοῦ Χριστοῦ.

— Τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, πατέρα μου, μᾶς εἶπεν ὁ διδάσκαλος προχθές, εἶνε νὰ μὴ κάμνη ποτὲ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνο ποῦ δὲν θέλει νὰ κάμνουν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι εἰς αὐτὸν καὶ νὰ κάμνη πάλιν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον θέλει νὰ τοῦ κάμνουν οἱ ἄλλοι. Θέλεις νὰ σοῦ κλέψουν τὰ πρόβατά σου; Ὅχι, βεβαίως. Αἱ! τότε μὴ κλέψῃς καὶ σὺ κανενός. Θέλεις νὰ σὲ βλάψῃ κανεὶς; Ὅχι βεβαίως. Τότε μὴ βλάψῃς καὶ σὺ κανένα. Θέλεις νὰ σὲ βοηθήσῃ κανεὶς εἰς τὴν

ανάγκην σου ; Βοήθησε καὶ σὺ ἓνα ἄλλον. Θέλεις νὰ σὲ ἐλεήσουν ἐὰν πάσχῃς ; Ἐλέησε καὶ σὺ ὅταν δύνασαι. Ὅστις λοιπὸν ἀγαπᾷ καὶ σέβεται τὸν Θεόν, κάμνει τὸ θέλημά του ὅστις ὅμως δὲν κάμνει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, οὔτε τὸν ἀγαπᾷ, οὔτε τὸν σέβεται· καὶ ὅστις δὲν σέβεται τὸν Θεόν, τὸν δημιουργὸν μας, τὸν εὐεργέτην τοῦ κόσμου, εἶνε ἀνήμερον καὶ ἀγριον κτήνος, μᾶς εἶπεν ὁ Δεσπότης, καὶ δὲν θὰ γίνῃ δεκτὸς ποτὲ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Ἡ κυρὰ Νικολάκαινα, ἡ ὁποία ἦτον ἀγαθοτάτη γυναῖκα καὶ ποτὲ τῆς δὲν παρήκουσε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἤρχισε νὰ κάμνῃ τὸν σταυρὸν τῆς, καὶ νὰ εὐλογῇ καὶ δοξάζῃ τὸ ἅγιον θέλημα τοῦ Θεοῦ.

— Ὁ καλὸς ἄνθρωπος λοιπὸν, μᾶς εἶπεν εἰς τὸ τέλος ὁ Δεσπότης, ἐξηκολούθησε νὰ λέγῃ ὁ Χρῆστος, πρέπει ν' ἀγαπᾷ καὶ νὰ σέβηται μὲ ὅλην τὴν καθαρὰν τὴν καρδίαν τὸν Θεόν, ὁ δὲ κακὸς ἄνθρωπος, ποῦ ἔχει κακὰ καὶ πονηρὰ πράγματα εἰς τὸν νοῦν του, νὰ τὸν φοβῆται καὶ νὰ μὴ λησμονῇ ὅτι εἶνε ἀδύνατον, ὅ,τι καὶ ἂν κάμνῃ ἢ καλὸν ἢ κακόν, νὰ μὴ τὸ γνωρίζῃ ὁ Θεός. Τοὺς νόμους τῆς πατρίδος μας καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ τόπου μας εἰμπορεῖ νὰ ἐξαπατάσωμεν καὶ νὰ μὴν ἀνακαλύψουν τὰς κακὰς μας πράξεις, ἀλλ' ἀπὸ τὸν Θεὸν ποτὲ δὲν θὰ εἰμπορέσωμεν νὰ κρυφθῶμεν. Διότι ὁ Θεὸς εἶνε πανταχοῦ παρὼν καὶ εἶνε καὶ δίκαιος. Ἐπειδὴ δὲ εἶνε πανταχοῦ παρὼν, παντοῦ δηλαδὴ ὅπου καὶ ἂν εἴμεθα ἡμεῖς εἶνε καὶ ἐκεῖνος, ὅπου καὶ ἂν κρυφθῶμεν νὰ κάμωμεν τὴν κακὴν πράξιν, δὲν εἶνε δυνατὸν παρὰ νὰ τὴν γνωρίζῃ, διότι θὰ εἶνε ἐκεῖνον τὴν στιγμήν ποῦ θὰ τὴν κάμνωμεν παρὼν. Καὶ ἐπειδὴ

εἶνε δίκαιος δὲν εἶνε δυνατὸν παρὰ νὰ τὴν τιμωρήσῃ· θὰ τὴν τιμωρήσῃ δὲ τὴν κακὴν πράξιν ὄχι ἀπὸ κακίαν καὶ ἀπὸ πάθος, διότι ὁ Θεὸς εἶνε καλὸς καὶ ἀγαθός, ἀλλὰ διότι τοῦτο ἀπαιτεῖ ἡ δικαιοσύνη, διὰ νὰ ἰκανοποιηθῇ ἐκεῖνος ποῦ ἠδικήσαμεν. Καὶ διὰ τοῦτο ὁ κακὸς ἄνθρωπος, ἀφοῦ δὲν σέβεται τὸν Θεὸν καὶ παραβαίνει τὸ θέλημά Του, πρέπει νὰ φοβῆται τὴν ἀμερόληπτον δικαιοσύνην Του, διότι εἶνε ἀδύνατον ν' ἀποφύγῃ τὴν δικαίαν τιμωρίαν Του· εἶνε ἀδύνατον ὁ μὲν κακὸς νὰ μὴν τιμωρηθῇ ἀπὸ τὴν θεῖαν δικαιοσύνην, ὁ δὲ καλὸς τὸ ἐναντίον νὰ μὴν ἀνταμειφθῇ.

Χρεωστεῖ δὲ ὁ καλὸς χριστιανὸς ὅ,τι κακόν, καὶ ὅ,τι μεγάλη ἀδικία καὶ ἂν τὸν εὔρη, νὰ μὴ παραπονηθῇ καὶ νὰ μὴν ὀργίζεται κατὰ τοῦ Θεοῦ, διότι τοῦτο εἶνε ἡ μεγαλειτέρα ἀνανδρία, ἀλλὰ νὰ ἐλπίζῃ, καὶ νὰ ἐλπίζῃ μὲ μεγάλην πεποίθησιν εἰς ὅλας τὰς δυστυχίας του εἰς τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ. Νὰ εἶνε δὲ βέβαιος ὅτι, ὅσον καὶ ἂν τὸν ἀδικήσουν οἱ ἄνθρωποι, ὁ Θεὸς, ὅστις εἶνε δίκαιος, θὰ τοῦ δώσῃ μίαν ἡμέραν τὸ δίκαιόν του. Πρέπει ὁ καλὸς χριστιανὸς νὰ μὴν ἀποθαρρύνηται καὶ νὰ μὴν ἀπελπίζεται ποτέ, διότι ὁ χριστιανὸς ποῦ ἀπελπίζεται σημαίνει ὅτι ἀρνεῖται τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν πιστεύει ὅτι ὁ Θεὸς θὰ τοῦ δώσῃ μίαν ἡμέραν τὸ δίκαιόν του καὶ διὰ τοῦτο ἀπελπίζεται. Ὑβρίζει δὲ τὸν Θεὸν ἐκεῖνος ποῦ νομίζει ὅτι ὁ Θεὸς δὲν θὰ τοῦ δώσῃ εἰς τοῦτον ἢ εἰς τὸν ἄλλον κόσμον τὸ δίκαιόν του, διότι τότε τὸν νομίζει ἄδινον.

Ὁ Κωστάκης κατόπιν ἐσηκώθη καὶ παρεκάλεσε

τὸν φίλον του Χρῆστον νὰ τὸν συνοδεύσῃ νὰ ὑπάγουν καὶ εἰς τὴν οἰκίαν των νὰ καλημερίσουν τοὺς γονεῖς του, οἱ ὅποιοι νύχαριστοῦντο ὅταν ἐπάγαινε τὸ καλὸ παιδί τοῦ χωριοῦ, ὁ Χρῆστος.

— Τί ἀγαθὴ καὶ τί ἀγία γυναῖκα, λέγει ὁ Κωστάκης πρὸς τὸν φίλον του Χρῆστον, ἅμα ἐξῆλθον ἔξω, αὐτὴ ἢ γραῖα γειτόνισά σας, κυρὰ Νικολάκαινα. Τὴν ἐκύτταζα ὅλην τὴν ὥραν ποῦ σὺ ἔλεγες αὐτὰ ποῦ μᾶς εἶπεν ὁ Δεσπότης καὶ μοῦ ἐφαίνετο ὅτι ἔβλεπα νὰ λάμπῃ τὸ πρόσωπόν της ἀπὸ χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν. Νά! τί θὰ εἶπῃ, Χρῆστο, εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου! Μοῦ τὸ ἔλεγε πολλακις ὁ πατήρ μου, ἀλλὰ σήμερον τὸ παρετήρησα καὶ ὁ ἴδιος εἰς τὴν κυρὰ Νικολάκαινα. Εὐτυχὴς καὶ εὐδαίμων εἶνε ἐκεῖνος, μοῦ ἔλεγεν ὁ πατήρ μου, Χρῆστο, ποῦ εἶνε ἀγαθὸς καὶ δὲν ἔκαμε ποτὲ κακὸν εἰς κανένα καὶ ἔχει ὅλας τὰς ἐλπίδας του εἰς τὸν Θεόν. Ὅστις ἐλπίζει εἶνε εὐτυχὴς, ὅστις δὲν πιστεύει καὶ δὲν ἐλπίζει βαρύνεται καὶ ἀνδιάζει τὴν ζωὴν του καὶ εἶνε δυστυχὴς.

Ἡ σταθερὰ πίστις εἰς τὸν Θεόν εἶνε ἡ μεγαλειτέρα καὶ τελειότερα εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου.

Αὐτὴ ἢ γραῖα κυρὰ Νικολάκαινα εἶνε καλὴ καὶ ἀγαθὴ καὶ ἐλπίζει εἰς τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ ὅτι θὰ τὴν πληρώσῃ καὶ θὰ τὴν ἀνταμείψῃ εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ διὰ τοῦτο εἶνε εὐτυχὴς καὶ εὐχαριστημένη καὶ ἂν ζῆ, εὐχαριστημένη δὲ καὶ ἂν ἀποθάνῃ. Ἐὰν ὅμως δὲν ἤλπιζεν εἰς τὸν Θεόν καὶ εἰς τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ, θὰ ἐφοβεῖτο τὸν θάνατον καὶ θὰ ἔτρεμε συλλογιζομένη ὅτι ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν θ' ἀποθάνῃ, ἐπειδὴ εἶνε γραῖα, καὶ

ἤθ' ἦτον πολὺ δυστυχῆς καὶ ἡ ζωὴ της θὰ ἦτον ἓνα
μεγάλον βᾶρος καὶ μεγάλην τυραννίαν εἰς αὐτήν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ

Ἡ ΑΓΑΘΟΕΡΓΙΑ ΚΑΙ Ἡ ΕΙΔΙΚΡΙΝΕΙΑ.—ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΚΑΙ Ἡ ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ

Ἐφθασαν ἐν τῷ μεταξὺ τὰ δύο καλὰ παιδιὰ εἰς
τὴν οἰκίαν τοῦ δημάρχου, τοῦ πατρὸς τοῦ Κω-
στάκη. Ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Κωστάκη καὶ
ὅλα τ' ἀδελφάκιά του, μὲ τὰ καλλίτερά των φορέ-
ματα, εὐρίσκοντο τὴν ὥραν ἐκείνην εἰς τὴν οἰκίαν
των καὶ τοὺς ἐδέχθησαν μὲ μεγάλην των εὐχαρί-
στησιν· εἰς ὀλίγον δὲ ἓνας ἓνας ἦλθον ὅλοι οἱ πρό-
κριτοὶ τοῦ χωρίου μὲ τὰ σχολινὰ των φορέματα διὰ
νὰ χαιρετίσουν τὸν Δῆμαρχον, ἕνεκα τῆς μεγάλης
ἐορτῆς, καὶ νὰ τοῦ εὐχηθοῦν τὸ εἰς ἔτι πολλά, ὡς
εἶχον πάντοτε συνήθειαν νὰ κάμνουν ὅλας τὰς κα-
λὰς ἡμέρας. Ἡ οἰκία τοῦ Δημάρχου μετ' ὀλίγον
ἐγένευσεν ἀπὸ ἀνθρώπους καὶ εἰς ὅλων τὰ πρόσωπα
ἐφαίνετο ὅτι ἔλαμπεν ἡ χαρά, διότι ἡ ἡμέρα ἐκείνη
ἦτον πολὺ μεγάλη ἐορτὴ διὰ τοὺς Χριστιανούς.
Ἦτον ἡ ἡμέρα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἡμέρα μεγάλης
ἐορτῆς διὰ τοὺς Ἑλλήνας, ἐορτῆς Χριστιανικῆς
καὶ Ἐθνικῆς.

Ὁ Δῆμαρχος μὲ μεγάλην του εὐχαρίστησιν ἐδέ-
χθη καὶ ἐπεριποιήθη τοὺς προκρίτους τοῦ χωρίου
του καὶ ἐφῆρθη πρὸς ὅλους μικροὺς καὶ μεγάλους
μὲ μεγάλην εὐγένειαν, καθὼς χρεωστεῖ νὰ φέρη-
ται κάθε ἀνθρώπος εἰς κάθε ξένον, ποῦ πηγαίνει

εἰς τὴν οἰκίαν του. Κατόπιν ὁ Δήμαρχος ἀποτείνεται πρὸς τοὺς παρακαθημένους φίλους του καὶ λέγει:

Ἐραπνητοὶ χωριανοί,

«Γνωρίζετε βεβαίως, ὅπως καὶ ἐγώ, ὅτι ἔχουμε πολλοὺς χωριανούς, πού εἶνε πολὺ πτωχοὶ καὶ δυστυχοῦν καὶ αὐτοὶ καὶ τὰ παιδιὰ των. Νομίζω δὲ ὅτι ἔχει χρέος μέγαν καθε ἄνθρωπος νὰ βοηθῆ ὅσον εἰμπορεῖ ἐκεῖνους πού δυστυχοῦν. Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν ὡς ἄνθρωποι ἔχουμε αὐτὸ τὸ χρέος. Ἡ ἀλληλοβοήθεια εἶνε μεγάλη ἀρετὴ. Δὲν ὑπάρχει ἐξ πρᾶγμα νὰ προξενῆ μεγαλειτέραν εὐχαρίστησιν εἰς ἓνα καλὸν ἄνθρωπον, παρά ὅταν ἔδωκται αὐτὸς νὰ βοηθῆσῃ ἓνα ἄλλον, ὁ ὁποῖος δυστυχεῖ καὶ πάσχει. Ὅταν οἱ ἄνθρωποι συνειθίσουν νὰ βοηθῆ ὁ εἰς τὸν ἄλλον, ἡ δυστυχία θὰ ὀλιγοστεύσῃ τότε ἀπὸ τὸν κόσμον. Διότι σὺ θὰ μὲ βοηθῆσῃς σήμερον καὶ ἐγὼ θὰ σὲ βοηθήσω αὔριον. Ἀλλὰ θὰ σκεφθοῦν πολλοὶ καὶ θὰ εἶπουν.

«Ἐγὼ εἶμαι πλούσιος καὶ δὲν θὰ λάβω ποτὲ ἀνάγκην νὰ μὲ βοηθῆσῃ αὐτὸς ὁ πτωχός».

» Ἡ σκέψις των ὁμως αὕτη δὲν εἶνε ὀρθή, διότι εἰμπορεῖ καὶ εἰς αὐτοὺς αὔριον νὰ τύχῃ ἐν δυστύχημα καὶ νὰ γίνουεν πτωχοί· ἀλλὰ καὶ πτωχοὶ νὰ μὴ γίνουεν, αὐτὸς ὁ πτωχὸς εἰμπορεῖ νὰ μὴν τοὺς βοηθῆσῃ μὲν μὲ χρήματα, νὰ τοὺς βοηθῆσῃ ὁμως εἰς μίαν των ἀνάγκην μὲ ἄλλον τρόπον. Ἡξεύρετε βεβαίως τὸν μῦθον, πού ἓνας ποντικὸς ἔκκεψε μὲ τοὺς ὀδόντας του τὸ σχοινίον, πού εἶχον δεμένον ἓνα λέοντα, καὶ τὸν ἠλευθέρωσε. Ἀφοῦ δὲ ἓνας ποντικὸς ἠδυνήθη καὶ ἐβόηθησε καὶ ἐφάνη τὸσον πολὺ χρήσιμος εἰς τὸν λέοντα, πολὺ περισσότερον βεβαίως εἶνε δυνατὸν ἓνας ἄνθρωπος, ὅσον μικρὸς καὶ ἂν εἶνε, νὰ φανῆ χρήσιμος εἰς ἓνα ἄλλον ὁμοίον του, ὅσον πλούσιος καὶ μέγαν καὶ ἂν εἶνε αὐτός. Ἐνθυμεῖσθε τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν, πού τὸ παιδί τοῦ κυρίου Νικολάκη, τοῦ παρέδρου, θὰ ἐπνίγετο χωρὶς ἄλλο, ὅταν τὸ παρέσυρε τὸ ρεῦμα τῆς θα-

λάσσης, ἐὰν δὲν ἔτρεχε νὰ τὸ σώσῃ ὁ Κώστας, ὁ Ζητιάνος, μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς του, διότι καὶ αὐτὸς δὲν ἤξευρε νὰ κολυμβᾷ καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ πνιγοῦν καὶ οἱ δύο. Πεῖς ἐξ ἀπὸ ὄλγους μας ἐπερίμενε, ὅτι ἓνας Ζητιάνος, ὁ πλεῖο μικρὸς τοῦ χωρίου μας ἄνθρωπος, θὰ ἔκομνε μίαν τέσφ μεγάλην χάριν εἰς τὸν πρῶτον τοῦ χωρίου μας, τὸν κύριον Νικολάκην ; Καὶ ἤξεύρετε διατί, μοῦ ἔλεγεν ὁ Κώστας ὁ Ζητιάνος, ἐκινδύνευσεν τὴν ζωὴν του, διὰ νὰ σώσῃ τὸ παιδί τοῦ κυρίου Νικολάκη ; Διότι, λέγει, τὰ Χριστοῦγεννα ὁ κύριος Νικολάκης ἔστειλεν ὀλίγον ἀλευρι καὶ ὀλίγον κρέας εἰς τὰ παιδιὰ του καὶ τῶν ἡγόρασε καὶ τὰ βιβλία των.

» Κατὰ τὴν σημερινὴν λοιπὸν μεγάλῃν ἐορτὴν τῶν Χριστιανῶν, ποῦ πᾶσα Χριστιανικὴ καρδία ἀγάλλεται καὶ χαίρει, ἃς ἀνακουφίσωμεν καὶ ἡμεῖς ὀλίγον τὰς θλίψεις καὶ τὰς δυστυχίας τῶν πτωχῶν χωριανῶν μας. Τὸ νὰ βοηθῆ τις καὶ νὰ συντρέχῃ τοὺς πάσχοντας εἶνε ἔργον θεάρεστον, ἀλλὰ καὶ ἀπαραίτητον χρέος παντός καλοῦ ἀνθρώπου. Ἐχω γράψῃ ἐδῶ εἰς τὸν κατάλογον αὐτόν, δεκαπέντε χωριανούς μας, ποῦ ἔχουν τὴν ἀνάγκην τῆς βοηθείας μας καὶ ποῦ θ' ἀναγκασθοῦν ἐὰν δὲν τοὺς βοηθήσωμεν, νὰ γίνουεν κλέπται καὶ κακοὶ ἄνθρωποι, καὶ θὰ ἔχωμεν ἡμεῖς τὴν ἁμαρτίαν καὶ θὰ ἔχωμεν νὰ δώσωμεν λόγον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἀσπλαγχνίαν μας, διότι ἐνῶ ἡδυνάμεθα δὲν ἐσώσαμεν δεκαπέντε πλάσματά του. Ἀπὸ τοὺς δεκαπέντε δὲ αὐτοὺς δυστυχεῖς, οἱ δέκα δὲν δύνανται νὰ ἐργασθοῦν καὶ εἰς αὐτοὺς πρέπει νὰ δώσωμεν ὀλίγα χρήματα νὰ οἰκονομηθοῦν· οἱ ἄλλοι πέντε εἴμποροῦν μὲν νὰ ἐργασθοῦν, ἀλλὰ δὲν εὐρίσκουεν ἐργασίαν καὶ δυστυχοῦν καὶ εἰς αὐτοὺς πρέπει νὰ φροντίσωμεν νὰ εὕρωμεν ἐργασίαν.

» Ἀμέσως ὁ κύριος Νικολάκης, ὁ πάρεδρος τοῦ χωρίου, ἐδήλωσεν ὅτι ἔχει ἐργασίαν νὰ δώσῃ εἰς τοὺς δύο καὶ θὰ φροντίσῃ νὰ οἰκονομησῇ καὶ τοὺς ἄλλους τρεῖς εἰς ἄλλας ἐργασίας. Ὁ

λοι δὲ οἱ ἄλλοι ἔδωκαν ἀμέσως ἄλλος μὲν χρήματα, ἄλλος ἔφερε λάδι, ἄλλος καρπὸν καὶ ὅ,τι ἄλλο εἶχε προαίρεσιν ὁ καθείς καὶ παρεκάλεσαν τὸν δήμαρχον νὰ τὰ μοιράσῃ εἰς τοὺς πτωχοὺς τοῦ χωριοῦ. Κατόπιν ὁ Δήμαρχος πολὺ εὐχαριστημένος, διότι ἔκαμαν μίαν τόσον θεάρεστον πράξιν, τοὺς εὐχαρίστησε πολὺ διὰ τὴν προθυμίαν τὴν ὁποίαν δεικνύουν διὰ κάθε καλὸν ἔργον.

» — "Ὅποιον χωρίον ἔχει ὁμόνοιαν, τῶν λέγει τότε ὁ Δήμαρχος, καὶ ἀγάπην πρὸς τὴν ἀλληλοβοήθειαν, ἐκεῖνο τὸ χωρίον ἔχει τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐτυχίαν. Ὅπως ἔχωμεν δὲ χρέος νὰ βοηθῶμεν τοὺς δυστυχεῖς χωριανούς μας, τοιοῦτοτρόπως ἔχομεν χρέος νὰ βοηθῶμεν καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Διὰ τοῦτο ἄς συνδράμωμεν καὶ μίαν ἄλλην θεάρεστον πράξιν. Ὁ τόπος μας ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ ἓν νοσοκομεῖον, ἀπὸ ἓν ὀρφανοτροφεῖον, ἀπὸ ἓν γεροντοκομεῖον καὶ ἀπὸ ἓν φρενοκομεῖον. Εἰς τὸ νοσοκομεῖον θὰ καταφεύγουν ὅταν ἀσθενήσουν διὰ νὰ ἰατρευθῶν, ὅλοι οἱ πτωχοί, ὅλοι οἱ ἄποροι, ὅλοι οἱ δυστυχεῖς, πού δὲν ἔχουν κανένα εἰς τὸν κόσμον τοῦτον νὰ τοὺς προστατεύσῃ καὶ νὰ τοὺς βοηθήσῃ διὰ νὰ σωθῶν. Εἰς τὸ ὀρφανοτροφεῖον θὰ πηγαίνουν ὅλα τὰ ὀρφανὰ πού εἶνε ἄμοιρα καὶ ἀπωρφνωμένα, χωρὶς μητέρα καὶ πατέρα, χωρὶς κανένα προστάτην διὰ νὰ τὰ ἀναθρέψῃ. Εἰς τὸ γεροντοκομεῖον θὰ καταφεύγουν ὅλοι οἱ γέροντες πού δὲν εἶνε πλέον ἱκανοὶ νὰ ἐργασθῶν καὶ δὲν ἔχουν παιδιὰ διὰ νὰ τοὺς θρέψουν καὶ νὰ ἴτους βοηθήτουν κατὰ τὰ γηρατεῖα των. Εἰς τὸ φρενοκομεῖον θὰ κλείωνται ὅλοι οἱ τρελλοί, πού ἐνοχλοῦν τοὺς ἀνθρώπους, μέχρις ὅτου γίνουν καλά. Αὐτὰ ὅλα τὰ μέρη λέγονται φιλανθρωπικὰ καταστήματα, διότι εἰς αὐτὰ μέσα ἰατρεύονται καὶ περιθάλπονται ὅλοι ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους κατεδίκασεν ἡ τύχη εἰς τὸν προσωρινὸν τοῦτον κόσμον, ὅλα τὰ δυστυχῆ πλάσματα τοῦ Δημιουργοῦ. Ὡς

ἄνθρωποι λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ποῦ ὀφείλομεν ν' ἀγαπῶμεν καὶ συμπανῶμεν ἐκείνους ποῦ πάσχουν καὶ δυστυχοῦν, ἃς περιέλθωμεν τὸ χωρίον μας νὰ μαζεύσωμεν τὴν συνδρομὴν καθενὸς καὶ νὰ τὴν ἀποστείλωμεν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ποῦ φροντίζει διὰ τὰ ἱερὰ ταῦτα καταστάματα καὶ τότε θὰ κάμωμεν τὸ χρέος μας καὶ θὰ ἀποδείξωμεν ὅτι εἴμεθα φιλόανθρωποι. Ἡ φιλανθρωπία εἶνε καθῆκον καὶ καθῆκον βίσιον καὶ ἱερὸν εἰς πάντα ἄνθρωπον καὶ πρὸ πάντων εἰς τὸν χριστιανόν».

Μετὰ ταῦτα ὁ Δήμαρχος καὶ οἱ πρόκριτοι περιῆλθον τὸ χωρίον καὶ ἐξήτησαν τὴν συνδρομὴν τῶν συγχωριανῶν των. Καὶ ὅσοι μὲν ἦσαν μὲ καλὴν ἀνατροφὴν καὶ εἶχον χριστιανικὴν ψυχὴν ἔδιδον προθύμως τὸ κατὰ δύναμιν ἕκαστος· ὅσοι δὲ ἦσαν μὲ σκληρὰν καὶ ἀφιλόανθρωπον καρδίαν καὶ ἡ ψυχὴ των δὲν ἦτον παρὰ μόνον κατὰ τὰ φαινόμενα χριστιανική, αὐτοὶ δὲν ἔδιδον τίποτε καὶ ἂν ἦσαν πλουσιώτεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ὁ πατὴρ τοῦ Χρήστου, πολὺ πτωχὸς ὁ δυστυχῆς, δὲν εἶχε νὰ δώσῃ τίποτε· ἀφοῦ ἐπρόκειτο ὅμως διὰ τόσον φιλανθρωπικὸν σκοπὸν, ἔδωκεν εἰς τὸν Δήμαρχον μίαν ὄρνιθα, τὴν ὁποίαν εἶχε καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ τὴν πωλήσῃ καὶ νὰ κρατήσῃ τὰ χρήματα διὰ τὴν συνδρομὴν του. Μία ἄλλη γραῖα, ἀγαθὴ καὶ πτωχή, δὲν εἶχε τίποτε ἄλλο ἢ καλυμένη νὰ δώσῃ καὶ ἔδωκε δύο αὐγά. Ὁ Δήμαρχος τὴν εὐχαρίστησε, τὴν συνεχάρη διὰ τὰ φιλανθρωπικὰ αἰσθήματά της καὶ τῆς εἶπε : «Εὐγε, ἀγαθὴ κυρά μου, καὶ ὁ Θεὸς ὁ δίκαιος, θὰ σὲ πληρῶσῃ ἑκατονταπλασίως. Τὰ δύο αὐγά ποῦ ἔδωκες διὰ τὸν φιλανθρωπικὸν σκοπὸν, ἀξίζουσιν περισσότερον ἀπὸ τὰς χιλιάδας τῶν πλουσιῶν, διότι σὺ τὰ

ἔδωκες ἀπὸ τὰς στερήσεις σου, ἐνῶ ἐκεῖνοι τὰ δίδουν ἀπὸ τὰ περισσεύματά των».

Ὁ Χρῆστος καὶ ὁ Κωστάκης ἠκολούθουν ὄλυν τὴν ὥραν καὶ ἀφοῦ ἐτελείωσεν ἡ περίοδος ἐπέστρεψαν ὅλοι πάλιν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Δημάρχου. Κατόπιν ὁ Δήμαρχος ἔκαμεν εἰς ὄλους τοὺς προκρίτους τραπέζι πλούσιον καὶ ἀρχοντικόν, καὶ εἶπεν ὅτι ἀφοῦ ὅλοι μαζὺ εἰργάσθησαν δι' ἓνα τόσον φιλανθρωπικὸν σκοπόν, θὰ εὐχαριστηθῆ πολὺ ἐὰν φάγουν καὶ ὅλοι μαζὺ. Ὁ Χρῆστος ἠθέλησε νὰ φύγῃ ἀλλὰ δὲν τὸν ἄφησεν ὁ Δήμαρχος, παρὰ τὸν ἐκράτησε διὰ νὰ καθίσῃ μαζὺ των εἰς τὴν τράπεζαν, ἐπειδὴ τὸν ἠγάπων ὅλοι, διότι ἦτον καλὸς μαθητὴς καὶ γνωστικὸν παιδίον. Ἀφοῦ ἔφαγαν καὶ ἐπιον καὶ ἡ χαρὰ ἦτον ἕζωγραφισμένη εἰς τὰ πρόσωπα ὄλων, ὁ Δήμαρχος τῶν λέγει :

«Βλέπετε τώρα, ἀγαπητοὶ φίλοι, πόσον ὅλοι μας εἰμῶθα εὐχαριστημένοι, πόσον ἡ ψυχὴ μας εὐφραίνεται καὶ ἀγάλλεται ταύτην τὴν στιγμήν, διότι ἐκάμαμεν μίαν καλὴν πράξιν ;

»Καὶ ποίαν μεγαλειτέραν πληρωμὴν θέλει μία εὐγενὴς καρδία ἀπὸ τὴν θεῖαν χαρὰν ποῦ αἰσθάνεται ὅταν κάμνῃ ἓνα καλόν ; ὅταν κάμνῃ ἓνα δυστυχῆ νὰ ἀναστενάξῃ ὀλιγότερον ;

»Ἡ φιλανθρωπία, ἡ ἐλεημοσύνη, εἶνε οὐρανία καὶ θεία ἀρετὴ καὶ ἀκούσετε πῶς τὴν ἐννοεῖ καὶ πῶς τὴν αἰσθάνεται καὶ τί λέγει περὶ τῆς ἐλεημοσύνης ἡ μεγάλη καὶ χριστιανικὴ ψυχὴ τοῦ ἐθνικοῦ μας ποιητοῦ :

Ἐ! σεις ὁποῦ σκορπίζετε τὰ πλοῦτη 'ς τὸν ἀέρα,

τὸ χέρι σας τὸ ἄπορο καὶ ἄσωτο ξαπλώστε,

Καὶ δόστε καὶ 'ς τὸν ἄρρωστο καὶ 'ς τὴν πτωχὴν μητέρα,

ἐλεημοσύνη, Χριστιανοί, ἐλεημοσύνη δόστε !

Συλλογισθῆτε εἰς αὐτὴν τὴν ὥρα γυμνωμένα,
 πόσα παιδιὰ κρυνόντε. πόσα μικρὰ πειροῦτε.
 Πόσα δὲν ἔχετε γιὰ τὸ καὶ γιὰ τὸ κατ' ἐρα!
 ἄλλοί μοι εἰσὶν ὅσοι γελᾷ, οἱ ἄλλοι ἔσ' ἂν θρηνοῦτε!...

Ἀχ! δότε ἓνα φόρεμα ἔς τὸ γέρο ποῦ κρυνάει,
 λίγο ψωμί μ' ἓνα γλυκὸ χαμόγελο ἔς τὸ ξέρο,
 Ἐνα ραβδί εἰς τὸν τυφλὸ ποῦ ἔς τὸ σκοτάδι λυάει,
 καὶ ἓνα παιγνίδι ἔς τὸ παιδί τὸ παραπονεμένο!...

Ἐλεημοσύνη Χριστιανοί, ἀδελφία ἐλεημοσύνη!
 χαρὰ ἔς ἐκείνη τὴν καρδιά ποῦ τὸ ψωμάκι δίνει.

Τὸν κύριον Βασιλάκη τὴν γνωρίζεται βεβαίως. Διατὶ νομίζετε ἐπιτυχάνει πάντοτε καὶ ἐκλέγεται βουλευτής, ἐνῶ εἶνε πτωχὸς καὶ ἀπὸ μικρὰν οἰκογένειαν; Διότι εἶνε ἐλεήμων καὶ φιλόανθρωπος καὶ τίμιος καὶ εὐλικρινὴς καὶ σταθερὸς εἰς τοὺς λόγους του.

Εἶνε δὲ προτέρημα μέγα εἰς ἓνα ἄνδρα νὰ εἶνε εὐλικρινὴς. Νὰ μὴν ἐμπαίξῃ καὶ ἀπατᾷ ὀηλαῶν τὸν κόσμον, ἀλλὰ ὅ,τι λέγει νὰ τὸ κάμῃ καὶ ὅ,τι ὑπόσχεται νὰ τὸ ἐκτελῇ μὲ πᾶσαν θυσίαν του. Ὁ κ. Βασιλάκης, ἐνῶ εἶνε ὁ πρῶτος τῆς ἐπαρχίας μας, ὅχι μόνον δὲν ὑπερηφανεύεται διὰ τοῦτο, ἀλλ' ἀγαπᾷ καὶ σέβεται ὅλους τοὺς ἐπαρχιώτας του καὶ ἰδιαιτέρως τοὺς γέροντας. Εἶνε πάντοτε πρόθυμος νὰ φανῇ εἰς πάντα ἄνθρωπον χεῖρ βοηθίας καὶ νὰ κάμῃ κάθε εὐκολίαν εἰς ὅποιον δῆποτε. Ὄταν ἀσθενήσῃ κανεὶς πτωχὸς, φροντίζει ἀμέσως νὰ τοῦ στείλῃ τὸν ἰατρὸν καὶ νὰ τοῦ ἀγοράσῃ καὶ τὰ ἰατρικά, καὶ ὅταν κανὲν πτωχὸν παιδίον ἢ κανὲν ὀρφανὸν δὲν ἔχει βιβλία, φροντίζει νὰ τοῦ ἀγοράσῃ ἢ αὐτὸς ἢ κανεὶς ἄλλος φίλος του. Καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ κάμνει, ἐνῶ εἶνε πτω-

χός· και δὲν τὰ κάμνει μόνον εἰς τοὺς φίλους του και εἰς ἐκείνους ποῦ τὸν ὑποστηρίζουν, ἀλλὰ και εἰς τοὺς ἐναντίους του. Ἐλλὰ δι' ὅλας αὐτὰς τὰς ἀρετὰς του, ἐκτὸς τῆς πληρωμῆς ποῦ τοῦ κάμνει ἡ συνειδήσις του, πληρώνεται ἀμέσως και ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Διότι ὅλοι τὸν ἀγαποῦν και τὸν ὑπολήπτονται και πάντοτε τοῦ δίδουν τιμὰς και ἀξιώματα. Ἰδοὺ δὲ ὅτι ἐκλέγεται βουλευτὴς τακτικά, ἐνῶ ὁ ἀντίπαλός του, ὁ κύριος Γιάγκος, ποῦ εἶνε πολὺ πλούσιος και ἀπὸ μεγάλην αἰκογένειαν, πάντοτε ἀποτυγχάνει. Καὶ ἀποτυγχάνει δικαίως. Διότι πρῶτον τοῦ λείπει ἡ μεγαλειτέρα και πρῶτη ἀρετὴ τοῦ ἀνδρός, ἡ εἰλικρινεία. Ὁ ἀνδρας δὲ ποῦ δὲν εἶνε εἰλικρινῆς και σταθερός εἰς τοὺς λόγους του, αὐτὸς δὲν πρέπει νὰ λέγεται ἀνδρας. Ὁ δὲ κύρ Γιάγκος εἶνε ἀνειλικρινέστατος και ποτὲ δὲν εἶνε σταθερός εἰς τοὺς λόγους του. Ἐλλὰ θὰ σοῦ ὑποσχεθῆ τὴν μίαν ἡμέραν και ἄλλα θὰ κάμη τὴν ἄλλην.

Ὁ ἀνειλικρινῆς χαρκτηρ, ὁμοιάζει μὲ τὸ κίβδηλον νόμισμα, μὲ τὸν κάλπικον παρᾶ, ποῦ ἐνῶ ἀπέξω φαίνεται καλός, ἀπὸ μέσα εἶνε ψεύτικος. Ἐλλὰ ἐκτὸς τούτου, ὁ κύριος Γιάγκος ἔχει και ἄλλο ἐλάττωμα και δι' αὐτὸ δὲν τὸν ἀγαποῦν και δὲν τὸν τιμοῦν οἱ ἐπαρχιωταί του μὲ ὅλα τὰ πλούτη του. Εἶνε ραδιοῦργος, ἀγαπᾶ δηλ. νὰ βάζη σκάνδαλα μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ἀντὶ νὰ φροντίζη, καθὼς ἔχει χρέος κάθε τίμιος ἀνθρωπος, νὰ τοὺς συμφιλιώνη και νὰ τοὺς ἀδελφώνη. Εἶνε δὲ και συκοφάντης· ἀγαπᾶ δηλαδή νὰ κατηγορῆ ψευδῶς τοὺς ἀνθρώπους. Οἱ ραδιοῦργοι δὲ και οἱ συκοφάνται εἶνε οἱ πλείοι ἀνανδροὶ και ἀξιοκαταφρόνητοι ἀνθρωποι τοῦ κόσμου και περισσότερον κακοῦργοι ἀπὸ ὅλους τοὺς κακοῦργους. Διότι ὁ δολοφόνος φονεύει ἓνα ἀνθρωπον μὲ τὴν κακοῦργον πράξιν του, ἐνῶ ὁ ραδιοῦργος και ὁ συκοφάντης μὲ τὰς ραδιοουργίας και συκοφαντίας των εἰμπορεῖ νὰ καταστρέ-

ψουν ολοκλήρους οικογενείας τιμίας. Ὁ κ. Βασιλάκης λοιπόν εἶνε πτωχός, ἐνῶ ὁ κ. Γιάγκος εἶνε πλούσιος. Ὁ κ. Βασιλάκης εἶνε ἀπὸ μικρὰν καὶ ἀφανῆ οικογένειαν, ἐνῶ ὁ κ. Γιάγκος εἶνε ἀπὸ μεγάλην καὶ ἀναδεδειγμένην. Καὶ ὅμως οἱ ἄνθρωποι ἀγαποῦν καὶ τιμοῦν περισσότερο τὸν κ. Βασιλάκην, διότι εἶνε ἐλεήμων καὶ φιλόανθρωπος, τίμιος καὶ εἰλικρινής.

Ὁ κόσμος, φίλοι μου, ἔχει καλοὺς καὶ κακοὺς ἀνθρώπους. Οἱ κακοὶ ἄνθρωποι πολλάκις καὶ θὰ μᾶς κακοεργήσουν καὶ θὰ μᾶς ὑβρίσουν, ἀλλ' ἐὰν ἡμεῖς εἴμεθα φρόνιμοι καὶ καλοὶ δὲν πρέπει νὰ τῶν συνερισθῶμεν· διότι διὰ νὰ διακρινώμεθα ὅτι εἴμεθα καλοὶ πρέπει νὰ μὴν πράττωμεν ὅ,τι πράττουν οἱ κακοί. Αὐτὸ τὸ δακτυλίδι μου, ὅπως βλέπετε, εἶνε χρυσοῦν· ὅ,τι ἀκαρθασία καὶ ἂν τοῦ βάλωμεν ἐπάνω, πάλιν χρυσοῦν θὰ μείνῃ. Τὸ ἴδιον εἶνε καὶ ὁ καλὸς ἄνθρωπος· ὅ,τι ὑβρεῖς καὶ κακοὺς λόγους καὶ ἂν εἴπουν ἐναντίον του, αὐτὸς πάλιν, ὅπως τὸ χρυσοῦν δακτυλίδι, μένει καὶ εἶνε καλὸς ἄνθρωπος, χωρὶς καθόλου νὰ τὸν προστυχεῖται αἱ ὑβρεῖς καὶ οἱ κακοὶ λόγοι, οἱ ὁποῖοι βλάπτουν μόνον ἐκεῖνον ποῦ τοὺς εἶπε, διότι ἀποδεικνύουν τὴν κακὴν ἀνατροφήν του καὶ τὴν ἀγενῆ ψυχὴν του. Ἀφοῦ λοιπόν δὲν τὸν προστυχεῖται καὶ δὲν τὸν ζημιώνει καθόλου τὸν καλὸν ἄνθρωπον αἱ ὑβρεῖς ἐνὸς κακοῦ ἀνθρώπου, δὲν εἶνε ἀνεχσία νὰ τὸν συνεριζέται οὗτος καὶ νὰ ἔχῃ πάθος ἐναντίον του ;

Ἐκεῖνος λοιπόν ποῦ ἀγαπᾷ καὶ βοηθεῖ καὶ ἐλεεῖ τοὺς ἀνθρώπους, ποῦ εἶνε τίμιος καὶ εἰλικρινής καὶ δίκαιος καὶ ὀχι ψεύστης καὶ ἀπατεὼν καὶ ὀχι ραδιοῦργος καὶ συκοφάντης, αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος μίαν ἡμέραν, ὅσον πτωχός καὶ μικρός καὶ ἂν εἶνε, θὰ ὑψωθῇ καὶ θὰ τιμηθῇ, καθὼς ὁ κ. Βασιλάκης. Ἄς εὐχαριστήσωμεν λοιπόν τὸν Θεόν, ἀγαπητοὶ μου χωριανοί, διότι μᾶς ἐφώτισε σήμερον νὰ κάμωμεν τὴν φιλόανθρωπον ταύτην πράξιν ποῦ ἐκάμωμεν καὶ ἄς τὸν παρακλῆσωμεν νὰ μᾶς καθο-

δηγῆ εἰς τὰς καλὰς πράξεις καὶ εἰς τὴν ἀγαθοεργίαν, ἀφοῦ μάλιστα αὐτὴ ἦτο τόσον προσφιλεῖς εἰς τὸν Χριστὸν μας.

Ἄφοῦ δὲ ἐτελείωσε τὸν λόγον ὁ Δήμαρχος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον νύχαριστήθησαν ὑπερβολικὰ ὄλοι, ἡ χαρὰ, ἡ ἀγαλλίασις καὶ ἡ εὐθυμία τότε ἐπλημύρηνσαν πλέον τὰς καρδίας ὄλων καὶ διὰ νὰ ἀπολαύσουν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον τὰς εὐτυχεῖς ἐκείνας στιγμὰς, ὁ Δήμαρχος παρεκάλεσε τὸν ἱερέα τοῦ χωρίου, ὅστις χάριν σεβασμοῦ καὶ τιμῆς εἶχε τὴν πρωτοκαθεδρίαν εἰς τὸ συμπόσιόν των, νὰ τραγωδήσῃ ἐν ἄσμα.

Ὁ δὲ ἱερεὺς τοῦ χωρίου, ὅστις ἦτον τόσον καλὸς πατριώτης ὅσον καὶ καλὸς χριστιανός, ἤρχισε νὰ τραγωδῆ τὴν « Ἀλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ».

« — Σημαίνει ὁ Θεός, σημαίν' ἡ γῆ, σημαίνουν τὰ ὄθρατια, σημαίνει κι' ἡ ἀγία Σοφία, τὸ μέγα Μοραστήρι, μὲ τετρακόσια σήματρα κι' ἐξήντα δυὸ καμπάνες.

Κάθε καμπάνα καὶ Παπᾶς, κάθε Παπᾶς καὶ Διάκος, νὰ μπουῖνε ε' τὸ Χερουβικὸ καὶ νᾶβγῃ ὁ Βασιλέας.

Περιστερὰ κατέβηκεν ἀπὸ τὰ μουσουράνια

« — Πάρτε τὸ Χερουβικὸ κι' ἄς χαμηλώσουν τ' Ἄγρια! παπάδες, πάρτε τὰ ἱερά καὶ στείτε κερὰ σβυστήτε, γιὰτ' εἶρε θέλημα Θεοῦ ἡ Πόλι νὰ τουρκεύῃ.

Μόν' στείτε λόγο ε' τὴ Φραγκιὰ νᾶρθουν τρία καράβια, Τὸ ἴνα νὰ πάρῃ τὸ Σταυρὸ καὶ τᾶλλο τὸ Βαγγέλιο, τὸ τρίτο τὸ καλλιτέρο τὴν Ἄγρια Τράπεζά μας μὴ μᾶς τὴν πάρουν τὰ σκυλιὰ καὶ μᾶς τὴν μαγαρίσουν ».

Ἡ Δέσποινα ταραχθηκε, κι' ἐδάκρυσαν ἡ Κόρες.

— «Σώπασε Κυρά Δέσποινα καὶ σεῖς Κόρες μὴν κλαῖτε,
πά.λι μὲ χρόνους, μὲ καιροὺς, πά.λι ἰδικά Σας θά.ραι.
Κι' ἡ Πό.λι κι' ἡ Ἀγιά Σοφιά πά.λι θὰ χριστιαρέψουν,
καὶ θρό.νο οἱ Βασιλιάδες μας ἐκεῖ πά.λι θὰ στα.σουν.»

Μόλις δὲ ὁ ἱερεὺς ἐτελείωσε τὸν τελευταῖον στίχον
καὶ ὄ.λοι ἀμέσως μὲ ἱερὰν συγκίνησιν ἐφώ.ναξαν :

— «Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ μᾶς ἀξιώσῃ νὰ ἴδω.μεν
τὸν Κωνσταντῖνόν μας εἰς τὸν θρό.νον τοῦ Κων-
σταντῖνου τοῦ Παλαιολόγου, ὅστις 'ς ἂν ἦ.ρος τι-
μημένος ἔ.πεσεν ἀπὸ τὰς σφαίρας τῶν σκυλιῶν, μα-
χόμενος ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ ὑπὲρ τοῦ Ἔθ.νου του.»

Κατόπιν ἦλθεν ἡ σειρὰ τοῦ Δημάρχου, ὅστις ἤρ-
χισε νὰ τραγωδῆ τὸν ἐθνικὸν ὕμνον :

Σὲ γ.ρωρίζ', ἀπὸ τὴν κό.ψι τοῦ σ.παθιοῦ τὴν τρο.μερή,
Σὲ γ.ρωρίζ', ἀπὸ τὴν ὄ.ψι, ποῦ μὲ βία μετρά.ει τὴ γῆ.

Ἀπ' τὰ κό.κκα.λα β.γα.λι ἐ.ρη τῶν Ἑ.λλή.νων τὰ ἱ.ερά,
Καὶ 'ς ἂν πρῶτ' ἀ.νδρειω.μένα, χαῖρ' ὦ χαῖρ', ἐ.λευθεριά!

Ἐκεῖ μέ.σα να.τοικοῦ.σες, πι.κρα.μέν', ἐ.τρο.πα.λή.
Κι' ἐ.να στό.μ' ἐ.καρτεροῦ.σες, ἔ.λα πά.λι, ἰὰ σοῦ πῆ.

Ἄρ.γη ν' ἄρ.θῃ κ.εῖ.την ἡ.μέ.ρα, κι' ἦ.ταν ὄ.λα σι.ω.πη.λιά,
Για.τί τ' ἄ.σ.κιαζ' ἡ φο.βέ.ρα καὶ τὰ π.λά.κω.ρε ἡ σ.κ.λα.βιά.

Δ.υσ.τυ.χῆς! Παρ.η.γο.ρία μό.νη σοῦ.μει.ρε νὰ λ.έ.ς,
Πε.ρα.σ.μέ.να με.γα.λεῖ.α καὶ δι.η.γῶ.ν.τά.ς τα νὰ κ.λαῖ.ς

Κι' ἀκαρτέρει κι' ἀκαρτέρει φι.λε.λεύθερη λα.λιά,
 "Ερα κτύπαε τ' ἄλλο χέρι ἀπὸ τῆρ ἀπε.λπισιά!

'Απ' τὰ κόκκαλα βγα.λμένη τῶρ 'Ε.λ.λήων τὰ ἱερῖ,
 Καὶ 'εἰρ πρῶτα ἀνδρειωμένη, χαίρ' ὦ χαίρ',
 ['Ελευθερί!

Μετὰ τὸν Δῆμαρχον ὁ Πάρεδρος ἤρχισε νὰ τρα-
 γωδῆ τὴν ὀλονυκτιᾶ τῆς Κρήτης :

'Απὸ φλόγες ἡ Κρήτη ζωσμένη τὰ βαρεῖά της τὰ σίδερα σπᾶ
 καὶ 'εἰρ πρῶτα χτυπιέται χτυπᾶ, καὶ γοργῆ καταβαίνει.
 Μὲ μεγάλο θεόρατο δόρυ, ὄ.λη ρεῖάτα πετᾶ καὶ ζωῆ,
 καὶ σὲ τόση φωτιᾶ καὶ βοῆ, τρέμουν δάση καὶ ὄρη. (δις)

Χτύπα, χτύπα τῆς Θά.λασας, Σου.λι, χτύπα κόρη γλυκερᾶ
 τοῦ γυ.λοῦ (τοῦ γυ.λοῦ),
 εἰῶ ἄνδρες πα.λαιονρ, ἄ.λλοῦ ζοῦρ γυναικῆς μας δοῦ.λοι..
 'Απὸ δῶ, Σε.λιρῖώταις, Λακῖώταις ('εἰ τῆ φωτιᾶ)
 ἀπὸ 'κεὶ 'εἰ τῆρ φωτιᾶ Σφακιανοὶ
 ρὰ βολῆ παρτοῦ μῖα φωνῆ
 'εἰ ταῖς σπαθιαῖς μας ταῖς πρώταις.

"Οπου ρίψη θο.λή τῆ ματιᾶ της, χί.λια ὄπλα 'εἰ ταῖς ρά.χαις
 [λα.λοῦρ.

καὶ χι.λιάδες πετοῦρ πυροβο.λοῦρ τουρκομάχοι, προστάται.
 Τιμημέρο σπαθὶ ξεγομῶρει, τοῦ Σου.λιτᾶρον σπαθὶ δὲρ
 [γροικᾶ,
 τὸ βαρῶ της τὸ χέρι χτυπᾶ κι' ἡ ματιᾶ της λαβῶρει. (δις)

Μετὰ τὸν Πάρεδρον ὁ γέρω - Μιχαλάκης ὁ προῦ-
 χοντας, πού εἰς τὴν νεότητά του ἦτον τὸ καλλίτερον

παλλικάρη του χωριού του, αλλά και το τιμιώτερον,
έτραγώδησε τὸ «τιμημένο παλλικάρη» :

*Τὰ παλλικάρια τὰ καλὰ δὲν κλέπτουν δὲν ἀρπάζουν,
μόνον τυράννους πολεμοῦν, τὸ δίκαιον παρτοῦ τιμοῦν
Μισοῦν τὴν τυραννίδα, καὶ ζοῦν γιὰ τὴν πατρίδα.

✱
Τὰ παλλικάρια τὰ καλὰ ὡσὰν ἀδέλφια ὁμοροοῦν,
ἔτους ἀρχηγούς των εὐπειθοῦν καὶ τοὺς ἐχθρούς των
[ἀψηφοῦν
Εἰς τὴν εἰρήνην εἰρ' ἀργά, ἔς τὸν πόλεμο λεορτάρια!

✱
Τὰ παλλικάρια τὰ καλὰ, δὲν σφάζουν ὅπως λάχνη.
μόν' τοὺς ἐχθρούς ποῦ προσκνοῦν καὶ τ' ἄρματα
[παραχωροῦν,
Τοὺς δείχνουν εὐσπλαγχνίαν καὶ ἀδελφικὴν καρδίαν.

✱
Τὰ παλλικάρια τὰ καλὰ ὅταν συνευθυμοῦν,
πίνουν μὲ δάκρυα τὸ κρασί καὶ ὅλοι φωνάζουσι μαζὶ
«Ζήτω Ἑλλὰς πατρίς μας, ζήτω ἡ Ἐρωσίς μας!»

✱
Κατόπιν ὁ Δήμαρχος καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι παρεκά-
λεσαν τὸν Χρῆστον νὰ τῶν τραγωδίση καὶ αὐτὸς
ἐν ἄσμα, ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ μαθάνουν εἰς τὸ Σχολεῖόν
των. Ὁ δὲ Χρῆστος εὐπειθῆς πάντοτε εἰς τὴν γνώ-
μην καὶ τὴν θέλησιν τῶν μεγαλειτέρων του, ἤρχισε
νὰ τραγοδῆ τὸ ἐξῆς :

Μέσ' τὸ αἶμα βουτημένη μὲ πληγαῖς ρωπαῖς ἀνόμα,
ἀπ' τῆς Κρήτης τ' ἄργο χῶμα ἐπετάχθ' ἡ Ἐλευθεριά.
Κι' ἀγκαλιάζοντας τὴν Δόξα τὴ δαφροστεφαιωμένη,
παίρνει δρόμους καὶ ἀνασταίρει πολιτείας καὶ χωριά.

Χαιρετοῦν τὸν ἐρχομὸ τῆς βροτερόφωνα τοῦ φέκη,
 κι' ἀστρακαῖς κι' ἀστροπελέκη, χύβρον λάμψι περισσή.
 Κι' ἡ φωνὴ τῆς παλληκαρίας ἀτ' τὴν Ἰδη καταβαίνει,
 χαῖρε, Κρήτη ἀνδρειωμένη, χαῖρ' ἐλευθέρο ρησί.

Ἄφου ἔτελείωσεν τὸ ἄσμα του ὁ Χρῆστος, τὸν
 ἔχειροκρότησαν ὅλοι διότι ἔτραγώδισε πολὺ ὠραῖα
 καὶ μ' ᾠδικά. Παρεκάλεσαν δὲ τότε καὶ τὸν Κω-
 στάκην, ὅστις μὲ τὴν γλυκεῖα φωνή του ἔτραγώ-
 δισε τὸ στεφάνωμα τῆς Κρήτης :

Λευτεριά καὶ δόξα, ἐνα θέλησαν γὰ στήσουν θρόνο,
 κι' ἐδιαλέξαν τῆς Κρήτης τὸ ματόβαφο ρησί.
 Καὶ ἡ Κρήτη ὅσα σκόρπια τῶν παλληκαριῶν σωριάξει,
 καὶ τὸ θρόνο τῆς ταιριάζει μὲ λαχτάρια περισσή...

Κόκκαλα τρισδοξασμένα, ἀπ' τὸ χῶμα τοῦ σᾶς κρῖβει,
 φουντωτὰ καὶ μυρισμένα ἐξεφύτρωσαν κλαριά.
 Καὶ τὴν Κρήτη στεφανώρουν γαλανόλευκα ριγμένη,
 κι' ἀνακράζει δακρυσιμένη χαῖρε, χαῖρ' Ἐλευθεριά.

Μετὰ τὰ ὠραῖα ταῦτα ἄσματα τῶν δύο καλῶν
 μαθητῶν Χρῆστου καὶ Κωστάκη ὁ Δῆμαρχος, χά-
 ριν αὐτῶν, ἔτραγώδισε τὸ κατωτέρω ἄσμα, τὸ
 ὁποῖον ἔχει γραφῆ καὶ ἀφιερωθῆ πρὸς τὴν Ἑλλνι-
 κὴν νεολαίαν, τὴν γενναίαν καὶ γυνσίαν, ἢ ὁποία
 θὰ γνωρίζη ν' ἀποθνήσκῃ ὅταν πρόκειται νὰ ὑπε-
 ρασπίση τὴν πατρίδα τῆς καὶ τὸ ἔθνος τῆς :

Τί τιμὴ ἔς τὸ παλληκάρι ὅταν πρῶτο ἔς τὴ φωτιά,
 σκοτωθῆ γιὰ τὴν πατρίδα μὲ τὴ σπάθι ἔς τὴ δεξιὰ!

Εἰς τὴν μάχην ἄς χυθῶμεν ὅλοι μ' ἄφοβη καρδιά,
 ὁ καθένας ἄς πεθάνει γιὰ πατρίδα, γιὰ παιδιά.
 'Σ τὴ φωτιά παλληκαράδες, γένητ' ὅλ' ἕνα κορμί,
 'ς τὴ φωτιά. μὴ τροπιασθῆτε 'ς ἄρ φυγάδες 'ς ἄρ δειλοί.
 Λεοντόκαρδο τὸ στήθος καθενός Σας ἄς φαγῆ,
 τοὺς ἐχθρούς Σας πολεμοῦντες μὴ ψηφᾶτε τὴ ζωή.

Κατόπιν ἐσηκώθησαν ὅλοι οἱ πρόκριτοι πολὺ εὐ-
 χαριστημένοι ἀπὸ τὴν ὠραίαν καὶ ἐθνικὴν αὐτὴν
 διασκέδασι. νύχαρίστησαν τὸν Δημάρχον διὰ τὴν
 καλὴν παρακίνησιν ποῦ τοὺς κάμνει πάντοτε πρὸς
 τὰς καλὰς πράξεις καὶ διὰ τὴν προθυμίαν μὲ τὴν
 ὁποίαν τοὺς ἐπεριποιήθη καὶ ἀνεχώρησαν.

Ὁ Χρῆστος, ὅστις ἐκάθητο ὅλην τὴν ὥραν εἰς τὴν
 τράπεζαν μὲ τὸν καλὸν τοῦ φίλον Κωστάκην, ἤκουσε
 μὲ μεγάλῃν προσοχὴν τοὺς λόγους τοῦ Δημάρχου
 καὶ ἐφαίνετο πολὺ εὐχαριστημένος, ἐπειδὴ αὐτὴν
 τὴν ἡμέραν ἔμαθε τόσα ὠφέλιμα πράγματα.

Οἱ δύο φίλοι, μετ' ὀλίγον ἐξῆλθον καὶ αὐτοὶ διὰ
 νὰ παίξουν καὶ ἐπῆγαν εἰς μακρυνὸν περίπατον. Ὁ
 Χρῆστος ὁμοίως ἐφαίνετο πολὺ σκεπτικὸς καὶ προσε-
 πάθει νὰ καρφύσῃ καλὰ εἰς τὸν νοῦν τοῦ τὰς συμ-
 βουλάς τοῦ Δημάρχου διὰ νὰ τὰς ἀκολουθῆ πάντοτε
 καὶ κατορθώσῃ νὰ γίνῃ καὶ αὐτὸς μίαν ἡμέραν κα-
 λὸς καὶ τίμιος ἄνθρωπος. Ἄμα ἐπέστρεψε λοιπὸν τὸ
 βράδυ εἰς τὴν οἰκίαν του, ἔλαβεν ὀλίγον χαρτὶ καὶ
 ἔγραψεν ὅλας τὰς συμβουλάς τοῦ Δημάρχου, ὅπως
 τῷ ἤρχοντο εἰς τὸν νοῦν, μὲ τὸν ἐξῆς τρόπον :

— « Ἴδὸν ὁ δρόμος. ἔγραψεν ὁ Χρῆστος, τὸν
 ὅποιον πρέπει ν' ἀκολουθήσω, ἐὰν θέλω νὰ γίνω κα-

λδς και αγα ημέρος άνθρωπος, αληθής και πραγματικός Χριστιανός :

ά) Να βοηθώ και να έλεω τους πάσχοντες.

β') Να συνδράμω κάθε πράξιν καλήν και κάθε σκοπόν φιλανθρωπικόν και αγαθοεργόν.

γ') Ν' αγαπώ όλους τους ανθρώπους, να μὴν έχω πάθος εις κανένα και να μὴ συνερίζωμαι ποτέ τους ανοήτους και κακούς.

δ') Να σέβωμαι και να τιμώ τους γεροντοτέρους και τους καλλιτέρους μου.

έ) Να κάμνω όσας εμπορώ περισσοτέρας χάριτας και εύκολίας εις τους ανθρώπους, άλλ ούδέποτε παρανομίας.

ς') Να είμαι ειλικρινής και σταθερός· να μὴν άθετῶ ποτέ τον λόγον μου, άλλ να εκτελῶ με κάθε θυσίαν τας ύποσχέσεις μου· (είπε μάλιστα ο Δήμαρχος ότι, όστις δέν εινε ειλικρινής εινε τόσον πρόστυχος και ποταπός χαρακτήρ, ποῦ εινε άνάξιος να λέγεται άνδρας)

ή) Ν' άποφεύγω και να μισῶ τὸ ψεύδος, την ραδιουργίαν και την άναδρον συκοφαντίαν.

θ') Να είμαι τίμιος και εύθης όχι μόνον εις τας εύτυχίας μου, άλλ και εις τας δυστυχίας μου και προς όλους τους ανθρώπους, άδυνάτους και ισχυρούς.

ι) Να είμαι μιλαλήθης και δίκαιος και πάντοτε δίκαιος και ποτέ, ούδέποτε άδικος, διότι ή δικαιοσύνη εινε ή πλειῶ μεγάλη άδαμάντεινος άρετή.

Τὰς συμβουλὰς ταύτας τὰς ἤκουσα σήμερον ἀπὸ τὸν πρῶτον καὶ καλλίτερον ἄνθρωπον τοῦ χωρίου μας. Παρακαλῶ τὸν Θεὸν νὰ δυναμώῃ τὸν νοῦν καὶ τὴν κερδίαν μου νὰ τὰς διατηρῶ καὶ νὰ τὰς ἐκτελῶ πάντοτε καὶ νὰ μὴν τὰς παραβῶ ποτέ».

Ἄφοῦ ὁ Χρῆστος ἔγραψε τὰς συμβουλὰς ταύτας καθαρὰ καὶ εὐανάγνωστα εἰς μίαν κόλλαν χαρτί, τὴν ἐκόλλησε κατόπιν ἐπάνω ποῦ τὸ κρεβάτι του καὶ κάθε βράδυ πρὶν νὰ κοιμηθῇ τὰς ἀνεγίνωσκε πάντοτε καὶ ἔπειτα ἔκαμνε τακτικὰ μὲ καθαρὰν καρδίαν τὴν ἐξῆς προσευχὴν :

Ἡ προσευχὴ τοῦ καλοῦ παιδιοῦ Χρήστου

« Προσκυνῶ Σε καὶ δοξάζω Σε Θεέ μου, ποῦ καὶ σήμερον μὲ ἐφύλαξες. ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος ποῦ εἶσαι, ἀπὸ κάθε κακόν. Πανάγαθε Θεέ μου, καὶ φώτισε τὸν νοῦν μου εἰς τὰς καλὰς σκέψεις καὶ δυνάμωρε καὶ ὁδήγει τὴν ψυχὴν μου εἰς τὰς καλὰς πράξεις καὶ εἰς τὰ καλὰ ἔργα· διότι καταλαμβάνω ὅτι χωρὶς τὴν δύναμίν Σου, Θεέ μου, εἶμαι μηδὲν καὶ ὅτι ἐγὼ δὲν δύναμαι νὰ πράξω τίποτε, χωρὶς τὴν βοήθειάν σου, Παρτοδύναμε καὶ Παρτοκράτωρ

« Παρακαλῶ Σε, Θεέ μου, σῶζε καὶ διαφύλιττε ἀπὸ κάθε κακόν τοὺς καλοὺς γονεῖς μου, εἰς τοὺς ὁποίους χρεωστῶ τὰ πάντα καὶ δίδε των χαρὰν καὶ εὐτυχίαν, καθὼς καὶ τοὺς διδασκάλους μου, ποῦ φροντίζουν διὰ νὰ γίνω καλὸς καὶ ἐνάρετος ἄνθρωπος. Διαφύλιττε τοὺς κυβερνήτας τῆς Πατρίδος μου καὶ φώτισέ τους καὶ ὁδήγει τους νὰ κυβερνοῦν μὲ

ἀμεροληψίαν καὶ δικαιοσύνην· δίδε τωρ, Θεέ μου, θέ-
λησιν καὶ δύναμιν νὰ ἀυξήσουν τὴν εὐτυχίαν καὶ
νὰ μεγαλώσουν τὴν δόξαν τῆς ἐνδόξου Πατρίδος μου.
Παρακαλῶ Σε, θερμῶς Θεέ μου, χάρισε ἡμέρας πολ-
λὰς εἰς τὸν Βασιλέα μας. ἡμέρας χαρᾶς καὶ εὐτυχίας
καὶ ἐλθέ, Θεέ μου ἀγαθέ, βοηθός του εἰς τὸ μέγαλον
ἔργον Του, νὰ ἀξιωθῇ νὰ κάμῃ τὴν Πατρίδα μου με-
γάλην καὶ ἰσχυράν, ὅπως ἦτον ἄλλοτε, εὐτυχημέ-
νην καὶ δοξασιμένην, ὅπως τὴν ἐπιθυμῶ καὶ τὴν
ὄνειρεύεται.

Προφύλαττε, Θεέ μου, τὸ ἔθνος μας ἀπὸ τοὺς
ἐχθρούς του, προστάτενέ το νὰ ξαναἔρῃ τὴν ἀρ-
χαίαν του δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖόν του καὶ βοήθησέ
το νὰ γίνῃ ὅπως ἦτον ἄλλοτε, ὅταν μὲ τὰ φῶτά του
ἐφώτιζε καὶ ὀδήγει ὅλον τὸν κόσμον, μὲ τὰς ἀρε-
τάς του ἐνίκα τὴν μυρμηγκιὰν τῶν ἐχθρῶν του καὶ
μὲ τὴν δόξαν του ἐπεσκίαζε καὶ ἐθάμβωνε τοὺς με-
γάλους καὶ ἰσχυροὺς θρόνους τοῦ κόσμου.

« Ἰκετεύω Σε, Θεέ μου, εἰσάκουσον τὴν παράκλη-
σιν ταύτην τῆς ἀθώας καρδίας μου καὶ ἀΐωσέ με
νὰ ξημειωθῶ μὲ καλόν »

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ

Γεννηθείς τήν 12 'Ιουλίου 1868 και νεμφενθείς τήν 15 'Οκτωβρίου 1889.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΠΩΣ Ο ΧΡΗΣΤΟΣ ΕΓΙΝΕ ΤΙΜΙΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ ΚΑΙ ΠΩΣ
ΑΥΤΟ ΤΟ ΑΣΗΜΟΝ ΠΑΙΔΙΟΝ ΕΓΙΝΕ ΔΗΜΑΡΧΟΣ

Τὸ Σύνταγμα. — Ὁ πολίτης καὶ ἡ ἀξία τῆς ψήφου του.

Αμα ὁ Χρῆστος ἐτελείωσε τὰ μαθήματα τοῦ Γυμνασίου δὲν ἠθέλησε ν' ἀφήσῃ τὸ χωρίον του, νὰ φύγῃ καὶ νὰ ζήσῃ μακρὰν ἀπὸ τὸν τόπον ποῦ ἐγεννήθη· διότι εἰς τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς μας ἔχομεν τὰς ὠραιότερας ἀναμνήσεις τῆς παιδικῆς μας ἡλικίης· διότι εἰς τὸν τόπον ποῦ ἐγεννήθημεν εὐρίσκονται οἱ συγγενεῖς μας καὶ οἱ παιδικοὶ μας φίλοι, εὐρίσκονται οἱ τάφοι τῶν προπατόρων μας καὶ τὰ ὄστα τῶν προγόνων μας. Δὲν ἠθέλησε λοιπὸν νὰ κάμῃ τὴν ἀνοησίαν, ὅπως κάμνουν πολλοί, νὰ ἀφήσῃ τὴν πατρικὴν οἰκίαν του, ἀλλὰ ἔμεινε πλησίον τῶν γονέων του καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν γεωργίαν. Ἐπεδόθη δὲ εἰς τὴν γεωργίαν καὶ διότι ἡ γεωργία ἦτον τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρὸς του καὶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρὸς μας πάντοτε εἶνε τὸ καταλληλότερον καὶ τὸ προτιμότερον δι' ἡμᾶς ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα, ἐπειδὴ εἰς αὐτὸ εὐρίσκομεν καὶ εὐκολίας

πολλὰς καὶ ὁδηγίας καὶ συμβουλὰς ὠφελίμους ἀπὸ τὸν πατέρα μας καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μᾶς εἶνε εὐκολώτερον νὰ εὐδοκιμήσωμεν εἰς αὐτό, ἐνῶ ἐὰν ἀκολουθήσωμεν ἄλλο ἐπάγγελμα, ὁ πατήρ μας, οὔτε νὰ μᾶς εὐκολύνῃ οὔτε νὰ μᾶς συμβουλεύσῃ θὰ δύναται· καὶ διότι λοιπὸν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρὸς μας εἶνε πάντοτε τὸ προτιμότερον δι' ἡμᾶς· καὶ διότι ὁ γεωργὸς καὶ ἡ γεωργία εἶνε ἐν ἀπὸ τὰ εὐγενέστερα καὶ ὑγιέστερα καὶ εὐτυχέστερα ἐπαγγέλματα. Ὁ Χρῆστος, ὡς γνωστικὸν παιδίον ποῦ ἦτον, εἶχεν ἐννοήσει ὅτι ἡ ἐργασία τοῦ γεωργοῦ εἶνε ἐργασία εὐλογημένη· ὅτι ὁ γεωργὸς εἶνε ἄνθρωπος εὐτυχῆς, καὶ ἡ ψυχὴ του εἶνε περισσότερον τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἤρεμος, τὸ κεφάλι του περισσότερον ἡσυχον καὶ ἡ καρδιά του μὲ περισσοτέραν γαλήνην καὶ χαρὰν. Καὶ ὄχι μόνον εὐτυχῆς εἶνε ὁ γεωργός, ἀλλὰ καὶ ὁ ὑγιέστερος πάντων.

Τί δὲ μεγαλῆτερον καὶ πολυτιμότερον ἀγαθὸν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἀπὸ τὴν ὑγίαν καὶ τὴν εὐτυχίαν; Ἀφοῦ δὲ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γεωργοῦ μᾶς δίδει περισσοτέραν ὑγίαν καὶ περισσοτέραν εὐτυχίαν, εἶνε πολὺ ἀνόπτος καὶ πολὺ μωρὸς ἐκεῖνος ποῦ ἀφίνει τὸ γεωργικὸν ἐπάγγελμα τοῦ πατρὸς του, ποῦ ἀφίνει τὴν πατρικὴν του οἰκίαν, διὰ νὰ γίνῃ ἔμπορος ἢ ὑπάλληλος. Ὁ Χρῆστος λοιπὸν ἂν καὶ ἠδύνατο νὰ γίνῃ εἰς ἀπὸ τοὺς καλοὺς ὑπάλληλους, ἐπροτίμησεν ὅμως, ὡς φρόνιμον παιδίον καὶ ἔγινε γεωργός· κατεγίνετο ὅμως καὶ πάντοτε ὅταν δὲν εἶχεν ἐργασίαν, ν' ἀναγινώσκῃ ὠφέλιμα βιβλία καὶ οὕτω ὀλίγον κατ' ὀλίγον μὲ τὴν μεγάλην του ἐπιμέλειαν, ἔμαθε τόσα πολλὰ πράγματα, ὥστε οἱ

χωριανοί του να τὸν συμβουλεύωνται πλέον διὰ κάθε ὑπόθεσιν των. Παρήρχετο τοιουτοτρόπως ὁ χρόνος καὶ ὁ Χρῆστος ἐγίνετο κάθε ἡμέραν καλλίτερος καὶ χρησιμώτερος καὶ ἀγαπητότερος εἰς τὸ χωρίον του.

— Ὁ Χρῆστος καὶ ὁ Κωστάκης, οἱ καλοὶ καὶ ἀχώριστοι φίλοι, μετὰ καιρὸν τινα εἶχον γίνεαι πλέον ἐνήλικοι, διότι ἦτον ἕκαστος 21 χρόνων.

— Ἡξεύρεις, Κωστάκη, λέγει μίαν ἡμέραν ὁ Χρῆστος εἰς τὸν φίλον του, ὅτι τὴν Κυριακὴν θὰ ἔχωμεν βουλευτικὰς ἐκλογὰς καὶ θὰ ψηφίσωμεν καὶ ἡμεῖς ἐφέτος διότι ἐγίναμεν ἐνήλικοι;

— Ἐνήλικοι; ἐρωτᾷ ὁ Κωστάκης.

— Μάλιστα, ἐνήλικοι· διότι ἅμα γίνῃ τις 21 ἔτους, λέγεται ἐνήλικος καὶ τὸν γράφῃ ὁ Δήμαρχος τότε εἰς ἓνα βιβλίον, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται δημοτολόγιον καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ἐγγράφει ὅλους τοὺς ἀνδρας τοῦ δήμου του, ὅσοι εἶνε ἀπὸ 21 χρόνων καὶ ἄνω καὶ τότε μόνον ὅταν γραφῇ τις εἰς τὸ βιβλίον αὐτὸ ἀποκτᾷ δικαίωμα νὰ ψηφίσῃ καὶ λέγεται «πολίτης»

— Ὡστε οἱ χωρικοί, Χρῆστο, δὲν γράφονται εἰς αὐτὸ τὸ βιβλίον; αὐτοὶ λοιπὸν δὲν θὰ ψηφίζουν, παρὰ θὰ ψηφίζουν μόνον οἱ πολῖται;

— Ἀλλὰ «πολίτης», Κωστάκη, δὲν λέγεται ἐκεῖνος ποῦ κατοικεῖ εἰς τὴν πόλιν, ὅπως νομίζουν οἱ ἀγράμματοι, ἀλλὰ λέγεται κάθε ἄνθρωπος ποῦ ἀνήκει εἰς μίαν «πολιτείαν» καὶ ἀποτελεῖ μέλος καὶ αὐτὸς τῆς «πολιτείας».

— Καὶ «πολιτεία», Χρῆστο, δὲν λέγεται, νομίζω, τὰ Χανιά, τὸ Ἡράκλειον, αἱ Ἀθῆναι κ.λ.π.;

— Ὅχι δά, Κωστάκη. Τὰ Χανία ἢ τὸ Ἡράκλειον ἢ αἱ Ἀθῆναι λέγονται «πόλις» καὶ ὄχι «πολιτεία». «Πολιτεία» δέ, Κωστάκη, θὰ εἶπῃ τὸ ἐξῆς πρᾶγμα: Οἱ ἄνθρωποι ποῦ κατοικοῦν εἰς ὠρισμένον μέρος τῆς γῆς, λόγου χάριν εἰς τὴν Κρήτην ἢ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἢ εἰς τὴν Ἀγγλίαν κλπ., καὶ ἔχουν ὠρισμένον τόπον εἰς τὴν κατοχὴν καὶ ἐξουσίαν των καὶ συνενοήθησαν, ἔκαμαν νόμους καὶ συνεφώνησαν νὰ ἔχῃ κύρος καὶ ἰσχὺν πᾶσα θέλησις των καὶ κάθε διαταγὴ των ὑποχρεωτικῶς εἰς ὅλον τὸν τόπον ποῦ κατέχουν καὶ εἰς καθένα ἀπ' αὐτοὺς χωριστά, οἱ ἄνθρωποι λοιπὸν ποῦ ἔκαμαν μεταξὺ των αὐτὴν τὴν συμφωνίαν, λέγονται «Πολιτεία». Λόγου χάριν, οἱ ἄνθρωποι ποῦ κατοικοῦν εἰς τὴν Κρήτην καὶ ποῦ ἐσυμφώνησαν καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἔχῃ κύρος κάθε διαταγὴ των καὶ νὰ εἶνε ὑποχρεωτικὴ εἰς ὅλην τὴν Κρήτην καὶ δι' ὅλους τοὺς Κρητὰς, οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ οἱ συμφωνημένοι καὶ ὀργανωμένοι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον λέγονται «Πολιτεία τῆς Κρήτης» ἢ «Κρητικὴ Πολιτεία». Ἐπίσης οἱ Ἕλληνας, οἱ ὁποῖοι κατοικοῦν εἰς προσδιωρισμένον μέρος τῆς γῆς ἰδικόν των, εἰς τὴν ἐλευθέραν δηλαδὴ Ἑλλάδα, τῶν ὁποίων οἱ νόμοι καὶ αἱ διαταγαὶ ἐσυμφώνησαν νὰ ἔχουν κύρος εἰς ὅλην τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα καὶ δι' ὅλους τοὺς ἐλευθέρους Ἕλληνας, οἱ Ἕλληνας αὐτοὶ λέγονται «Ἑλληνικὴ Πολιτεία». Ὅλον δὲ τὸ μέρος ἐκεῖνο ἐπὶ τοῦ ὁποῖου εὐρίσκεται ἡ ἐξουσία τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, ὀνομάζομεν, Κωστάκη, «Χώραν». Ὡστε καὶ «χώρα», βλέπεις, διὰ λέγεται, ὄχι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐννοοῦν οἱ ἀμαθεῖς, δι-

λαδὴ μία πόλις, ἀλλὰ ὁλόκληρος ὁ τόπος εἰς τὸν ὁποῖον ἔχουν κῦρος οἱ νόμοι καὶ αἱ διαταγαὶ μιᾶς πολιτείας Ὡς λόγου χάριν, ὅλη ἡ Κρήτη λέγεται «Χώρα»· ὅλη ἡ Ἑλλάς λέγεται «Χώρα».

Γνωρίζεις δὲ ὅτι πολλὰ χωρία ἀποτελοῦν ἓνα Δῆμον, πολλοὶ δὲ Δῆμοι ἀποτελοῦν μίαν Νομαρχίαν καὶ ὅλαι αἱ Νομαρχίαι ἐνὸς τόπου ἀποτελοῦν τὴν «Χώραν» ἢ καὶ ὅπως κατ' ἄλλον τρόπον λέγεται τὸ «Κράτος».

«Κράτος» δέ, Κωστάκη, λέγεται κάθε ἀνεξάρτητος χώρα ποῦ κυβερνᾶται μόνη της, μὲ ἰδικούς της νόμους καὶ ἰδικούς της ἄρχοντας, χωρὶς νὰ ἔχη τὸ δικαίωμα καμμιά ἄλλη χώρα νὰ ἐπεμβαίνει εἰς τὰς ὑποθέσεις της

Τὸ δὲ «Ἔθνος» Κωστάκη, δὲν εἶνε τὸ «Κράτος», ὅπως νομίζουν πολλοί, ἀλλὰ τὸ «Ἔθνος» τὸ ἀποτελοῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, εἰς ὁποιονδήποτε μέρος τοῦ κόσμου καὶ ἂν εἶνε ἴσκορπισμένοι, ποῦ ἔχουν τὴν αὐτὴν καταγωγὴν, τὸ αὐτὸ αἷμα, τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, ἔχουν τὴν αὐτὴν ἱστορίαν, τὰς αὐτὰς παραδόσεις καὶ ὑπέστησαν αὐτοὶ ἢ οἱ πρόγονοὶ των τοὺς αὐτοὺς κινδύνους, καὶ ἀπίλαυσαν τὰ αὐτὰ γενικὰ κατὰ κακὰ. Λόγου χάριν ὅλοι οἱ Ἕλληνες εἰς ὁποιονδήποτε μέρος τοῦ κόσμου καὶ ἂν εὐρίσκωνται, ποῦ κατάγονται ἀπὸ ἑλληνικὴν πατρίδα, ἀπὸ τοὺς αὐτοὺς προγόνους, μὲ τὴν αὐτὴν ἱστορίαν, μὲ τὰς αὐτὰς παραδόσεις ποῦ οἱ πατέρες των καὶ οἱ πάπποι των ὑπέστησαν ἀπὸ διαφόρους ἔχθρους τοὺς ἰδίους κινδύνους καὶ τὰς αὐτὰς καταδρομὰς, αὐτοὶ ὅλοι ποῦ τὸ ἑλληνικὸν κλίμα καὶ ὁ ἑλληνικὸς ὀρίζων ἔδωκε διαφορετικὰ κά-

πως ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους προτερήματα καὶ ἑλαττώματα, διαφορτικὰς ἀρετὰς καὶ κακίας, αὐτοὶ ὅλοι λέγονται ὅπου καὶ ἂν εὕρισκωνται, «Ἔθνος Ἑλληνικόν». Ἄλλο λοιπόν, Κωστάκη, σημαίνει «Ἔθνος» καὶ ἄλλο «Κράτος». Τὸ «Κράτος» πρέπει νὰ εἶνε ἀνεξάρτητον διὰ νὰ ὀνομάζεται «Κράτος». Ἐνῶ τὸ «Ἔθνος» εἶνε δυνατὸν νὰ μὴν εἶνε ἀνεξάρτητον, νὰ εἶνε ὑπόδουλον, καὶ ὅμως νὰ ὀνομάζεται «Ἔθνος».

Κάθε δὲ πολίτης πρέπει νὰ γνωρίζῃ αὐτὰ τὰ πράγματα καὶ ἀκόμη ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ μὲ ποῖον τρόπον κυβερνᾶται ἡ πατρίς του. Ἡ ἰδική μας δὲ πατρίς, Κωστάκη, κυβερνᾶται μὲ «Συνταγματικὸν πολίτευμα».

«Πολίτευμα» δὲ λέγεται ὁ θεμελιώδης νόμος, ὁ νόμος δαλαδῆ τὸν ὁποῖον θέτομεν πρῶτα πρῶτα ὡς θεμέλιον καὶ ἐπάνω εἰς αὐτὸν κατόπιν θεμελιώνομεν καὶ στηρίζομεν ὅλους τοὺς ἄλλους νόμους. Τὸ πολίτευμα λοιπὸν εἶνε ἡ βᾶσις ἐπάνω εἰς τὴν ὁποίαν στηρίζεται καὶ κυβερνᾶται κάθε τόπος. «Σύνταγμα» δὲ ἢ «Συνταγματικὴ πολιτεία» λέγεται τὸ ἐξῆς: Συνέρχεται ὁ λαὸς ἐνὸς τόπου, ἀλλ' ὄχι ὅλος ὁ λαὸς διότι τοῦτο εἶνε δύσκολον, ἀλλ' οἱ ἀντιπρόσωποι, τοὺς ὁποίους αὐτὸς θὰ ἐκλέξῃ, δύο, τρεῖς, πέντε ἀπὸ κάθε ἐπαρχίαν ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ της, ἔρχονται λοιπὸν ἀπὸ τὸ ἐν μέρος οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ μιᾶς χώρας καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ὁ Ἡγεμὼν ἢ ὁ Βασιλεὺς καὶ συμφωνοῦν καὶ θέτουν τοὺς ὅρους μὲ τοὺς ὁποίους θὰ κυβερνηθῇ ὁ τόπος των.

Αὐτὴ λοιπὸν ἡ συμφωνία καὶ οἱ ὅροι ποῦ θέτουν

ὁ λαὸς μαζὺ μὲ τὸν Ἡγεμόνα ἢ τὸν Βασιλέα ἐνὸς τόπου καὶ οἱ ὅποιοι ὄροι γίνονται γραπτοί, λέγεται «Σύνταγμα» ἢ «Συνταγματικὸν Πολίτευμα». Ἡ Ἑλλάς δὲ καὶ ἡ Κρήτη ἔχουν «Συνταγματικὸν Πολίτευμα». Κατὰ τοὺς ὄρους δὲ ποῦ ἔθεσεν ὁ λαὸς μὲ τὸν Βασιλέα εἰς τὸ Σύνταγμα, ὁ μὲν λαὸς ἔλαβε τὰ ἐξῆς δικαιώματα.

Νὰ ἐξουσιάσῃ τὴν περιουσίαν του καὶ νὰ μὴ δύναται κανεὶς νὰ τοῦ τὴν ἀφαιρέσῃ παρὰ ὅπως ὁ νόμος ὀρίζει.

Ἡ προσωπικὴ του ἐλευθερία νὰ εἶνε ἀπαραβίαστος καὶ νὰ μὴ δύναται κανεὶς οὔτε νὰ τὸν φυλακίσῃ, οὔτε κατ' ἄλλον τρόπον νὰ τὸν βλάψῃ, ἐκτὸς μόνον ὅταν παρανομήσῃ καὶ τότε ὅπως ὁ νόμος ὀρίζει.

Νὰ ἐκλέγῃ ὁ ἴδιος τοὺς βουλευτάς του διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας. Καθολικὴ δὲ ψηφοφορία σημαίνει νὰ ψηφίζουσιν ὅλοι ὅσοι εἶνε ἀπὸ 21 ἔτους καὶ ἄνω, ἐκτὸς ἐκείνων ποῦ ἐξαιρεῖ ὁ νόμος, οἱ καταδικασμένοι δηλαδὴ ἀπὸ τὰ δικαστήρια, οἱ τρελλοί, οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι, οἱ κληρικοὶ καὶ μερικοὶ ἄλλοι. Ἀφοῦ δὲ ἐκλέξῃ ὁ λαὸς τοὺς βουλευτάς του, συνέρχονται οὗτοι εἰς ἓν μέρος διὰ νὰ σκεφθοῦν καὶ ἀποφασίσουσιν περὶ τῶν ὑποθέσεων τῆς πατρίδος των καὶ σχηματίζουν τὴν λεγομένην «Βουλὴν» τοῦ τόπου. Ἡ Βουλὴ λέγεται καὶ «νομοθετικὴ ἐξουσία», ἐπειδὴ αὐτὴ θέτει τοὺς νόμους. Ἄμα δὲ συνέλθουν εἰς τὸ Βουλευτήριον οἱ Βουλευταί, συσκέπτονται καὶ κάμνουν νέους νόμους ἢ τροποποιοῦν τοὺς παλαιούς, ἐὰν βλέπουν ὅτι εἶνε ἀναγκαῖον τοῦτο, ἐξελέγχουν τὰς πράξεις τῆς Κυβερνή-

σεως, ἐὰν δηλαδὴ καλῶς ἢ κακῶς ἐκυβέρνησε τὸν τόπον των, διορίζουν τοὺς φόρους ποῦ θὰ πληρώσουν οἱ συμπατριῶταί των καὶ ὅ,τι ἄλλο τέλος πάντων νομίζουν συμφέρον διὰ τὸν τόπον των νὰ γίνῃ. Ἀποφασίζουν πόσα ἔσοδα θὰ κάμῃ ὁ τόπος των κάθε χρόνον, πόσους καὶ ποίους φόρους θὰ πληρώνουν οἱ πολῖται καὶ ποῖα τέλος ἔσοδα θὰ ἔχη ὁ τόπος των. Αὐτὰ δὲ τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα μαζὺ ἐνὸς τόπου, λέγονται «Προϋπολογισμὸς τοῦ τόπου».

Αὐτὰ λοιπὸν εἶνε κατὰ τὸ Σύνταγμά μας τὰ δικαιώματα τοῦ λαοῦ.

Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἔλαβε κατὰ τὸ Σύνταγμα τὰ ἑξῆς δικαιώματα :

Νὰ εἶνε ὁ ἀνώτατος τῆς Πολιτείας ἄρχων· νὰ ἐπιτηρῇ καὶ νὰ ἐπιβλέπῃ νὰ ἐφαρμόζωνται οἱ νόμοι καλῶς καὶ ἀμερολήπτως καὶ ἐξ ἴσου εἰς ὅλους. Νὰ διορίζῃ καὶ νὰ παύῃ ὅταν θέλῃ τοὺς ὑπουργοὺς του, οἱ ὅποιοι λέγονται «Κυβέρνησις» καὶ νὰ διορίζῃ καὶ νὰ παύῃ τοὺς ὑπαλλήλους ὅλους, οἱ ὅποιοι λέγονται καὶ «Δημόσιοι λειτουργοί». Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ Κυβέρνησις ἀποτελεῖται ἀπὸ ἑπτὰ ὑπουργοὺς καὶ ἓνα Πρωθυπουργόν, εἰς τὴν Κρήτην ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς ὑπουργοὺς, οἱ ὅποιοι ἐπισήμως δὲν λέγονται ὑπουργοί, ἀλλὰ «Σύμβουλοι».

Ἔλαβεν ἀκόμη τὸ δικαίωμα νὰ μὴ δύναται νὰ γίνῃ κανεὶς νόμος, ἐὰν δὲν φέρῃ τὴν ὑπογραφήν του καὶ κάθε πρᾶξις τῆς Βουλῆς νὰ θεωρῆται ἄκυρος, ἐὰν ἐντὸς δύο μηνῶν δὲν τὴν ὑπογράψῃ. Τὸ πρόσωπον τοῦ Βασιλέως νὰ θεωρῆται ἱερὸν καὶ νὰ

εἶνε ἀπαραβίαστον καὶ ἔλαβε τὸ δικαίωμα νὰ μὴν ἔχη καμμίαν εὐθύνην διὰ τὰς πράξεις του, ἀλλὰ τὴν εὐθύνην νὰ τὴν ἔχουν οἱ σύμβουλοί του, οἱ ὁποῖοι θὰ ὑπογράψουν κάθε πρᾶξιν τοῦ Βασιλέως παράνομον.

Ἐλαβε τὸ δικαίωμα νὰ εἶνε ὁ ἀνώτερος ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης, νὰ δίδῃ βαθμοὺς εἰς τοὺς ἀξιωματικούς, νὰ κόπτῃ νομίσματα (χρήματα), καὶ νὰ δίδῃ παράσημα, νὰ προσκαλῇ τὴν Βουλὴν εἰς συνεδρίασιν καὶ νὰ τὴν διαλύῃ, ἅμα τὸ ἐπιβάλλει τὸ συμφέρον τοῦ τόπου. Νὰ ὀλιγοστεύῃ τὴν τιμωρίαν τῶν καταδικασμένων ἀπὸ τὰ δικαστήρια καὶ νὰ ἀμνηστεύῃ τοὺς καταδικασμένους ὄχι διὰ τὰ κοινὰ ἐγκλήματα, ἀλλὰ διὰ πολιτικούς λόγους.

Αὐτὰ λοιπὸν εἶνε κατὰ τὸ Σύνταγμα τὰ δικαιώματα τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων καὶ σχεδὸν τὰ ἴδια εἶνε καὶ τοῦ Ἀρμοστοῦ τῆς Κρήτης. Ἐκεῖνα δὲ ποῦ ἀνέφερα παραπάνω εἶνε τὰ δικαιώματα τοῦ λαοῦ.

Ὡστε βλέπεις ὅτι τὰ δικαιώματα τοῦ λαοῦ εἶνε πολὺ μεγάλα· καὶ ἀπὸ τὸν λαὸν ἐξαρτᾶται, ἐὰν ἐκλέξῃ καλοὺς βουλευτάς, νὰ ἔχη καλοὺς καὶ δικαίους νόμους, νὰ εἶνε οἱ φόροι δίκαιοι καὶ νὰ γίνονται εἰς τὸν τόπον πολλὰ ἔργα ὠφέλιμα. Λοιπὸν ἀπ' αὐτὸ τὸ δικαίωμα τῆς ψηφοφορίας ποῦ ἔχει ὁ λαός, ἀλλὰ ποῦ δὲν δίδει δυστυχῶς μεγάλην σημασίαν, ἐξαρτᾶται ὅλη ἡ εὐτυχία καὶ ἡ πρόοδος τοῦ τόπου μας. Σκέψου λοιπὸν, Κωστάκη, ἀφοῦ ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτὴν τὴν ψῆφόν μας ἡ εὐτυχία ἢ ἡ δυστυχία τῆς πατρίδος, πόσον πρέπει νὰ προσέχη κα-

νεις ὅταν θὰ πηγαίνη νὰ ψηφίζη. Ἄφ'οὔ ὅταν θὰ
 βάλωμεν κανένα νὰ μᾶς σκάψη ἢ νὰ μᾶς κλαδεύσῃ
 τὴν ἀμπελὸν μας, φροντίζομεν νὰ ἐκλέξωμεν τὸν
 καλλίτερον κλαδευτὴν, ποῦ καὶ κακὸς ἐὰν εἶνε, ἢ
 ζημία ποῦ θὰ μᾶς κάμῃ θὰ εἶνε μικρά· ὅταν δὲ πρό-
 κηται νὰ βάλωμεν ἐκεῖνον ποῦ θὰ μᾶς κάμῃ τοὺς
 νόμους, καὶ θὰ διευθύνῃ ἡμᾶς καὶ τὴν πατρίδα
 μας μαζί, δὲν πρέπει νὰ ἐκλέξωμεν τὸν καλλίτε-
 ρον; Τὸ δικαίωμα λοιπόν, ποῦ ἔχει ὁ λαὸς νὰ ψη-
 φίζῃ, νὰ ἐκλέγῃ δηλαδὴ αὐτὸς μὲ τὴν ψῆφόν του
 τὴν μεγαλειότεραν ἐξουσίαν τοῦ τόπου του, τὴν
 Βουλὴν δηλαδὴ, αὐτὸ τὸ δικαίωμα εἶνε τὸ μεγα-
 λείτερον καὶ ἱερώτερον δικαίωμά του. Εἶνε δὲ ἀφι-
 λοπάτριδες καὶ πράττουν μεγάλον κακὸν κατὰ τῆς
 πατρίδος των ἐκεῖνοι, ποῦ ὅταν ψηφίζουν ἐκείνους
 ποῦ μέλλουν νὰ διευθύνουν τὴν πατρίδα των, δὲν
 ψηφίζουν καὶ δὲν ἐκλέγουν τοὺς καλλιτέρους, τοὺς
 ἱκανωτέρους καὶ τοὺς τιμιωτέρους, παρὰ ψηφίζουν
 τοὺς φίλους των. μόνον διότι εἶνε φίλοι των Πολ-
 λοι ἄνθρωποι, Κωστάκη, δὲν καταλαμβάνουν τὴν
 μεγάλην σημασίαν ποῦ ἔχει ἡ ψῆφος των, ἀλλὰ νο-
 μίζουν ὅτι ἢ ἓνα καλὸν συμπατριώτην των ψηφί-
 σουν ἢ ἓν κακόν, εἶνε ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πράγμα, ἐνῶ
 εἶνε μέγιστον ἔγκλημα, εἶνε ἀληθὴς προδοσία.

— Ὅχι δὲ καὶ σὺ καυμένε Χρῆστο, προδοσία!

— Σὲ βεβαιῶ ἀσφαλῶς φίλε μου. Ἐξεύρεις, Κω-
 στάκη, ποῖος λέγεται προδότης τῆς πατρίδος του;

— Καυμένε Χρῆστο, αὐτὸ τὸ πράγμα δὲν ἤξεύρω;
 Προδότης λέγεται ἐκεῖνος ποῦ προδίδει τὴν πατρίδα
 του εἰς τοὺς ἐχθρούς της.

— Ἐχεις μεγάλον λάθος, Κωστάκη. Αὐτὸ ποῦ

λέγεις, τὸ νομίζουν οἱ ἀμαθεῖς ἄνθρωποι, ἀλλὰ δὲν εἶνε ὀρθόν. Ἡ λέξις προδότης δὲν σημαίνει ἐκεῖνον ποῦ προδίδει μόνον τὴν πατρίδα του εἰς τοὺς ἐχθρούς της. Ἀλλὰ προδότης θὰ εἴπῃ ἐκεῖνός ποῦ βλάπτει τὴν πατρίδα του μὲ ὅποιον δέποτε τρόπον. Θέλει δὲ μεγαλειτέραν βλάβην παρὰ νὰ ψηφίσῃ κανεὶς ἓνα ἀσυνείδητον ἢ ἓνα ἀνίκανον ἄνθρωπον διὰ νὰ διορθώσῃ τὰ πράγματα τῆς πατρίδος του καὶ νὰ τὸν ψηφίσῃ μόνον καὶ μόνον διότι εἶνε φίλος του ἢ συγγενῆς του καὶ νὰ μὴ ψηφίσῃ ἄλλους, ποῦ εἶνε καὶ καλλίτεροι καὶ τιμιώτεροι καὶ ἱκανώτεροι; Καὶ αὐτὸς λοιπὸν ποῦ ψηφίζει ἢ χάριν συμφέροντος ἢ χάριν φιλίας τὸν ἀνίκανον καὶ ὄχι τὸν τίμιον καὶ ἱκανὸν καὶ αὐτὸς βλάπτει τὴν πατρίδα του καὶ δι' αὐτὸ καὶ αὐτὸς πρέπει νὰ λέγεται προδότης. Ὁ ἄνθρωπος, Κωστάκη, ὅστις οὔτε φιλίαν βλέπει, οὔτε συμφέρον, ἀλλὰ ψηφίζει τὸν καλλίτερον καὶ ἐχθρὸς του ἀκόμη ἐὰν εἶνε, αὐτὸς εἶνε ὁ καλλίτερος καὶ πραγματικώτερος πατριώτης.

— Ὡστε βλέπω, Χρῆστο, ὅτι ἡ ψῆφος μας ἔχει πολὺ μεγάλην σημασίαν καὶ εἴμπορεῖ μὲ αὐτὴν καὶ νὰ ὠφελήσωμεν τὴν πατρίδα μας καὶ νὰ τὴν βλάψωμεν, ἐνῶ οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι δὲν τὴν θεωροῦν τίποτε καὶ εἴμπορεῖ κανεὶς μὲ ἓνα ποτῆρι κρασί νὰ τὰς ἀγοράσῃ καὶ νὰ ψηφίσουν ὅποιον θέλει αὐτὸς.

— Τὸ ἡξεύρω, Κωστάκη, ὅτι ὑπάρχουν τοιοῦτοι ἄνθρωποι δυστυχῶς, ποῦ καταδέχονται καὶ πωλοῦν τὴν ψῆφόν των ἢ μὲ χρήματα ἢ μὲ διαφόρων εἰδῶν χάριτας καὶ ὑποσχέσεις. Ἀλλ' αὐτοὶ δὲν εἶνε ἄνθρωποι, ἀλλὰ εἶνε ζῶα, κτάνη, ἀφιλοπάτριδες, προ-

δόται. Διότι αὐτός ποῦ πωλεῖ τὴν συνείδησίν του, αὐτός δὲν εἶνε πλέον ἄνθρωπος. Εἶνε δὲ τὸ ἴδιον ἔσαν νὰ σοῦ λέγη αὐτός ποῦ πωλεῖ τὴν ψῆφόν του. «Κύριε· δώσε μου χρήματα ἢ κάμε μου αὐτὴν τὴν χάριν καὶ σοῦ ἐπιτρέπω τότε νὰ κάμῃς ὅ,τι θέλεις τὴν πατρίδα μου· πώλησέ την, πρόδοσέ την, κατὰ-στρεψέ την, μὰ ἐγὼ εἶμαι ἠγορασμένος καὶ δὲν ἔχω δικαίωμα πλέον νὰ σοῦ κάμω τὴν παρατήρησιν». Αἶ, αὐτός, Χρῆστο, δὲν εἶνε τὸ ἴδιον ἔσαν κι' ἐκεῖνον ποῦ τὴν προδίδει εἰς τοὺς ἐχθρούς της;

Δὲν ὑπάρχει προστυχότερον πράγμα παρὰ νὰ καταδέχεται κανεὶς νὰ πωλῇ τὴν ψῆφόν του· διότι ὅστις πωλεῖ τὴν ψῆφόν του, εἶνε τὸ ἴδιον ἔσαν νὰ πωλῇ καὶ τὴν τιμὴν του καὶ ὅ,τι ἄλλο ἱερὸν πράγμα ἔχει. Αὐτὸν δὲ τὸν ἄνθρωπον πρέπει ὅλοι νὰ τὸν περιφρονοῦν, διότι εἶνε καὶ πρόστυχος ἄνθρωπος, ἀφοῦ καταδέχεται νὰ πωλῆται, εἶνε καὶ κακὸς πατριώτης, διότι δὲν ἀγαπᾷ τὴν πατρίδα του καὶ δὲν φροντίζει νὰ ἐκλεχθοῦν οἱ καλλίτεροι καὶ ἰκανότεροι διὰ νὰ τὴν δοξάσουν καὶ νὰ τὴν μεγαλώσουν. Ἄλλὰ καὶ αὐτός ποῦ καταδέχεται νὰ ἀγοράζῃ τὰς ψήφους τῶν ἐπαρχιωτῶν του διὰ νὰ γίνῃ Βουλευτὴς ἢ Δῆμαρχος ἢ ὅ,τι δῆποτε ἄλλο, δὲν εἶνε εὐγενὴς καὶ καλὸς πατριώτης· διότι ὁ εὐγενὴς καὶ τῆς ἀξίας πατριώτης δὲν καταδέχεται ποτὲ νὰ ἐξαγοράζῃ τὴν συνείδησιν τοῦ ἄλλου· τὸ καταδέχεται δὲ μόνον ἓνας κενόδοξος, ἓνας δηλ ποῦ ἀγαπᾷ καὶ ἐπιδιώκει τὴν ψευδῆ δόξαν, διότι δὲν εἶνε ἄξιος νὰ λάβῃ τὴν ἀληθινὴν καὶ τὴν πραγματικὴν· καὶ ὡς κενόδοξος ἐπιδιώκει τὴν δόξαν τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ ὄχι τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς πατρίδος του.

Ὅστε κάθε καλὸς πατριώτης, ποῦ ἀγαπᾷ μὲ εὐ-
 λικρίνειαν καὶ πονεῖ τὴν πατρίδα του, χρεωστεῖ νὰ
 μὴ ψηφίῃ ποτὲ τοὺς ἀνθρώπους, ποῦ μὲ χρήματα
 ἢ μὲ ἄλλας ὑποσχέσεις προσπαθοῦν νὰ ἐξαγορά-
 σουν τοὺς ἐπαρχιώτας των, καθὼς νὰ ἦσαν ζῶα.
 Ἄλλοι πάλιν, Κωστάκη, ὅταν πηγαίνουν νὰ ψηφί-
 σουν, πηγαίνουν μεθυσμένοι, διότι καὶ αὐτοὶ βε-
 βαίως δὲν ἔχουν ἐννοήσει τί σημασίαν ἔχει ἡ ψῆφος
 καὶ τί συμφέροντα τῆς πατρίδος των ἐξαρτῶνται
 ἀπ' αὐτὴν. Μὲ καταλαμβάνει φρίκη, σὲ βεβαιῶ,
 Κωστάκη, μὲ τὴν ἀφιλοτιμίαν καὶ ἀπονίαν πρὸς τὴν
 πατρίδα των αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων. Μὴ οἱ εὐλογη-
 μένοι! ὅταν πηγαίνουν νὰ καλλιεργήσουν καὶ νὰ
 φροντίσουν διὰ τὰ παλαιοχώρατά των, νὰ πηγαίνουν
 ξεμέθυστοι· ὅταν δὲ πηγαίνουν νὰ φροντίσουν διὰ
 τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος των, νὰ πηγαίνουν
 μεθυσμένοι! Εἶπέ μου, Κωστάκη, αὐτὸ δὲν εἶνε ἡ
 μεγίστη ἀναισθησία καὶ ἀφιλοπατρία;

Ἐγὼ παρατηρήσει, Κωστάκη, εἰς τὴν ἱστορίαν,
 ποῦ ἕως τώρα ἔχω διαβάσει, ὅτι εἰς ὅσα μέρη οἱ
 ἄνθρωποι γνωρίζουν νὰ μεταχειρίζονται τιμίως τὴν
 ψῆφόν των καὶ ψηφίζουν ὄχι τοὺς φίλους των καὶ
 ἐκείνους ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔχουν συμφέρον, ἀλλὰ
 τοὺς τιμιωτέρους καὶ ἰκανωτέρους, αὐτὰ τὰ μέρη
 προώδευσαν, νύτ' ἴχνησαν, ἐμεγάλωσαν καὶ ἐδοξά-
 σθησαν· ἐνῶ εἰς ὅσα μέρη οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐκτιμοῦν
 τὴν ψῆφόν των, ἀλλὰ ψηφίζουν τοὺς ψευτοπατριώ-
 τας καὶ δημοκόπους, ποῦ φωνάζουν καὶ κάμνουν
 τοὺς πατριώτας καὶ τοὺς καλοὺς μὲ τοὺς λόγους μόνον,
 ἐνῶ μὲ τὰ ἔργα καὶ μὲ τὰ πράξεις των εἶνε οἱ
 πλέον ἀφιλοπάτριδες καὶ οἱ πλέον ἀσυνειδήτοι ἄν-

θρωποι, παραβλέπουν δὲ καὶ περιφρονοῦν τοὺς τιμίους, τοὺς φρονίμους, τοὺς πράγματι καλοὺς πατριώτας, ἐκεῖνα τὰ μέρη, Κωστάκη, δὲν ἐπροόδευσαν, οὔτε ἐδοξάσθησαν, οὔτε ἐμεγάλωσαν, ἀλλ' ἐπτώχευσαν, ἐδυστύχησαν, ἐμίκραναν ἀντὶ νὰ μεγαλώσουν, ἐνικήθησαν, προσεβλήθησαν καὶ ἐπὶ τέλους κατεστράφησαν.

Ἡμεῖς, λοιπόν, Κωστάκη, ποῦ πρώτην φορὰν ἐφέτος θὰ ψηφίσωμεν, ἄς σκεθῶμεν καλὰ καὶ ἄς προσέξωμεν πολὺ καὶ ἄς ἐρωτήσωμεν τὴν συνείδησίν μας καὶ ὅποιον μᾶς δείξῃ ὅτι εἶνε ὁ ἰκανώτερος διὰ νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πατρίδα μας, αὐτὸν ἄς ἐκλέξωμεν ὡς τίμιος καὶ εὐσυνείδητος πολῖται καὶ ἐὰν ἀκόμη δὲν εἶνε φίλος μας καὶ ἐὰν ἀκόμη εἶνε ἐχθρὸς μας. Ἡ καλὴ ἀρχή, λέγουν, κάμνει καὶ καλὸν τέλος. Ἡμεῖς δέ, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἄς κάνωμεν καλὴν ἀρχὴν τῶν πολιτικῶν μας καθηκόντων τὴν Κυριακὴν, ὅπου εἶνε ἡ ἡμέρα τῆς ψηφοφορίας.

Τὴν Κυριακὴν οἱ δύο φίλοι συνηντήθησαν καὶ ἐπῆγαν καὶ αὐτοὶ μαζὺ μὲ ὄλους τοὺς χωριανούς των εἰς τὴν ἔδραν τοῦ Δήμου ποῦ θὰ ἐγίνετο ἡ ψηφοφορία. Ἀφοῦ ἔβθασαν εἰς τὸ μέρος τῆς ψηφοφορίας, ὁ Χρῆστος λέγει εἰς τὸν Κωστάκην:

— Εἰσελθε τώρα, Κωστάκη, πρώτος νὰ ψηφίσῃς, ἀλλὰ πρὶν ψηφίσῃς, σκέψου, μὲ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, τὸ συμφέρον τῆς ἀγαπητῆς πατρίδος σου καὶ ὡς τίμιος καὶ εὐσυνείδητος πολίτης, λησμόνησε κατὰ τὴν ἱερὰν ἐκείνην στιγμὴν καὶ φιλίας καὶ πάθῃ καὶ ὑποσχέσεις καὶ ψήφισε τὸν τιμιώτερον καὶ ἰκανώτερον. Διότι ἂν δὲν ψηφίσῃς μὲ συνείδησιν

καὶ μὲ πεποιθήσῃν, ἀλλὰ ψηφίσης μεροληπτικῶς δὲν εἶσαι, ὅσον καὶ ἂν φαίνεσαι, καλὸς καὶ τίμιος πατριώτης, ἀλλὰ δόλιος καὶ ἀπατεῶν τῆς πατρίδος σου.

Εἰσῆλθε κατόπιν ὁ Κωστάκης, ἐψήφισε καὶ ἐξῆλθεν. Ἄφου δὲ ἐψήφισε καὶ ὁ Χρῆστος μὲ ὄλην τὴν ἀμεροληψίαν καὶ εὐσυνειδησίαν ποῦ ἔχουν οἱ τίμοι ἄνθρωποι, οἱ δύο φίλοι ἐκάθησαν κατόπιν ἐκεῖ πλησίον εἰς ἓν καθφενεῖον καὶ ἐβλεπον τὸν κόσμον ποῦ ἤρχετο ἀπὸ ὄλα τὰ πέριξ χωρία διὰ νὰ ψηφίσῃ. Ὁ Χρῆστος δὲν ἔπαυεν ὅπου καὶ ἂν ἐκάθιζε νὰ συμβουλεύῃ τοὺς πολίτας νὰ ψηφίζουν ὄχι μεροληπτικῶς, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὴν συνείδησιν καὶ πεποιθήσῃν των. Δὲν ἔπαυε νὰ συμβουλεύῃ, διότι ἐγώριζε τὴν μεγάλην σημασίαν καὶ τὰ μεγάλα καλὰ ἀποτελέσματα, ποῦ ἔχει ἡ ψῆφος τοῦ πολίτου, ὅταν δίδηται εὐσυνειδήτως καὶ τιμίως καὶ τὰ μεγάλα δυστυχήματα ποῦ φέρει ὅταν δίδηται μεροληπτικῶς καὶ ἀσυνειδήτως.

Τὰ ἀγαθὰ ἐκ τῆς ὑπακοῆς μας εἰς τοὺς Νόμους

Εἰς γέρων ἀγαθός, ἀφου ἤκουσε τὸν Χρῆστον καὶ ὠμίλει τόσον γνωστικὰ καὶ φρόνιμα, ἐπλησίασε καὶ ἐκάθισε πλησίον εἰς τοὺς δύο φίλους.

— «Καλὰ τὰ λέγεις, παιδί μου, ἀπαντᾷ ὁ ἀγαθὸς γέρων, ὄλα αὐτὰ ποῦ λέγεις. Χαρὰ ἔς τὸν τόπον ἐκεῖνον, παιδί μου, ποῦ εἰ ἄνθρωποι δὲν ψηφίζουν μεροληπτικῶς καὶ ἀσυνειδήτως. Χαρὰ καὶ ὄζα ἔς τὸν τόπον ἐκεῖνον, ποῦ δὲν ἐπιτυγχάνουν ἐκεῖνοι ποῦ ἔχουν πολλοὺς φίλους καὶ πολλοὺς κορυμπαροὺς, ἀλλὰ ἐπιτυγχάνουν ἐκεῖνοι, ποῦ ἔχουν πολλὴν ἀξίαν καὶ πολλὴν τιμὴν ἐπάνω των. Σεῖς ποῦ εἰσθε νέοι, παιδιά μου, καὶ ἔχετε τὴν ἀγνήν καὶ καθαρὰν ψυχὴν

του παρθένου, τὴν καρδίαν σας γεμάτην ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν καὶ εὐγενῆ ὄνειρα διὰ νὰ δοξάσητε καὶ νὰ τιμήτητε καὶ σεῖς τὴν πατρίδα σας, προσέξατε καλὰ νὰ μὴ λοξοδρομήτητε ἀπὸ τὸν τιμημένον δρόμον τοῦ καθήκοντος πρὸς τὴν πατρίδα σας. Ἐκληρονομήτατε, παιδιὰ μου, ἀπὸ τοὺς πατέρας σας τιμημένην καὶ δοξασμένην πατρίδα, προσέξατε, ναί, προσέξατε πολὺ, ἐὰν εἴσθε τίμια καὶ γνήσια παιδιὰ τῶν γενναίων πατέρων σας, νὰ μὴ τὴν ἴτροπιάσητε καὶ νὰ μὴν τὴν ἀτιμάσητε. Ὅτι εὐτυχισμένον εἶνε τὸ τέκνον ἐκεῖνον ποῦ κληρονομεῖ ἀπὸ τὸν πατέρα του ἓνα καλὸν ὄνομα, ἄλλο τόσῳ καὶ πολὺ ἀκόμη περισσότερον, εἶνε εὐτυχισμένον ἐκεῖνο ποῦ κληρονομεῖ πατρίδα γενναίαν καὶ δοξασμένην. Νὰ ἤξεύρετε δέ, παιδιὰ μου, αὐτὴ ἡ δόξα τῆς πατρίδος σας, τὴν ἐστοίχισεν εἰς τοὺς προγόνους σας, μὲ τί θυσίας καὶ μὲ τί καταστροφὰς εἶνε ἠγορασμένη, θὰ ἀνετριχιάζητε καὶ νὰ σκεφθῆτε ἀκόμη μόνον, ὅτι σεῖς, τὰ παιδιὰ τῶν ἀνδρειωμένων ἐκείνων πατέρων, αὐτὴν τὴν τόσον ἀκριβοηγορασμένην δόξαν τῆς πατρίδος σας, θὰ τὴν καταμαυρίσητε καὶ θὰ τὴν καταστρέψητε. Θὰ τὴν καταμαυρίσητε δὲ ὅταν κάμνητε, ὅχι ἐκεῖνο ποῦ σὰς λέγουν οἱ νόμοι τῆς καὶ τὰ συμφέροντά τῆς, ἀλλ' ἐκεῖνο ποῦ σὰς λέγει τὸ συμφέρον τῶν φίλων σας καὶ τὸ συμφέρον τὸ ἰδικόν σας. Αὐτὴν τὴν τόσον ἀκριβοπληρωμένην δόξαν θὰ τὴν καταμαυρίσητε καὶ θὰ τὴν καταστρέψητε καὶ θὰ ἀτιμάσητε τὴν πατρίδα σας καὶ τὸ ὄνομα τῶν ἐνδόξων προγόνων σας, ὅταν παρακούητε καὶ δὲν πράττητε προθύμως ὅ,τι σὰς λέγουν οἱ νόμοι τῆς πατρίδος σας, ὅταν δὲν πειθησθε εἰς αὐτοὺς καὶ ὅταν δὲν ὑπακούητε καὶ δὲν σέβησθε μὲ εἰλικρίνειαν καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς ἄρχοντας, ὅποιοι ὄηποτε καὶ ἂν εἶνε οὗτοι.

» Ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς ἐγέννησε πολλοὺς μεγάλους ἄνδρας καὶ σοφοὺς. Ἄλλ' ἀπὸ ὅλους σοφώτερος ἦτον ὁ Σωκράτης.

Αὐτὸν τὸν μέγαν σοφὸν ἡ πατρίς του τὸν κατεδίκασεν εἰς θάνατον!! Καὶ τὸν κατεδίκασε πολὺ ἀδίκως, διότι ἐδίδασκε τὴν ὑπαρξίν ἐνὸς καὶ μόνοῦ Θεοῦ καὶ διότι κατέκρινε τὴν διαφθορὰν τῶν συμπατριωτῶν του. Οἱ φίλοι του τὸν συνεβούλευον νὰ φύγῃ κρυφίως ἀπὸ τὴν πατρίδα του διὰ νὰ μὴ θανατωθῇ. Αὐτὸς δὲ ἂν καὶ ἐγνώριζεν ὅτι ὁ θάνατός του ἦτον ἀδίκος, δὲν ἠθέλησεν ὅμως ν' ἀπειθήσῃ καὶ νὰ παρακούσῃ εἰς τοὺς νόμους καὶ νὰ φύγῃ κρυφίως, ἀλλ' ἔμεινε καὶ ἔπιε τὸ κώνειον (φαρμάκι) καὶ ἀπέθανε! Διότι ἔλεγεν ὁ μέγας ἐκεῖνος σοφὸς καὶ πολὺ μεγαλῆτερος πατριώτης, ὅτι ὁ τίμιος ἄνθρωπος πρέπει νὰ πειθῆται εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος του, ὅποιοιδήποτε καὶ ἂν εἶνε οὗτοι· καὶ ἀφοῦ οἱ νόμοι τῆς πατρίδος του τὸν κατεδίκασαν εἰς θάνατον, ἔστω καὶ ἀδίκως, πρέπει νὰ ὑπακούσῃ εἰς αὐτοὺς καὶ νὰ ἀποθάνῃ.

» Ἴδου, παιδιὰ μου, διὰ ποῖον λόγον ἡ Ἑλλάς τότε, ἐμεγαλύνθη καὶ ἐδοξάσθη ὅσον οὐδεμία ἄλλη χώρα τοῦ κόσμου· καὶ ἡ δόξα της, ἡ ὁποία ἀνῆλθε μέχρι τοῦ οὐρανοῦ, στεφανωμένη μὲ ἄνθη ἀμάραντα καὶ μυρισμένα, θὰ μένη ἄσβεστος, λαμπρὰ καὶ ἀκτινοβόλος ἕως ὅτου ὑπάρχει ὁ κόσμος.

» Ἐμεγαλύνθη καὶ ἐδοξάσθη, διότι τὰ τέκνα της ἐγνώριζον νὰ πείθωνται καὶ νὰ ὑπακούουν εἰς τοὺς νόμους της καὶ ὅταν ἀκόμη ἐπρόκειτο νὰ ἀποθάνουν ἀδίκον θάνατον.

» Ὅταν εἰς μίαν οἰκογένειαν εἶνε πέντε παιδιὰ καὶ δὲν κάμνει κάθε παιδί ὅ,τι τὸ διατάσσει ὁ πατήρ του, ἀλλὰ κάμνει καθένα τοῦ κεφαλιοῦ του καὶ δὲν ὑπακούει εἰς ὅ,τι διατάσσει ὁ νόμος τῆς οἰκογενείας του, (ἐδῶ νόμος εἶνε ἡ γνώμη καὶ διαταγὴ τοῦ πατρός του), ἀλλὰ κάμνει καθένα ὅπως θέλῃ, σὰς ἐρωτῶ, παιδιὰ μου, εἴμπορεῖ εἰς αὐτὴν τὴν οἰκογένειαν νὰ ὑπάρχῃ τάξις καὶ ἀγάπη, εἴμπορεῖ αὐτὴ ἡ οἰκία νὰ ὑπάγῃ ἐμπρός; Ὁχι βεβαίως· ἀλλὰ κάθε ἡμέρα θὰ φιλονεικοῦν ἕως ὅτου δὲν θὰ εἴμποροῦν πλέον νὰ ζοῦν μαζὺ καὶ φύγει τὸ ἐν

ἀπ' ἐδῶ καὶ τὸ ἄλλο ἀπ' ἐκεῖ καὶ ἀφήτουν τὴν οἰκίαν νὰ ἐρημωθῇ. Ὅπως ἡ οἰκία λοιπόν, τὸ ἴδιον εἶνε τώρα καὶ ἕνας τόπος. Μέχρις οὗτο ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ τόπου ἐκείνου ὑπακούουν εἰς ἕνα νόμον, πηγαίνουν μὲ τάξιν ἐμπρὸς καὶ προσδεύουν· ἅμα ὅμως δὲν ὑπακούουν πλέον εἰς τὸν νόμον, ἀλλὰ κάμνει καθένα ὃ, τι θέλει καὶ τοῦ κεφαλιοῦ του καὶ ἄλλα λέγει ὁ νόμος καὶ ἄλλα κάμνουν αὐτὰ καὶ καθένα νομίζει ὅτι, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον κάμνει αὐτὸ εἶνε τὸ ὀρθόν, καὶ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον κάμνει τὸ ἄλλο δὲν εἶνε ὀρθόν, καὶ μετρεῖ ὀηλαδῆ καθένα μὲ τὸν πῆχυν του, τότε ὁμόνοια καὶ τάξις εἰς αὐτὸν τὸν τόπον δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ ἀταξία καὶ ἀσυμφωνία μέχρις οὗτο ἐρημωθῇ καὶ καταστροφῇ. Σεῖς δὲ παιδιὰ μου, ποῦ εἴσθε νέοι μάθετε νὰ ὑποτάσσησθε εἰς τοὺς νόμους καὶ νὰ μὴ παρακούητε ποτὲ εἰς αὐτοὺς, ὡς ὁ Σωκράτης, εἰς ὃ, τι καὶ ἂν σὰς διατάσσουν. Μάθετε νὰ ὑπακούητε καὶ νὰ σέθησθε τοὺς ἄρχοντας σας, διότι αὐτοὺς τοὺς διώρισεν ἡ πατρίς σας καὶ κάθε πρᾶξις τῆς πατρίδος σας εἶνε σεβαστή. Ἐκεῖνος δὲ ποῦ ὑβρίζει τοὺς ἄρχοντας τῆς πατρίδος του, ὑβρίζει αὐτὴν τὴν πατρίδα του ποῦ τοὺς διώρισε καὶ ἐπομένως δὲν εἶνε καλὸς πατριώτης. Μάθετε νὰ διδῆτε τὴν ψῆφόν σας εἰς κάθε ἐκλογὴν ἀμερολήπτως καὶ εὐσυνειδήτως εἰς τοὺς καλλιτέρους καὶ τιμιωτέρους καὶ τότε μόνον θὰ ἔχητε δικαίωμα νὰ ὀνομαζῆσθε καλοὶ πατριῶται καὶ τίμιοι πολῖται, ἀλλέως θὰ ὀνομασθῆτε ἀνάξια τέκνα τιμημένης καὶ ὀξασμένης πατρίδος.»

— Σὰς εὐχαριστοῦμεν πολὺ, σεβαστὲ γέρον, εἶπεν ὁ Χρῆστος συγκεκινημένος, διὰ τὰς καλὰς συμβουλὰς σας καὶ εἶθε ὁ Θεὸς νὰ μᾶς ἀξιῶσῃ νὰ μεγαλώσωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν δόξαν τῆς πατρίδος μας καὶ νὰ θέσωμεν πλησίον εἰς τὸν δοξασμένον πολεμικὸν στέφανον τῶν πατέρων μας, ἕνα ἄλλον στέ-

φανον εἰρηνικὸν τὸ ἴδιον δοξασμένον καὶ λαμπρόν· εἶθε ὁ Θεὸς νὰ μᾶς ἀξιώσῃ νὰ φανῶμεν ἄξια παιδιὰ τῶν γενναίων πατέρων μας, καὶ τοιουτοτρόπως ἡ πατρίς μας, κρατοῦσα μὲ τὴν μίαν χεῖρα τὸν δοξασμένον πολεμικὸν στέφανον τῶν γονέων καὶ μὲ τὴν ἄλλην χεῖρα τὸν τιμημένον εἰρηνικὸν στέφανον τῶν τέκνων, νὰ χαίρῃ καὶ νὰ εὐτυχῇ, νὰ προοδεύῃ καὶ νὰ δοξάζεται.

— «Εὖγε παιδί μου, λέγει τότε εἰς τὸν Χρῆστον ὁ καλὸς γέρον. Ἐχὼ ἐλπίδας πολλὰς διὰ τὸ μεγαλεῖον τῆς πατρίδος μας, διότι βλέπω ὅτι σεῖς οἱ νέοι ἔχετε φιλοτιμίαν καὶ ὁ νέος ποῦ ἔχει φιλοτιμίαν γίνεται καλὸς ὅταν εὕρῃ καλοὺς διδασκάλους καὶ ὁδηγούς. Σεῖς οἱ νέοι πλάσσεσθε καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ φιλοτιμηθῆτε νὰ πλασθῆτε καὶ νὰ γίνητε ὅπως πρέπη, νὰ γίνητε οἱ ἀριστοί· ἡμεῖς μόνον οἱ γέροντες δὲν πλασσόμεθα καὶ δὲν λησμονοῦμεν εὐκόλως τὰς κακὰς συνηθείας, ποῦ μᾶς ἄφησαν κληρονομίαν οἱ μαῦροι χρόνοι τῆς δουλείας μας. Σὰς φέρω δὲ ἀμέσως ἐν παράδειγμα : Μία ὑποχρέωσις τὴν ὁποίαν ἔχει κάθε πολίτης εἶνε, ὅταν ὁ νόμος τὸν προσκαλεῖ νὰ ὑπάγῃ νὰ ψηφίσῃ εἰς ὅποιανδήποτε ἐκλογὴν, πρῶτον πρέπει νὰ ψηφίσῃ χωρὶς ἄλλο νὰ ψηφίσῃ καὶ δευτέρον νὰ ψηφίσῃ εὐσυνειδήτως καὶ σύμφωνα μὲ τὴν πεποιθήσιν του. Κανεὶς δὲ εἰς τὸ χωρίον τὸ ἰδικόν μου δὲν ἔκαμεν ὅπως πρέπη τὰ δύο ταῦτα χρεῖα του. Διότι ἄλλοι μὲν ἔμειναν εἰς τὰς οἰκίας των καὶ δὲν ἦλθον καθόλου νὰ ψηφίσουν, οἱ δὲ λοιποὶ ἦλθον μὲν καὶ ἐψήφισαν, ὅχι ὅμως κατὰ τὴν πεποιθήσιν των τὸν καλλίτερον καὶ καταλληλότερον, ἀλλὰ τυφλῶς καὶ ἀσυνειδήτως ἕνα φίλων των, μόνον διότι ἦτον φίλος των. Ὡστε βλέπετε ὅτι οὔτε ἐκεῖνοι ποῦ ἔμειναν, οὔτε ἐκεῖνοι ποῦ ἦλθον, ἔκαμαν τὸ καθήκον των. Διότι πᾶς πολίτης, εἰς τὸν ὅποιον εἶδε ὁ Νόμος τὸ δικαίωμα νὰ ψηφίσῃ εἰς μίαν ἐκλογὴν, ὑποχρεοῦται καὶ ἔχει

καθῆκον νὰ ἐξασκήσῃ αὐτὸ τὸ δικαίωμα του, ἀφοῦ δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν τῷ ἐδόθη· ὅταν ὅμως ἀμελῇ καὶ δὲν πηγαίνει νὰ ψηφίσῃ, παρανομεῖ τότε καὶ δὲν ἐκτελεῖ τὸ καθῆκόν του. Διότι ὅπως δὲν ἐπῆγεν αὐτὸς νὰ ψηφίσῃ, ἐάν δὲν ἐπήγαινε καὶ ὁ Α καὶ ὁ Β καὶ ἄλλοι πολλοί, τότε αὐτὸς ποῦ θὰ ἐκλεχθῇ δὲν θὰ ἀντιπροσωπεύῃ τὸ φρόνημα ὅλου τοῦ λαοῦ, ἀφοῦ ὅλος ὁ λαὸς δὲν ἐπῆγε νὰ ψηφίσῃ, ἀλλὰ ὀλίγων μόνον ἀνθρώπων, ἐνῶ ὁ νόμος ἐννοεῖ ἐκεῖνος ποῦ θὰ ἐκλεχθῇ νὰ ἀντιπροσωπεύῃ τὸ γνήσιον, τὸ καθ' ἑαυτὸ φρόνημα ὅλου τοῦ λαοῦ».

Ἡ ἡμέρα πλέον ἐτελείωνε καὶ ἡ ψηφοφορία εἰς ὀλίγον θὰ ἔληγε, διότι κατὰ τὸν νόμον, μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου παύει καὶ ἡ ψηφοφορία. Ὁ Κωστάκης καὶ ὁ Χρῆστος ἀποχαιρετίσαντες τὸν ἀγαθὸν γέροντα, ἐξέκίνησαν διὰ τὸ χωρίον των.

Ἡ ὠφέλεια ἐκ τῆς σινδρομῆς μας πρὸς τὰς Ἀρχάς.

Ἄφοῦ ἐπροχώρησαν ὀλίγον, εἶδον δύο χωροφύλακας νὰ φιλονεικοῦν μὲ τρεῖς πολίτας. Οἱ πολῖται ἦσαν μεθυσμένοι καὶ ἀνισύχουν τοὺς ἀνθρώπους καὶ διατάρασσον τὴν τάξιν. Μία διαταγὴ τῆς ἀστυνομίας ἔλεγεν ὅτι, οἱ μεθυσμένοι οἱ διαταράσσοντες τὴν δημοσίαν τάξιν νὰ συλλαμβάνωνται καὶ νὰ κρατῶνται εἰς τὴν ἀστυνομίαν διὰ νὰ μὴ συμβῇ κανὲν κακόν. Οἱ χωροφύλακες λοιπὸν, σύμφωνα μὲ τὴν διαταγὴν ταύτην, ἠθέλησαν νὰ ὀδηγήσουν τοὺς τρεῖς μεθυσμένους πολίτας εἰς τὴν ἀστυνομίαν, ἕως ὅτου ξεμεθύσουν. Οἱ πολῖται ὅμως οὔτοι ἔκαμαν ἀντίστασιν εἰς τοὺς χωροφύλακας καὶ δὲν ἠθέλον νὰ ὑπάγουν εἰς τὴν ἀστυνομίαν. Οἱ χωροφύλακες ἐπειδὴ ἦσαν μόνον δύο, δὲν ἠδύναντο νὰ τοὺς συλλάβουν καὶ νὰ τοὺς ὀδηγήσουν ἔστω καὶ διὰ τῆς βίας. Ὁ Χρῆστος

ἄμα εἶδε τὴν σκηνὴν ἐκείνην ἔτρεξεν ἀμέσως καὶ ἐβοήθησε τοὺς χωροφύλακας καὶ ὅπως ἦτον μάλιστα πολὺ δυνατός, συνέλαβε τὸν πλεόν ἀνυπότακτον πολίτην, καὶ τοιοῦτοτρόπως κατώρθωσαν οἱ χωροφύλακες μὲ τὴν συνδρομὴν τοῦ Χριστοῦ νὰ ὀδηγήσουν τοὺς τρεῖς μεθυσμένους εἰς τὴν ἀστυνομίαν.

— Μὰ φίλε μου, Χρῆστο, λέγει ὁ Κωστάκης εἰς τὸν φίλον του, ὅταν ἔμειναν οἱ δύο, τί σὲ μέλλει καὶ ἀναμιγνύεσαι εἰς ξένας ὑποθέσεις καὶ μάλιστα ἐδῶ, ποῦ ὁ εἰς ἀπὸ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς, ἦτον χωριανός μας; Δὲν τὸν ἐγνώρισες; Ἦτον ὁ υἱὸς τοῦ κῦρ Ἀθανάση, ὁ ὁποῖος μάλιστα γνωρίζω ὅτι εἶνε πολὺ φίλος σου. Ὡστε ἔκαμες πολὺ κακά, διότι πρὸς χάριν τοῦ φίλου σου Ἀθανάση, ἔπρεπε νὰ μὴ φερθῆς εἰς τὸν υἱὸν του κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον σήμερον. Ἐπειτα σὺ δὲν εἶσαι χωροφύλαξ, οὔτε ὑπάλληλος· αὐτοὶ ποῦ πληρώνονται δι' αὐτὰ τὰ πράγματα ἄς κάμνουν καλά.

— Ἦξεύρεις, Κωστάκη, ὅτι ἔχεις τὰς ιδέας τῶν ἀμαθῶν ἀνθρώπων; Καὶ μὲ αὐτὰς τὰς ιδέας τὰς στρεβλὰς δὲν εἰμπορεῖ νὰ γίνῃ τις καλὸς πολίτης; Διότι διὰ νὰ εἶνε τις καλὸς πολίτης, πρέπει νὰ γνωρίζῃ τί πρέπει νὰ κάμνῃ καὶ αὐτὸ τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ κάμνῃ, τὸ ὁποῖον λέγεται καθῆκον, νὰ τὸ κάμνῃ καὶ νὰ τὸ ἐκτελῇ πάντοτε. Εἶνε δὲ, Κωστάκη, πολλοὶ ἀνθρώποι, ποῦ ἔχουν αὐτὰς τὰς ιδέας, ἀλλ' αὐτοὶ συγχωροῦνται, διότι κανεὶς δὲν τοὺς ἐδίδαξεν ὅτι μίαν φορὰν ποῦ ἡμεθα ὑπόδουλοι εἰς τοὺς Τούρκους, ἦτον ὀρθὴ αὐτὴ ἡ ἰδέα. ἀλλὰ τώρα ποῦ ἠλευθερώθημεν δὲν εἶνε οὔτε ὀρθή, οὔτε πατριωτική.

Διότι ἄλλοτε ὅταν ἡ πατρίς μας ἦτον ὑποδουλωμένη εἰς τοὺς Ταῦρκους, οἱ πατέρες μας ἐζήτουν ἀφορμὴν νὰ προσβάλουν τὴν τουρκικὴν ἐξουσίαν, νὰ βάλουν χιλίας δυσκολίας καὶ ἐμπόδια εἰς τὴν τουρκικὴν Κυβέρνησιν, ὥστε νὰ μὴ δύναται πλέον νὰ τοὺς κρατῇ ὑποδούλους τῆς καὶ νὰ κατορθώσουν μίαν ἡμέραν νὰ ἐλευθερωθοῦν. Δι' αὐτὸ λοιπὸν τότε κάθε ἀντίστασις κατὰ τῆς ἐξουσίας, κάθε προσβολὴ κατὰ τῆς τυραννικῆς κυβερνήσεως, ἐθεωρεῖτο καὶ ἦτον πράγμα ὀρθὸν καὶ πατριωτικόν. Ἐκ τῆς ἐξουσίας αὐτῆς ἡ συνήθεια εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ πολλοὶ καὶ σήμερον νομίζουν ὅτι ἐκεῖνο ποῦ τότε ἦτον ὀρθὸν καὶ πατριωτικόν, εἶνε καὶ σήμερον τὸ ἴδιον. Ἄλλ' αὐτοὶ δὲν ἐσκέφθησαν, καθὼς καὶ σὺ Κωστάκη, ποῦ εἶσαι ἐγγράμματος, τὸ ἐξῆς : Τότε τὰ ἔκαμνον αὐτὰ οἱ πατέρες μας μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ κατορθώσουν νὰ διώξουν τοὺς δεσπότας τῶν καὶ τυράννους τῶν καὶ νὰ ἐλευθερωθοῦν. Ἄλλὰ τώρα ποῖος ὁ λόγος νὰ τὰ κάμνουν ; Διὰ νὰ διώξουν τὴν Κυβέρνησιν ; Ἄλλ' ἡ Κυβέρνησις τώρα δὲν εἶνε ἐχθρική, δὲν εἶνε Τουρκική, ἀλλ' εἶνε ἰδική μας, εἶνε τῆς πατρίδος μας. Αὐτὴν τὴν ἐξέλεξαν οἱ ἀντιπρόσωποι μας καὶ ὁ ἀνώτατος τοῦ τόπου μας Ἄρχων διὰ νὰ ὑπηρετῇ πάλιν ἡμᾶς. Ὡστε ἀφοῦ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι τὴν ἐξελέξαμεν, ἀδιάφορον ὅτι τὴν ἐκλογὴν δὲν ἐκάμαμεν ἡμεῖς ἀπ' εὐθείας, διὰ νὰ ὑπηρετῇ τὰ συμφέροντα τοῦ τόπου μας, δὲν πρέπει καὶ νὰ τὴν βοηθῶμεν καὶ νὰ συντρέχωμεν ὅλα τὰ ὄργανά τῆς καὶ ὅλας τὰς ἀρχὰς διὰ νὰ κατορθώσουν νὰ ὑπηρετοῦν καλλίτερον τὴν πατρίδα μας καὶ τὰ συμφέροντά μας ;

Ὅστις κλέπτει τὸ δημόσιον κλέπτει καὶ ἡμᾶς. — Ὅστις βλάπτει τὸν ἄλλον ζημιώνει καὶ ἡμᾶς.

Ὁ λαὸς ἐνὸς τόπου, Κωστάκη, ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ δικαστήρια διὰ νὰ δικάζη τὰς ὑποθέσεις του, ἀπὸ ἀστυνομίαν διὰ νὰ συλλαμβάνη τοὺς κακούργους, ποῦ τὸν ἀδικοῦν καὶ τὸν βλάπτουν καὶ ἀπὸ πολλὰς ἄλλας ἀρχάς. Ἡ Κυβέρνησις λοιπὸν διορίζει ὅλας αὐτὰς τὰς ἀρχάς, ποῦ δὲν ἔχουν κανένα ἄλλον σκοπὸν, καμμίαν ἄλλην ἐργασίαν, παρὰ νὰ φροντίζουν διὰ τὰς ὑποθέσεις τοῦ λαοῦ, νὰ τὸν διευκολύνουν καὶ νὰ τὸν ὑπηρετοῦν εἰς ὅλας τὰς ἐργασίας του καὶ ἐν γένει νὰ ἐξασφαλίζουν τὴν προσωπικὴν ἐλευθερίαν, τὴν τιμὴν καὶ τὴν περιουσίαν κάθε πολίτου. Ἄφου λοιπὸν αὐτὸς ὁ λαός, διὰ τῶν πληρεξουσίων του, διορίζει ὅλας αὐτὰς τὰς ἀρχάς καὶ ἀφου ὅλαι αὐταὶ αἱ ἀρχαὶ ἐγιναν ἀποκλειστικῶς διὰ νὰ ὑπηρετοῦν τὰ συμφέροντά του, εἶνε ὀρθὸν ὁ λαὸς νὰ μὴ βοηθῆ κατόπιν καὶ νὰ μὴ συντρέχη πάντοτε τὰς ἀρχάς του ταύτας, τοὺς ὑπηρετάς του τούτους, ποῦ φροντίζουν καὶ ζητοῦν, τίποτε ἄλλο, παρὰ τὸ καλὸν του καὶ τὸ συμφέρον του; Εἶνε τὸ ἴδιον, Κωστάκη, ἔαν νὰ βάλῃς ἓνα φύλακα νὰ σοῦ φυλάττη τὴν ἄμπελόν σου διὰ νὰ μὴ σοῦ κλέπτουν τὰς σταφυλάς της. Κατόπιν πηγαίνουν δύο κλέπται καὶ εὐρίσκουν τὸν φύλακα μόνον του, τὸν συλλαμβάνει ὁ εἷς καὶ τὸν κρατεῖ καὶ ὁ ἄλλος εἰσέρχεται εἰς τὴν ἄμπελον καὶ κλέπτει τὰς σταφυλάς αὐτῆς.

Δὲν μοῦ λέγεις τώρα, ἐὰν σὺ τύχη νὰ ἴδῃς τοὺς κλέπτας αὐτούς, ποῦ ὁ εἷς κρατεῖ τὸν φύλακα τῆς ἄμπελου σου καὶ ὁ ἄλλος κλέπτει τὰς σταφυλάς της, θὰ μείνῃς ἥσυχος καὶ ἀπαθὴς νὰ τοὺς κυττά-

ζης, ἢ θὰ τρέξης νὰ βοηθήσης τὸν ὑπηρέτην σου καὶ νὰ σώσης τὰς σταφυλὰς τῆς ἀμπέλου σου ;

— Ἄλλ' αὐτὸ εἶνε ἄλλο πρᾶγμα, Χρῆστο. Θὰ τρέξω, βεβαίως, νὰ βοηθήσω τὸν φύλακα τῆς ἀμπέλου μου, διότι ἐδῶ ἡ ἀμπελος εἶνε ἰδική μου καὶ ὅταν μοῦ τὴν καταστρέψουν ἢ ζημία εἶνε πάλιν ἰδική μου. Λοιπὸν δὲν εἶνε τὸ ἴδιον πρᾶγμα καὶ τὴν μίαν φορὰν καὶ τὴν ἄλλην.

— Καὶ ὅμως, Κωστάκη, εἶνε τὸ ἴδιον καὶ ἀπαράλλακτον· δὲν φαίνεται δὲ τὸ ἴδιον εἰς ἐκείνους ποῦ δὲν τὸ ἐσκέφθησαν ποτὲ καλῶς. Ὁ τόπος μας Κωστάκη, δὲν εἶνε ἰδικός μας ;

— Ναί, εἶνε ἰδικός μας, εἶνε ὅμως ὅλων μας καὶ ὄχι ἐμοῦ καὶ μόνον.

— Καὶ μὴπως, Κωστάκη, εἶνε κανενὸς ἄλλου καὶ μόνον; Αὐτὸς ἀνήκει εἰς ὅλους μας καὶ ἐπομένως ἔχεις καὶ σὺ τὸ μερίδιόν σου. Εἶνε τὸ ἴδιον ἵσῶν νὰ μὴν ἦτον ἡ ἀμπελος μόνου σου παρὰ ἀνήκεν εἰς ὅλους τοὺς ἀδελφούς σου. Αὐτὸς ὁ τόπος λοιπὸν, ποῦ ἀνήκει εἰς ὅλους τοὺς ἀδελφούς, εἰς ὅλα τὰ τέκνα δηλαδὴ τῆς πατρίδος μας, ἔχει ἀνάγκην, καθὼς καὶ ἡ ἀμπελος, ἀπὸ φύλακα δια νὰ τὸν φυλάττουν νὰ μὴ τὸν κλέπτουν καὶ τὸν ἐρημώνουν. Ὅλα δὲ τὰ καλὰ ποῦ παράγει ἀνήκουν εἰς ὅλους τοὺς ἀδελφούς, καθὼς καὶ αἱ σταφυλαὶ τῆς ἀμπέλου ἀνήκουν εἰς σὲ καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἀδελφούς σου. Ἥξεύρεις δὲ, Κωστάκη, ποῖα εἶνε τὰ καλὰ ἐνδὲς τόπου ; Εἶνε ἡ ἀσφάλεια, ἡ τάξις, ἡ ἡσυχία, ἡ δικαιοσύνη, ἡ εὐτυχία, ἡ πρόοδος καὶ τὰ διάφορα προϊόντα του. Λοιπὸν, βλέπω ἓνα κακὸν ἄνθρωπον, ποῦ προσπαθεῖ νὰ διαταράξῃ τὴν ἡσυχίαν τοῦ τόπου

μου, νὰ καταστρέψῃ τὴν δικαιοσύνην του, νὰ χαλαρώσῃ τὴν ἀσφάλειάν του, δὲν πρέπει νὰ τὸν ἐμποδίσω ;

— Μὰ ἀφοῦ, Χρῆστο, αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν βλάπτει σέ ;

— Ἐμὲ δὲν βλάπτει ; ἐδῶ ἀκριβῶς εἶνε τὸ μέγαλον λάθος σου. Διότι καὶ ἐμὲ βλάπτει, μόνον τὸ πρᾶγμα δὲν φαίνεται καθαρά. Διότι, Κωστάκη, ὅταν ἐγὼ δὲν ἐμποδίσω ἐκεῖνον ποῦ καταστρέφει τὴν ἡσυχίαν τοῦ τόπου μου, καὶ τὸν ἄλλον ποῦ καταστρέφει τὴν ἀσφάλειάν του καὶ τὴν πρόοδόν του, τότε ὅπως ἐγὼ σκέπτομαι καὶ λέγω, « τί μὲ μέλλει ἐμέ ; » καὶ ἀδιαφορῶ, οὕτω θὰ σκεφθῆ καὶ ὁ ἄλλος καὶ θὰ ἀδιαφορήσῃ, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ὅπως σκέπτομαι ἐγὼ, θὰ σκέπτονται πάντες καὶ ἐπομένως ὅλοι θὰ ἀδιαφορήσωμεν καὶ θὰ ἀφήσωμεν τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους νὰ καταστρέψουν τῆς ἀσφάλειαν καὶ τὴν ἡσυχίαν τοῦ τόπου μας, τὴν δικαιοσύνην του καὶ ὅλα τὰ ἀγαθὰ του. Ὅταν δὲ δὲν ἔχει ἀσφάλειαν ὁ τόπος, δὲν ἔχω οὔτε ἐγὼ καὶ ὅταν θὰ ἐξέλθω ἀπὸ τὴν οἰκίαν μου θὰ μὲ ληστεύσουν καὶ θὰ μὲ κακοποιήσουν οἱ κακοὶ ἄνθρωποι καὶ ὅταν δὲν ἔχη δικαιοσύνην ὁ τόπος, δὲν θὰ εἰμπορῶ καὶ ἐγὼ νὰ εὔρω τὸ δίκαιόν μου, ἐὰν μὲ ἀδικήσῃ κανεὶς. Ὡστε βλέπεις ὅτι τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν φαίνεται, ἀλλ' ἅμα τὸ καλοεξετάσης, πείθεσαι ὅτι κάθε κακὸν ποῦ γίνεται εἰς τὸν τόπον σου βλάπτει καὶ σέ, χωρὶς ἀμέσως νὰ τὸ ἐννοῆς.

Οἱ νόμοι ἀνώτεροι τῶν φίλων καὶ συγγενῶν μας

— Καλά, Χρῆστο, εἰς αὐτὸ βλέπω ὅτι ἔχεις δι-

καιον. 'Αλλ' αὐτοὶ ποῦ ἦσαν μεθυσμένοι ἦσαν φίλοι μας καὶ δὲν ἠνόχλησαν ἡμᾶς ἐπὶ τέλους.

— Ναί· δὲν ἠνόχλησαν ἡμᾶς, ἀλλὰ θὰ ἠνόχλουν ἄλλους. Ἄν δὲ σήμερον ἡμεῖς παρεβλέπομεν ἐπειδὴ ἦσαν φίλοι μας καὶ τοὺς ἀφίναμεν νὰ ἐνοχλοῦν τοὺς ἄλλους, αὐριον πάλιν θὰ παρεβλέπον ἄλλοι, νὰ ἀφήσουν τοὺς μεθυσμένους φίλους των νὰ ἐνοχλοῦν ἡμᾶς· ὥστε βλέπεις ὅτι τὸ κακὸν πάλιν θὰ ἐξέσπα καὶ εἰς ἡμᾶς, διότι τοῦ ἐνὸς εἶνε τὴν μίαν ἡμέραν καὶ τοῦ ἄλλου τὴν ἄλλην.

— 'Αλλὰ δὲν εἶπον ἐγώ, Χρῆστο, ὅτι εἶνε ὀρθὸν νὰ ἐνοχλοῦν οἱ φίλοι μας τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ εἶπον ὅτι ἡμεῖς δὲν ἔπρεπε νὰ τοὺς συλλάβωμεν ἰφσῦ ἦσαν φίλοι μας.

— 'Αλλὰ τὸ ἴδιον πρᾶγμα, Κωστάκη, δὲν εἶνε; Διότι ἅμα ἡμεῖς δὲν συνδράμωμεν τὴν ἀρχὴν νὰ συλλάβῃ ἓνα ἄνθρωπον, ποῦ κάμνει ἓνα πρᾶγμα ποῦ δὲν εἶνε ὀρθόν, μόνον καὶ μόνον διότι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶνε φίλος μας, καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι θὰ πράξουν τὸ ἴδιον διὰ τοὺς φίλους των καὶ τοιουτοτρόπως πάλιν γίνεται ἐκεῖνο ποῦ καὶ σὺ ὁ ἴδιος λέγεις ὅτι δὲν εἶνε ὀρθόν. Πρέπει λοιπόν, Κωστάκη, νὰ ἔχῃς πάντοτε ὑπ' ὄψει σου τὸ ἐξῆς, τὸ ὁποῖον παραδέχονται ὅλοι οἱ σοφοὶ τοῦ κόσμου ὡς ὀρθόν, δίκαιον καὶ ἀληθέστατον· ὅτι, ἐκεῖνος ποῦ δὲν βοηθεῖ καὶ δὲν συντρέχει μὲ εἰλικρίνειαν καὶ μὲ ὄλην του τὴν δύναμιν ὅλας ἀνεξαιρέτως τὰς ἀρχὰς τοῦ τόπου του ἰδιὰ νὰ ἐκτελοῦν τὸ καθῆκόν των, αὐτὸς δὲν εἶνε καλὸς πατριώτης. Διὸτι καλὸς πατριώτης σημαίνει ν' ἀγαπᾷ καὶ νὰ ὑπηρετῇ τις τὴν πατρίδα του. Ἐπομένως ἐκεῖνος ποῦ δὲν ἀγαπᾷ καὶ

δὲν ὑποστηρίζει τοὺς ὑπηρέτας τῆς πατρίδος του, δὲν ἀγαπᾷ καὶ δὲν ὑποστηρίζει καὶ τὴν πατρίδα του. Τίποτε δὲ ἄλλο παρὰ ὑπηρεταί τῆς πατρίδος εἶνε ὅλαι αἱ ἀρχαὶ ἐνὸς τόπου Πλεῖο ἐπάνω, Κωστάκη, καὶ ἀπὸ τοὺς φίλους μας καὶ ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς μας καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους, πρέπει νὰ θέτῳμεν τοὺς νόμους τῆς πατρίδος μας. Διατάσσει ἐν πρᾶγμα ὁ νόμος; πρέπει νὰ τὸ κάμῳμεν καὶ ἐὰν πρόκειται νὰ βλάψῃ ὅλους τοὺς φίλους μας.

— Καὶ ἂν αὐτὸ ποῦ διατάσσει ὁ νόμος, Χρῆστο, δὲν εἶνε ὀρθὸν καὶ δίκαιον;

— Ἐάν, Κωστάκη, ὁ νόμος καμμίαν φορὰν τύχη νὰ μὴν εἶνε καλὸς καὶ δίκαιος, θὰ ἔλθουν οἱ ἀντιπρόσωποι ὅλου τοῦ λαοῦ, θὰ ἔλθῃ ἡ Βουλὴ καὶ ἐὰν κρίνῃ ὅτι δὲν εἶνε δίκαιος, οὐ τὸν διορθώσῃ καὶ ὄχι ἐγὼ, ὁ ἓνας ἄνθρωπος, ὅστις εἰμπορεῖ νὰ ἔχω καὶ λάθος, νὰ μὴ παραδέχομαι τὸν νόμον δίκαιον. Ὅταν τὸν παραδέχονται οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ, ἐγὼ χρεωστῶ νὰ ὑπακούω εἰς αὐτὸν καὶ τὸ μόνον τὸ ὁποῖον μοῦ ἐπιτρέπεται νὰ κάμω εἶνε νὰ προσπαθῶ νὰ πείσω τοὺς ἀρροδίους ἀντιπροσώπους ὅτι ὁ δεῖνα νόμος δὲν εἶνε ὀρθὸς ἢ δίκαιος. Περισσότερον ἀπὸ τούτου δὲν ἐπιτρέπεται εἰς ἓνα φρόνημον ἄνθρωπον νὰ πράξῃ.

Ὅπως λοιπὸν κάθε ὑπόδουλος λαὸς ἔχει καθῆκον νὰ ἐργάζεται πάντοτε διὰ νὰ ἐλευθερωθῇ, τοιοῦτοτρόπως πάλιν ἅμα ἐλευθερωθῇ, ἔχει καθῆκον νὰ ἐργάζεται διὰ νὰ προοδεύσῃ. Ἀλλὰ πρόεδρος δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ χωρὶς νὰ ὑπακούωμεν τυφλῶς εἰς ὅ, τι μᾶς διατάσσουν οἱ νόμοι καὶ χωρὶς νὰ ἀγαπῶμεν τὴν ἐργασίαν, τὴν οἰκονομίαν, τὴν ἀλήθειαν

καὶ τὴν δικαιοσύνην. Ἰδοὺ, Κωστάκη, ἡ τιμὴ καὶ τὸ καθῆκον τοῦ ἐλευθέρου πολίτου. Ἰδοὺ ὁ πολιτισμὸς καὶ ἡ εὐτυχία. Ἰδοὺ ἡ πρόοδος καὶ ἡ εὐημερία καὶ ἡ δόξα κάθε ἐλευθέρας χώρας, ποῦ ἐλπίζει νὰ μεγαλώσῃ καὶ νὰ δοξασθῇ. Ἰδοὺ τὸ πᾶν.

Τί πράττει ὁ τίμιος εἰς τὴν μεγάλην ἀνάγκην του

— Πολὺ λαμπρὰ καὶ ὀρθά, Χρῆστο, ὅσα λέγεις. Ὁ νόμος ὅμως μοῦ λέγει νὰ μὴν κλέψω καὶ ἡ φύσις ἀπαιτεῖ καὶ μοῦ ἐπιβάλλει ὅταν πεινῶ νὰ φάγω. Ὅταν πεινῶ ὅμως καὶ δὲν ἔχω τί νὰ φάγω, τί νὰ κάμω τότε; Εἰς ποῖον νὰ ὑπακούσω, εἰς τὸν νόμον ἢ εἰς τὴν φύσιν; διότι ἂν ὑπακούσω εἰς τὸν νόμον καὶ δὲν κλέψω, δὲν θὰ ἔχω νὰ φάγω τίποτε καὶ τότε βέβαια θὰ ἀποθάνω· ἐὰν δὲ πάλιν ὑπακούσω εἰς τὴν φύσιν καὶ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ στομάχου μου καὶ θελήσω νὰ φάγω, διὰ νὰ τὸ κατορθώσω, πρέπει νὰ κλέψω, ἀφοῦ ἐγὼ δὲν ἔχω, ἢ νὰ ἀρπάξω τὸ ξένον πρᾶγμα καὶ τότε παραβαίνω τὸν νόμον. Ὡστε βλέπεις, Χρῆστο, ὅτι καὶ τὸ ἓνα κακὸν καὶ τὸ ἄλλο χειρότερον. Ἄν κάμω τὸ ἓνα θὰ παρακούσω τὸν νόμον τῆς φύσεως, ἂν κάμω τὸ ἄλλο θὰ παρακούσω τὸν νόμον τῶν ἀνθρώπων· καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ ἄνθρωπος εἰμπορεῖ νὰ εὐρεθῇ εἰς τὴν δύσκολον θέσιν ποῖον ἀπὸ τὰ δύο κακὰ νὰ προτιμήσῃ.

— Ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος, Κωστάκη, καὶ τὰ δύο δύναται νὰ τὰ ἀποφύγῃ, ἐὰν τύχῃ καμμίαν φορὰν εἰς αὐτὴν τὴν ἀνάγκην· ἀλλ' ἐκτὸς τούτου, Κωστάκη, ὅταν ὁ ἄνθρωπος εἶνε φίλεργος, οὐδέποτε θὰ εὐρεθῇ ἴσως εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ πεινάσῃ, διότι ὁ ἐργαζόμενος ποτὲ δὲν πεινᾷ.

— Ἄλλὰ καὶ ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι ἓνας φίλεργος ἄνθρωπος εἰμπορεῖ νὰ πεινάσῃ, διότι δὲν εὐρίσκει ἐργασίαν, ἐὰν εἶνε φρόνιμος καὶ δίκαιος εἰμπορεῖ νὰ μὴν ὑπάγῃ, οὔτε ἐναντίον τῆς φύσεως, ποῦ τὸν ἀναγκάζει νὰ φάγῃ, οὔτε ἐναντίον τοῦ νόμου, ποῦ τοῦ λέγει ὅτι ὀφείλει νὰ σέβηται τὴν ξένην περιουσίαν, τὴν ὁποίαν δὲν πρέπει νὰ βλάπτῃ, οὔτε νὰ κλέπτῃ, διότι ἡ κλοπὴ εἶνε ἄδικον καὶ πρόστυχον πρᾶγμα· εἶνε ἄδικον, διότι θέλεις νὰ φάγῃς τὸν ἰδρώτα τοῦ ἄλλου, εἶνε δὲ πρόστυχον, διότι σὺ, ἀνάξιος καὶ ἀνίκανος νὰ φάγῃς ἀπὸ τὸν κόπον σου, περιμένεις νὰ τραφῆς ἀπὸ τὸν ἰδρώτα τοῦ ἄλλου. Ἄλλ' ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι συμβαίνει αὐτὸ ποῦ εἶπες καὶ ὁ ἄνθρωπος εἰμπορεῖ νὰ εὐρεθῇ εἰς τὴν ἀνάγκην ἢ νὰ κλέψῃ ἢ νὰ πεινᾷ. Πρῶτον καθῆκον ποῦ ἔχει νὰ καμῇ ὡς τίμιος ἄνθρωπος, εἶνε νὰ φροντίσῃ νὰ εὖρῃ ἐργασίαν ὅποιανδήποτε· διότι καμμιά ἐργασία ὄσω μικρὰ καὶ ἂν εἶνε, δὲν ἔχει ἐντροπὴν, ἀλλ' ἔπαινον. Ἄγ ὅμως τύχη νὰ μὴ τὸ κατορθώσῃ, ἀντὶ νὰ γίνῃ κλέπτῃς καὶ ἄδικος ἄνθρωπος καὶ παραβάτης τῶν νόμων τῆς πατρίδος του. νὰ καταφύγῃ εἰς ἓνα καλὸν ἄνθρωπον καὶ νὰ τοῦ ἐκμυστηρευθῇ καὶ νὰ τοῦ παραστήσῃ τὴν ἀνάγκην εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται νὰ ἐγκληματίσῃ καὶ νὰ τοῦ ζητήσῃ τὴν προστασίαν του.

— Καὶ νομίζεις, Χρῆστο, ὅτι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος θὰ τὸν προστατεύσῃ τότε καὶ δὲν θὰ τὸν διώξῃ;

— Δυστυχῶς τὸ γνωρίζω ὅτι ἐνδεχόμενον νὰ τὸν διώξῃ· πρῶτον διότι εἰμπορεῖ νὰ μὴ τὸν πιστεύσῃ καὶ δεύτερον διότι εἰμπορεῖ νὰ εἶνε κανεὶς ἀσπλαγχνος, μὲ καρδίαν ἄπονον καὶ ἀναίσθητον. Ἄλλὰ τότε

νά υπάγη εἰς ἄλλον καὶ πάλιν ἂν ἀποτύχη, εἰς ἄλλον. Καὶ ἐπὶ τέλος ἂν ὅλοι ἀρνηθοῦν νά τὸν προστατεύσουν καὶ νά τοῦ δώσουν ἐργασίαν, νά μὴν ἀπελπισθῆ καὶ νά χάσῃ τὴν ὑπομονήν του, διότι εἰς αὐτὰς τὰς περιστάσεις, τῆς μεγάλης δυστυχίας καὶ τῶν σκληρῶν συμφορῶν, φαίνεται ἡ γενναία καὶ ἀνδρική ψυχὴ, νά μὴν ἀπελπισθῆ λοιπὸν καὶ νά θελήσῃ νά καταστρέψῃ τὴν τιμὴν του καὶ νά προστυχάνῃ τὸν συνειδήσιν του, ἀλλὰ νά καταφύγῃ τότε εἰς τὸν ἀστυνόμον ἢ εἰς τὸν εἰσαγγελέα ἢ εἰς ἄλλην τινὰ ἀρχὴν τῆς πατρίδος του καὶ νά τῶν εἴπῃ :

«Κύριοι, κινδυνεύει ἡ τιμὴ μου καὶ ἤλθον νά ζητήσω ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους καὶ ὑπηρέτας τῆς πατρίδος μου, διότι καὶ ἐγὼ εἶμαι τέκνον τῆς, νά μοῦ τὴν προστατεύσουν καὶ νά μὲ βοηθήσουν νά τὴν διασώσω καὶ νά μὴ μὲ ἀφήσουν, ἐν ὀνόματι τοῦ δικαίου καὶ τῆς φιλανθρωπίας, ἐν ὀνόματι τῶν δικαιωμάτων ποῦ ἔχω καὶ ἐγὼ ὡς ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, νά μὴ μὲ ἀφήσουν, ἀπὸ τίμιος ποῦ εἶμαι ἕως τώρα, νά γίνω ἄτιμος, ἀπὸ ἀθῶος καὶ ἀγνός νά γίνω κατ' ἀνάγκην ἐνοχος καὶ αἰσχρός».

Κατόπιν δὲ νά τῶν ἐκθέσῃ τὴν θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται, καὶ τότε νά εἶσαι βέβαιος, Κωστάκη, ὅτι θὰ τὸν προστατεύσουν, διότι ἔχουν ὑποχρέωσιν καὶ ὡς ἄνθρωποι καὶ μάλιστα χριστιανοί, ποῦ ὀφείλουν νά βοηθοῦν τοὺς ὁμοίους τῶν καὶ ὡς ἀρχὴ τοῦ τόπου ἢ ὁποῖα ἔχει ὑψίστην καθῆκον νά προστατεύῃ τὴν τιμὴν καὶ τὴν ζωὴν τῶν πολιτῶν.

Ἀλλά, Κωστάκη, ἐπαναλαμβάνω νά σοῦ ὑπενηθυσίω, ὅτι ὁ ἀσφαλέστερος ὁδὸς διὰ νά ζῆ τις αἰέτως καὶ νά μὴν εὐρεθῆ εἰς τὴν σκληρὰν ἀνάγκην,

ποῦ ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω, εἶνε δύο πράγματα : Ἡ ἐργασία καὶ ἡ οἰκονομία. Ὁ φίλεργος, συγχρόνως ὄμως καὶ οἰκονόμος, εἶνε πολὺ σπάνιον νὰ δυστυχήσῃ. Ὅσον δὲ σπουδαῖον πρᾶγμα εἶνε ἡ φιλεργία Κωστάκη, ἄλλο τόσον σπουδαῖον εἶνε καὶ ἡ οἰκονομία.

— Ἀλλά, Χρῆστο, ἐνθυμοῦμαι ποῦ πολλάκις ὁ πατήρ μου μᾶς ἔλεγεν ὅτι δὲν εἶνε καλὸν πρᾶγμα ν' ἀγαπᾷ τις πολὺ τὰ χρήματα καὶ νὰ γίνεται φιλάργυρος.

— Ὁρθότατον, αὐτὸ Κωστάκη, ποῦ σοῦ ἔλεγεν ὁ καλὸς πατήρ σου. Ἀλλὰ ἄλλο πρᾶγμα φιλάργυρία καὶ ἄλλως διόλου ἄλλο οἰκονομία. Φιλάργυρος θὰ εἶπῃ νὰ λυπῆται τις νὰ ἐξοδεύσῃ ἐκεῖ ποῦ πρέπει νὰ ἐξοδεύσῃ, ἐνῶ οἰκονόμος σημαίνει νὰ λυπῆται νὰ ἐξοδεύσῃ ἐκεῖ ποῦ δὲν πρέπει νὰ ἐξοδεύσῃ, καὶ νὰ ἐξοδεύῃ ἀφειδῶς ἐκεῖ ποῦ πρέπει νὰ ἐξοδεύσῃ· καὶ σπάταλος σημαίνει νὰ ἐξοδεύῃ ἐκεῖ ποῦ δὲν πρέπει νὰ ἐξοδεύσῃ. Ὁ φιλάργυρος δίδει μεγαλειτέραν ἀξίαν εἰς τὸ χρῆμα παρ' ὅσιν ἔχει καὶ παρανοεῖ τὸν προορισμὸν του· ὁ σπάταλος δίδει ὀλιγωτέραν· καὶ ὁ οἰκονόμος δίδει εἰς αὐτὸ ἀκριβῶς τὴν ἀξίαν τὴν ὁποίαν ἔχει καὶ δὲν παρανοεῖ, ἀλλ' ἐννοεῖ τὸν προορισμὸν του. Καὶ ἡ φιλάργυρία λοιπὸν καθὼς καὶ ἡ σπατάλη εἶνε πρᾶγμα ἀξιοκατάκριτον, ἐνῶ ἡ οἰκονομία εἶνε πολὺ ἀξιέπαινον καὶ σωτήριον πολλάκις. Εἰς τὴν οἰκονομίαν δέ, φίλε μου Κωστάκη, ὀφείλω τὴν μεγαλειτέραν καὶ γλυκύτεραν εὐχαρίστησιν τῆς ζωῆς μου.

— Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, φίλε μου, δὲν τὸ ἐννοῶ.

— Ἄκουσε, Κωστάκη, καὶ θὰ τὸ ἐννοήσῃς Ἡξεύ-

ρεις ὅτι ὁ πατήρ μου εἶνε ὁ πτωχότερος ἄνθρωπος τοῦ χωρίου μας. Ἐγὼ ἤμην τότε μαθητὴς τοῦ Σχολείου ἀκόμη, ὅταν ἠσθένησε κάποτε ὁ πατήρ μου, καὶ ἠσθένησε μάλιστα πολὺ σοβαρά. Ἡ δὲ ἀσθένειά του ἦτον τόσον μεγάλη, ὥστε τὸν ἐξησθένησεν καὶ τὸν ἠδυνάτησε εἰς ἀπελπιστικὸν βαθμὸν. Ὁ ἰατρὸς μᾶς διέταξε δυναμωτικά καὶ ζωμὸν κρέατος τακτικά. Ὁ πατήρ μου, πτωχὸς ὁ δυστυχὴς, δὲν εἶχε μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀφοῦ ἠσθένησε λεπτόν. Μᾶς ἐβοήθησαν κατ' ἀρχὰς μερικοὶ καλοὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ κατόπιν εὐρέθημεν ἄνευ οὐδεμιᾶς βοήθειας. Ὁ ζωμὸς καὶ ἡ καθαρὰ τροφή ἔπρεπε νὰ δίδονται τακτικά εἰς τὸν πατέρα μου, διότι ἄλλως, ἐὰν ἐξησθένηει ὀλίγον ἀκόμη, θὰ ἀπέθνησκεν. Ὡ! πόσον θὰ μοῦ εἶνε ἀλυσμόνητος αἰώνως ἡ εὐτυχία μου ἐκείνη! Ἡξιώθην ν' ἀπολαύσω τὴν ὑψηλοτέραν καὶ εὐγενεστέραν εὐχαρίστησιν τῆς ζωῆς μου, χάριν τῆς οἰκονομίας μου, καὶ νὰ σώσω, ἐγὼ τὸ δεκαετὲς παιδίον, τὸν πατέρα μου. Ὡ! πόσον λογίζομαι εὐτυχὴς καὶ εὐδαίμων ἀξιωθεὶς νὰ δώσω τὴν ζωὴν, εἰς ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ὄφειλον τὴν ζωὴν μου. Ἴδού, δέ, φίλε μου, μὲ ποῖον τρόπον. Εἶχον ἀκούσῃ ἀπὸ τὸν διδάσκαλόν μου ὅτι ἡ σπατάλη εἶνε κακὸν πράγμα. Ὅταν λοιπὸν ἐπήγαινα εἰς τὸ Σχολεῖον, μοὶ ἔδιδε κάθε καλὴν ἡμέραν, πότε ὁ πατήρ μου δέκα λεπτά, ἄλλοτε ἡ μήτηρ μου πέντε καὶ ἄλλοτε κανεὶς ἄλλος συγγενὴς μου.

Ἐγὼ δὲ τότε ἀντὶ νὰ σπαταλήσω τὰ δέκα λεπτὰ ποῦ μοῦ ἔδιδον κάθε φορὰν, νὰ ἀγοράζω γλυκὰ ἢ ἄλλο τι ἀπὸ τὸ ὁποῖον δὲν εἶχον ἀνάγκην, τὰ ἔδιδον εἰς τὸν γραμματοκομιστὴν καὶ ἠγόραζον ἐν δε-

κάλεπτον χαρτόσημον καὶ τὸ ἐκόλλουν εἰς ἓν δελτίον. Καὶ πάλιν κατόπιν ὅταν εὔρισκον πέντε λεπτὰ ἠγόραζον ἓνα πεντάλεπτον καὶ τὸ ἐκόλλουν εἰς τὸ ἴδιον δελτίον, μέχρις ὅτου ἐγίνοντο μιᾶς δραχ. χαρτόσημα. Τότε τὰ ἔδιδον εἰς τὸν διδάσκαλόν μου ὅστις τὰ παρέδιδε εἰς τὸν γραμματοκομιστὴν καὶ τὰ κατέθετε διὰ λογαριασμόν μου εἰς τὸ Ταμειυτήριον τοῦ Ταχυδρομείου καὶ μοῦ τὰ ἐσημείωνε συγχρόνως εἰς ἓν βιβλιάριον ποῦ μοῦ εἶχε δώσει δωρεάν.

— Μὰ τί εἶνε αὐτὰ τὰ ταμειυτήρια, Χρῆστο·

— Τὰ ταμειυτήρια, Κωστάκη, εἶνε τὸ πλεόν εὐεργετικὸν καὶ σωτήριον πρᾶγμα διὰ τὸν πτωχόν. Διότι εἶνε μία τράπεζα τοῦ λαοῦ, ἐξησφαλισμένη, ποῦ καθεὶς εἰμπορεῖ νὰ καταθέσῃ ὅλας του τὰς οικονομίας ἀπὸ μίαν δραχμὴν καὶ ἄνω, καὶ νὰ τὰς λάβῃ κατόπιν μὲ τὸν τόκον των. Κάθε πτωχὸς λοιπὸν ποῦ τοῦ περισσεύει σήμερον μία δραχμὴ καὶ αὐριον ὅο λεπτὰ, ἀντὶ νὰ ὑπάγῃ νὰ τὰ σπαταλήσῃ εἰς τὰ καφφενεῖα, δύναται νὰ τὰ καταθέσῃ εἰς τὸ Ταμειυτήριον καὶ οὕτω σιγὰ σιγὰ ἀπὸ τὴν δεκάρα ποῦ τοῦ περισσεύει κάποτε νὰ κάμῃ ἓν μικρὸν κεφάλαιον, τὸ ὁποῖον νὰ τοῦ χρησιμεύσῃ διὰ μίαν του ἀνάγκην. Ὅταν δὲ δὲν ἔχει ὀλόκληρον τὴν δραχμὴν, ὅπως ἐγώ, καὶ ἔχει μόνον ὅο λεπτὰ ἢ καὶ 10 μόνον, διὰ νὰ μὴ τυχὸν τὰ ἐξοδεύσῃ, ἀγοράζει ἀμέσως ἀπὸ τὸν γραμματοκομιστὴν ἓν χαρτόσημον καὶ πάλιν μεθαύριον ἄλλο καὶ ἅμα γίνουιν μιᾶς δραχμῆς χαρτόσημα τὰ καταθέτει εἰς τὸ Ταμειυτήριον καὶ εἶνε τὸ ἴδιον ἔς ἂν νὰ καταθέσῃ τὴν δραχμὴν. Οὕτω δὲ χωρὶς νὰ τοῦ φέρῃ κόπον, οὔτε στενοχωρίαν, σήμερον μίαν

δεκάραν καὶ αὐριον ἄλλην, σχηματίζει σὲ πέντε ἢ δέκα ἔτη ἓνα καλὸν κεφάλαιον, τὸ ὅποιον θὰ νομίση ὅταν τὸ λάβῃ, ὅτι τοῦ τὸ δίδουν δωρεάν. Κατ' αὐτὸν λοιπὸν τὸν τρόπον, Κωστάκη, εἶχον κάμει, ὅταν ἠσθένησεν ὁ πατήρ μου, ἐξήκοντα καὶ τρεῖς δραχ. καὶ δέκα πέντε λεπτά, χωρὶς κανεὶς νὰ τὸ γνωρίζῃ. Ἐπῆγα λοιπὸν τότε ἀμέσως καὶ ἔλαβα τὰ χρήματα ταῦτα ἀπὸ τὸ Ταμειυτήριο καὶ ἠγόραζον τακτικὰ ὅ,τι ἐχρειαζέτο εἰς τὸν ἀσθενῆ πατέρα μου καὶ ὁ πατήρ μου μὲ τὴν καλὴν αὐτὴν διατήρησιν ἐσώθη! Καὶ ἐσώθη χάριν τῶν οἰκονομιῶν μου! Καὶ τώρα ἀκόμη, Κωστάκη, ἀπὸ δεκάλεπτον καὶ πεντάλεπτον ἀπόταν ἤμην μαθητής, ἔχω 370 δραχ. εἰς τὸ Ταμειυτήριο, αἱ ὁποῖαι θὰ μοῦ χρησιμεύσουν πολὺ διὰ τὰς πρώτας μου ἐπιχειρήσεις καὶ μάλιστα εἰς ἐμὲ ποῦ εἶμαι πτωχός ἐνῶ ἐὰν ἐξώδευον πότε τὴν δεκάραν καὶ πότε τὴν πεντάραν ποῦ μοῦ ἐδίδον, θὰ ἐπῆγαιναν ἀδίκως χωρὶς νὰ ὠφεληθῶ τίποτε. Αὐτὰ λοιπὸν, φίλε μου Κωστάκη, εἶνε τὰ ἀγαθὰ ποῦ φέρει ἡ οἰκονομία.

— Σὲ εὐτυγχίζω φίλε μου, διότι ἀπὸ μικρὸς παιδιτῆς ἐσυνείθισες εἰς τὴν οἰκονομίαν, χάριν τῆς ὁποίας ἔγινες σωτὴρ τοῦ πατρὸς σου, ἐνῶ ἐγὼ ποῦ ἐσυνείθισα εἰς τὴν σπατάλην δὲν καταλαμβάνω νὰ ὠφεληθῶν τίποτε! Σὲ ζηλεύω ὅμως καὶ σὲ βεβαιῶ ὅτι ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἐξῆς κάθε δεκάρα ποῦ θὰ μοῦ περισσεύῃ θὰ τὴν καταθέτω εἰς τὸ Ταμειυτήριο.

— Σὲ συγχαίρω, φίλε μου, διὰ τὸ ἀνδρικὸν θάρρος ποῦ ἔχεις, ν' ἀναγνωρίζῃς τὰ λάθη σου καὶ νὰ μετάνοῃς· «κάλλιον ἀργὰ παρὰ ποτέ».

Οἱ δύο φίλοι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἠρονομίως

συνομιλοῦντες καὶ συζητοῦντες ἔφθασαν ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τὸ χωρίον των. Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἐγινε γνωστὸν εἰς ὅλον τὸ χωρίον ποῖοι ἐπέτυχον βουλευταὶ καὶ ἤρχισαν οἱ φίλοι των νὰ διασκεδάζουσιν. Ἐκεῖνοι ποῦ ἐπέτυχον δὲν ἦσαν φίλοι τοῦ Χριστοῦ. Ἄλλ' ὁ Χρῆστος ἔσ' ἄν φρόνιμος ἄνθρωπος, ἐπῆγεν εἰς ὅλα τὰ καφενεῖα καὶ ἐχαιρέτησε καὶ ὠμίλησε μὲ ὄλους καὶ μὲ τοὺς φίλους τῶν βουλευτῶν ποῦ ἐπέτυχον καὶ μὲ τοὺς ἐναντίους των. Ὁ Κωστάκης τοῦ ἔκαμε τὴν παρατήρησιν νὰ μὴ πιγαίνουν εἰς τὰ καφενεῖα τοῦ ἄλλου κόμματος.

— Μὰ φίλε μου, Κωστάκη, ἀπαντᾷ ὁ Χρῆστος. πάντοτε στρεβλὰς καὶ βαρβάρους ἰδέας θὰ ἔχῃς; Δὲν μοῦ λέγεις, διατί, ὄχι μόνον νὰ μὴν ὀμιλήσω, ἀλλ' οὔτε κἀν νὰ ψυχρανθῶ μὲ ἐκείνους ποῦ ἐψήφισαν ἄλλον βουλευτὴν; Καθεὶς ἔχει τὴν ἰδέαν του καὶ τὴν πεποίθησίν του. Ἐγὼ νομίζω ὅτι ὁ Δημήτριος λ. χ. εἶνε ὁ καταλληλότερος διὰ Δῆμαρχος ἢ Βουλευτής. Σὺ πάλιν νομίζεις ὅτι εἶνε ἰκανώτερος ὁ Γεώργιος. Πρέπει λοιπὸν ἐπειδὴ ἔχομεν διαφορετικὴν γνώμην νὰ γίνωμεν καὶ ἐχθροὶ καὶ νὰ μὴν ὀμιλῇ ὁ εἰς τοῦ ἄλλου; Ἄλλὰ τότε δὲν εἴμεθα ἄνθρωποι φρόνιμοι καὶ λογικοί. ἀλλὰ ὅπως διόλου μωροὶ καὶ δουλόφρονες καὶ θέλομεν τοὺς ἄλλους νὰ μὴν ἔχουν ἀνεξάρτητον φρόνιμα καὶ γνώμην ἰδικῆν των, ἀλλὰ θέλομεν νὰ μᾶς ὑπακούουν τυφλῶς ἔς ἂν δούλοι. Αὐτὸ λέγεται δουλοφροσύνη καὶ βαρβαρότης. Ἐγὼ περισσότερον, Κωστάκη, ἐκτιμῶ καὶ ὑπολάπτωμαι ἐκεῖνον, ποῦ μὲ τὴν πεποίθησίν του καὶ διότι τοῦ τὸ λέγει ἢ γνώμην του, ψηφίζει ἓνα Βουλευτὴν ἢ ἓνα Δῆμαρχον, ἄς εἶνε καὶ ἀντίθετός

μου καὶ ἐχθρός μου ἀκόμη, παρὰ ἐκεῖνον, ποῦ ἔρχεται χωρὶς νὰ τοῦ τὸ λέγῃ ἢ πεποίθησίς του καὶ ψηφίζει μαζί μου ἐκεῖνον ποῦ ψηφίζω καὶ ἐγώ. Διότι ὁ πρῶτος εἶνε εἰλικρινής μὲ ἀνδρικὸν χαρακτῆρα καὶ πράττει ὅ,τι τοῦ λέγει ἢ συνείδησίς του, ὁ δεύτερος εἶνε ἀνελικρινής μὲ δουλικὸν χαρακτῆρα καὶ πράττει ὅ,τι τοῦ λέγει τὸ συμφέρον του. Ὡστε, Κωστάκη, ὁ ἄνθρωπος ποῦ δὲν ἔχει βαρβαρότητα καὶ δὲν εἶνε καὶ μωρός, ὥστε νὰ μὴν ἐννοῇ τὸ κάθε πρᾶγμα ποῦ εἶνε ὀρθόν, θεωρεῖ ὅλους ἴσους καὶ ἐκεῖνους ποῦ ἐψήφισαν συμφῶνως μὲ τὴν γνώμην του καὶ ἐκεῖνους ποῦ ἐψήφισαν ἐναντίον τῆς γνώμης του.

— Ὡστε, Χρῆστο, οὔτε τοὺς ἀνθρώπους ποῦ εἶνε εἰς τὸ κόμμα μας νὰ μὴν ἀγαπῶμεν περισσότερο τῶν ἄλλων;

— Μὰ δὲν μοῦ λέγεις, Κωστάκη, τί σημαίνει κόμμα; Ἄκουσε νὰ σοῦ εἶπω ἐγώ. Κόμμα σημαίνει νὰ μὴν ἔχῃς ἀνεξάρτητον χαρακτῆρα, νὰ μὴν εἶσαι φιλελεύθερος, παρὰ δουλοπρεπὴς καὶ ταπεινός. Νὰ κάνῃς ὅ,τι σοῦ λέγει τὸ κόμμα καὶ ὄχι ὅ,τι σοῦ λέγει τὸ καθῆκόν σου, τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος σου, ἢ τιμὴ σου. Κόμμα θὰ εἶπῃ, νὰ ἔχῃς τόσον ταπεινὸν χαρακτῆρα, ὥστε νὰ καταδέχῃσαι νὰ ψηφίζῃς ἓνα ἄνθρωπον αἰσχρὸν καὶ ἀνίκανον, ἐπειδὴ ἀνῆκει εἰς τὸ κόμμα σου καὶ νὰ μὴν ψηφίζῃς ἓνα ἐντιμὸν, εὐγενῆ καὶ φιλοπάτριδα, διότι δὲν ἀνῆκει εἰς τὸ κόμμα σου. Τὸ κόμμα εἶνε διὰ τοὺς δουλόφρονας, ποῦ καταδεχονται νὰ γίνωνται τυφλὰ καὶ ἀσυνείδητα ὄργανα τοῦ ἐνός καὶ τοῦ ἄλλου· ἀλλὰ διὰ τοὺς φιλελευθέρους καὶ ἀγαπῶντας τὴν πατρίδα των πο-

λίτας, τὸ κόμμα των εἶνε οἱ ικανώτεροι καὶ τιμιώτεροι αὐτῶν πατριῶται, ἢ εἶνε φίλοι των ἢ δὲν εἶνε ἢ εἶνε συγγενεῖς των ἢ δὲν εἶνε.

Ἡ ἀνάγκη τῆς αὐθορμητοῦ μαρτυρίας μας

Τὴν ἄλλην ἡμέραν οἱ δύο φίλοι μετέβησαν εἰς τὴν ἔδραν τοῦ Δήμου, ὅπου ὁ Χρῆστος εἶχεν ἐργασίαν. Ὁ Χρῆστος τότε, ἅμα ἐφθασαν, ἐνεθυμήθη τὴν σκηνὴν, ποῦ συνέβη μεταξύ τῶν δύο χωροφυλάκων καὶ τῶν τριῶν πολιτῶν, ποῦ ἦσαν μεθυσμένοι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐκλογῆς καὶ λέγει εἰς τὸν Κωστάκην.

— Ἡξεύρεις, Κωστάκη, τί ἐλπισμονήσαμεν νὰ πράξωμεν καὶ πρέπει νὰ τὸ πράξωμεν τώρα;

— Τί πράγμα, Χρῆστο;

— Ἐλπισμονήσαμεν νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὴν ἀστυνομίαν νὰ εἴπωμεν τὰ ὀνόματά μας διὰ νὰ μᾶς καλέσουν μάρτυρας, ἐὰν τύχη νὰ καταγγείλουν ἐκείνους τοὺς τρεῖς μεθυσμένους.

— Μὰ τὸ ἐννοεῖς, φίλε μου, ὅτι εἶσαι πολὺ περίεργος ἄνθρωπος; ἀπαντᾷ ὁ Κωστάκης. Μὲ σοβαρότητα ἄρα γε μοῦ ὁμιλεῖς; Νὰ ὑπάγωμεν ἡμεῖς, ἐνῶ δὲν εἰξεύρουν τὰ ὀνόματά μας, νὰ εἴπωμεν νὰ μᾶς καλέσουν μάρτυρας καὶ νὰ πηγαίνωμεν νὰ ὀρκιζώμεθα κατόπιν καὶ νὰ κάμωμεν καὶ αὐτοὺς τοὺς ἄνθρώπους ἐχθρούς, χωρὶς κανένα λόγον. Ἐνῶ ἄλλοι προσπαθοῦν καὶ ὅταν ἀκόμη τοὺς καλέσουν ὡς μάρτυρας, νὰ εὔρουν πρόφασιν νὰ μὴν ὑπάγουν.

— Ἄλλὰ εἶνε καθῆκόν μας, Κωστάκη, τοῦτο. Ἡξεύρεις, ἄραγε, ὅτι τὸ πολυτιμώτερον καὶ σπουδαιότερον πράγμα ἐνὸς τόπου εἶνε ἡ δὲ καισὺνη του;

Ὅπου ὑπάρχει δικαιοσύνη, ὁ τόπος ἐκεῖνος προοδεύει καὶ δοξάζεται καὶ εὐτυχεῖ. Τὴν δικαιοσύνην δέ, καθὼς γνωρίζεις, εἰς πάντα τόπον, τὴν μοιράζουσι ἄνθρωποι, ποῦ δὲν εἶνε οὔτε μάντις οὔτε καρδιογνώστης, ὥστε νὰ γνωρίζουν ποῖος λέγει ψεύματα καὶ ποῖος ἀλήθεια, ποῖος ἔχει δίκαιον καὶ ποῖος ἄδικον. Αὐτοὺς λοιπὸν τοὺς ἀνθρώπους, ποῦ μοιράζουσι τὸ δίκαιον καὶ τοὺς ὁποίους ὀνομάζομεν δικαστάς, ἔχει ὑψιστον καθῆκον κάθε τίμιος ἄνθρωπος νὰ βοηθῇ καὶ νὰ διαφωτίζη, διὰ νὰ ἐξακριβώσουν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ δίκαιον.

Διὰ νὰ ὑπάρξη, Κωστάκη, δικαιοσύνη, χρειάζονται δύο πράγματα: τίμιοι δικασταὶ καὶ τίμιοι πολῖται. Πῶς ὅμως ἓνας δικαστὴς θὰ δικάσῃ δίκαια, ὅταν εἰς πολίτης ποῦ γνωρίζει τὴν ἀλήθειαν, δὲν πηγαίνει νὰ τὸν διαφωτίσῃ; ἢ καὶ ἂν ὑπάγῃ, δὲν λέγει ὅλην τὴν ἀλήθειαν; Ὁ δικαστὴς τότε ὅσον τίμιος καὶ ἂν εἶνε, δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν ἀλήθειαν, ἢ ἀπόφασίς του ἐπομένως δὲν θὰ εἶνε δίκαια καὶ τοιοῦτοτρόπως τὸ δίκαιον σφαιγιάζεται καὶ καταστρέφεται. Καὶ διατί; Διότι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, ποῦ ἐγνώριζε τὴν ἀλήθειαν, ἠρνῆθη νὰ φανῇ τίμιος καὶ νὰ προσέλθῃ ἔστω καὶ χωρὶς πρόσκλησιν εἰς τὸν δικαστὴν νὰ τὴν ὁμολογήσῃ. Πράττει λοιπὸν κακούργημα, διότι ἐξ αἰτίας του καταστρέφεται καὶ φεύγει ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ κόσμου ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην τῆς πατρίδος του. Εἶνε μερικὰ πράγματα, Κωστάκη, ποῦ οἱ ἄνθρωποι νομίζουν μυδαμινά, διότι τοιοῦτοτρόπως ἐσυνείθισαν, τὰ ὅποια ὅμως εἶνε κακούργηματα. Ὅποιον καὶ ἂν ἐρωτήσῃς, θὰ σοῦ εἴπῃ ὅτι δὲν τὸ θεωρῇ ἐγκλημα

κατὰ τῆς πατρίδος του, ἐὰν δὲν ὑπάγῃ αὐθορμήτως εἰς τὸν δικαστὴν νῆ ὁμολογήσῃ μίαν ἀλήθειαν, ποῦ αὐτὸς καὶ μόνος γνωρίζει· καὶ ὅμως νὰ ἤξευρε πόσῳ μέγαλον ἔγκλημα κάμνει! διότι χωρὶς τὴν μαρτυρίαν του ἡ ἀλήθεια δὲν θὰ ἀνακαλυφθῆ καὶ τὸ ἀδικον θὰ θριαμβεύσῃ. Καὶ τὴν ἀδικίαν τότε τὴν κάμνει αὐτός, αὐτὸς ἐπομένως εὐθύνεται καὶ γίνεται ἔνοχος καὶ ἐγκληματίας. Τίμιος ἄνθρωπος, Κωστάκη, βεβαίως λέγεται ἐκεῖνος, ποῦ δὲν κάμνει κακόν, ἀλλὰ ἀπείρως πολὺ τιμιώτερος καὶ ἀξιόπαινος εἶνε ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος καὶ ἐνδιαφέρεται διὰ τὸ καταπατούμενον δίκαιον καὶ φροντίζει νὰ μὴ γίνῃται τὸ κακόν. Εἶνε ὑποχρέωσις, εἶνε καθῆκον παντὸς καλοῦ πολίτου, ὄχι μόνον νὰ μὴ παραβαίῃ αὐτὸς τοὺς νόμους, ἀλλὰ νὰ φροντίξῃ νὰ μὴ τοὺς παραβαίνουν καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι καὶ νὰ ἐνδιαφέρῃται διὰ νὰ θριαμβεύῃ πάντοτε τὸ δίκαιον καὶ ἡ ἀλήθεια. Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, Κωστάκη, οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι δὲν τὸ ἐννοοῦν ὅτι εἶνε καθῆκόν των, ἡμεῖς ὅμως οἱ νέοι, ποῦ ἠφείλωμεν νὰ ἐργαζώμεθα διὰ τὴν πρόοδον καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς πατρίδος μας χρεωστοῦμεν καὶ νὰ τὸ γνωρίζωμεν καὶ νὰ τὸ πράττωμεν προθύμως.

Αἱ ἠθικῶδεις συνέπειαι τῆς ψευδορκίας

Ἐνῶ δὲ συνεζήτουν οἱ δύο φίλοι, τοὺς πλησιάζει εἰς ἄνθρωπος, τεσσαρακονταετῆς περίπου, ὑψηλὸς ὡς γίγας καὶ ἰσχνός, πολὺ ἀδύνατος καὶ χλωμός, μὲ ἀπεστεγνωμένον πρόσωπον καὶ ἀπεξηραμμένα μάτια, ὡς νὰ εἶχεν ἐξέλθει ἐκείνην τὴν ὥραν ἀπὸ τὸν Ἄδην, ἀξιολύπτος καὶ ἀξιοδάκρυτος. Ἡ δεξιὰ του

χειρ ἦτον πρισμένη καὶ τὰ ἄκρα τῶν τεσσάρων δακτύλων του ἦσαν σαπημένα καὶ ἔτρεχον ὄμπλον. Ἐπλησίασε καὶ τοὺς ἐζήτησεν ἔλεημοσύνην.

Ὁ Χρῆστος εἰς τὸν ὅποιον ὄλα τὰ πράγματα ἔκαμνον ἐντύπωσιν καὶ ἤθελε νὰ τὰ ἐξετάζη, ἐφρικίασε καὶ συνεκινήθη μὲ τὴν ἔλεεινὴν κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου. Τοῦ ἔδωσεν ὅσα χρήματα τοῦ ἐπερίσσειον καὶ τοῦ ἐπρότεινεν, ἐπειδὴ τὸν ἐλυπήθη πολὺ, νὰ καθίῃ διὰ νὰ τοῦ προσφέρῃ ἓνα καφέ. Ὁ δυστυχῆς καὶ ἀξιολύπητος ἐκείνος ἀνθρώπος ἐκάθισεν. Ὁ Χρῆστος ἤρχισε νὰ τὸν συμβουλεύῃ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ νοσοκομεῖον καὶ νὰ φροντίσῃ νὰ θεραπεύσῃ τὴν ἔλεεινὴν κατάστασίν του.

«— Ἄχ! παιδιά μου, ἀπαντᾷ ὁ κακότυχος ἐκεῖνος ἀνθρώπος, ἐπῆγα εἰς ὄλους τοὺς ἰατροὺς καὶ ἐξώδευσα ὅλην τὴν περιουσίαν μου διὰ νὰ γίνω καλά. Ἄλλὰ εἰς τὰς τιμωρίας τοῦ Θεοῦ οἱ ἰατροὶ δὲν εἰμποροῦν νὰ κάμουν τίποτε».

Ἀναστέναξε τότε ἀπὸ τὰ βάρη τῆς καρδίας του καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ δυστυχισμένου ἐκείνου ἀνθρώπου ἐγέμισαν πικρὰ δάκρυα.

«— Ὅποιος, παιδιά μου, πταίσῃ, θὰ τιμωρηθῇ. Ἐγὼ ἔπταισα καὶ ἡμάρτησα καὶ μὲ τιμωρεῖ τώρα ὁ Θεός, χωρὶς νὰ εἰμποροῦν νὰ μὲ βοηθήσῃ οὔτε οἱ ἰατροὶ οὔτε οἱ σοφοὶ τοῦ κόσμου».

— Τί σοῦ συνέβη λοιπόν, δυστυχῆ ἀνθρώπε, ἐρωτᾷ ὁ Χρῆστος;

«— Παιδιά μου, νομίζω ὅτι ἐλαφρώω τὸ βάρος τῆς καρδίας μου, ὅταν ἐξομολογοῦμαι τὴν ἁμαρτίαν μου καὶ τὸ ἐγκληματά μου. Δι' αὐτὸ ἀκούσατε ὅλην τὴν ἀλήθειαν.»

»Είχε γίνει εἰς τὸ χωρίον μας εἰς φόνος. Μὲ ὑποψίαν ἢ ἀρχὴ συνέλαθε ἓνα μας χωριανόν. Εἰς τὰ φορέματά του εὐρέθησαν μερικαὶ στάλαι ἀπὸ αἷμα κατὰ σύμπτωσιν, διότι εἶχεν ἀνοίξῃ τοῦ δυστυχοῦς ἡ μύτη του ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Κατὰ κακὴν του τύχην δὲν ἐκοιμήθη καὶ εἰς τὴν οἰκίαν του ἐκείνην τὴν νύκτα ποῦ ἐγίνεν ὁ φόνος. Ἐμαθον ὅτι συνέλαβον ὡς ὑποπτον αὐτὸν τὸν χωριανόν μου μετὰ τὸν ὅποῖον εἶχον μεγάλην ἐχθραν. Ἐγὼ εἶδον ποῖος τὸν εἶχε φονεύσει τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐκδικηθῶ τὸν ἐχθρόν μου, ἀποῦ μάλιστα τὸν συνέλαβον ὡς ὑποπτον, εἶπον ὅταν μετὰ ἐκάλεσαν εἰς τὸ δικαστήριον, ὅτι αὐτὸς ἐφόνευσε τὸν ἄνθρωπον καὶ ὅτι αὐτὸν εἶδα μετὰ τὰ ἔμματα μου καὶ τὸν ἀναγνωρίζω ὅτι εἶνε ὁ ἴδιος». Ἀπὸ τὴν στιγμὴν δὲ ποῦ ἔθεσα τὴν χεῖρά μου εἰς τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ὠρκίσθη ψευδῶς ὅτι ὁ κατηγορούμενος αὐτὸς ἦτον ὁ ἕνοχος τοῦ φόνου, ἀπὸ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἤκουσα εἰς τὴν χεῖρά μου ἓνα μέγαν πόνον καὶ αἰμοῦδιξεν ἀμέσως. Τὸν ἄνθρωπον κατὰ τοῦ ὁποίου ἐψευδομαρτύρησα τὸν κατεδίκασαν ὡς δολοφόνον, ἐνῶ ἐγὼ ἐγνώριζον ὅτι ἦτον ἀθῶος. Ἔως ὅτου δὲ ὑπάγω εἰς τὴν οἰκίαν μου τὸ χεῖρι μου ὅλον ἦτον πρισμένον. Ἐτρεξα εἰς τοὺς ἰατροὺς, ἀλλ' οὐδεμία ὠφέλεια.

»Ὁ καιρὸς παρήρχεται καὶ ἐγὼ ἐχειροτέρευα. Ἐσκέφθη τότε νὰ ὑπάγω νὰ ἐξομολογηθῶ εἰς τὸ δικαστήριον, διότι ἠννόησα ὅτι ἦτον τιμωρία τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἄτιμον πράξιν ποῦ ἔκαμα νὰ ψευδομαρτυρήσω. Ἀλλὰ ἐν τῷ μεταξὺ ὁ δυστυχὴς ἐκεῖνος ἀπέθανεν εἰς τὰς φυλακὰς ἀπὸ μαρασμόν. Τὴν ἡμέραν δὲ ποῦ ἀπέθανεν ἀκριβῶς, ἡ τιμωρία μου ἠῤῥησεν, διότι τότε ἐτρύπησαν τὰ δάκτυλά μου, ἀκριβῶς ἐκεῖνα τὰ ὅποια εἶχον θέσει ἐπάνω εἰς τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ἐσάπησον καὶ ἀπὸ τότε τρέχουν ἀκαταπαύστως ὡς βλέπετε. Λοιπὸν δὲν παραπονοῦμαι, διότι τιμωροῦμαι δικαίως· διότι ὁ

ἀσεβής καὶ ἄθλιος δὲν ἐσκέφθην ὅταν ἔθετον τὴν χεῖρά μου εἰς τὸ ἅγιον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον καὶ ἔλεγον «ὄρκίζομαι εἰς τὸ ἅγιον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον νὰ εἶπω τὴν ἀλήθειαν», δὲν ἐσκέφθην τότε, ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔθετον τὴν χεῖρά μου καὶ ὠρκιζόμεν, ἦτον οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ, ἦτον τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ. Ἐγὼ δὲ ὁ ἀσυνείδητος, ποῦ ἐπίστευον ὅτι θὰ ἐξηπάτων τοὺς ἀνθρώπους, δὲν ἐσκέφθην ὅτι δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐξαπατήσω καὶ τὸν Θεόν, ὅστις εὗρίσκετο τότε εἰς τὸ Εὐαγγέλιόν του, τὸ ὁποῖον ἐγὼ ἤγγιζον μὲ τὴν βρωμεράν μου χεῖρα.

» Ἐπαθον ἀπὸ τότε, παιδιὰ μου, πολλὰ εἰς τὴν ζωὴν μου καὶ ἔμαθον καὶ ἐδιδάχθην περισσότερα. Ἐκτός δὲ ποῦ αἰσθάνομαι τώρα τὸ μέγα ἔγκλημα τὸ ὁποῖον ἔκαμν καὶ κατέστρεψα ἓνα ἄνθρωπον καὶ ἠδίκησα τόσους ἄλλους, τὴν αἰσχρογένειάν του καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ, αἰσθάνομαι καὶ τὴν φαυλότητα καὶ τὴν αἰσχύνην τῆς ψυχῆς μου, νὰ θελήσω νὰ ἐπιβρῆσω καὶ νὰ περιφρονήσω καὶ αὐτὸ τὸ Εὐαγγέλιον, αὐτὸ τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔθετον τὴν χεῖρά μου, ὅταν ὠρκιζόμεν. Πρὶν νὰ κάμω ἔγκλημα, δὲν ἐσκεπτόμην ἄλλην τιμωρίαν, πλὴν τὴν τιμωρίαν τῶν ἀνθρώπων. Ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ὅμως δὲν ἐτιμωρήθην, διότι δὲν ἀνεκάλυψαν τὸ ἔγκλημά μου. Ἡ τιμωρία των ὅμως θὰ ἦτον μηδαμινὴ ἀπέναντι τῆς τιμωρίας τὴν ὁποίαν ἔχω τώρα καθέκαστην ἡμέραν. Ἀφίνω τοὺς πόνους καὶ τὰ βάσανα ποῦ ὑποφέρω καθ' ἑκάστην, διότι ὅλα αὐτὰ εἶνε μῆδεν, ἀπέναντι μιᾶς ἄλλης τιμωρίας, πολὺ μεγαλύτερας, ἣ ὁποία δὲν μὲ ἀφίνει οὔτε μίαν στιγμὴν ἡσυχον. Κάθε στιγμὴν ἡ σκέψις μου καὶ ὁ συλλογισμὸς μου μὲ καταβασανίζουν καὶ φέρουν ἔμπροσθέν μου τὴν στιγμὴν ποῦ ἐψευδόρησα καὶ ἀκούω τότε ἄμεσως μίαν φωνὴν νὰ μοῦ λέγῃ:

» Ἐπίσχε! δὲν ἐσεβάσθης οὐδὲ αὐτὸν τὸν Θεόν, ποῦ σε ἐπλασε καὶ σε ἔφερον εἰς τὸν κόσμον; ἀλλὰ ἠθέλησας νὰ πε-

ριφρονήσης και να υβρίσης τόσο και το ἱερὸν ἀκόμη Εὐαγγέλιόν του» ;

» Ἄλλ' οὔτε τὴν νύκτα παιδιὰ μου, ἔχω ἤσυχον ὕπνον. Ὅνειρα κακὰ και τρομακτικὰ ὅλην τὴν νύκτα με καταδασανίζουν και μ' ἐξυπνοῦν κάθε στιγμὴν τρομασμένον και φοβισμένον. Ἦμην πρότερον ὁ εὐτυχέστερος ἄνθρωπος τοῦ κόσμου και τώρα εἶμαι ὁ δυστυχέστερος και ἀθλιώτερος. Και ὅλην αὐτὴν τὴν δυστυχίαν και τὴν μεγάλην ἐλεεινότητα και ἀθλιότητα εἰς τὴν ὁποίαν με βλέπετε, μου τὴν ἔφεραν ἕνας ψευδὴς ὄρκος, ποῦ οἱ ἄνθρωποι πολλακίς δὲν τιμωροῦν, ἀλλ' ὁ Θεὸς ποτὲ δὲν ἀφίνει ἀτιμώρητον. Προσεξατε, παιδιὰ μου, να μὴν ἐξαπατηθῆτε καμμίαν φορὰν ἀπὸ τὸν πειρασμὸν και ψευδομαρτυρήσετε. Ὅταν θέτῃ τις τὴν χειρὰ του ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου τοῦ Θεοῦ, πρέπει να γνωρίζῃ ὅτι ὀμιλεῖ πρὸς αὐτὸν τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος και ἂν μᾶς συγχωρήσῃ ἄλλα πράγματα, δὲν θὰ μᾶς συγχωρήσῃ ὅμως ποτὲ να ἐμπαίζωμεν και να περιφρονῶμεν τὸ ἱερὸν αὐτοῦ Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον ὅταν ἐγγίζωμεν πρέπει να μᾶς καταλαμβάνῃ ἡ θειοτέρα συγκίνησις και ἡ ἀγνοτέρα εὐλάβεια πρὸς αὐτό. Ἐγὼ ἔπαθα, και εἶθε ἄλλος να μὴν πάθῃ τὰς συμφορὰς μου και τὴν τιμωρίαν μου, διότι αἱ συμφοραὶ τῆς ψευδορκίας, ποῦ δὲν εἴμπορεῖ παρὰ μίαν ἡμέραν να λάθῃ ὁ ἐπίσκοπος, εἶνε μεγάλαι και φοβεραὶ, φοβερώτεραι και ἀπὸ αὐτὴν τὴν κόλασιν».

Ὁ Χρῆστος ἀνετριχίασε ἀπὸ τὸ λυπηρὸν και φρικτῶδες θέαμα, ποῦ παρίστα ὁ δυστυχὴς ἐκεῖνος ἄνθρωπος ἔνεκα μιᾶς ψευδορκίας και ἀπὸ τὴν ἐλεεινὴν κατάστασιν τῆς χειρὸς του και ἀπὸ τὰ βασανιστήρια τῆς συνειδήσεώς του· τὸν παρηγόρησεν ὅσον ἠδύνατο, τὸν ἀπεχαιρέτισε και ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ Κωστάκη πολὺ μελαγχολικὸς και λυπημένος

— Είδες, Κωστάκη, λέγει ὁ Χρῆστος, ἀφοῦ ἀπεχωρίσθησαν ἀπὸ τὸν δυστυχή ἐπίορκον, τὰ ἀποτελέσματα τῆς ψευδορκίας; Ὅποταν καὶ ἂν ἐνθυμηθῶ τὴν ἀθλίαν κατάστασιν αὐτοῦ τοῦ δυστυχημένου ἀνθρώπου θὰ ἀνατριχιάζω καὶ θὰ φρίττω. Ὅταν ἡμεθα μικροὶ μαθηταὶ μᾶς τὸ ἔλεγε πολλάκις ὁ διδάσκαλός μας, ὅτι εἶνε ἀδύνατον ὁ ἐπίορκος ἀνθρώπος μίαν ἡμέραν νὰ μὴν ἔλθῃ εἰς μίαν θέσιν, ποῦ νὰ τὸν λυπῶνται καὶ αὐτοὶ οἱ ἐχθροὶ του.

Τὸ σέβας ἡμῶν εἰς τὰ δημόσια γραφεῖα

Τὴν ἄλλην ἡμέραν, ὁ Χρῆστος καὶ ὁ Κωστάκης, ἐπῆγαν εἰς τὸ Πταισματοδικεῖον, ὅπου θὰ ἐδικάζοντο οἱ τρεῖς μεθυσμένοι, ποῦ ἠνόχλων τὸν κόσμον κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἐκλογῶν. Οἱ δύο φίλοι ἀπεκαλύφθησαν, εἰσῆλθον, ἐξητάσθησαν, καταθέσαντες ὡς τίμοι πολῖται ὅλην τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐξῆλθον.

Ὁ Χρῆστος τότε μὲ συγκίνησιν τὴν ὁποίαν τῷ ἐνέπνευσεν ὁ ἱερός αὐτὸς τόπος, λέγει εἰς τὸν φίλον του :

Ὁ τόπος οὗτος, Κωστάκη, τὸν ὁποῖον ὀνομάζομεν Δικαστήριον, εἶνε ἱερός, διότι εἶνε τὸ οἶκμα τῆς Δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ. Τὸ ἔργον δὲ καὶ ὁ προσορισμὸς τῶν Δικαστηρίων εἶνε ἱερός καὶ μέγας· εἶνε νὰ δίδουν εἰς πάντα ἀδικούμενον τὸ δίκαιόν του. Διὰ τοῦτο ἔχομεν καθῆκον νὰ τὰ συντρέχωμεν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον διὰ νὰ εἰμποροῦν καὶ αὐτὰ νὰ δικάζουν δικαίως. Ἐνώπιον τῆς Δικαιοσύνης καὶ τοῦ δικαστοῦ, Κωστάκη, ὅλοι εἴμεθα ἴσοι. Ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου ὁ ὑπουργὸς εἶνε

ἴσος μὲ ἓνα ἀπλοῦν πολίτην. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ προσερχώμεθα εἰς αὐτὰ μὲ μέγαν σέβας. Καὶ ὅμως βλέπεις πολλοὺς καὶ λησιμονοῦν ὅταν εἰσέλθουν εἰς τὸ Δικαστήριον νὰ ἀποκαλυφθοῦν. Ἐνῶ ὄχι μόνον εἰς τὸ Δικαστήριον, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλα τὰ γραφεῖα καὶ τὰ δημόσια καὶ τὰ ἰδιωτικά, χρεωστοῦμεν νὰ ἀποκαλυπτόμεθα εἰς ἐνδειξιν σεβασμοῦ.

— Ἄλλὰ εἶνε, ἀγαπητὲ Χρῆστο, μερικοὶ ὑπάλληλοι, ποῦ δὲν εἶνε ἄξιοι τοιούτου σεβασμοῦ.

— Ὅταν εἰσέλθῃς, Κωστάκη, εἰς ἓν δημόσιον γραφεῖον, δὲν ἀποκαλύπτῃς χάριν τοῦ ἀτόμου, ποῦ εὐρίσκεται εἰς αὐτό, ἀλλὰ χάριν τοῦ τόπου καὶ χάριν τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς πολιτείας. Ὁ ὑπάλληλος ἐκεῖνος εἴμπορεῖ ὡς ἄτομον νὰ μὴν εἶνε ἄξιος οὐδεμιᾶς ὑπολήψεως, ὡς ὑπάλληλος ὅμως, ποῦ ἀντιπροσωπεύει τὴν ὥραν ἐκείνην τὴν πολιτείαν, τὴν πατρίδα μας, πρέπει νὰ τυγχάνῃ τοῦ μεγαλειτέρου σεβασμοῦ μας. Ὅπως εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὅταν εἰσερχώμεθα, ἔχομεν σεβασμὸν χάριν τοῦ τόπου, ποῦ εἶνε τοῦ Θεοῦ, τοιοῦτοτρόπως καὶ εἰς τὰ δημόσια γραφεῖα, ὅταν εἰσερχώμεθα πρέπει νὰ ἔχωμεν σεβασμὸν χάριν τοῦ τόπου, ὁ ὁποῖος εἶνε τῆς Πολιτείας, εἶνε τῆς πατρίδος μας.

Ὅλοι εἶνε ἴσοι ἀπέναντι τοῦ νόμου

Ἐξ' ἄλλου, Κωστάκη, ὅταν κανεὶς ὑπάλληλος σὲ μεταχειρισθῇ μὲ κακὸν τρόπον εἰς τὸ γραφεῖόν του, σὺ δὲν πρέπει νὰ λησιμονήσῃς τὸ μέρος ὅπου εὐρίσκεισαι καὶ νὰ ἀφήσῃς τὸν σεβασμὸν σου πρὸς τὸ μέρος τοῦτο, ἀλλὰ σὺ μὲν νὰ μὴ φερθῇς ἀσεβῶς ἐκείνην τὴν στιγμήν, νὰ τὸν καταγγείλῃς δὲ κατό-

πιν εἰς τὴν προΐσταμένην του ἀρχίν, ὅπως ἀκριβῶς ὀφείλεις νὰ καταγγείλῃς καὶ ὄχι νὰ ὑβρίσῃς καὶ ἓνα πολίτην, ὁ ὁποῖος τυχὸν σὲ προσέβαλεν.

— Ἐὰν τὸν καταγγείλω ὅμως Χρῆστο, ἴσως αὐτὸς ἄλλην φθορὰν νὰ μὲ βλάβῃ, διότι ἔχει ἐξουσίαν.

— Αὐτὴ ἡ σκέψις, Κωστάκη, εἶνε δουλοπρεπὴς καὶ ἀρμόζει νὰ τὴν ἔχουν οἱ δοῦλοι καὶ ὄχι οἱ ἐλεύθεροι πολῖται, οἱ ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας των. Ὁ πολίτης ὅπως ἔχει καθήκοντα πρὸς τὴν πολιτείαν, ἔχει καὶ δικαιώματα. Λοιπὸν ὅπως ἐγὼ ὀφείλω νὰ σέβωμαι τὰ δικαιώματα τῆς πολιτείας καὶ νὰ ἐκτελῶ τὰ καθήκοντα καὶ τὰς ὑποχρεώσεις τὰς ὁποίας ἔχω πρὸς αὐτήν, οὕτω καὶ ἡ πολιτεία, ἥτοι οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτῆς, ὀφείλουν νὰ σέβωνται τὰ δικαιώματά μου. Ὅταν δὲ τὰ δικαιώματά μου ταῦτα, ποῦ μοῦ ἔδωσεν ἡ πολιτεία, μοῦ τὰ καταπατεῖ καὶ δὲν μοῦ τὰ σέβεται αὐτὴ ἡ πολιτεία, ἥτοι οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτῆς, καὶ ἐγὼ ἀπὸ φόβον δὲν ὀμιλῶ, ὀλίγον κατ' ὀλίγον θὰ μοῦ ἀφαιρεθοῦν ὅλα τὰ δικαιώματα καὶ ἐγὼ θὰ μείνω πολίτης χωρὶς δικαιώματα, ἥτοι δοῦλος καὶ ἡ πολιτεία θὰ γίνῃ δεσπότης μου. Ἀπέναντι τοῦ νόμου ὅλοι εἶνε ἴσοι. Καὶ ὁ ὑπάλληλος, ὅσον ἐξουσίαν καὶ ἂν ἔχη, ὡς ἄτομον εἶνε ἴσος μὲ ἐμέ. Ὅταν μὲ ὑβρίσῃ λοιπὸν ἢ μὲ κακομεταχειρίζεται, ἐνῶ ἡ πολιτεία μοῦ ἔδωκε τὸ δικαίωμα νὰ μὴν ὑβρίζωμαι ἀπὸ κανένα, καὶ ἐγὼ σιωπῶ ἀπὸ δειλίαν καὶ δὲν ὑπερασπίζομαι τὸ δικαίωμά μου, σημαίνει ὅτι δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ τὸ ἔχω, ὅτι δὲν μοῦ ἀνήκει· δὲν εἶμαι ἄξιος ἐλευθερίας ἐπομένως τότε, ἀλλὰ δουλείας. Τὸν ὑπάλληλον, ὅστις ἐξέροθῃ εἰς ἐμὲ μὲ κακὸν καὶ προσβλητικὸν τρόπον, ὅσον ἴσχυ-

ρὸς καὶ ἂν εἶνε, ἐγὼ πρέπει νὰ τὸν καταγγείλω, χωρὶς νὰ φοβηθῶ, ἀφοῦ εἴμεθα ἴσοι ἀπέναντι τοῦ νόμου. Διότι ἀλλέως εἶνε τὸ ἴδιον ὡς ἂν δὲν ὑπερνοσιζόμεν τὴν πατρίδα μου καὶ τὴν ἐλευθερίαν μου ἀπὸ φόβον ὅτι, ἂν μὲ νικήσῃ ὁ ἐχθρὸς θὰ μὲ βλάβῃ κατόπιν περισσότερον, ἐπειδὴ ὑπερνοσίσθην τὰ δικαιώματά μου. Ὅσον εἶνε κανεῖς, Κωστάκη, ὑποχρεῶς νὰ ἐκτελῇ τὰς ὑποχρεώσεις του πρὸς τὴν Πολιτείαν, ἄλλο τόσον εἶνε ὑπόχρεως νὰ ὑπερασπίζεται καὶ τὰ δικαιώματά του. Διότι τοιοῦτοτρόπως μόνον θὰ διατηρήσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν της ἢ πολιτεία καὶ θὰ διατηρήσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν του καὶ τὴν ἐλευθερίαν του καὶ αὐτός. Ὅταν δὲν ἐκτελῆς τὰ καθήκοντά σου πρὸς τὴν πολιτείαν καὶ ἢ πολιτεία παραβλέπει καὶ δὲν ὀμιλεῖ, τότε ἢ πολιτεία μίαν ἡμέραν θὰ ὑποδουλωθῇ εἰς σέ· ὅταν δὲ πάλιν δὲν ὑπερασπίζῃσαι τὰ δικαιώματά σου, ὅταν καταπατῶνται ἀπὸ τὴν πολιτείαν, σὺ μίαν ἡμέραν θὰ ὑποδουλωθῆς εἰς τὴν πολιτείαν. Ὅστις δὲν ὑπερασπίζεται καὶ δὲν προφυλάττει ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον ἔχει, μίαν ἡμέραν θὰ τὰ ἀπολέσῃ.

Αὐτὴν τὴν ἰδέαν σου, Κωστάκη, τὴν ἔχουν πολλοὶ δυστυχῶς. Διὰ τοῦτο βλέπομεν καὶ τόσας παρανομίας τῶν ὑπαλλήλων. Αὐταὶ ὅμως αἱ παρανομίαι θὰ λείψουν, ὅταν ὁ πολίτης συνειθίσῃ νὰ ὑπερασπίζεται τὰ δικαιώματά του πάντοτε, ὅπως θὰ λείψουν καὶ αἱ παρανομίαι τῶν πολιτῶν, ὅταν ἢ πολιτεία συνειθίσῃ ἡμερολήπτως νὰ ὑπερασπίζεται τὰ ἰδικά της δικαιώματα διὰ τῶν ὑπαλλήλων της. Ὑποπεύεσαι ἓνα ὑπάλληλον ὅτι κλέπτει; ὀφείλεις νὰ τὸν καταγγείλῃς, διὰ νὰ ὑπερασπισθῆς τὸ δικαί-

ωμά σου· διότι αὐτὸ τὸ ὁποῖον κλέπτει ἀνήκει εἰς τὴν πολιτείαν, ἐπομένως καὶ σὺ ἔχεις τὸ μερίδιόν σου. Ὅταν δὲ σοῦ κλέπτουν τὸ μερίδιόν σου, σοῦ κλέπτουν τὸ δικαίωμα σου. Διὰ τοῦτο ὀφείλεις νὰ τὸ ὑπερασπισθῆς καὶ νὰ καταγγείλῃς ἐκεῖνον ποῦ τὸ κλέπτει, ὅποιοσδήποτε καὶ ἂν εἴνε, ἀλλέως δὲν εἶσαι ἄξιος ἐλευθερίας.

Τὰ μικρὰ παιδιὰ, ἡξεύρεις Κωστάκη, διατὶ τὰ προστατεύομεν; Διότι δὲν εἴνε ἱκανὰ νὰ ὑπερασπισθοῦν τὰ δικαιώματά των· ὅταν ὅμως μεγαλώσουν καὶ γίνουν ἄνδρες, καὶ γίνουν ἄξια νὰ προστατεύουν τὰ δικαιώματά των· τὰ ἀφίνομεν τότε ἐλεύθερα, ἐκτὸς ἐὰν καὶ πάλιν δὲν εἴνε ἱκανά, ὅποτε τῶν διορίζομεν κηδεμόνας. Τοιουτοτρόπως εἴνε καὶ οἱ λαοί, Κωστάκη. Ἐὰν εἴνε ἱκανοὶ νὰ ὑπερασπίζωνται τὰ δικαιώματά των γίνονται ἐλεύθεροι· ἐὰν δὲν εἴνε ἱκανοί, διορίζονται ἄλλοι κηδεμόνες των καὶ αὐτοὶ γίνονται ὑπόδουλοι. Ὡστε, Κωστάκη, μάθε νὰ ἐκτελῆς τὰ καθήκοντά σου, ἀλλὰ καὶ νὰ ὑπερασπίζῃς ἀνδρικῶς τὰ νόμιμα δικαιώματά σου, ὅποιος ἴσως καὶ ἂν σοῦ τὰ προσβάλλῃ ἢ μικρὸς ἢ μέγας, ἢ ἀδύνατος ἢ ἰσχυρός. Καὶ τὴν ιδέαν αὐτὴν ποῦ μοῦ εἶπες νὰ τὴν ἀφήσῃς, δι' ἃ τὴν ἔχουν μόνον οἱ δουλόφρονες καὶ ἀνάξιοι ἐλευθερίας ἄνθρωποι.

Οὐδένα δικαιούμεθα νὰ τιμωρῶμεν

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ δύο φίλοι ἔφθασαν εἰς τὸ μέρος ποῦ ἦσαν αἱ φυλακαί, διὰ νὰ ἴδουν ἓνα φυλακισμένον, γείτονα τοῦ Χρήστου. Ἦτον δὲ εἰς τὰς φυλακάς, διότι ἠθέλησε νὰ δολιευθῇ καὶ νὰ κλέψῃ τὴν Κυβέρνησιν καὶ νὰ μὴ πληρώσῃ ὄλον τὸν φό-

ρον ποῦ ἔπρεπε νὰ πληρώσῃ. Ἦτον ἔγγαμος καὶ ἡ γυναῖκά του, ποῦ ἦτον πολὺ ἀσθενής, εἶχε γίνῃ νῦν τώρα καλὰ· καὶ ὁ Χρῆστος, ὡς καλὸς ἄνθρωπος, ποῦ ἤθελε πάντοτε νὰ παρηγορῇ τοὺς πάσχοντας, ἠθέλησε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὰς φυλακάς διὰ νὰ τοῦ δώσῃ τὴν καλὴν εἰδῆσιν ὅτι ἐκαλλιτέρευσεν ἡ γυναῖκά του. Ἄμα ἐφθασαν εἰς τὰς φυλακάς, ἐζήτησαν τὴν ἀδειαν ἀπὸ τὸν σκοπὸν ποῦ ἐφύλαττε, τῶν ἐδόθη καὶ εἰσῆλθον εἰς αὐτάς. Πολλοὶ τότε φυλακισμένοι ἔτρεξαν καὶ τοὺς περικύκλωσαν· μερικοὶ δὲ τοὺς εἰήτουν καὶ χρήματα διὰ νὰ ἀγοράσουν τσιγάρα. Ὁ Χρῆστος τῶν ἔδωσε προθύμως, ὅτι νύκολύνετο καὶ κατόπιν περιῆλθεν ὅλα τὰ δωμάτια μὲ τὸν Κωστάκην καὶ εἶδον ἕλους τοὺς δυστυχεῖς αὐοὺς ἀνθρώπους, ποῦ τώρα μαζὺ εἰς τὴν ἄλλην ἀθλιότητά των, ἐστεροῦντο καὶ τὸ πολυτιμότερον πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος ἔχει, τὴν προσωπικὴν δόξα ἐλευθερίαν των. Κλεισμένα ἐκεῖ μέσα τὰ δυστυχῆ ἐκεῖνα πλάσματα ἐπὶ πολλὰ ἔτη, μὲ πρόσωπα χλωμὰ καὶ κάτισχνα, ἐκίνησαν τὸν οἶκτον καὶ τὴν συμπάθειαν τοῦ Χρήστου καὶ τὸν ἔρριψαν εἰς σκέψεις λυπηρὰς καὶ εἰς μίαν μεγάλην μελαγχολίαν. Ἡ εὐγενὴς καὶ φιλόανθρωπος τοῦ Χρήστου ψυχὴ, ἐξύπνησεν ἐμέσως ἀπὸ τὴν ἀξιολύπητον κατάστασιν τῶν δυστυχῶν καὶ ἀθλίων ἐκείνων πλασμάτων καὶ ἐταράχθη καὶ συνεκινήθη· διότι ὁ Χρῆστος μὲ μεγάλα ψυχικὰ καὶ πνευματικὰ χαρίσματα, ἠδύνατο νὰ ψυχολογήσῃ καὶ νὰ ἐννοήσῃ τοὺς λόγους, ποῦ παρεσκεύασαν τὴν τοιαύτην ἀθλίαν τύχην εἰς πολλοὺς ἐξ αὐτῶν τῶν φυλακισμένων. Ἐξῆλθον κατόπιν, ἀλλ' ἡ μελαγχολία τοῦ Χρήστου

δὲν ἔφευγεν εὐκόλως καὶ ἦτιον ἢ τρυφερὰ καρδία του βαρέως πληγωμένη καὶ καταλυπημένη.

— Μὰ τί ἔπαθες, Χρῆστο, τὸν ἔρωτᾷ ὁ Κωστάκης, καὶ ἔγινες τόσοσ μελαγχολικός; Δι' αὐτοὺς τοὺς κακοῦργους, ποῦ εὐρίσκονται εἰς τὰς φυλακάς; Ἄλλ' αὐτοί, Χρῆστο, εἶνε ἀξιοὶ τῆς τύχης των. Διότι ἂν δὲν ἦσαν κακοί, δὲν θὰ ἐγκλημάτουσ ὥστε νὰ εὐρίσκωνται τώρα εἰς τὰς φυλακάς.

— Ἐὰν εἶσαι φίλος μου, Κωστάκη, μὴν ὁμιλῆς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, διότι μοῦ πληγώνεισ περισσότερον τὴν καρδίαν μου. Τὸ γνωρίζω ὅτι ὁμιλεῖς ἀπὸ ἀθωότητά σου, διότι δὲν γνωρίζεις καλῶς ἀκόμη τὸν κόσμον. Ἐγὼ ὅμως ἀνέγνωσα πολλὰ πράγματα περὶ τῆς τύχης τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων καὶ εἶδον καὶ ἐπίστευσα ὅτι πολλοὶ δὲν εἶνε ἀξιοὶ τῆς τύχης των.

Ἀπιστονεῖς, Κωστάκη, ὅτι ἐκεῖ μέσα, μεταξὺ ἐκείνων ποῦ ἐγκλημάτησαν, εἶνε δυνατὸν νὰ εὔρης εὐγενεῖς φύσεις, νὰ εὔρης γενναίας ψυχὰς καὶ ἐναρέτους καρδίας, ποῦ περιέπεσαν εἰς τὸ ἐγκλημα, διότι τίς σίδεν εἰς ποίαν θέσιν εὐρέθησαν, καὶ ὑπὸ ποίων περιστάσεων ἐξηναγκάσθησαν; Καὶ νὰ ἔγιναν κακοῦργοι, χωρὶς ἢ ψυχὰ των νὰ εἶνε καὶ κατ' ἐλάχιστον κακοῦργος καὶ αἰσχρά; Ἐπειτα, Κωστάκη, καὶ κακοῦργοι, ἀξιοὶ τῆς τύχης των καὶ ἔὰν εἶνε, ἡμεῖς δὲν ἔχουμεσ κανὲν δικαίωμα νὰ τοὺς τιμωρήσωμεν διότι τιμωρία εἶνε καὶ αὐτὴ ὅταν τοὺς ὑβρίζομεν ἢ διὰ λόγων ἢ διὰ τῆς συμπεριφορᾶς μας. Εἰς δὲ καὶ μόνος εἶνε ἀρμόδιος νὰ τοὺς τιμωρήσῃ καὶ τοὺς ἐτιμώρησεν. Ὁ ἀρμόδιος αὐτὸς εἶνε ἡ Πολιτεία. Κανεῖς ἄλλος δὲν ἔχει κανὲν δι-

καίωμα. Καὶ ὅ,τι δίποτε καὶ ἂν πράξη κανεῖς κατ' αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων θὰ εἶνε ἄδικον καὶ παράνομον καὶ αὐτὸς ἀξιοκατάκριτος ἐξ ἴσου ὡς ἂν τὸ ἔπραττε πρὸς τὸν καλλίτερον πολίτην. Ἡμεῖς λοιπὸν οὐδὲν δικαίωμα τιμωρίας κατ' αὐτῶν ἔχομεν, ἀλλὰ καὶ ἂν εἶχομεν ἀκόμη, ἀφοῦ ὁ Χριστὸς ἐσυγχώρει τοὺς μετανοοῦντας, ἡμεῖς, ἂν εἴμεθα Χριστιανοί, δὲν πρέπει νὰ συγχωρῶμεν αὐτούς;

Ἐπειτα, Κωστάκη, δὲν εἰξεύρω ἂν γνωρίζης ὁ σκοπὸς τῆς τιμωρίας καὶ τῆς φυλακίσεως αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων ποῖος εἶνε. Αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους, φίλε μου, δὲν τοὺς θέτει ἡ Πολιτεία εἰς τὰς φυλάκας διὰ νὰ τοὺς ἐκδικηθῇ διὰ τὸ ἐγκλημα ποῦ ἔπραξαν, διότι τότε θὰ ἦτον ἐμπαθὴς καὶ ἀφιλόνητος καὶ ἐκδικητικὴ. Εἶνε πολὺ εὐγενέστερος καὶ φιλανθρωπικώτερος ὁ σκοπὸς διὰ τὸν ὁποῖον τοὺς φυλακίζει. Εἶνε πρῶτον διὰ νὰ παραδειγματίζονται οἱ ἄλλοι ἀνθρώποι ἐκ τῆς τιμωρίας των καὶ νὰ γίνωνται προσεκτικώτεροι καὶ ὁ φόβος τῆς τιμωρίας νὰ περιορίζῃ τὰς διαθέσεις ἐκείνων, ποῦ κλίνουν πρὸς τὰς κακὰς πράξεις· καὶ δεύτερον διὰ τῆς τιμωρίας αὐτῶν νὰ μετανοοῦν καὶ νὰ σωφρονίζονται καὶ αὐτοί, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ μεταβάλλονται εἰς τὸ καλλίτερον, διὰ νὰ εἶνε πλεον καλοὶ καὶ χρηστοὶ πολῖται, ὅταν θὰ ἐξέλθουν κατόπιν ἀπὸ τὰς φυλάκας. Ἡ τιμωρία λοιπὸν τῆς Πολιτείας σκοπὸν ἔχει νὰ διορθώσῃ καὶ νὰ σώσῃ ἓνα ἄνθρωπον καὶ ὄχι νὰ τὸν ἀποθηριώσῃ καὶ νὰ τὸν καταστρέψῃ. Ἀλλὰ σὲ ἐρωτῶ, Κωστάκη, πότε αὐτοὶ οἱ ἀνθρώποι θὰ γίνουν καλλίτεροι καὶ ἡμερώτεροι καὶ θὰ μετανοήσουν περισσότερον καὶ θὰ ἀγαπή-

σουν τὸν κόσμον τρυφερώτερον; Ὅταν ὄλος ὁ κόσμος φέρεται πρὸς αὐτοὺς περιφρονητικῶς καὶ ὑβριστικῶς καὶ βαναύσως καὶ τοὺς θεωρεῖ ὄχι πλέον ὡς ἀνθρώπους καὶ ὡς πλάσματα τοῦ Θεοῦ ἀμαρτωλά, ἢ ὅταν δεικνύει πρὸς αὐτοὺς οἶκτον καὶ ἀγάπην καὶ συμπάθειαν διὰ τὴν σκληρὰν τύχην των;

Εἶνε, Κωστάκη, φυσικὸν πρᾶγμα, ὅταν ἀγαπήσης ἓνα ἄνθρωπον νὰ σὲ ἀγαπήσῃ καὶ αὐτὸς καὶ ὅταν τὸν μισήσῃς νὰ σὲ μισήσῃ. Εἶδες ὅταν ἐπλησιάσαμεν τὸν γείτονά μου καὶ τοῦ ὠμίλησα μὲ γλυκὺν τρόπον καὶ τὸν ἐπαρηγόρησα καὶ τοῦ εἶπον ὅτι δὲν ἔκαμε μὲν καλὰ νὰ δολιευθῇ τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος του, ἀλλ' οὐδεὶς ἀναμάρτητος· καὶ αὐτὸς ὡς ἄνθρωπος ἔσφαλεν καὶ θὰ τὸν συγχωρήσῃ καὶ ὁ Θεὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐὰν μετανοήσῃ καὶ δὲν σφάλῃ ἄλλοτε, εἶδες λέγω, Κωστάκη, ὅτι ἐδάκρυσεν τότε, ἂν καὶ εἶνε πολὺ σκληροκαρδὸς ἄνθρωπος, καὶ μοῦ εἶπεν:

«*Ἐσφαλα, κύριε Χρῆστο, συμπαθήσατέ με*».

Ἐὰν ὅμως τὸν ἐπεριφρόνουν καὶ τὸν ὑβρίζον, ἢ σκληρὰ του καρδία θὰ ἐγίνετο σκληροτέρα καὶ μισανθρωποτέρα καὶ αὐτὸς ἐξάπαντος χειρότερος.

Ἡ ἀποκρύπτων τοὺς φόρους του κλέπτει ἱερὸν χρῆμα.

— Μὰ διατί, Χρῆστο, εἶνε αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰς φυλακάς; Διότι πραγματικῶς ὁ τρόπος του ἐφάνη καὶ εἰς ἐμὲ πολὺ συμπαθητικὸς

— Αὐτὸς, φίλε μου Κωστάκη, ἠθέλησε νὰ κάμῃ ἓνα μέγαλον ἀδίκημα κατὰ τῆς πατρίδος του. ἠθέλησε νὰ ἀποκρύψῃ τὰ εἰσοδήματά του καὶ νὰ μὴ πληρώσῃ σωστοὺς τοὺς φόρους του πρὸς τὸ δημό-

σιον. Αὐτὸ δὲ, Κωστάκη, εἶνε μεγάλον ἀδίκημα κατὰ τῆς πατρίδος του καὶ ὅστις τὸ κάμνει φανερῶνει ὅτι δὲν ἀγαπᾷ τὴν πατρίδα του. Ἄφου, Κωστάκη, εἶνε ἀδικον καὶ κακὸν πρᾶγμα νὰ ἀδικήσῃ τις καὶ νὰ κλέψῃ τὸ δίκαιον ἐνὸς ἄλλου, σκέψου πῶς περισσότερον κακὸν εἶνε νὰ ἀδικήσῃ καὶ νὰ κλέψῃ τὸ δίκαιον τῆς πατρίδος του. Οἱ περισσότεροι ὅμως ἄνθρωποι, ὅπως εἰς πολλὰ πράγματα δὲν σκέπτονται ὀρθῶς, τοιοῦτοτρόπως καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ζήτημα σκέπτονται ἐσφαλμένως. Καὶ τὸ θεωροῦν μὲν κακὸν, ἀλλ' ὄχι καὶ τόσον ὅσον πρέπει, τὸ νὰ κλέψουν δηλαδὴ τὸ δημόσιον καὶ τὴν πατρίδα των καὶ νὰ δολιευθοῦν τὰ συμφέροντα τῆς πολιτείας, ἀρκεῖ νὰ ὀφελῆθοῦν αὐτοί.

— Ἄλλ' αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, Χρῆστο, δὲν ἐκλεψε.

— Τὸ ἴδιον πρᾶγμα, Κωστάκη, εἶνε. Ἡ πατρίς μας ἔχει ἀνάγκας πολλὰς. Ἐχει ἀνάγκην ἀπὸ Δικαστήρια, ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ Χωροφυλακίαν, ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ Στρατὸν διὰ νὰ τὴν φυλάττῃ, ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ Κυβέρνησιν καὶ ἀπὸ τόσους ἄλλους ὑπηρέτας. Καὶ ὅλους αὐτοὺς τοὺς ὑπηρέτας ποῦ τὴν ὑπηρετοῦν, ἡ πατρίς μας ὀφείλει νὰ τοὺς τρέφῃ ἢ νὰ τοὺς πληρῶνῃ διὰ νὰ τρέφονται. Διὰ τοῦτο ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ χρήματα. Καὶ διὰ νὰ εὑρεθοῦν αὐτὰ τὰ χρήματα, ποῦ ἔχει ἀνάγκην ἡ πατρίς μας διὰ νὰ συντηρηθῇ, ἀπεφασίσθη ἕκαστος πολίτης νὰ πληρῶνῃ εἰς τὸ δημόσιον, δηλαδὴ εἰς τὸ ταμεῖον τῆς πατρίδος του ὀλίγα χρήματα, ἀναλόγως τῆς περιουσίας του καὶ τῶν εἰσοδημάτων του. Αὐτὴ δὲ ἡ συνεισφορὰ, αὐτὴ ἡ πληρωμὴ ποῦ κάμνει κάθε πολίτης εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον, λέγεται «φ ὀ ρ ο ς».

Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ φόροι, Κωστάκη, αὐτὸ τὸ δημόσιον χρῆμα, εἶνε ἱερὸν, διότι εἶνε ἱερὸς ὁ σκοπὸς του. Διότι μὲ αὐτὸ θὰ συντηρηθῆ καὶ θὰ προφυλαχθῆ ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἡ πατρίδος μας καὶ διότι μὲ αὐτὸ θὰ συντηρηθοῦν τὰ σχολεῖά μας καὶ θὰ ἐξασφαλισθῆ ἡ ἀσφάλειά μας, ἡ τιμὴ μας καὶ ἡ περιουσία μας. Ὅταν δὲ ἐγὼ ἀναλόγως τῶν εἰσοδημάτων μου ὀφείλω νὰ πληρώσω εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον δέκα δραχμὰς λόγου χάριν, αἱ δέκα αὗται δραχμαὶ ἀνήκουν πλεον εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον καὶ ἐγὼ δὲν ἔχω κανὲν δικαίωμα ἐπ' αὐτῶν. Ἐὰν λοιπὸν ἀποκρύψω τὰ εἰσοδήματά μου καὶ δὲν πληρώσω τὰς δέκα δραχμὰς πρὸς τὸ δημόσιον ταμεῖον, σὲ ἐρωτῶ, τὸ ταμεῖον δὲν ζημιώνεται τὰς δέκα δραχμὰς, ἐγὼ δὲ πάλιν δὲν τὰς ὀφελούμαι παρανόμως; Ἐὰν τώρα αὗται αἱ δέκα δραχμαὶ δὲν ἦσαν φόρος, ἀλλ' ἐπήγαινον καὶ τὰς ἐκλεπτον ἀπὸ τὸ δημόσιον ταμεῖον, δὲν θὰ ἦτον τὸ ἴδιον πρᾶγμα; Ἀφοῦ τὸ δημόσιον ταμεῖον θὰ ἐζημιώνετο πάλιν τὰς δέκα δραχμὰς, ἐγὼ δὲ θὰ τὰς ὀφελούμην παρανόμως. Ὅποτε, Κωστάκη, καὶ τὸ νὰ ἀποκρύπτῃ τις τὰ εἰσοδήματά του καὶ νὰ μὴν πληρώνῃ τοὺς φόρους του σωστούς, εἶνε καὶ αὐτὸ κλοπὴ καὶ κλοπὴ μάλιστα χειροτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας, διότι εἶνε κλοπὴ κατὰ τῆς πατρίδος του.

Ἄλλ' οἱ ἄνθρωποι, Κωστάκη, ἔχουν πολλὰς ἐσφαλμένας ιδέας. Ὁ λαθρέμπορος λ. χ. εἶνε ὁ χειρότερος καὶ ὁ μεγαλύτερος κλέπτης τῆς πατρίδος του καὶ ὅμως εἶνε πολλοὶ ἄνθρωποι, ποῦ τὸν λαθρέμπορον δὲν τὸν θεωροῦν οὔτε κλέπτην, οὔτε κακὸν ἄνθρωπον καὶ ὄχι μόνον δὲν τὸν καταγγέλλουν, ἀλλὰ

καὶ τὸν βοηθοῦν νὰ κρύψη τὰ λαθρεμπορεύματά του !

Διότι θὰ γνωρίζης βεβαίως ὅτι ὅλα τὰ ἐμπορεύματα, ποῦ φέρομεν ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν, πληρώνουν καὶ αὐτὰ φόρον εἰς τὸ τελωνεῖον, ὅπως πληρώνει καὶ κάθε πολίτης, ποῦ ἔχει εἰσοδήματα. Πηγαίνει δὲ καὶ αὐτὸς ὁ φόρος εἰς τὸ ταμεῖον τῆς πατρίδος διὰ τὸν ἴδιον σκοπὸν. Μερικοὶ δὲ ἄνθρωποι φέρουν τὰ ἐμπορεύματα αὐτὰ κρυφίως διὰ νὰ μὴ πληρώσουν τὸν νόμιμον φόρον καὶ ἐπομένως νὰ ἀδικήσουν καὶ νὰ κλέψουν τὸ δημόσιον ταμεῖον. Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι λέγονται λαθρέμποροι. Ὁ λαθρέμπορος δὲ δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο, παρὰ ἓνας κλέπτης τοῦ χρήματος τῆς πατρίδος του, ποῦ εἶνε τόσον ἱερόν· ἓνας αἰσχροκερδῆς καὶ ἀσυνείδητος ἔμπορος. Δι' αὐτὸ πρέπει καὶ ὀφείλει κάθε τίμιος ἄνθρωπος νὰ τὸν κατατρέχη τὸν λαθρέμπορον καὶ νὰ τὸν καταγγέλλῃ εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς πατρίδος του ὅταν τὸν ἐννοήσῃ ὅτι φέρει λαθρεμπόριον, διότι ἀλλέως, ὅταν ἐννοήσῃ τὸ λαθρεμπόριον καὶ ὅμως κάμῃ τὸν ἀδιάφορον καὶ δὲν τὸ καταγγείλῃ, θεωρεῖται καὶ αὐτὸς συνένοχος καὶ συνεργὸς τῆς αἰσχρᾶς κλοπῆς τοῦ χρήματος τῆς πατρίδος του.

Οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι, Κωστάκη, δὲν ἐννοοῦν ὅτι ἔχουν ὑποχρέωσιν καὶ καθῆκον κάθε πράξιν κακὴν, ποῦ βλάπτει τὰ συμφέροντα τῆς πολιτείας, ὅτι ἔχουν καθῆκον, λέγω, νὰ τὴν καταγγέλλουν καὶ νὰ τὴν κατατρέχουν, ἀδιάφορον ὅτι δὲν βλάπτει ἀπ' εὐθείας τὰ συμφέροντα αὐτῶν. Δὲν γνωρίζουν ὅτι ἐὰν δὲν τὴν καταγγείλουν θεωροῦνται καὶ αὐτοὶ συνένοχοι. Ἄλλὰ ἀκούεις τοὺς περισσότερους καὶ σοῦ λέγουν· «τί μὲ μέλει ἐμένα, νὰ γίνω-

μαι κακὸς μὲ τὸν κόσμον ;». Καὶ τοιουτοτρόπως ἀδιαφοροῦν ὅταν ὁ ἄλλος βλάπτει τὰ συμφέροντα τῆς πολιτείας καὶ δὲν ἐκτελεῖ τὰς ὑποχρεώσεις του καὶ ἐνδιαφέρονται μόνον ὅταν βλάπτει τὰ ἰδικά των συμφέροντα. Εἶνε καὶ αὐτὴ μία ἀπὸ τὰς πολλὰς ἐσφαλμένας ιδέας τοῦ λαοῦ, πολὺ κακὴ καὶ πολὺ καταστρεπτικὴ. Διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐκεῖνοι ποῦ παρανομοῦν καὶ βλάπτουν τὴν πολιτείαν δὲν ἀνακαλύπτονται εὐκόλως, καὶ αὐξάνουν ἐπομένως ἀντὶ νὰ ὀλιγοστεύουν. Ἐκεῖνος δὲ ὁ πολίτης ποῦ λέγει «Τί μὲ μέλει ἐμένα», εἶνε ἀφιλόπατρις, ἀφοῦ ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ ὅτι δὲν τὸν μέλει ὅταν βλάπτουν τὴν πατρίδα του.

τὸν φυγόδικον δὲν τὸν προστατεύει οὔτε τὸν ἀποκρύπτει ὁ τίμιος πολίτης

Τὴν ἄλλην ἡμέραν, χωροφύλακες μετέβησαν εἰς τὸ χωρίον τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐζήτησαν νὰ συλλάβουν ἓνα φυγόδικον, ποῦ εἶχεν ἐγκληματήσῃ καὶ ἐκρύπτετο εἰς τὸ χωρίον των. Ὁ φυγόδικος ἐκεῖνος ἔτυχε νὰ εἶνε πρωτεξάδελφος τοῦ Χριστοῦ. Οἱ χωροφύλακες ἐπροσπάθουν ν' ἀνακαλύψουν ποῦ ἐκρύπτετο, ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἠθέλε νὰ τὸν μαρτυρήσῃ. Ὁ Χρῆστος ὅμως ποῦ ἐγνώριζε πῶς πρέπει νὰ ὑπηρετῇ κανεὶς τὴν πατρίδα του, διὰ νὰ εἶνε, ὄχι ψευτοπατριώτης, ἀλλ' ἀληθῆς καὶ πραγματικὸς πατριώτης, ἐφρόντισε καὶ ἀνεκάλυψε ποῦ εὕρισκετο ὁ φυγόδικος καὶ ὠδήγησε τοὺς χωροφύλακας καὶ τὸν συνέλαβον. Ὁ Κωστάκης ἅμα τὸ ἔμαθεν ἔτρεξε καὶ τὸν νύρε πολὺ ὠργισμένος.

— Μὰ φίλε μου, Χρῆστο, πῶς σκέπτεσαι ἄρα γε καὶ κάμνεις αὐτὰ τὰ πράγματα; καὶ ἐπῆγες νὰ

προδῶσης τὸν πρωτεξάδελφόν σου νὰ τὸν συλλάβουν; καὶ ἀκούεις τώρα ὄλους τοὺς χωριανοὺς νὰ σὲ καταδικάζουν καὶ νὰ λέγουν ὅτι δὲν ἔπρεπεν ὁ Χρῆστος νὰ γίνῃ προδότης τοῦ ἐξαδέλφου του.

— Εἰς τοὺς ἀνοήτους καὶ μωροὺς, Κωστάκη, καὶ εἰς τοὺς δημοκόπους καὶ ψευτοπατριώτας φαίνομαι προδότης· εἰς τοὺς ἐντίμους ὅμως πατριώτας, ποῦ ἔχουν νοῦν καὶ φρόνησιν, φαίνομαι τίποτε ἄλλο, παρὰ ἓνας πιστὸς πολίτης, ποῦ ἀγαπῶ πραγματικῶς καὶ ὄχι μὲ λόγους μόνον, τὴν πατρίδα μου καὶ ἐκτελῶ τὸ καθῆκόν μου. Ἐγὼ ἔκαμα προδοσίαν, ἐπειδὴ συνέδραμον τὰς ἀρχὰς τῆς πολιτείας, τὴν ἐξουσίαν τῆς πατρίδος μου, διὰ νὰ συλλάβουν ἓνα, ποῦ παρέβη τοὺς νόμους τῆς καὶ ἐγκλημάτησεν, ἢ αὐτοὶ ποῦ ἀποκρύπτουν αὐτὸν τὸν ἐγκληματίαν, ὅστις ἔβλαψε τὴν πατρίδα των, διότι ἠθέλησε νὰ χαλαρώσῃ τὴν ἡσυχίαν τῆς, νὰ διαταράξῃ τὴν ἀσφάλειάν τῆς, νὰ περιφρονήσῃ τοὺς νόμους τῆς, νὰ προσβάλλῃ τὴν ὑπόληψίν τῆς ἐνώπιον τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, ὅστις θὰ τὴν θεωρήσῃ βάρβαρον καὶ ταραχοποιόν, καὶ νὰ βάλῃ ἐμπόδια εἰς τὴν πρόοδον καὶ δόξαν τῆς; Ἐγὼ ἔκαμα προδοσίαν, ποῦ δὲν ἔπραξα τίποτε ἄλλο, παρ' ὅτι μοῦ λέγει ἡ πατρίς μου καὶ οἱ νόμοι τῆς, ἢ αὐτοὶ ποῦ δὲν συνδράμουν νὰ ἐκτελῶνται οἱ νόμοι τῆς. Σὲ ἐρωτῶ, Κωστάκη, οἱ ἐχθροὶ τῆς πατρίδος μας εἶνε καὶ ἐχθροὶ ἰδικοὶ μας;

— Βεβαίως, ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἠρνήθη τοῦτο.

— Μάλιστα, Κωστάκη, τὸ ἠρνήθης καὶ σὺ καὶ οἱ ἄλλοι χωριανοὶ μας. Αὐτὸν τὸν φυγόδικον, τὸν κατεδίωκον νὰ τὸν συλλάβουν αἱ ἀρχαὶ τῆς πατρί-

δος μας ; Ναὶ ἢ ὄχι, Κωστάκη ;

— Ναὶ βεβαίως.

— Λοιπόν, διὰ τὰ τὸν καταδιώκουν σημαίνει ὅτι τὰς ἔβλαψε καὶ διὰ τὰ τὰς βλάβη, εἶνε ἐχθρὸς των, διότι ὁ φίλος ποτὲ δὲν μᾶς βλάπτει. Αὐτὸν λοιπόν, ποῦ μὲ τὴν παράνομον πράξιν ποῦ ἔκαμεν, ἐκκρύχθη ἐχθρὸς τῆς πατρίδος μας, αὐτὸν ἐγὼ σήμερον ἐπρόδωσα. Ὅταν δὲ κανεὶς προδίδει τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος του ὑπηρετεῖ τὴν πατρίδα του, καθὼς καὶ τὸ ἐναντίον πάλιν, ὅταν ὑπηρετεῖ τοὺς ἐχθροὺς της μὲ τρόπον ποῦ βλάπτει τὴν πατρίδα του, προδίδει τὴν πατρίδα του. Αὐτοὶ δὲ ποῦ σήμερον ἀποκρύπτουν αὐτὸν τὸν φυγόδικον καὶ τὸν διευκολύνουν νὰ φύγῃ τοὺς νόμους της καὶ τοιοῦτοτρόπως νὰ περιφρονηθῇ τὸ κῦρὸς των, αὐτοὶ, ποῦ ὑποστηρίζουν τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος μας, αὐτοὶ εἶνε οἱ ἀληθεῖς προδόται καὶ ὄχι ἐγώ.

— Καλά, Χρῆστο, βλέπω πραγματικῶς ὅτι ἔχεις δίκαιον. Ἄλλὰ, νομίζω, ὅτι δὲν συμφέρει νὰ κάμνῃ κανεὶς ἓνα πράγμα, ποῦ ὅλος ὁ κόσμος δὲν τὸ νομίζει καλὸν καὶ ὀρθόν.

— Ἄλλη ἐσφαλμένη ἰδέα καὶ αὐτὴ, Κωστάκη· καὶ ἀκόμη ἄνανδρος καὶ ποταπά. Αὐτό, Κωστάκη, τὸ κάμνουν οἱ ψευτοπατριῶται, οἱ ὅποιοι δὲν ἐπιδιώκουν νὰ εἶνε πράγματι καλοὶ πατριῶται, ἀλλὰ μόνον νὰ φαίνωνται καλοὶ. Αὐτοὶ λέγονται αἰσχροκερδεῖς λαοπλάνοι καὶ δημοκόποι, ποῦ μὲ αἰσχρομέσα ἀπατῶντες καὶ ἀποπλανῶντες τὸν ἀμαθῆ λαόν, θέλουν νὰ κερδίσουν τὴν ὑπόληψιν του· δὲν λέγουν δὲ ποτὲ οἱ τοιοῦτοι τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸν λαόν, διότι ἡ ἀλήθεια τὰς περισσότερας φορὰς δυσαρεστεῖ.

ἀλλὰ τὴν ἀποκρύπτουν καὶ λέγουν καὶ πράττουν μόνον ὅσα βλέπουν ὅτι ἀρέσουν καὶ εὐχαριστοῦν τὸν ἀμαθῆ λαόν. Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πράττουν τὸ αἰσχρότερον ἔγκλημα, δολοφονοῦντες τὴν πατρίδα των, νὰ κρατοῦν τὸν λαὸν εἰς τὸ σκότος, εἰς τὴν ἀμάθειαν καὶ εἰς τὴν πλάνην.

Ὁ ἐντιμὸς ὅμως ἄνθρωπος, Κωστάκη, ὁ πράγματι ἀκραιφνῆς καὶ εἰλικρινῆς πατριώτης, πράττει πάντοτε ἐκεῖνο ποῦ νομίζει τίμιον καὶ καλὸν καὶ ἀδιαφορεῖ ἂν ὅλος ὁ κόσμος τὸν καταδικάσῃ καὶ τὸν κατατρέξῃ· διότι καὶ ἂν τὸν καταδικάσῃ σήμερον, θὰ ἔλθῃ μία ἡμέρα, ποῦ θ' ἀναγνωρίσουν οἱ ἄνθρωποι ὅτι ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν καὶ θὰ τὸν ἀγαπήσουν τότε καὶ θὰ τὸν δοξάσουν. Ὁ ἐντιμὸς ἄνθρωπος, Κωστάκη, οὔτε ἐπιδιώκει, οὔτε θέλει ποτὲ δι' αἰσchrῶν μέσων νὰ ὑψωθῇ καὶ νὰ δοξασθῇ. Τί ἄλλο δὲ αἰσχρότερον μέσον ὑπάρχει παρὰ νὰ ἀπατᾶς ἓνα ἀμαθῆ λαόν. καὶ διὰ νὰ τὸν κολακεύσῃς, νὰ τοῦ λέγῃς ὅτι μία κακὴ πράξις ποῦ κάμνει, εἶνε καλὴ καὶ ὀρθή; Καὶ διὰ νὰ μὴ τὸν ψυχράνῃς καὶ τὸν δυσαρστήσῃς, νὰ μὴ τοῦ λέγῃς ὅτι εἶνε ἀτιμὸν πράγμα ν' ἀποκρύπτῃ ἓνα κακοῦργον, ποῦ ἐπεριφρόνησε καὶ ἐπρόσβαλε τοὺς νόμους τῆς πατρίδος του; Ὁχι, Κωστάκη· ὁ φιλελεύθερος ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν τόλμην καὶ τὸ θάρρος νὰ λέγῃ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον νομίζει ὀρθόν, ὅσον καὶ ἂν φαίνηται παράδοξον εἰς τοὺς πολλούς, ὅσον καὶ ἂν ἠξεύρῃ ὅτι θὰ τὸν ἐμπαΐξουν καὶ θὰ τὸν ἀποδοκιμάσουν καὶ θὰ τὸν κατατρέξουν. Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπέρχεται ἡ πρόοδος. Διότι ἂν πράγματι δὲν εἶνε ὀρθὸν ἐκεῖνο ποῦ λέγει, ὁ κόσμος θὰ τὸ ἀπορρίψῃ πρῶτον ἢ

ἕστερον καὶ κανεὶς δὲν ἔχει νὰ ζημιωθῆ τίποτε· ἐὰν ὅμως πράγματι εἶνε ὀρθὸν καὶ ἂν προσωρινῶς δὲν ἀναγνωρισθῆ ἡ ὀρθότης του, μετὰ καιρὸν τινα ὅμως δὲν εἶνε δυνατὸν παρὰ οἱ λογικώτεροι καὶ φρονιμώτεροι νὰ παρ' δεχθοῦν τὴν ὀρθότητά του καὶ νὰ τὴν ὁμολογήσουν. Καὶ τοιουτοτρόπως ὁ κόσμος θὰ ἀπαλλαχθῆ ἀπὸ μίαν ἀκόμην πλάνην καὶ ἀπὸ μίαν ἐσφαλμένην ἰδέαν. Ὁ Χριστὸς εἶπε τὴν ἀλήθειαν, ἡ ὁποία δὲν ἀνεγνωρίσθη ἀπὸ τὸν ἀμαθῆ λαὸν τότε, καὶ δι' αὐτὸ Οὗτος ἐσταυρώθη. Ἡ ἀλήθεια ὅμως κατόπιν διέλαμψεν καὶ ὁ κόσμος ἐπροσκύνησεν Ἐκεῖνον. Ὁ Σωκράτης εἶδεν ὅτι οἱ συμπατριῶταί του ἔκαμνον ἓνα πράγμα ὄχι ὀρθὸν καὶ αὐτὸς ὑπεστήριξε ποῖον εἶνε τὸ ὀρθόν, ποία εἶνε ἡ ἀλήθεια. Ὁ ἀμαθὴς λαὸς τὸν κατεδίκασεν εἰς θάνατον. Ἡ ἀλήθεια ὅμως τὴν ὁποίαν αὐτὸς εἶχε τὴν τόλμην νὰ διαλαλήσῃ διέλαμψε κατόπιν καὶ ὁ κόσμος τὸν ἐδόξασεν. Ἐὰν αὐτοί, Κωστάκη, καὶ τόσοι ἄλλοι, δὲν εἶχον τὸ θάρρος νὰ εἶπουν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐνόμιζον ὡς ὀρθόν, φοβούμενοι μὴ ἐπισύρουν τὴν κατακραυγὴν τοῦ λαοῦ, ἡμεῖς θὰ εὕρισκόμεθα ἀκόμην εἰς τὴν βαρβαρότητα καὶ ἀκόμην ἀντὶ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ θὰ ἐπιστεύομεν ὡς οἱ ἀρχαῖοι τὰ εἰδῶλα. Ἐνας ἄνθρωπος λοιπόν, Κωστάκη, ποῦ φοβεῖται νὰ ἐλέγξῃ καὶ νὰ κτυπήσῃ μίαν πράξιν κακὴν, καὶ τὴν ὁποίαν ὁ λαὸς νομίζει ὀρθήν, αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶνε εἰλικρινής, οὔτε φιλελεύθερος· δὲν εἶνε τίμιος χαρακτήρ, ἀλλ' ἄνθρωπος καὶ ταπεινός· ἄνθρωπος ποῦ ἐπιδιώκει τὸ συμφέρον του ἐναντίον τοῦ γενικοῦ συμφέροντος τῆς ἀνθρωπότητος.

— Καλά, Χρῆστο, βλέπω ὅτι ἔχεις δίκαιον εἰς

αὐτὸ τὸ πράγμα. Ἀλλὰ ἤξεύρεις διατί σὲ καταδικάζουν πολὺ; Διότι ἐκεῖνος ποῦ ἐπρόδωκες ἦτον πρωτεξάδελφός σου.

— Καὶ τί μὲ τοῦτο Κωστάκη; διότι εἶνε πρωτεξάδελφός μου ἔπαυσε νὰ εἶναι ἐγκληματίας κατὰ τῶν νόμων τῆς πατρίδος μου; Ἐπειδὴ εἶνε πρωτεξάδελφός μου, παύει τὸ καθῆκον ποῦ ἔχω πρὸς τὴν πατρίδα μου; Τὸ καθῆκόν μου εἶνε ἐγὼ νὰ βοηθῶ καὶ νὰ συντρέχω πάντοτε τὴν πατρίδα μου, χωρὶς νὰ ἐξετάσω ποῖοι εἶνε οἱ πολέμοί της καὶ οἱ ἐχθροὶ της. Πολὺ ἀνώτερον δὲ καὶ τῶν φίλων καὶ τῶν συγγενῶν καὶ τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν γονέων μου εὐρίσκεται ἡ πατρίς μας. Ὅταν τὴν βλάπτουν ἢ ὁ ἀδελφός μου τὴν βλάπτει ἢ ἕνας ξένος, πρέπει νὰ εἶναι δι' ἐμὲ τὸ ἴδιον πράγμα, διότι ἐκεῖνη βλάπτεται, ἐγὼ δὲ χρεωστῶ νὰ τὴν ὑπερασπισθῶ καὶ νὰ τὴν βοηθήσω. Τώρα ὁ πρωτεξάδελφός μου εὐρίσκεται εἰς ἐχθρητα μὲ τὴν πατρίδα μου, διότι αὐτὸς τὴν παρήκουσε, παρέβη τὴν διαταγὴν τῶν νόμων της καὶ ἐγκλημάτησεν. Ἐὰν ἐγὼ τώρα ὑπερασπισθῶ τὸν πρωτεξάδελφόν μου, σημαίνει ὅτι ἀγαπῶ περισσότερο τὸν πρωτεξάδελφόν μου ἀπὸ τὴν πατρίδα μου καὶ τότε θὰ εἶμαι ταπεινὸς ψευτοπατριώτης. Ἐπειτα Κωστάκη, δι' ἕνα ἄνθρωπον, ποῦ σκέπτεται ὀρθῶς χωρὶς προλήψεις καὶ χωρὶς στρεβλὰς ιδέας, πρωτεξάδελφος καὶ συγγενής του πρέπει νὰ εἶνε πᾶς τίμιος καὶ καλὸς ἄνθρωπος, ἐχθρός του δὲ πᾶς ἄτιμος καὶ κακοῦργος, ἐὰν εἶνε καὶ ἀδελφός του Ὅλοι εἴμεθα πλάσματα τοῦ Θεοῦ καὶ τέκνα τοῦ αὐτοῦ πατρός. Ἐὰν δὲ ὁ ἀδελφός μου εἶνε κακὸς καὶ αἰσχρὸς καὶ βλάπτει ἕνα τίμιον ἄνθρωπον, πρέπει καὶ

ἐγώ, ἐπειδὴ εἶναι ἀδελφός μου, νὰ τὸν συνδράμω καὶ νὰ γίνω καὶ ἐγὼ κακοῦργος καὶ συνένοχος τῆς κακῆς πράξεως; Μόνον οἱ μωροὶ καὶ ποταποὶ ἄνθρωποι, Κωστάκη, λαμβάνουν ὑπ' ὄψει τῶν συγγένειαν καὶ φιλίαν, ὅταν πρόκειται περὶ τοῦ καθήκοντος, περὶ τῆς ἀληθείας καὶ περὶ τοῦ δικαίου. Ἐκεῖνος ποῦ ἔχει τὸ δίκαιον, αὐτὸν πρέπει πάντοτε νὰ ὑπερασπιζώμεθα ὅποισδήποτε καὶ ἂν εἶνε. Ἡξεύρεις Κωστάκη, ἀπὸ ποῦ κρίνεται ἓνας λαός ἂν εἶνε ἄξιος τῆς ἐλευθερίας του; καὶ ἂν ἡ ἐλευθερία του θὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ προοδεύσῃ καὶ νὰ εὐτυχήσῃ ἢ θὰ γίνῃ ἀφορμὴ νὰ ὀπισθοχωρήσῃ καὶ νὰ δυστυχήσῃ.

— Ὅχι καὶ τόσο καλὰ Χρῆστο ὅπως σὺ βεβαίως.

— Λοιπὸν, Κωστάκη, κρίνεται ἀπὸ τὸ ἐξῆς. Ὄταν δύναται νὰ ἐκτελῇ τὸ καθῆκόν του, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δηλ. τοῦ ὑπαγορεύουν οἱ νόμοι τῆς πατρίδος του καὶ εἰς ὃ,τι δὲν προβλέπουν οἱ νόμοι, ποῦ ὑπαγορεύει τὸ δίκαιον τῆς συνειδήσεώς του, χωρὶς νὰ ἐπηρεάζεται οὔτε ἀπὸ συγγενεῖς, οὔτε ἀπὸ φίλους, οὔτε ἀπὸ συμφέρον, οὔτε ἀπὸ ἀπολύτως τίποτε. Τότε μόνον ἓνας ἄνθρωπος θεωρεῖται ἰκανὸς νὰ ζήσῃ ἐλεύθερος, ὅταν ἐξανθρωπισθῇ, ἐξευγενισθῇ καὶ πλησιάσῃ πρὸς τὸν Θεὸν τόσο, ὥστε νὰ ὀδηγῆται καὶ νὰ ἐμπνέται εἰς ὅλας τὰς πράξεις του ἀπὸ μόνην τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην Του. Ἡμεῖς δέ, Κωστάκη, οἱ ὁποῖοι πρέπει νὰ δείξωμεν εἰς τὸν κόσμον ὅτι εἴμεθα ἄξιοι καὶ ἰκανοὶ νὰ ζῶμεν ἐλεύθεροι πλέον, ἃς φροντίσωμεν, ἡμεῖς τούλάχιστον οἱ νέοι, νὰ ἀποβάλωμεν τὰς βαρβάρους καὶ κακὰς συνηθείας, τὰς ὁποίας μᾶς ἄφησαν οἱ βάρβα

ροι δεσπότηι τῆς πατρίδος μας καὶ ἄς διδάξωμεν καὶ ἄς φωτίσωμεν τοὺς ἀμαθεῖς συμπατριῶτάς μας, ποῖον εἶνε τὸ καθῆκόν των καὶ ποῖα εἶνε ἡ τιμὴ των καὶ πότε ἀληθῶς προδίδουν καὶ πότε ἀληθῶς ὑπηρετοῦν τὴν πατρίδα των. Διότι δὲν ἤξεύρουν οἱ δυστυχεῖς καὶ νομίζουν προδοσίαν τὴν πράξιν μου, ἐνῶ ἦτον ἀπαραίτητον πατριωτικὸν καθῆκόν μου. Σὺ δέ, καλέ μου φίλε Κωστάκη, φρόντισε νὰ ἀποβάλης τὰς ἐσφαλμένας ιδέας ποῦ ἔχεις ἀκόμη, διὰ νὰ ἀποτελέσωμεν ὅλοι οἱ νέοι τὴν νέαν γενεάν. ἡ ὁποία θὰ ὀδηγήσῃ τὴν πατρίδα μας εἰς τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον τὴν εἶχεν ὀδηγήσῃ ἡ γενεὰ τοῦ Μίνωος καὶ οἱ λαμπροὶ καὶ οἱ πανένδοξοι χρόνοι τοῦ Περικλέους.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἔστειλαν εἰς τὸ χωρίον τοῦ Χρήστου μίαν ἐφημερίδα, ἡ ὁποία ἔγραφε περὶ τῆς συλλήψεως τοῦ φυγοδίκου, τοῦ ἐξαδέλφου τοῦ Χρήστου καὶ ἐπρόσθετεν ἡ ἐφημερίς ὅτι, ἐὰν ἔλειπεν ὁ πρωτεξάδελφος τοῦ φυγοδίκου, Χρῆστος ὀνομαζόμενος, ὁ ὁποῖος τὸν ὑπέδειξεν εἰς τοὺς χωροφύλακας, δὲν θὰ συνελαμβάνετο. Ἐπρότεινε δὲ ἡ ἐφημερίς εἰς τὴν Κυβέρνησιν νὰ παρασημοφορήσῃ τὸν ἀξιέπαινον ἐκεῖνον πολίτην, τὸν Χρῆστον, ὅστις διὰ τῆς πατριωτικῆς πράξεώς του ἐτίμησε καὶ ἐξυπνέτησε καὶ τὸ χωρίον του καὶ τὴν πατρίδα του.

Ὅλοι οἱ χωριανοὶ τοῦ Χρήστου νύχαριστήθησαν τότε, διότι ἐξ αἰτίας του ἡ ἐφημερίς ἐπῆνεσε τὸ χωρίον των καὶ ἠγάπησαν τὸν Χρῆστον περισσότερον.

Περὶσσότερον τῶν ἄλλων νὰ δεδῶμεθα τὸν ἑαυτὸν μας.

Ἐπλησίαζε πλέον ὁ ἀνοιξις, ἡ λαμπρὰ καὶ ὠραία

ἐποχὴ τοῦ ἔτους, ποῦ ἡ ὠραία φύσις σκορπᾶ ἀφθό-
 νως παντοῦ τὸ κάλλος καὶ τὴν εὐωδίαν καὶ στολί-
 ζει μὲ εὐσομα καὶ τρυφερὰ ἄνθη, μὲ ζηλευτὰ κάλλη
 καὶ μὲ ὠραίας καὶ μαγευτικὰς πρασινάδας τοὺς
 ἀγρούς καὶ τὰ ὄρη καὶ οἱ δύο καλοὶ φίλοι ἐξέδρα-
 μον εἰς μακρυνὴν ἐκδρομὴν. Ἐβθασαν πλησίον τῆς
 πόλεως, ὅπου ἕνας ὠραῖος δημόσιος κῆπος εὐρί-
 σκετο. Μία ἐπιγραφή εἰς τὴν θύραν τοῦ κήπου ἔλεγε
 τὰ ἐξῆς : « Ἀπαγορεύεται νὰ κόπτη τις
 ἄνθη ». Οἱ δύο φίλοι εἰσῆλθον εἰς τὸν κῆπον διὰ νὰ
 περιπατήσουν. Ὁ Κωστάκης εἶδεν ἓν ὠραῖον ἄν-
 θος καὶ ἠθέλησε νὰ τὸ κόψῃ.

— Τί κάμνης ἐκεῖ, Κωστάκη, τοῦ λέγει ὁ Χρῆ-
 στος ; Δὲν ἀνέγνωσες εἰς τὴν θύραν ὅτι ἀπαγορεύε-
 ται νὰ κόπτωμεν ἄνθη ; Θὰ γνωρίζης δὲ βεβαίως
 ὅτι κάθε ἀπαγόρευσιν ὀφείλομεν νὰ τὴν σεβώ-
 μεθα. Διότι ἐκεῖνος ποῦ ἀπαγορεύει ἓν πράγμα,
 ἐκτὸς ἐὰν εἶνε τρελλός, σημαίνει ὅτι ἔχει δικαίωμα
 νὰ τὸ ἀπαγορεύῃ. Κάθε δὲ δικαίωμα παντὸς ἀνθρώ-
 που πρέπει νὰ τὸ θεωρῶμεν ἱερὸν καὶ ὅστις δὲν σέ-
 βεται τὰ δικαιώματα τῶν ἄλλων, εἶνε αὐθαίρετος
 καὶ ἄδικος ἄνθρωπος.

— Ἀλλὰ αὐτὸς ὁ κῆπος, Χρῆστο, δὲν ἀνήκει εἰς
 κανένα ἄνθρωπον.

— Τόσον τὸ χειρότερον Κωστάκη. Διότι δὲν ἀνή-
 κει εἰς ἓνα, ἀλλ' εἰς ὅλους μας. Εἶνε τοῦ Δημοσίου.
 Καὶ τὰ δημόσια πράγματα ὀφείλομεν νὰ τὰ σεβώμεθα
 περισσότερον καὶ ἀπὸ τὰ ἰδικὰ μας ἀκόμη.

— Καλὰ Χρῆστο. Ἀλλ' ἐδῶ μέσα ἐπὶ τέλους εἶ-
 μεθα οἱ δύο μας. Ποῖος μᾶς βλέπει τί κάμνωμεν ;

— Σύ, Κωστάκη, εἶπες αὐτὸν τὸν λόγον ; Ἐξέ-
 στες

ρεις ὅτι προστυχοτέρα σκέψις, ἀπ' αὐτὴν ποῦ εἶπες τῶρα, δὲν γίνεται; Λοιπὸν, Κωστάκη, ὅταν δὲν πράττεις τὸ κακόν, δὲν τὸ πράττεις μόνον καὶ μόνον διότι φοβεῖσαι καὶ ὄχι διότι τὸ θεωρεῖς τιμὴν σου, καθῆκόν σου, εὐχαρίστησίν σου; Ὅταν λοιπὸν δὲν κάμνης ἓνα πράγμα ποῦ ἀπαγορεύεται καὶ ποῦ εἶνε κακόν, δὲν τὸ κάμνεις, ὄχι διότι δὲν καταδέχεσαι νὰ τὸ κάμνης, ἢ διότι δὲν σὲ ἀφίνει ἢ συνειδησίς σου καὶ ἡ καρδιά σου νὰ τὸ κάμνης, ἀλλὰ διότι φοβεῖσαι νὰ μὴ σὲ ἴδουν καὶ σὲ ἀνακαλύψουν; Τότε δὲν γίνεσαι κακοῦργος, διότι φοβεῖσαι καὶ ὄχι διότι ἡ εὐγενὴς ψυχὴ σου δὲν οοῦ τὸ ἐπιτρέπει. Ἡξεύρεις δὲ τί διαφέρει ὁ ἄνθρωπος ποῦ δὲν κάμνει τὸ κακόν διότι φοβεῖται, ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον ποῦ ἰδὲν τὸ κάμνει διότι τὸ ἀποστρέφεται, διότι τὸ ἀνδιάζει καὶ τὸ μισεῖ; Ὅ,τι διαφέρει ἓνα κομμάτι γύαλι ἀπὸ ἓνα κομμάτι διαμάντι. Καὶ τὰ δύο βεβαίως φαίνονται ὅμοια, ἀλλὰ πόσον ἀπέχει ἡ ἀξία τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τοῦ ἄλλου; Ὁ πρῶτος εἶνε ἓνα κτῆνος λογικόν, ὁ δεύτερος εἶνε ἓνας θεῖος ἄνθρωπος. Ἀλλά, Κωστάκη, εἶπέ μου. Ποῖον ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἀγαπᾶς περισσότερο;

— Τὸν ἑαυτὸν μου Χρῆστο.

— Αἶ, λοιπὸν, ἀφοῦ ἀγαπᾶς περισσότερο τὸν ἑαυτὸν σου πρέπει καὶ νὰ τὸν σέβησαι περισσότερο παρ' ὅ,τι σέβεσαι τοὺς ἄλλους.

— Ἀλλὰ δὲν σοῦ εἶπον, φίλε μου, ὅτι δὲν σέβομαι τὸν ἑαυτὸν μου.

— Καὶ ὅμως τὸ εἶπες. Μοῦ εἶπες πρὸ ὀλίγου, ὅτι ἐπειδὴ εἶμεθα οἱ δύο εἰς τὸν κῆπον μέσα καὶ δὲν μᾶς βλέπει κανεὶς, δὲν βλάπτει ἐὰν κάμωμεν καὶ κᾶτι τι

παράνομον, τὸ ὅποιον μᾶς ἀπαγορεύεται νὰ τὸ κάμωμεν. Ἐπομένως ὅταν σὲ βλέπει κανεὶς τὸν ἐντρέπεσαι καὶ δὲν κάμνεις τὴν παράνομον πράξιν· τὸν ἑαυτὸν σου δέ, ὅστις σὲ βλέπει πάντοτε, δὲν τὸν ἐντρέπεσαι καὶ δὲν τὸν σέβεται ὅταν κάμνης τὴν αὐτὴν πράξιν διὰ τὴν ὁποίαν ἐντρέπεσαι ἕνα ἄλλον; Ἐὰν λοιπὸν ἀγαπῶμεν τὸν ἑαυτὸν μας περισσότερον τῶν ἄλλων, πρέπει καὶ νὰ τὸν ἐντρεπώμεθα καὶ νὰ τὸν σεβώμεθα ὅσον τοῦλάχιστον σεβόμεθα καὶ τοὺς ἄλλους. Ἦμπορεῖς δέ, Κωστάκη, νὰ μοῦ εἴπης ποίους ἀνθρώπους δὲν σεβόμεθα;

— Ὅσοι εἶνε πολὺ πρόστυχοι καὶ κακοί, αὐτοὺς δὲν ἦμπορεῖ κανεὶς νὰ τοὺς σέβηται.

— Πολὺ ὀρθῶς Κωστάκη. Ὡστε ἐκεῖνος ποῦ δὲν σέβεται τὸν ἑαυτὸν του σημαίνει ὅτι τὸν θεωρεῖ πολὺ πρόστυχον καὶ δι' αὐτὸ δὲν τὸν σέβεται, διότι ὠμολόγησες ὅτι μόνον τοὺς προσιύχους δὲν σεβόμεθα. Νομίζεις δὲ ὅτι ἐκεῖνος ποῦ θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸν του πρόστυχον καὶ δὲν τὸν σέβεται, δὲν θὰ τὸν ἐννοήσουν μὲ τὸν καιρὸν καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι καὶ δὲν θὰ τὸν σέβωνται; Εἶνε δὲ καὶ δίκαιον τοῦτο, Κωστάκη. Ἀφοῦ ἡμεῖς δὲν σεβόμεθα τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ὅποιοι μᾶς ἀγαποῦν ὀλιγώτερον, εἶνε πολὺ δίκαιον νὰ μὴ μᾶς σέβωνται. Εἶνε ἀνάγκη λοιπὸν Κωστάκη, κάθε ἄνθρωπος νὰ σέβηται πρῶτα πρῶτα τὸν ἑαυτὸν του διὰ νὰ μὴ γίνῃ πρόστυχος καὶ ἀξιοκαταφρόνητος· κάθε ἄνθρωπος δὲ ποῦ σέβεται τὸν ἑαυτὸν του, δὲν κάμνει ποτὲ καμμίαν πρόστυχον πράξιν καὶ ὅταν ἀκόμη δὲν τὸν βλέπει κανεὶς, διότι αἰσθάνεται ὅτι τὸν βλέπει ὁ ἑαυτοῦς του καὶ δὲν θέλει νὰ ἔξεπέσῃ ἀπὸ τὴν ὑπό-

ληψιν τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἡ εὐγενεστέρα δὲ καὶ ἡ προτιμωτέρα ἀπὸ ἑλας τὰς ὑπολήψεις ποῦ ἔχουν πρὸς ἡμᾶς, εἶνε ἡ ὑπόληψις τοῦ ἑαυτοῦ μας. Διότι εἶνε δυνατὸν καὶ ὅλου τοῦ κόσμου τὴν ὑπόληψιν ν' ἀποστερηθῶμεν καὶ νὰ ζῶμεν εὐχαριστημένοι, ἐὰν αἰσθανώμεθα ὅτι δὲν τὴν ἐστερήθημεν δικαίως. ὅταν ὅμως ἡμεῖς οἱ ἴδιοι δὲν ἔχομεν ὑπόληψιν πρὸς τὸν ἑαυτὸν μας, ὅταν δηλ. ἡμεῖς ἀνδιόσωμεν καὶ καταφρονήσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας, τότε πλέον θὰ εἴμεθα δυστυχεῖς καὶ ἡ ζωὴ μας θὰ μᾶς εἶνε ἀνυπόφορος καὶ βαρετή.

Ἄφοῦ δὲ οἱ δύο καλοὶ φίλοι ἐπεριπάτησαν καὶ συνεζήτησαν πολλὰ ὠφέλιμα πράγματα, καθὼς κάμνουν τὰ καλὰ παιδιὰ ποῦ θέλουν νὰ γίνουν χρήσιμοι ἄνθρωποι, ἐπέστρεφον εἰς τὸ χωρίον των.

Ὅταν διήρχοντο ἀπὸ τὸ δικαστήριον εἶδον πολλοὺς ἀνθρώπους συννηθοισμένους ἐξωθεν. Τοὺς ἠρώτησαν καὶ ἔμαθον ὅτι δικάζεται ἕνας λιποτάκτης. Ἡ ὑπόθεσις ἦτον σπουδαία καὶ ὁ Χρῆστος ποῦ ἠγάπα πάντοτε νὰ ἐξετάζη καὶ νὰ μανθάνη περὶ ὄλων τῶν σπουδαίων πραγμάτων, ἐπρότεινεν εἰς τὸν Κωστάκην νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ δικαστήριον. Τὴν ὥραν δὲ ποῦ εἰσάρχοντο εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ δικαστηρίου, ὠμίλει ὁ Εἰσαγγελεὺς. Ἡ γὰρ ὁρευσίς του ἦτον πολὺ ζωηρὰ καὶ αὐστηρὰ κατὰ τοῦ κατηγορουμένου καὶ εἰς τὸ ἀκροατήριον δὲν ἠκούετο οὔτε ἀναπνοὴ ἀπὸ τὴν μεγάλην προσοχὴν ποῦ εἶχον πάντες.

— α' Ὁ κατηγοροῦμενος, κίτριοι Δικασταί, εἶπεν εἰς τὸ τέλος τοῦ λόγου του ὁ Εἰσαγγελεὺς, ὁ ἄνθρωπος οὗτος ὁ ὅποτος ἠρνήθη νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πατρίδα του καὶ τὴν ἐγκα-

τέλειψεν ἀνυπεράσπιστον, ὁμοιάζει πρὸς τὸ ἄστοργον καὶ σκληρὸν ἐκεῖνο τέκνον, ποῦ ἀγρεῖται γὰ προστατέυσῃ τὴν μητέρα του, ἣτις τὸ ἐγέννησε, τὸ ἔθρεψε καὶ τὸ ἐμεγάλωσε, ἀλλ' ἀσπλάγχχνως καὶ ἀπαρθρώπως φεύγει καὶ τὴν ἀφίνει ἀνυπεράσπιστον εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἐχθρῶν της. Τὸ τέκνον αὐτό, κύριοι, εἶνε ἄξιον ὄχι μόνον καταδίκης ἀλλὰ καὶ ἀγχόνης, διότι εἰς τὴν καρδίαν του δὲν εὗρσκεται οὔτε στοργὴ οὔτε ἀγάπη, ἀλλὰ θηριωδία καὶ ἀναισθησία. [Διὰ γὰρ λάβῃ λοιπὸν ὁ κατηγοροῦμενος, πρὸς ἰκαροποίησιν τῆς πατρίδος, τὴν δικαίαν τιμωρίαν, ποῦ ἀρμόζει εἰς τὴν ἀνανδρον καὶ μισαρὰν πράξιν του, ζητῶ ἵνα τὸ δικαστήριόν σας τὸν κηρύξῃ ἔνοχον ὅτι, τὴν 10 Μαρτίου 1900, ὁπότε ἦτορ στρατιώτης, ἐλιποτάκτησε καὶ ἐγκατέλειψε τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἀρρηθεὶς τοιουτοτρόπως τὸ πρῶτον καθῆκον ποῦ ἔχει κάθε πολίτης πρὸς τὴν πολιτείαν γὰρ ὑπηρετήσῃ δηλαδὴ τὴν πατρίδα του καὶ γὰρ τὴν ὑπερασπίσῃ ἐν ἀνάγκῃ [ἀντὶ πάσης θυσίας, μέχρι τελευταίας γαπίδος τοῦ αἵματός του].

Μετὰ τὴν ἀγόρευσιν ταύτην τοῦ Εἰσαγγελέως, ἡ ὁποία ἦτο δριμυτάτη καὶ αὐστηρὰ μὲν, ἀλλὰ καὶ δικαία, ὥστε ὅλοι συνεκινήθησαν καὶ ὠργίσθησαν κατὰ τοῦ κατηγορουμένου, τὸ δικαστήριον ἀπεσύρθη εἰς ἰδιαιτέρον δωμάτιον διὰ νὰ σκεφθῆ καὶ ἐκδώσῃ τὴν ἀπόφασίν του. Ἄφου ἐσκέφθη, ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ δωμάτιον τῆς διασκέψεως, ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς ἔδρας του καὶ ὁ πρόεδρος ἀπήγγειλε τὴν ἀπόφασίν του, διὰ τῆς ὁποίας ὁ κατηγορούμενος ἐκηρύσσεται ἔνοχος λιποταξίας καὶ κατεδικάζετο εἰς δέκα ἐτῶν φυλάκισιν.

Ἐκ τῆς ἐνθέρμου δὲ καὶ πατριωτικῆς ἀγορεύσεως τοῦ Εἰσαγγελέως, ὁ Χρῆστος ἐφυγεν ἀπὸ τὸ δικα-

στήριον πολὺν συγκεκινημένος. Ὅτε δὲ ἔμειναν οἱ δύο, τοῦ λέγει ὁ Κωστάκης :

— Μὰ διατί, Χρῆστο, τὸν κατηγορούμενον τὸν κατεδίκασαν τόσον πολὺ τὸν δυστυχή;

— Διότι, Κωστάκη, ἔπραξε τὸ πλεῖον ἀνανδρον καὶ μισαρὸν ἐγκλημα. Διότι ἀπὸ ὅλα τὰ καθήκοντά μας, τὸ μεγαλείτερον καὶ τὸ ἱερώτερόν μας εἶνε νὰ ὑπηρετήσωμεν τὴν πατρίδα μας πιστῶς καὶ ἐντίμως καὶ νὰ τὴν ὑπερασπίσωμεν ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης μέχρι τῆς τελευταίας πνοῆς μας. Δὲν ἤκουσες, Κωστάκη, τί εἶπεν ὁ Εἰσαγγελεὺς; Ἡ πατρίς μας μᾶς ἐγέννησεν, εἰς τὴν πατρίδα μας εἶδομεν κατὰ πρῶτον τὸ φῶς καὶ τὴν ζωὴν· αὐτὴ μᾶς ἀνέθρεψεν, εἰς αὐτὴν εὐρίσκονται οἱ γονεῖς μας, οἱ συγγενεῖς μας, οἱ φίλοι μας, τὰ ὑπάρχοντά των, τὰ ἀγαθὰ των καὶ ἡ εὐτυχία των. Ἡμεῖς δὲ ἀντὶ ὅλων τούτων, τὰ ὅποια αὐτὴ μᾶς ἔδωσε, νὰ τὴν ἀφίνωμεν ἀνυπεράσπιστον εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἐχθροῦ διὰ νὰ τὴν ταπεινώσῃ;

— Ἀλλὰ δὲν ἦτο πόλεμος, Χρῆστο, ὅταν αὐτὸς ἐλιποτάκτισε καὶ ἐπομένως δὲν διέτρεχε κίνδυνον ἡ πατρίς του ἀπὸ τὸν ἐχθρόν.

— Καὶ δὲν εἰξεύρεις, Κωστάκη, ὅτι ὅταν λιποτακτῆσῃ κανεὶς καὶ δὲν τὴν ὑπηρετήσῃ ὅταν εἶνε εἰρήνη, δὲν δύναται νὰ τὴν ὑπηρετήσῃ ὅσον πρέπει καὶ ὅταν εἶνε πόλεμος; Ὁ πόλεμος θέλει στρατιώτας καὶ στρατιώτας καλῶς γυμνασμένους. Ἐνα κράτος ποῦ δὲν ἔχει καλοὺς στρατιώτας, δὲν δύναται ποτὲ νὰ νικήσῃ τὸν ἐχθρόν του. Διὰ νὰ γίνῃ ὅμως κανεὶς καλὸς στρατιώτης, πρέπει νὰ γυμνασθῇ πρότερον καὶ νὰ μάθῃ ὅλα τὰ καθήκοντα καὶ

τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ καλοῦ στρατιώτου, τί πρέπει δηλαδὴ νὰ κάμνη οὗτος καὶ πῶς πρέπει νὰ φέρηται ἐν καιρῷ πολέμου. Διὰ τοῦτο ὅλοι οἱ πολῖται, ὅλα τὰ τέκνα τῆς πατρίδος μας, ἅμα γίνουιν 21 ἔτους, ὀφείλουιν νὰ ὑπάγουιν νὰ ὑπηρετήσουιν εἰς τὸν στρατὸν διὰ νὰ γυμνασθοῦιν καὶ νὰ μάθουιν τὰ καθήκοντα τοῦ στρατιώτου. Ἐκεῖνος δέ, ποῦ ὅταν ἔλθῃ ὁ καιρὸς διὰ νὰ καταταχθῇ στρατιώτης, ἀρνεῖται νὰ καταταχθῇ καὶ νὰ ὑπηρετήσῃ ἢ κατατάσσεται καὶ κατόπιν λιποτακτεῖ καὶ φεύγει ἀπὸ τὸν στρατόν. χωρὶς νὰ τελειώσῃ ὁ χρόνος τῆς ὑπηρεσίας του, εἶνε τὸ ἴδιον ἔαν νὰ λέγῃ.

« Ἐγὼ ἀρνοῦμαι νὰ ὑπηρετήσω τὴν πατρίδα μου καὶ νὰ γίνω ἰκανὸς νὰ τὴν ὑπερασπισθῶ κατόπιν, ὅταν παρουσιασθῇ ἀνάγκη καὶ κινδυνεύῃ ».

— Δὲν εἶνε ὅμως τὸ ἴδιον, Κωστάκη, διότι εἴμπορεῖ νὰ μὴν ὑπηρετήσῃ κανεὶς ὡς στρατιώτης ἢ καὶ νὰ λιποτακτῇ ἐν εἰρήνῃ καὶ ὅμως νὰ τὴν ὑπερασπισθῇ καὶ νὰ πολεμήσῃ καλῶς ἐν καιρῷ πολέμου.

— Ὅχι, Κωστάκη. ἔχεις λάθος. Ἐὰν δὲν ἐπάγαινες σὺ εἰς τὸ σχολεῖον νὰ μορφωθῆς καὶ νὰ σπουδάσῃς, θὰ εἶχες τὴν ἰδίαν ἀξίαν καὶ ἰκανότητα τὴν ὁποίαν ἔχεις τώρα; Τοιουτοτρόπως καὶ ὁ στρατιώτης· ἂν δὲν ὑπάγῃ εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ στρατοῦ νὰ γυμνασθῇ καὶ νὰ μορφωθῇ, δὲν ἔχει μεγάλην ἀξίαν κατόπιν ὡς στρατιώτης, ὅσον καλὸς καὶ ἂν εἶνε. Ἐπειτα δὲν ἐννοεῖς ὅτι, ἀφοῦ ἐν καιρῷ εἰρήνης δυστροπεῖ τις νὰ ὑπηρετήσῃ καὶ λιποτακτεῖ, πολὺ περισσότερον θὰ δυστροπήσῃ νὰ ὑπηρετήσῃ ἐν καιρῷ πολέμου, ὅποτε θὰ διατρέχῃ καὶ κίνδυνον.

Ὅχι, Κωστάκη. Καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης πρέπει

προθύμως νὰ τὴν ὑπηρετῶμεν καὶ μετὰ προθυμίας νὰ τρέχωμεν ἐκεῖ ποῦ μᾶς καλεῖ, καὶ τότε μόνον θὰ ἔχωμεν δικαίωμα νὰ εἰπώμεν ὅτι καὶ ἐν καιρῷ πολέμου δὲν θὰ τὴν ἀφήσωμεν ἀνυπεράσπιστον εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἐχθροῦ.

τὸ μεγαλεῖον τῆς πατρίδος.

Καὶ ποίαν ἄλλην μεγαλειτέραν εὐχαρίστησιν, δύναται νὰ αἰσθανθῇ καὶ ν' ἀπολαύσῃ ὁ πραγματικὸς καὶ ἀληθὴς πατριώτης, ἀπὸ ἐκείνῃν τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται ὅταν σκέπτεται ὅτι ὑπηρετεῖ τὴν πατρίδα του; Ἀφοῦ αἰσθανόμεθα εὐχαρίστησιν ὅταν περιθάλλωμεν καὶ ὑπηρετῶμεν τὴν μητέρα μας, ἢ ἓνα ἄλλον ξένον, δὲν πρέπει νὰ αἰσθανόμεθα εὐχαρίστησιν, ὅταν ὑπηρετῶμεν τὴν Μεγάλην Μητέρα μας, τὴν Μεγάλην Μητέρα καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς φυσικῆς μητρὸς μας καὶ ὄλων τῶν προγόνων μας; Τὴν προσφυλῆ καὶ γλυκεῖα πατρίδα μας; Τὴν ὡραίαν καὶ ἐνδοξον πατρίδα μας; Ὅπου εὐρίσκονται τὰ ὀστά τῶν γονέων μας καὶ οἱ τάφοι τῶν προπατόρων μας. Τὴν ὁποίαν ἐμεγάλυναν καὶ ἐδόξασαν οἱ πρόγονοί μας μὲ τὰ μεγάλα κατορθώματά των καὶ τὰ σοφὰ καὶ ἔξοχα πνεύματά των.

Καὶ ποία ἄλλη χώρα πλὴν τῆς ἑλληνικῆς, δύναται νὰ καυχῆθῃ ὅτι ἐγέννησε τόσοις μεγάλους ἄνδρας, τόσα ἔξοχα πνεύματα, τόσοις ὑπερόχους σοφοὺς, τόσοις γενναίους καὶ ἀφοσιωμένους στρατιώτας, τόσας μεγάλας ψυχάς, τόσοις ἀθανάτους ἥρωας καὶ τόσοις ὑψηλόφρονες εὐπατρίδας; Ποία ἄλλη πατρίς, πλὴν τῆς πατρίδος μας, πλὴν τῆς Ἑλληνικῆς πατρίδος μας, ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ εἰς τὸν κόσμον

τόσους ἐνδόξους θριάμβους, τόσα ἀπαράμιλλα εἰρηνικά καὶ πολεμικά ἔργα καὶ τρόπαια καὶ τόσα γιγάντεια ἠρωϊκὰ κατορθώματα ; Καὶ ποία ἄλλη χώρα τοῦ κόσμου ἔχει τὸν ὠραῖον καὶ ἀστροφεγγῆ οὐρανὸν τῆς πατρίδος μας, καὶ ποῖον ἄλλο ἔδαφος εἶνε πλεόν γόνιμον καὶ πλούσιον, καὶ ποία ἄλλη γῆ βλαστάνει ὠραιότερα καὶ ἀφθονώτερα καὶ γεννᾷ περισσότερα καὶ καλλίτερα πράγματα ἀπὸ τὸ ἔδαφος τῆς πατρίδος μας ; Καὶ ποία ἄλλη πατρις ἀπὸ τὴν εὐμορφόπλαστον Ἑλλάδα μας, ἐδώρησε πλουσιώτερα καὶ ἐκλεκτότερα δῶρα εἰς τὰ τέκνα της καὶ τῶν ἔδωσε μεγαλειτέραν κληρονομίαν διὰ τὰ κάμη εὐτυχισμένα καὶ εὐχαριστημένα ; Καὶ ὅμως κατόπιν ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ ἀνεκτίμητα καλὰ καὶ ἀγαθὰ της, ποῦ τόσον προθύμως μᾶς δίδει, ἡμεῖς ν' ἀρνώμεθα τὰ τὴν ὑπηρετήσωμεν μὲ τιμὴν καὶ ἀφοσίωσιν, μὲ ζῆλον καὶ αὐταπάρνησιν, ἀλλ' ὡς ἀνανδροὶ καὶ μικρόφρονες, ποταποὶ καὶ ἀχάριστοι πρὸς αὐτήν, τὰ λιποτακτῶμεν ὅταν μᾶς προσκαλῆ καὶ ζητῆ τὴν συνδρομὴν μας καὶ τὰ τὴν ἀπαρνώμεθα, ὡς ὁ Ἰούδας ἀπηνήθη τὸν Χριστόν. Διὰ τὸν εὐγενῆ νέον, Κωστάκη, μία πρέπει τὰ εἶνε ἢ πλεόν μεγάλη χαρὰ του, εἰς τὰ εἶνε ὁ πλεόν εὐγενής, ὁ πλεόν σφοδρὸς καὶ ὁ πλεόν ἐγκάρδιος πόθος του, πότε δηλαδὴ τὰ ἔλθῃ ἢ ὦρα τὰ ἀξιώθῃ καὶ αὐτὸς τὰ λάβῃ τὴν τιμὴν, πλησίον εἰς τὸ πλευρὸν τῆς πατρίδος του, μὲ τὸ δῖπλον εἰς τὸ χέρι, ὡς στρατιώτης πιστὸς καὶ ἀφοσιωμένος, τὰ τὴν ὑπηρετήσῃ καὶ τὰ τὴν φρουρήσῃ, τὰ τὴν ὑπερασπισθῆ καὶ τὰ τὴν δοξάσῃ.

Ὁ Χρῆστος μὲ μεγάλα καὶ ἀνεκτίμητα χαρίσματα, μὲ μίαν μεγάλην ἀγγελικὴν καρδίαν, γεμά-

την ἀπὸ μεγαλεῖον καὶ ἀγάπην καὶ πατριωτισμὸν, ἀναφώνει κυττάζων τὸν γελαστὸν οὐρανόν, τὸν καλλίμορφον ὀρίζοντα τῆς ὠραίας πατρίδος του :

Ὁ ἀγνὸς Ἑλληνικὸς πατριωτισμὸς.

— ὦ πατρίς μου! ὠραία καὶ προσφιλῆς πατρίς μου! Πόσον εἰλικρινῶς σε ἀγαπῶ καὶ πόσον ἀγνῶς σε λατρεύω. Ὁρκίζομαι εἰς τὴν δόξαν ποῦ μοῦ ἔδωκες ὡς πολῦτιμον κληρονομίαν, ὅτι οὐδέποτε θὰ φανῶ ἀγνώμων καὶ ἀχάριστος πρὸς σε γλυκεία μου πατρίς! ἀλλὰ θὰ εἶμαι πάντοτε ὁ ἀγρυπνὸς σου φύλαξ, ὁ πιστὸς στρατιώτης σου, ὁ ἀφοσιωμένος ὑπηρετήτης σου, καὶ οὐδέποτε θὰ ἐπιτρέψω εἰς τὸν ἐχθρόν σου νὰ σε καταπατήσῃ καὶ νὰ σε ταπεινώσῃ, χωρὶς πρῶτον νὰ χύσω καὶ τὴν τελευταίαν ρανίδα τοῦ αἵματός μου, χωρὶς νὰ μοῦ λείψῃ καὶ ἡ τελευταία πνοὴ τῆς ζωῆς μου, χωρὶς πρῶτον νὰ περάσῃ οὗτος ἐπάνω ἀπὸ τὸ νεκρὸν σῶμά μου.

Σοῦ δίδω, ὦ πατρίς μου! ἀπὸ τὰ βάρη τῆς ἀφοσιωμένης σου καρδιᾶς μου τὴν πλεον μεγάλην καὶ τὴν πλεον εἰλικρινῆ ὑπόσχεσίν μου, ὅτι θὰ εἶμαι πάντοτε πρόθυμος εἰς κάθε σου θέλημα καὶ εἰς κάθε σου προσταγὴν, ὅτι θὰ ὑπακούω καὶ θὰ ἐκτελῶ τὰς ἀποφάσεις σου καὶ τὰς διαταγὰς σου προθύμως καὶ ἀνεξετάστως.

Καὶ ἂν ποτε μὲ τιμωρήσῃς, ἀγογγύστως θὰ δεχθῶ τὴν τιμωρίαν σου· καὶ ἂν τύχῃ ἀνάγκη νὰ ὑποβληθῶ εἰς στερήσεις καὶ κακουχίας χάριν σου, μὲ ὅλην μου τὴν εὐχαρίστησιν θὰ τὸ πράξω· καὶ ἂν μὲ στείλῃς νὰ κινδυνεύσω πρὸ τοῦ ἐχθροῦ, οὐδέποτε θὰ διστάσω, οὔτε θὰ δειλιάσω· καὶ ἂν μὲ διε-

τάξης ἀκόμη καὶ νὰ ἀποθάνω, καὶ τοῦτο, σοῦ τὸ ὀρκίζομαι, προθύμως καὶ εὐχαρίστως θὰ τὸ ποᾶξω· καὶ καμμίαν θυσίαν, ὅσῳ μεγάλη καὶ ἂν εἶνε, δὲν θὰ σοῦ ἀρνηθῶ ποτέ, ἀλλὰ θὰ συμπάσχω ὅταν πάσῃς, ἢ θὰ πονῶ ὅταν πονῆς, θ' ἀποθνήσκω ὅταν ἀποθνήσκῃς, θὰ χαίρω ὅταν χαίρῃς καὶ θὰ εἶμαι εὐδαίμων καὶ εὐτυχῆς ὅταν τιμᾶσαι καὶ δοξάζῃσαι.

Ὁ ἄσβεστος πόθος τῆς καρδίας μου θὰ εἶνε ἡ εὐημερία σου, καὶ τὸ γλυκὺ ὄνειρον τῆς ζωῆς μου ἡ δόξα καὶ τὸ μεγαλεῖόν σου· διότι αἰσθάνομαι καὶ ἐννοῶ ὅτι καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα μου καὶ ἀπὸ τὴν μητέρα μου καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους προγόνους μου, τιμιώτερον καὶ σεμνότερον καὶ προσφιλέστερον καὶ λατρευτότερον πρᾶγμα εἶσαι σύ, ὦ ὦραία καὶ προσφιλὴς πατρίς μου!

τὸ ἔθνος τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴν Ἑλλάδα του

Στρεφόμενος κατόπιν πρὸς τὸν φίλον του Κωστάκην, ἤρχισε νὰ ψάλλῃ τὴν ἙΛΛΑΔΑ ΤΟΥ ἑνδακρυσ καὶ παράφορος ἀπὸ τὴν συγκίνησιν καὶ ἀπὸ τὸν ἄσπιλον καὶ πάλλευκον ἑνθουσιασμόν, τὸν ὁποῖον αἰσθάνονται εἰς τοιοῦτον βαθμόν, μόνον αἱ μεγάλαι καρδίαι καὶ μόνον αἱ μεγάλαι ψυχαί:

*Ἐεῖς εἰς τὴν χώραν ποῦ ἀρθεῖ παιδρὰ Ἰορτοκαλία,
ποῦ κοκκινίτ' ἢ σταφυλή καὶ θάλλει ἢ ἐλαία;
ὦ! δὲν τὴν ἀγροεῖ καρεῖς· εἶνε ἢ γῆ ἢ Ἑλληνίς.*

*Ἐεῖς εἰς τὴν γῆν, ἣτις παρτοῦ μὲ αἵματα ἐδάγη,
ὄπον κοιλάδες καὶ βουνὰ τυράννων εἶνε τάφοι;
ὦ! δὲν τὴν ἀγροεῖ καρεῖς· εἶνε ἢ γῆ ἢ Ἑλληνίς.*

Γῆ μήτηρ παλαιῶν θεῶν καὶ νέων ἡμιθέων
 γῆ ἀγαμνήσεωρ κλειῶν καὶ γῆ ἐλπίδων νέων
 ὦ! δὲν τὴν ἀγροεὶ καρεὶς· εἶρε ἡ γῆ ἡ Ἑλληνίς.

Ὅσῳ ζῆ ὁ κόσμος ὄλος, ὅσῳ ζῆ ἡ γῆ τὰ ζῆ
 τ' ὄρομά σου ὦ Ἑλλάς μου, καὶ ἡ δόξα σου μαζὺ.

Εἰς τὴν ἄμμον τῆς Αἰθῆς, εἰς τοὺς πάγονες τοῦ βορρᾶ
 τ' ὄρομά σου φέρ' ἡ φήμη καὶ ἡ δόξα σου περᾶ.

Σὺ διδάσκαλος τοῦ κόσμου, σὺ τῆς γῆς ὅλης τροφός,
 σὺ πυξὶς τῆς διανοίας, σὺ τοῦ πνεύματος τὸ γῶς.

Ὅπως ἔδωκες θὰ δώσης, θὰ ζητήσουρ ὡς ζητεῖς,
 θὰ γερῆς καὶ πάλιν φώτων καὶ πολιτισμοῦ κοιτίς.

Ὁ Κωστάκης ὅστις ἤκουε μὲ συγκίνησιν ἱερὰν
 τὰς εὐγενεῖς ιδέας καὶ τὴν ὀλόψυχον ἀφοσίωσιν τοῦ
 φίλου του Χριστοῦ πρὸς τὴν ὠραίαν πατρίδα του,
 ἐνθουσιασθεὶς μέχρι δακρῦων, τῷ λέγει :

— Πολύτιμε φίλε μου, Χρῆστο, Τὸ θεωρῶ καύ-
 χημά μου καὶ μεγάλον μου εὐτύχημα ὅτι εἶσαι φί-
 λος μου. Ὅταν εὐρίσκωμαι πλησίον σου καὶ ἀκούω
 τοὺς λόγους σου, αἰσθάνομαι τὴν καρδίαν μου νὰ
 μαλάσσεται καὶ νὰ γίνηται εὐγενεστέρα καὶ ἀγνο-
 τέρα καὶ ἐγὼ ἀγαθότερος καὶ εὐτυχέστερος καὶ με-
 γαλοφρονέστερος. Μοῦ τὸ ἔλεγεν ὁ πατήρ μου,
 Χρῆστο, πολλάκις. ἀλλὰ τώρα τὸ βλέπω καὶ ὁ ἴδιος,
 ὅτι εὐτυχέστερος εἶνε ἐκεῖνος, ποῦ εὐρίσκει ἓνα κα-
 λὸν φίλον, παρὰ ἐκεῖνος ποῦ εὐρίσκει ἓνα μεγάλον
 θησαυρόν· διότι ὁ καλὸς φίλος πάντοτε θὰ μᾶς χρε-

σιμεύση, ἐνῶ ὁ θησαυρὸς εἰμπορεῖ καὶ νὰ μᾶς βλάψῃ.

Ἐπέρασαν ὀλίγα χρόνια ἀκόμη καὶ ὁ Χρῆστος πάντοτε καλὸς καὶ ἔντιμος, ἐκέρδιζε κάθε ἡμέραν τὴν ἐκτίμησιν καὶ ἀγάπην τῶν ἐπαρχιωτῶν του. Ὅταν δὲ ὁ Δήμαρχος ἀπέθανεν, οἱ δημόται του τὸν ἐξέλεξαν παμψηφεί Δήμαρχον αὐτῶν. Εἰς δὲ ἀπλοῦκος, συνδημότης τοῦ Χρῆστου, ὅστις δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, συνῆντισε μίαν ἡμέραν τὸν Χρῆστον καὶ με ὄλην του τὴν ἀγαθότητα τῷ λέγει :

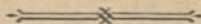
— Μὲ συγχωρεῖς, Κύριε Χρῆστο, ἀλλὰ πολὺ ἐπεθύμουν νὰ μάθω, πῶς ἢ εὐγενία σου, τὸ ὡς χθὲς ἄσημον παιδίον καὶ ἀπὸ μικρὰν καὶ ἀφανῆ οἰκογενεῖαν, κατώρθωσες νὰ ὑψωθῆς καὶ νὰ ἀναδειχθῆς καὶ νὰ ἐκτιμηθῆς περισσότερο ἀπὸ ἄλλους ἀπὸ μεγαλειτέρας καὶ πλουσιοτέρας οἰκογενείας :

— Τὸ κατώρθωσα, φίλε μου, ἀπαντᾷ ὁ Χρῆστος, μὲ ἀπλούστατον τρόπον. Καὶ ὅστις δῆποτε θέλει νὰ ἐκτιμηθῆ καὶ ἀναδειχθῆ δύναται νὰ τὸ κατορθώσῃ. Ἴδου δὲ τί ἔπραττον :

Ὅταν ἤμην μαθητὴς τοῦ σχολείου, ἤμην ἐπιμελής καὶ ἐμάθητον πάντοτε τὰ μαθήματά μου καὶ οὐδέποτε ἤκουσα συμβουλὴν καλὴν καὶ νὰ μὴ τὴν καρφώσω εἰς τὸν ροῦν καὶ εἰς τὴν καρδίαν μου ὅσω τὸ δυνατὸν πλεὺς βαθεῖά.

Ὅταν δὲ ἔγινα νέος καὶ κατόπιν ἀνήρ, δὲν παρέβην ποτὲ τοὺς νόμους τῆς πατρίδος μου, ἀλλ' ἐβοήθουν καὶ συνέδραμον πάντοτε ὅλας τὰς ἀρχάς της νὰ ἐκτελοῦν τὸ καθήκον των.

Καὶ τρίτον καὶ σπουδαιότερον οὐδέποτε ἔλεγον ἄλλα καὶ ἄλλα νὰ πράττω.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ο ΧΡΗΣΤΟΣ ΕΚΛΕΓΕΤΑΙ ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΔΙΟΤΙ Ο ΚΑΛΟΣ
ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΠΑΝΤΟΤΕ ΜΙΑΝ ΗΜΕΡΑΝ Θ' ΑΝΤΑΜΕΙΦΘΗ

ΠΩΣ Ο ΧΡΗΣΤΟΣ ΕΛΑΒΕ ΤΟ ΠΛΕΟΝ ΤΙΜΗΤΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΣΗΜΟΝ

Ὁ λόγος τοῦ Δημάρχου πρὸς τοὺς Συμβούλους του

Ἀρχὴ ἄνδρα δείκνυσιν» ἔλεγον οἱ πρόγονοί μας, οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες. Δηλαδή δῶσε εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀρχήν, δῶσε του ἐξουσίαν καὶ θ' ἀποδείξῃ ἀμέσως τί πράγμα εἶνε. Ἀλλὰ ὁ Χρῆστος, ὅστις ἤξευρε νὰ εἶνε καλὸς ἀρχόμενος, ἤξευρε νὰ εἶνε καὶ καλὸς ἀρχων. Ἡ πρώτη λοιπὸν ἐργασία τοῦ Χρῆστου, ἃμα ἐγίνε Δημάρχος, ἦτον νὰ καλέσῃ τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιόν του διὰ νὰ τοῦ ἐκθέσῃ τὴν γνώμην του καὶ τὰς ιδέας του διὰ τὴν διοίκησιν τοῦ δήμου. Ἄμα δὲ συνῆλθον ὅλοι οἱ Σύμβουλοι, ὁ Χρῆστος ἀφ' οὗ τοὺς ἐχαιρέτισε τῶν λέγει.

«Κύριοι Σύμβουλοι. Ὁ Δῆμος ἡμῶν μᾶς ἔχει πολλὴν μεγάλην τιμὴν καὶ μᾶς ἐξέλεξεν ἀντιπροσώπους του καὶ συμβούλους του. Μᾶς διώρισε νὰ τοῦ προστατεύωμεν τὰ συμφέροντά του καὶ νὰ φροντίζωμεν διὰ τὰς ἐποθέσεις του καὶ διὰ τὸ γενικὸν καλὸν του. Πιστεύω ὅτι ἐννοεῖτε τὴν

σημασίαν ποῦ ἔχει ἡ ἐμπιστοσύνη αὐτή, μὲ τὴν ὁποίαν
 μᾶς ἐτίμησεν ὁ Δῆμος μας καὶ τὴν ὑποχρέωσιν τὴν με-
 γάλην τὴν ὁποίαν ἀνελάβομεν ἀπὸ τὴν συγμῆν ποῦ ὁ Δῆ-
 μος ἡμῶν μᾶς ἐξέλεξεν ἀντιπροσώπους του καὶ μᾶς εἶπε :

— «Κύριοι ἀπὸ ὅλους τοὺς πολίτας τοῦ Δήμου ἐκλέγω
 »σᾶς καὶ σᾶς δίδω ὄλην τὴν ἐμπιστοσύνην μου καὶ θέτω
 »εἰς χεῖράς σας τὴν τιμὴν μου καὶ τὰ συμφέρετά μου.
 »Ἐὰν εἰσθε τίμοι, σεβασθῆτε τὴν τιμὴν μου. Διότι μό-
 »νον οἱ τίμοι ἄνθρωποι σέβονται τὴν τιμὴν τῶν ἄλλων».

«Αὐτά, κύριοι, μᾶς εἶπε ὁ Δῆμός μας. Ἀπὸ ἡμᾶς δὲ
 τώρα ἐξαρτᾶται γὰ ἀποδείξωμεν ἂν ἔχωμεν τιμὴν καὶ
 συνείησιν ἢ ψευτοπατριωτισμὸν καὶ δολιότητα.

»Θὰ γνωρίζετε βεβαίως, ὅτι ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ εἶνε
 μία, καθὼς μία εἶνε καὶ ἡ ἀλήθεια. Πηγὴ καὶ τῆς δικαιο-
 σύνης καὶ τῆς ἀληθείας εἶνε ὁ Θεός. Ἄλλ' ὁ Θεὸς μοιράζει
 τὸ δίκαιον εἰς τὸν κόσμον τοῦτον μέσῳ τῶ ἀνθρώπων. Διὰ
 τοῦτο πᾶς ὅστις προσκλήθῃ εἰς πᾶσαν περίστασιν γὰ μοι-
 ράση τὸ δίκαιον εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἀντιπροσώπῳ
 τότε τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ.

»Φαρτάξεθε λοιπὸν τὸ ἄπειρον μέγεθος τῆς ἐνθῆνης,
 τὴν ὁποίαν ἀναλαμβάνει αὐτὸς ὁ ὅποιος δήποτε, διατ πρό-
 κηται γὰ δικάση ἐξ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ; Ὅταν δικάση ὄχι
 συμφῶνως μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καταχρᾶται τὴν ἐμπι-
 στοσύνην τῆς πατρίδος του, καὶ δολιεύεται ἀκόμη καὶ τὴν
 ἐμπιστοσύνην τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ.

»Ἄλλ' ἴσως γὰ μὲ ἐρωτήσητε. Καὶ πῶς γὰ εἰξέβη τις
 πάντοτε ποῖον εἶνε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ;

»Σᾶς ἀπαντῶ λοιπὸν ἀγαπητοί μου φίλοι, ὅτι τὸ θέλημα
 τοῦ Θεοῦ, εἶνε ἡ συνείδησις ἐκάστου. Ὅταν πράττης ἐκεῖνο
 τὸ ὁποῖον σοῦ λέγει ἡ συνείδησίς σου, πράττης τὸ θέλημα
 τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο εἰς κάθε ὑπόθεσιν τοῦ Δήμου μας,

πρέπει και ὀφείλομεν γὰ κάμνωμεν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον μᾶς λέγει ἢ συνειδήσις μας, διότι τότε κάμνωμεν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον θέλει ὁ Θεός· εἰδάλλω, ἐὰν δὲν κάμνωμεν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον μᾶς λέγει ἢ συνειδήσις μας, ἀλλὰ κάμνωμεν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον μᾶς λέγει τὸ συμφέρον μας ἢ οἱ φίλοι μας καὶ συγγενεῖς μας, τότε γινόμεθα ἀπατεῶνες καὶ ἀνάξιοι καὶ τῆς τιμῆς μὲ τῆν ὅποια μᾶς ἐτίμησεν ὁ Δῆμος μας καὶ τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Θεοῦ. Ὡ πόσον δὲ φοβερὸν καὶ φρικῶδες εἶνε καὶ γὰ σκεφθῆ τις μόνον τὸ τοιοῦτον.

» Ἡ συνειδήσις μας λοιπὸν καὶ μόνον ἄς εἶνε παρταχοῦ καὶ πάντοτε ὁ μόνος σύμβουλος μας, ἀφοῦ τὰ δύο ἀγιώτερα καὶ σεβαστότερα θελήματα ἐδρίσκονται εἰς αὐτήν, τὸ θελημα δηλαδὴ τῆς πατρίδος μας καὶ τὸ θελημα τοῦ Θεοῦ.

» Καθε πρόκριτος, Κύριοι, ἔχει καθῆκον χριστιανικὸν καὶ ἀνθρώπινον, γὰ φροντίξῃ γὰ σβῆνῃ τὰ πάθη τῶν χωριανῶν του, γὰ συμβιβάξῃ τὰς διαφορὰς των, γὰ τοὺς συμφιλῶνῃ καὶ γὰ τοὺς ἀδελφῶνῃ, γὰ ὀδηγῇ καὶ γὰ συμβουλεῖτῃ ἐκεῖνους ποῦ βλέπει ὅτι ἔχουν ὄρεξις γὰ παρανομήσων καὶ γὰ ἐγκληματήσων καὶ τότε μόνον εἶνε ἄξιος τοῦ ὀνόματος τοῦ προκρίτου.

« Ἄγαπᾶτε ἀλλήλους ».

« Βοηθεῖτε ἀλλήλους ».

Αἱ συμβουλαι οὗται, αἱ τόσον ὠραῖαι καὶ δύναι, γὰ ἀγαπῶμεν ὁ εἰς τὸν ἄλλον καὶ γὰ βοηθῶμεν ὁ εἰς τὸν ἄλλον, τὰς ὁποίας μᾶς ἔδωσεν ὁ Χριστὸς Ἡμῶν, ἀποτελοῦν τὸ πρόγραμμα παντὸς καλοῦ προκρίτου. Εἶνε δὲ τὸ μεγαλύτερον καθῆκον του γὰ φροντίξῃ πάντοτε γὰ τὰς ἀκολουθοῦν καὶ γὰ τὰς ἐφαρμόζων οἱ συγχωριανοί του. Τί ὠραιώτερον δὲ, ἀλλὰ συγχρότως καὶ τί εὐκολώτερον παρὰ γὰ ἀγαπῶμεν καὶ γὰ βοηθῶμεν ὁ εἰς τὸν ἄλλον;»

Ὅλοι οἱ σύμβουλοι κατόπιν μὲ μεγάλην προθυ-

μίαν ὑπεσχέθησαν εἰς τὸν Δῆμαρχον, ὅτι θὰ ἀναλάβουν ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ γίνουν οἱ ἀπόστολοι καὶ ἀρχηγοὶ ὄχι πλέον τοῦ κομματισμοῦ καὶ τῆς ψευτοεπιδείξεως, ἀλλὰ τῆς ἀγάπης, τῆς ἀδελφοποιήσεως καὶ τῆς ἀλληλοβοηθείας. Ἄνεχθησαν δὲ πολὺ εὐχαριστημένοι, διότι ἐπέτυχον ἓνα τοιοῦτον δημοτικὸν Ἄρχοντα.

Ἐκάλεσε κατόπιν ὁ Δῆμαρχος τὸν Γραμματέα τοῦ Δήμου καὶ τὸν διέταξε νὰ τακτοποιήσῃ τὰς ἐργασίας τοῦ Δήμου· τὰς δὲ Κυριακὰς καὶ ἑορτὰς νὰ ἀφήσῃ χωρὶς καμμίαν ἐργασίαν, διότι θὰ τὰς χρησιμοποιῇ νὰ περιέρχωνται ὅλα τὰ χωρία διὰ νὰ ἐξετάζουσι τὰς ἀνάγκας καὶ τὰ παρὰπονα τῶν κατοίκων.

— Ἄλλὰ τοῦτο, κύριε Δῆμαρχε, ἀπαντᾷ ὁ Γραμματεὺς, δὲν τὸ ἔκαμνον οἱ ἄλλοι Δῆμαρχοι, ἀλλὰ ὅσοι εἶχον ὑποθέσεις, ἦρχοντο αὐτοὶ εἰς τὸ Δημαρχεῖον.

— Ἐγὼ ὅμως, κύριε Γραμματεῦ, δὲν ἐξετάζω τί ἔκαμνον οἱ ἄλλοι, ἀλλὰ τί πρέπει καὶ τί ὀφείλω νὰ κάμνω ἐγώ. Εἰς τὸ Δημαρχεῖον θὰ ἔλθουν ὅσοι μόνον ἔχουν ἀνάγκην τινὰ καὶ ὑποθέσεις. Ἄλλὰ τὸ πλέον σπουδαῖον καὶ ὠφέλιμον πρᾶγμα ποῦ ἔχει νὰ κάμῃ κάθε Δῆμαρχος, εἶνε ὄχι νὰ δικάζῃ ἐκείνους ποῦ ἔχουν μεταξὺ των διαφορὰς, ἀλλὰ νὰ προλαμβάνῃ καὶ νὰ μὴν ἀφίνη νὰ γεννηθοῦν αἱ διαφοραὶ αὐταὶ, νὰ προλάβῃ δηλαδὴ τὸ κακόν. Διότι τὸ κακὸν ἄμα γίνῃ δὲν ξεγίνεται. Αὐτὸ ὅμως τὸ μεγάλο καλὸν δὲν εἰμπορεῖ νὰ τὸ κάμῃ ἀπὸ τὸ Δημαρχεῖον του μέσα, ἀλλ' ὅταν περιφέρῃται καὶ ἀντιλαμβάνηται ὁ ἴδιος μὲ τὰ ἴδια του ἔργα τὰ γινόμενα καὶ τὰς διαθέσεις τὰς καλὰς καὶ τὰς κα-

κάς τῶν συνδημοτῶν του. Δήμαρχος ἢ πρόκριτος
 ποῦ δὲν τὸ κάμνει αὐτὸ εἶνε ἄχρηστος καὶ δὲν τοῦ
 ἀνήκει νὰ εἶνε Δήμαρχος, οὔτε πρόκριτος.

**Τὰ καφφενεῖα ταπεινῶνουν τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ψυχὴν
 καὶ δολοφονοῦν τὸ σῶμα.**

Τὴν πρώτην λοιπὸν Κυριακὴν, μετέβη μὲ τὸν
 γραμματέα του εἰς τὸ μεγαλύτερον χωρίον τοῦ Δή-
 μου διὰ νὰ ἐξετάσῃ καὶ ἀκούσῃ τὰ παράπονα τῶν
 κατοίκων. Οἱ πρόκριτοι ὅλοι τοῦ χωρίου τότε συνη-
 θροίσθησαν διὰ νὰ συνδράμουν τὸν ἀγαπητὸν τῶν
 Δήμαρχον καὶ ἀφοῦ τὸν ἐχαιρέτησαν ἤρχισαν κα-
 τόπιν μαζὺ ὅλοι τὴν ἐπιθεώρησιν τοῦ χωρίου.

Ὅταν δὲ ἔκαμνε τὴν ἐπιθεώρησιν ἀπάντησεν ἔν
 καφφενεῖον καὶ εἶδε μερικοὺς νέους δέκα ὀκτῶ ἔως
 εἴκοσιν ἑτῶν νὰ κάθονται μέσα καὶ νὰ παίζουν χαρ-
 τιά. Εἰσῆλθεν ἀμέσως εἰς τὸ καφφενεῖον καὶ τῶν
 λέγει :

— «Κοῖμα εἰς τὴν νεότητά σας, παλληκάρια μου,
 νὰ τὴν καταστρέφῃτε ἐδῶ μέσα εἰς τὸν τόπον τῆς
 ντεμπελιᾶς, τῆς ἀεργίας καὶ τῆς ὀκνηρίας.
 Τὰ καφφενεῖα δὲν ἔγιναν διὰ τοὺς νέους ποῦ ἔχουν
 ζωὴν καὶ δύναμιν ἐπάνω των, ἀλλὰ διὰ τοὺς γέρον-
 τας ποῦ δὲν εἰμποροῦν πλέον νὰ κινηθοῦν, νὰ τρέ-
 ξουν, νὰ χαροῦν τὴν φύσιν, νὰ τῆς δώσουν ζωὴν
 καὶ νὰ πάρουν ἀπ' αὐτὴν δυνάμεις. Δὲν γνωρίζετε
 ὅτι κάθε ἡλικία ἔχει τὸν προορισμὸν τῆς, ἔχει τὸν
 τόπον ποῦ πρέπει νὰ ζῆ ; Ὁ νέος ἔχει ἀνάγκην ν'
 ἀναπτυχθῆ, νὰ δώσῃ ὑγείαν καὶ ζωὴν εἰς τὸ σῶμα
 του, δύναμιν εἰς τὰ νεῦρα του, θάρρος εἰς τὴν ψυ-
 χὴν του, εὐφῦϊαν εἰς τὸ πνεῦμα του, παλληκαρισ-

μόν, γενναιότητα καὶ ὠραιότητα εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Αὐτὰ δὲ ὅλα δὲν γνωρίζετε ὅτι δὲν εὐρίσκονται μέσα εἰς τὰ καφνεῖα, μὲ τοὺς μεμολυσμένους καπνοὺς τῶν ναργιλέδων καὶ τῶν τσιγάρων, ἀλλ' εὐρίσκονται ἔξω εἰς τὰ βουνά, εἰς τοὺς ἀγρούς, εἰς τὴν θάλασσαν, ἐκεῖ ποῦ ὁ μυριομένος καὶ καθαρὸς ἀῆρ δὲν σᾶς φαρμακώνει καὶ δὲν σᾶς ἀπογραϊδώνει, ἀλλὰ σᾶς ἐνδυναμώνει, σᾶς εὐμορφαίνει καὶ [σᾶς] ἐξευγενίζει; Δὲν γνωρίζετε ὅτι τὸ σῶμα τοῦ νέου τρέφεται ἀπὸ τὴν κίνησιν καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ καΐθησὸ καὶ τὴν ὀκνηρίαν; Ἡ κίνησις κάμνει τὸν ὄργανισμόν μας πλεον ζωηρὸν καὶ πλεον ζωντανόν, ἐνῶ τὸ καθησὶδ τὸν νεκρώνει, τὸν ξευερίζει καὶ τὸν ἐξασθενεῖ. Ἐπειτα ἐκτὸς ποῦ βλέπτετε τὴν ὑγίαν σας καὶ ἐξασθενεῖτε τὸ σῶμά σας καὶ καταστρέφετε τὴν δροσεράδα σας καὶ τὴν ὠραιότητά σας μὲ τὰ καφνεῖα, παραμελεῖτε καὶ τὴν ἐργασίαν σας καὶ γίνεσθε πτωχότεροι καὶ δυστυχεστεροι. Ἡ δὲ ἐργασία τὴν μὲν ψυχὴν μας τρέφει, τὸν δὲ νοῦν μας ἀπασχολεῖ καὶ δὲν τὸν ἀφήνει οὔτε νὰ σκεφθῆ οὔτε νὰ συλλάβῃ καμμίαν κακὴν σκέψιν. Τὰ καφνεῖα ὁμως μᾶς κάμνουν νὰ συνειθίζωμεν εἰς τὴν ὀκνηρίαν καὶ νὰ βαρυνώμεθα τὴν ἐργασίαν. Ὅταν δὲν ἐργαζώμεθα ἡ ψυχὴ μας γίνεται δύσθυμος, μελαγχολικὴ, ἰδιότροπος καὶ ταπεινὴ καὶ διὰ τοῦτο βλέπομεν ὅλους τοὺς πλουσίους ποῦ ἔχουν καλὴν ἀνατροφὴν, νὰ ἀγαποῦν τὴν ἐργασίαν καὶ νὰ ἐργάζωνται πολλακις περισσότερον ἀπὸ ἡμᾶς, ἐνῶ δὲν ἔχουν καμμίαν ἀνάγκην ἀπὸ χρήματα. Ὁ ἄνθρωπος ποῦ ἀγαπᾷ τὴν ἐργασίαν ἢ πλούσιος ἢ πτωχὸς εἶνε, μίαν ἡμέραν θὰ γίνῃ εὐτυχὴς καὶ θὰ

μείνη εύχαριστημένος ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του· διότι τὴν ἐργασίαν τὴν διώρισεν ὁ Θεὸς καὶ τὴν νύλῳγησεν ὁ Θεὸς καὶ εἶπεν εἰς τὸν ἄνθρωπον :

«Μὲ τὸν ἰδρῶτα τοῦ προσώπου σου γὰ φάγη τὸν ἄρτον σου».

Διπλαδὴ τοῦ εἶπεν : «Πρέπει νὰ ἐργασθῆς ἄνθρωπε διὰ νὰ φάγης»· διότι ἂν δὲν ἐργασθῆς καὶ φάγης ἢ πλούσιος εἶσαι ἢ πτωχὸς, τρώγεις ἀδίκως καὶ παρανόμως, καὶ τὸ ἀδικὸν πρᾶγμα εἶνε κατηραμένον καὶ οὔτε τρέφει οὔτε ὠφελεῖ, οὔτε τὸ σῶμα οὔτε τὴν ψυχὴν. Διὰ τοῦτο εἶνε διωρισμένον ἀπὸ τὸν Θεὸν, τὸ ξηρὸν ψωμὶ ποῦ τρώγομεν ἀπὸ τὸν ἰδρῶτα μας νὰ εἶνε, ὅπως καὶ πράγματι εἶνε, πλεῖδ νόστιμον καὶ πλεῖδ θρεπτικὸν ἀπὸ τὸ καλλίτερον ψωμὶ ποῦ θὰ φάγωμεν παρανόμως ἀπὸ ξένον ἰδρῶτα. Σκέφθητε μὲ τὸν νοῦν σας ὄλους τοὺς χωριανοὺς σας, καὶ θὰ ἴδῃτε ὅτι ὅσοι ἀγαποῦν περισσότερο τὴν ἐργασίαν καὶ μικροτέραν περιουσίαν ἔαν ἔχουν ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ζοῦν καὶ οἰκονομοῦν καλλίτερα τὴν οἰκογένειάν των καὶ εἶνε καὶ ὑγιέστεροι καὶ εὐτυχέστεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Διατί δὲν πηγαίνετε καὶ σεῖς, παλλικάρια εὔρωστα ὅπως εἴσθε, νὰ παίξῃτε καὶ νὰ διασκεδάσῃτε μὲ τὸ βόλι, μὲ τῆς ἀμάδες, μὲ τὸ τρέξιμον, μὲ τὸ πᾶδῃμα καὶ μὲ διάφορα παιγνίδια, ποῦ διεσκεδάζον καὶ οἱ πατέρες σας, μόνον κάθεσθε ἐδῶ μέσα διὰ νὰ κληρονομήσῃτε τὴν ὀκνηρίαν καὶ τὴν ἀδυναμίαν; Ἡ μᾶπως τὸ νομίζετε ἐντροπὴν σας ἔαν παίξῃτε αὐτὰ τὰ παιγνίδια; Ναί! τὸ γνωρίζω ὅτι δυστυχῶς ὑπάρχει ἡ ἰδέα αὐτὴ τῆς ἐντροπῆς εἰς τοὺς νέους καὶ εἰς τοὺς ἄνδρας τοὺς σημερινοὺς,

νὰ παίξουν δηλαδὴ τὰ παιγνίδια τῆς ὑγείας καὶ τῆς παλλικαριᾶς, τὰ ὁποῖα ἐθεώρουν μεγάλην τιμὴν των ὅταν ἔπαιζον καὶ ἐνίκων εἰς αὐτὰ οἱ πρόγονοὶ των, οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, τὰ ὁποῖα θεωροῦν τιμὴν των καὶ σήμερον νὰ παίξουν ὅλοι οἱ ἀριστοκράται, γενναῖοι καὶ πεπολιτισμένοι λαοί· καὶ δὲν θεωροῦν οἱ σημερινοὶ νέοι ἐντροπὴν των νὰ κάθηνται ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τὰ καφφενεῖα νὰ παίξουν τὰ πλέον πρόστυχα παιγνίδια, τὰ χαρτιά.

Μάθετε λοιπόν, παλληκάρια μου, ὅτι εἶνε ἐντροπὴ καὶ αἴσχος εἰς τὸν νέον, ποῦ εἶνε κάτω τῶν τριάκοντα ἐτῶν νὰ κάθηται νὰ ντεπελιάζη καὶ νὰ δολοφονῇ τὸ σῶμά του μέσα εἰς τὰ καφφενεῖα. Παρατηρήσατε ὅλους αὐτοὺς τοὺς ὀκνηροὺς νέους τῶν καφφενείων. Ὅλοι γηράσκουν πρὶν νὰ γίνουν γέροντες. Ὅλοι χλωμιάζουν καὶ μαραίνονται καὶ ζαρῶνει τὸ πρόσωπόν των πρὶν νὰ περάσουν τὴν ἀνδρικὴν ἡλικίαν. Καὶ ἐκτὸς ὅτι καταστρέφουν τὴν ὑγίαν των, τὴν δροσεράδα των, τὸ κάλλος καὶ τὴν ὠραιότητά των, γίνονται καὶ ἰδιότροποι, ταπεινοί, μικροπρεπεῖς, φορτωμένοι ἀπὸ ἐλαττώματα καὶ ἀσθενείας. Ἐνῶ τὸ ἐναντίον, ὅσοι ζοῦν, ὄχι μὲ τὸ σκαμπίλι καὶ μὲ τὸ τσιγάρο πάντα εἰς τὸ στόμα, ἀλλὰ μὲ τὰ παιγνίδια ποῦ ἀρμόζουν εἰς τοὺς ἀνδρας καὶ εἰς τὰ παλληκάρια, εἰς τὸν καθαρὸν ἀέρα, εἰς τὰς ἐξοχάς, εἰς τὰς ἐκδρομὰς καὶ πεζοπορίας, θὰ τοὺς ἴδητε νὰ γηράσκουν καὶ ὅμως νὰ εἶνε ἀκόμη ζωηροὶ καὶ ἀνθηροί, διότι κατὰ τὴν νεότητά των τὸ αἷμά των δὲν ἐμολύνθη ἀπὸ τοὺς καπνοὺς τῶν καφφενείων καὶ δὲν ἐνέκρωσεν ἀπὸ τὴν ἀκινησίαν καὶ τὸ σῶμα των δὲν ἐσάπισε ἀπὸ τὸ κα-

Ἰησιό. Ἡ δὲ ψυχὴ των ἀντὶ νὰ γίνῃ ταπεινὴ καὶ πρόστυχος, ὅπως τῶν ντεπέλιδων τῶν καφφε-
νείων, θὰ ἴδῃτε νὰ εἶνε γενναία, ὑπερήφανος, ἀγαθὴ,
εὐγενής, γεμάτη ἀπὸ χαρὰν καὶ ἀγάπην πάντοτε.
Μάθετε, παλλικάρια μου, ὅτι τὸ καφφενεῖον εἶνε ὁ
τάφος τοῦ νέου, ὁ τάφος τῆς ὑγείας του, τῆς ἀν-
δρείας του καὶ τῆς ὠραιότητός του.

Σὰς ἐξορκίζω λοιπὸν εἰς τὴν ἀγάπην καὶ εἰς τὴν
δόξαν τῆς πατρίδος μας, σεῖς ὅλοι οἱ ὅποιοι θ' ἀ-
ποτελέσετε τὴν νέαν γενεάν, ἀποστραφῆτε τὰ καφ-
φενεῖα, τὰ ὁποῖα εἶνε μόνον διὰ τοὺς γέροντας καὶ
διέρχεσθε τὰς ὥρας σας ὅταν θέλῃτε νὰ διασκεδά-
σητε, παίζοντες εἰς τὸν καθαρὸν ἀέρα, χωρὶς ὄχι
μόνον νὰ ἐντρέψητε διὰ τοῦτο, καθὼς τώρα συμ-
βαίνει, ἀλλὰ μάλιστα νὰ τὸ θεωρῆτε τιμὴν σας καὶ
καύχημά σας ὅτι ἀκολουθεῖτε τὸν δρόμον ποῦ ἠκο-
λούθουν οἱ πατέρες σας καὶ οἱ πρόγονοί σας, ποῦ
ὅλαι αἱ πράξεις των ἐμύριζον ἀπὸ ζῶν, ἀπὸ θάρ-
ρος, ἀπὸ παλλικαρισμὸν, ἀπὸ τιμιότητα, ἀπὸ ὑπε-
ρηφάνειαν καὶ ἀπὸ μεγαλοψυχίαν. Ἄν ξαναδῶ εἰς
τὰ καφφενεῖα παλλικάρια ὅπως σὰς ἀμύστακα, θὰ
τὰ σβύσω ἀπὸ τοὺς καταλόγους τῆς πατρίδος μας,
διότι θὰ ὑποθέσω ὅτι δὲν εἶνε γνήσια τέκνα τῆς
πατρίδος των. ἀλλὰ νόθα, ἀνάξια νὰ φέρωσι τὸ τι-
μημένον Ἑλληνικὸν ὄνομα.

Ἄμέσως ὅλοι αὐτοὶ οἱ νέοι, μὲ τὰ μάτια κάτω,
σημεῖον τῆς φιλοτιμίας των, ἄφησαν ἀμέσως τὸ
καφφενεῖον καὶ οὔτε ξαναπάτησαν πλέον.

Ὁ ἀληθὴς φιλόπατρις ὑποστηρίζει καὶ προτιμᾷ
πᾶν ὅ,τι ἡ πατρίς του παράγει.

Ἐπροχώρησε κατόπιν ὁ Δήμαρχος μὲ τοὺς προ-
κρίτους, ὅπου παρακάτω συναντᾷ ἕνα βοσκὸν φί-
λον του, ὁ ὁποῖος ἐφόρει μιὰ χασεδένια βράκα.

— Καλῶς τὸν φίλον μου τὸν Γιώργο, τοῦ λέγει
πρῶτος ὁ Δήμαρχος, ποῦ φαίνεται πῶς δὲν ἀγαπᾷ
τὸν τόπον του. Δὲν ἠξεύρεις, φίλε Γιώργο, ὅτι ἡ
μεγαλειτέρα καταστροφὴ δι' ἕνα τόπον, εἶνε ἡ πο-
λυτέλεια; καὶ ὅτι δεύτερον, μέγας ἐχθρὸς ἐνὸς
τόπου εἶνε ἐκεῖνος ποῦ δὲν ὑποστηρίζει τὰ προϊόντα
του καὶ ὅ,τι ἄλλο παράγει; Ἄντὶ νὰ δώσης τόσα λε-
πτὰ νὰ ἀγοράσης τὸν χασὲ τῆς Εὐρώπης νὰ κάμης
τὸ βρακι ποῦ φορεῖς τώρα καὶ τὸ ὑποκάμισον, διατί
δὲν τὰ ἐδίδες νὰ σοῦ ὑφάνη ἴντοπιον πανὶ ἢ γυναικᾶ
σου, ὅπως τὸ ἔκαμνεν ὁ πατήρ σου καὶ ὁ πάππος
σου καὶ ὅπως τὸ φορῶ καὶ ἐγὼ ὅπως βλέπεις, ποῦ
θὰ ἦτον καὶ πολὺ στερεώτερον καὶ θὰ εὑρισκε καὶ
ἐργασίαν ἢ γυναικᾶ σου ἢ μία πτωχῆ, ποῦ θὰ τὸ
ὑφαίνε; Ἄλλ' αὐτὸ σ' ἀρέσει, διότι κάμνει περισ-
σότερον λοῦσο· τὸ λοῦσο ὅμως καὶ αἱ ἐπιδεί-
ξεις εἶνε διὰ τὰ κούφια κεφάλια.

Κάθε τόπος ἔχει τὰς συννηθείας του. Δὲν εἶνε
δὲ πλεον ἀνάρμοστον καὶ πλεον γελοῖον πρᾶγμα
παρὰ νὰ λάβης τὰ ἔθιμα ἐνὸς λαοῦ καὶ νὰ τὰ ἐπι-
βάλῃς εἰς ἕνα ἄλλον. Εἶνε τὸ ἴδιον ἔς ἂν νὰ λάβης
τὸ στιβάνι μου καὶ νὰ τὸ βάλῃς εἰς τὸ πόδι ἐνὸς
παιδιοῦ. Πρῶτον θὰ φαίνηται γελοῖον καὶ δεύτερον
θὰ τὸ πληγώσῃ φυσικᾶ, διότι δὲν θὰ ἐφαρμόζηται
καλῶς εἰς τὸ πόδι του.

ΠΡΙΓΚΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΥΠΑΤΟΣ ΑΡΜΟΣΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗ.

Γεννηθείς τήν 12 Ἰουνίου 1869 καὶ κατεβδόν εἰς Κρήτην τήν 9 Δεβρίου 1898

Ἡ ἱερότης καὶ ἡ σημασία τῆς σημαίας — Τὸ πατριωτικὸν ἔμβλημα.

Τὴν ὥραν ἐκείνην διήρχοντο οἱ μαθηταὶ τοῦ Σχολείου καὶ ἐπύθαινον εἰς τὴν γυμναστικὴν. Εἰς εὐρωστος καὶ καλλίσωμος μαθητῆς ἐπροπορεύετο, κρατῶν τὴν σημαίαν. Ὅλοι δὲ οἱ μαθηταὶ μὲ βῆμα στρατιωτικὸν καὶ σταθερὸν καὶ μὲ ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν ἔψαλλον μὲ ἀρμονίαν τὸ ἐξῆς πολεμιστήριον :

Ἐμπρός, παιδιά, μὲ τὸ σπαθί, ἦλθ' ὁ καιρὸς γὰρ δοξασθῆ
κρατῶντας τὴν ἀσπίδα, καθεὶς γὰρ τὴν πατρίδα.
Οἱ τῦρραροὶ μας προχωροῦν, ἔς τὸ αἶμα βάθουν καὶ βουτοῦν
τὰ χέρια, τὸ σπαθί τωρ. Χορταίρουν τὴν ψυχὴν τωρ...

Ἔστ' ἄρματά μας, παιδιά! φόρα τὰ σπαθιά μας!
Ἐμπρός μάρε! Ἐμπρός μάρε!
Αἰμνη ἴδω γὰρ γενῆ, ποταμὸς γὰρ χυθῆ
τῶν ἀτίμων τὸ αἶμα.

Τὸ μούγκρισμα ἔχουν μουσικὴ, τὸν ὀλεθρό μας προσευχή!
Σπαράσσουν τὴν καρδιά μας. Θάψουν τὴν ἁλθουρίά μας!
Ἔστ' τὴν ρεῖότη μας εἶν' ἐντροπή, ἡ κεφαλὴ μας γὰρ κοπῆ,
μὲ γόρατα σχυμμένα, μὲ χέρια σταυρωμένα.
Ἔστ' ἄρματά μας, παιδιά, κ.λ.π.

Εἶν' ἐντροπή φορικτὴ γὰρ μᾶς, γὰρ πατρίς μας ἡ Ἑλλάς
καὶ μεῖς γὰρ ρικηθοῦμε. Καλλίτερ' ἄς μὴ ζοῦμε!
Ἐχουν οἱ τῦρραροὶ ἔτορ τοῦ, ἔστ' τὰ παλῆα γὰρ τυρραροῦν.
Τὴν πίστι μας γ' ἀλλάξουν, ἀφοῦ μᾶς ἐποτάξουν.
Ἔστ' ἄρματά μας, παιδιά, κ.λ.π.

Καὶ ποῖο κορμὶ καὶ ποῖα ψυχὴ ἰ τὴ μάχη δὲν θὰ βουτηχθῆ,
 τέτοια φωτιὰ γὰ σβύση, τυράνρους γὰ ἔσσχισή;
 Δεσπότηι δὲν ἔμποροῦν αἰσχροί, τῆς Ἐλευθερίας παλαιοὶ ἔχθροὶ
 τῆρ τύχηρ μας γὰ κέρουρ κι' αὐθέεται μας γὰ γίρουρ.
 Ὑ τ' ἄρματα μας, παιδιὰ, κ.λ.π.

Ὅλα θὰ γίρωσι στρατός, γὰ πολεμοῦν διὰ παρτός
 τυράνρους δολοφόνους, κακούργουρ ἀπογόνους.
 Τρομάρα μόνουρ καὶ καῦμός γι' αὐτούς ἐδῶ καὶ ἔσβαρμός
 μονάχα ἔσφυτρώνει, ὅσο περοῦν' οἱ χροῖοι.
 Ὑ τ' ἄρματα μας, παιδιὰ, κ.λ.π.

Ὡ! δίδε ἄνταμιρ πατρίς, γὰ μὴν ἔγγισή τέτοια ἀκρίς
 τῆ δοξασμένη γῆ σου, τῆρ ἄσπιλο τιμή σου.
 Ὑ τὸ θρίαμβό σου, Ἐλευθερία, δέσε καὶ σῆρε τὰ σκυλιὰ
 ποῦ κάρφουρ μὲ τὸ βόλι, Ἀγρία Σοφία καὶ Πόλι!
 Ὑ τ' ἄρματα μας, παιδιὰ, κ.λ.π.

Τούς σκλαβωμένους σου γονεῖς, Ἐλευθερία, μὴ λησμογής,
 ποῦ σ' ἔθρεψαν μὲ πόνο καὶ σοῦ ἔστεσαν τὸν Θρόνο.
 Ἐλευθερία! Ἐλευθερία! ξάπλωσε τ' ἄσπρα σου φτερά,
 ἰ τὴ σκλαβωμένη χώρα. Ἐνλογημέν' ἡ ὦρα!

Τῆρ Ἑλλάδα, παιδιὰ, δοξασμένη γὰ ἰδοῦμε
 κι' ἔρωμένη, μὲ μὰ εὐχηθῆτε φωτή.
 Κι' ἔργασθῆτ' ἐν τιμῇ
 τῆς τιμῆς τὸν ἄγῶνα.

Τὸ ἀνωτέρω λίαν ἐπιτυχὲς πατριωτικὸν ἐμβατήριον ὀφείλεται εἰς
 τὴν ἐμπνευσμένην Μοῦσαν τοῦ Ν. Ἐπιθεωρητοῦ κ. Ν. Πιμπλάκη,
 ἧπερ παρεχώρησεν ἡμῖν χάριν τῶν μαθητῶν προθύμως.

Ἄφου δὲ ἐτελείωσε τὸ ἐμβατήριον τοῦτο, ὁ ση-
μαιοφόρος μὲ τὸ ἀθλητικὸν καὶ εὐρωστον ἀνάστημά
του καὶ μὲ τὴν βροντώδη φωνὴν του, ἤρχισε νὰ
τραγωδῇ τὸ ᾄσμα τῆς Μεγάλης Πατρίδος ὡς ἑξῆς :

*Δὲρ εἰρ' ἐδῶ ἡ πατρίδα μας
μὰ φθάει, πέρ' ὡς πέρα
ποῦ κ.λαῖν' οἱ σκλάβοι ἴδε. Ἰφοὶ
στὸ σκλαβωμέν' ἄερα.*

*Δὲρ εἰρ' ἐδῶ ἡ πατρίδα μας
φθάει μακρὰ καὶ γόρα
ὡς τὴν μεγάλη ἐκκλησιὰ
μὲ τὴν κλεισμένη θύρα.*

*Δὲρ εἰρ' ἐδῶ ἡ πατρίδα μας
μὰ φθάει πέρ' ὡς πέρα
ποῦ τὸ σπαθὶ μας κί' ὁ Στανρός
θὰ φθάσουνε μὰ μέρα.*

Τὴν ὥραν δὲ ποῦ διήρχοντο οἱ μαθηταὶ μὲ τὴν
σημαίαν ᾄδοντες, πολλοὶ τότε ἐσηκώθησαν καὶ ἀπο-
καλυφθέντες ἐχαιρέτισαν αὐτήν. Πολλοὶ ὅμως ἐ-
πειδὴ δὲν ἐγνώριζον τί σημαίνει αὐτὸ τὸ πρᾶγμα,
οὔτε ἐσηκώθησαν οὔτε ἐχαιρέτισαν. Ὁ Δῆμαρχος
παρετάρησε τοῦτο καὶ λέγει εἰς ἐκείνους ποῦ δὲν
ἐχαιρέτισαν τὴν σημαίαν.

— Τὸ γνωρίζω, Κύριοι, ὅτι δὲν ἐχαιρέτισατε τὴν
σημαίαν μας ἀπὸ ἀμάθειαν καὶ ὄχι ἀπὸ ἀσέβειαν·
διότι νὰ εἴσθε βέβαιοι, ὅτι ἐὰν ἐγνώριζον ὅτι τὸ ἐκά-
μετε ἀπὸ ἀσέβειαν, δὲν θὰ κατεδεχόμεν οὔτε νὰ
σῶς ὀμιλήσω πλέον. Διότι ἡ σημαία εἶνε τὸ εἶκό-

νισμα τῆς πατρίδος. Ὅταν βλέπωμεν τὴν σημαίαν μας εἶνε ὡς νὰ βλέπωμεν αὐτὴν τὴν πατρίδα μας καὶ ὀφείλομεν τότε τὴν αὐτὴν ἀγάπην καὶ τὸν αὐτὸν σεβασμὸν ποῦ ἔχομεν πρὸς τὴν πατρίδα μας, τὸν ἴδιον νὰ ἔχομεν καὶ πρὸς τὴν σημαίαν μας, τὸ ἱερὸν τοῦτο σύμβολον, τὸ τίμιον καὶ ἅγιον τοῦτο εἰκόνισμα τῆς πατρίδος μας. Καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἔνδοξοι καὶ γενναῖοι λαοὶ ὑπερασπίζουσι μέχρι θανάτου τὴν τιμὴν τῆς σημαίας των καὶ πᾶσαν αὐτῆς προσβολὴν τὴν ἀποπλύνουσι ἀντὶ πάσης θυσίας δι' αἵματος.

οἱ ἔθνικοὶ θησαυροὶ

Διὰ τοῦτον δὲ ἀκριβῶς τὸν λόγον ἔχομεν χρέος καὶ μέγιστον ἔθνικὸν καθῆκον καὶ ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα, τὰ ὅποια μᾶς ἐνθυμίζουν τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῶν προπατόρων μας, νὰ τὰ σεβώμεθα καὶ νὰ τὰ φυλάττωμεν καὶ ὄχι μόνον νὰ μὴ τὰ καταστρέφωμεν ὅπως κάμνουν πολλοί, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸ θεωρῶμεν μέγιστον καὶ αἰσχρὸν ἔγκλημα νὰ τὰ πωλῶμεν καὶ νὰ τὰ ἀφίνωμεν νὰ φεύγουν ἔξω ἀπὸ τὴν πατρίδα μας. Αὐτὰ ὅλα ποῦ μᾶς ἐνθυμίζουν τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῶν προγόνων μας, τοὺς δαφνοστεφανωμένους χρόνους τοῦ Ἔθνους μας, τὸν ἐξευγενισμόν καὶ τὸν πολιτισμόν του, λέγονται «Ἐθνικὸς θησαυρός» καὶ προξenoῦν εἰς ἡμᾶς μεγάλην τιμὴν καὶ μεγάλην δόξαν, διότι ἀποδεικνύουν εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ τί εὐγενεῖς καὶ ἐνδόξους προγόνους καταγόμεθα. Εἶνε λοιπὸν αὐτὰ ὅλα τὰ μνημεῖα ὁ πλέον τιμητικὸς στέφανος δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὰ τέκνα μας. Ἐὰν δὲ ἡμεῖς τώρα, ταπεινοὶ καὶ ἀναίσθητοι φαινόμενοι, χάριν συμφέρον-

τος τὰ πωλῶμεν εἰς τοὺς ξένους, ξεστολίζοντες καὶ περιφρονοῦντες οὕτω τὴν πατρίδα μας, θὰ εἴμεθα ὄχι μόνον ταπεινοὶ ἀφιλοπάτριδες, ἀλλὰ καὶ προδόται τῆς δόξης τῆς πατρίδος μας. Αὐτοὶ δὲ ποῦ καταδέχονται νὰ πωλοῦν τὰ ἀρχαῖα τοῦ Ἔθνους, ποῦ εἶνε δι' ἡμᾶς πολῦτιμος θησαυρὸς καὶ πολῦτιμος καὶ τιμητικὴ κληρονομία, λέγονται ἀρχαιοκάπηλοι, ἄνθρωποι δηλαδὴ ποῦ πωλοῦν τὴν τιμὴν των καὶ τὴν δόξαν τοῦ Ἔθνους των.

Μετὰ ταῦτα ὁ Δῆμαρχος, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὴν περιφέρειαν του καὶ ἐσκόρπισε παντοῦ τὴν συμφιλίωσιν καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εἰρήνην ἀνεχώρησεν.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἐπῆγεν εἰς τὸ Διμαρχεῖον ἓνας πτωχὸς, ὁ πλεόν πτωχὸς καὶ ὁ πλεόν ἄχρηστος ἄνθρωπος τοῦ χωρίου του καὶ ἔκαμε παράπονα εἰς τὸν Δῆμαρχον ὅτι ἡ αἰγα τοῦ Κωστάκη, τοῦ στενοῦ δηλ. φίλου τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἔκαμε μικρὰν ζημίαν.

Ὁ Δῆμαρχος ἀφοῦ ἐξήτασε καὶ ἐπέισθη ὅτι ὁ πτωχὸς ἐκεῖνος λέγει τὴν ἀλήθειαν, κατεδίκασε τὸν φίλον του Κωστάκην εἰς πρόστιμον καὶ ἀποζημιώσιν. Ὁ Κωστάκης τότε νύρε τὸν Χρῆστον καὶ τοῦ ἔκαμε παράπονα ὅτι λησμονήσας τὴν πολυχρόνιον φιλίαν των τὸν κατεδίκασε χάριν ἐνὸς ἀγνώστου.

— Ἐχεις λάθος, φίλε μου, ἀπαντᾷ ὁ Χρῆστος εἰς τὸν Κωστάκην, νὰ νομίζης ὅτι ὁ φίλος σου Χρῆστος ἐξέδωκε ἐκείνην τὴν ἀπόφασιν καὶ σὲ κατεδίκασεν. Ἐγὼ ὁ φίλος σου δὲν τὴν ἐξέδωκα, ἀλλὰ τὴν ἐξέδωκεν ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ δήμου μας, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν μὲ ἐμὲ τὸν φίλον σου Χρῆστον. Ἐὰν μοῦ ἔλεγες νὰ κάμω ὁποῖαν δάποτε θυσίαν χάριν σου ἐγὼ ἀτομικῶς καὶ σοῦ τὴν ἡρνού-

νισμα τῆς πατρίδος. Ὄταν βλέπωμεν τὴν σημαίαν μας εἶνε ὡς νὰ βλέπωμεν αὐτὴν τὴν πατρίδα μας καὶ ὀφείλομεν τότε τὴν αὐτὴν ἀγάπην καὶ τὸν αὐτὸν σεβασμὸν ποῦ ἔχομεν πρὸς τὴν πατρίδα μας, τὸν ἴδιον νὰ ἔχομεν καὶ πρὸς τὴν σημαίαν μας, τὸ ἱερὸν τοῦτο σύμβολον, τὸ τίμιον καὶ ἅγιον τοῦτο εἰκόνισμα τῆς πατρίδος μας. Καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἔνδοξοι καὶ γενναῖοι λαοὶ ὑπερασπίζουσι μέχρι θανάτου τὴν τιμὴν τῆς σημαίας των καὶ πᾶσαν αὐτῆς προσβολὴν τὴν ἀποπλύνουσι ἀντὶ πάσης θυσίας δι' αἵματος.

Οἱ ἐθνικοὶ θησαυροὶ

Διὰ τοῦτον δὲ ἀκριβῶς τὸν λόγον ἔχομεν χρῆος καὶ μέγιστον ἐθνικὸν καθῆκον καὶ ὄλα ἀνεξαιρέτως τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα, τὰ ὅποια μᾶς ἐνθυμίζουσι τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῶν προπατόρων μας, νὰ τὰ σεβώμεθα καὶ νὰ τὰ φυλάττωμεν καὶ ὄχι μόνον νὰ μὴ τὰ καταστρέψωμεν ὅπως κάμνουν πολλοί, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸ θεωρῶμεν μέγιστον καὶ αἰσχρὸν ἐγκλημα νὰ τὰ πωλῶμεν καὶ νὰ τὰ ἀφίνωμεν νὰ φεύγουν ἔξω ἀπὸ τὴν πατρίδα μας. Αὐτὰ ὄλα ποῦ μᾶς ἐνθυμίζουσι τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῶν προγόνων μας, τοὺς δαφνοστεφανωμένους χρόνους τοῦ ἔθνους μας, τὸν ἐξευγενισμὸν καὶ τὸν πολιτισμὸν του, λέγονται «Ἐθνικὸς θησαυρός» καὶ προξενοῦν εἰς ἡμᾶς μεγάλην τιμὴν καὶ μεγάλην δόξαν, διότι ἀποδεικνύουν εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ τί εὐγενεῖς καὶ ἐνδόξους προγόνους καταγόμεθα. Εἶνε λοιπὸν αὐτὰ ὄλα τὰ μνημεῖα ὁ πλέον τιμητικὸς στέφανος δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὰ τέκνα μας. Ἐὰν δὲ ἡμεῖς τῶρα, ταπεινοὶ καὶ ἀναίσθητοι φαινόμενοι, χάριν συμφέρον-

τος τὰ πωλῶμεν εἰς τοὺς ξένους, ξεστολίζοντες καὶ περιφρονοῦντες οὕτω τὴν πατρίδα μας, θὰ εἴμεθα ὄχι μόνον ταπεινοὶ ἀφιλοπάτριδες, ἀλλὰ καὶ προδότες τῆς δόξης τῆς πατρίδος μας. Αὐτοὶ δὲ ποῦ καταδέχονται νὰ πωλοῦν τὰ ἀρχαῖα τοῦ Ἔθνους, ποῦ εἶνε δι' ἡμᾶς πολύτιμος θησαυρὸς καὶ πολύτιμος καὶ τιμητικὴ κληρονομία, λέγονται ἀρχαιοκάπηλοι, ἄνθρωποι δηλαδὴ ποῦ πωλοῦν τὴν τιμὴν τῶν καὶ τὴν δόξαν τοῦ Ἔθνους τῶν.

Μετὰ ταῦτα ὁ Δήμαρχος, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὴν περιφέρειαν του καὶ ἐσκόρπισε παντοῦ τὴν συμφιλιώσιν καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εἰρήνην ἀνεχώρησεν.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἐπῆγεν εἰς τὸ Δημαρχεῖον ἓνας πτωχὸς, ὁ πλέον πτωχὸς καὶ ὁ πλέον ἀχρηστος ἄνθρωπος τοῦ χωρίου του καὶ ἔκαμε παράπονα εἰς τὸν Δήμαρχον ὅτι ἡ αἷγα τοῦ Κωστάκην, τοῦ στενοῦ δηλ. φίλου τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἔκαμε μικρὰν ζημίαν.

Ὁ Δήμαρχος ἀφοῦ ἐξήτασε καὶ ἐπέισθη ὅτι ὁ πτωχὸς ἐκεῖνος λέγει τὴν ἀλήθειαν, κατεδίκασε τὸν φίλον του Κωστάκην εἰς πρόστιμον καὶ ἀποζημιώσιν. Ὁ Κωστάκης τότε νῦρε τὸν Χρῆστον καὶ τοῦ ἔκαμε παράπονα ὅτι λησμονήσας τὴν πολυχρόνιον φιλίαν τῶν τὸν κατεδίκασε χάριν ἑνὸς ἀγνώστου.

— Ἐχεις λάθος, φίλε μου, ἀπαντᾷ ὁ Χρῆστος εἰς τὸν Κωστάκην, νὰ νομίζης ὅτι ὁ φίλος σου Χρῆστος ἐξέδωκε ἐκείνην τὴν ἀπόφασιν καὶ σὲ κατεδίκασεν. Ἐγὼ ὁ φίλος σου δὲν τὴν ἐξέδωκα, ἀλλὰ τὴν ἐξέδωκεν ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ δήμου μας, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν μὲ ἐμὲ τὸν φίλον σου Χρῆστον. Ἐὰν μοῦ ἔλεγες νὰ κάμω ὁποῖαν δάποτε θυσίαν χάριν σου ἐγὼ ἀτομικῶς καὶ σοῦ τὴν ἡγοῦ-

μην, ἐδικαιοῦσο νὰ εἴπῃς τότε, ὅτι δὲν ἐπραξα ὡς φίλος ὅ,τι ἐπρεπεν νὰ πράξω. Ἄλλ' ὅταν ζητῆς ἀπὸ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Δήμου, ἀπὸ τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς Δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, νὰ εἴπῃ ποιὸς ἀπὸ τοὺς δύο σὰς ἔχει δίκαιον, τί μὲ ἀναμιγνύῃς κατόπιν ἐμὲ τὸν φίλον σου εἰς τὸ μέσον; ὁ φίλος σου Χρῆστος καὶ ὁ Δήμαρχος Χρῆστος εἶνε ὅλως διόλου χωριστὰ πρόσωπα. Ὁ φίλος σου Χρῆστος ἔχει καθῆκον νὰ σέβηται τὴν φιλίαν σου· διότι ἡ φιλία εἶνε ἱερός καὶ εὐγενὴς δεσμὸς τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Δήμαρχος ὅμως Χρῆστος δὲν ἔχει καὶ ἐν φιλικὸν καθῆκον, οὔτε πρὸς ἐσὲ οὔτε πρὸς καὶ ἐνα. διότι δὲν ἔχει κανένα φίλον οὔτε κανένα ἐχθρόν· ἐν μόνον ἔχει καθῆκον, νὰ σέβηται τὴν δικαιοσύνην, ἡ ὁποία τὸν διώρισεν ἀντιπρόσωπόν της. Ἄλλὰ δὲν μοῦ λέγεις, Κωστάκη, ἐὰν σοῦ δώσω δέκα δραχμάς τώρα ποῦ θὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν πόλιν καὶ σὲ παρακαλέσω νὰ τὰς δώσῃς εἰς ἕνα ἄνθρωπον εἰς τὸν ὅποιον τὰς χρεωστῶ, σὺ δὲ δὲν ἐκτελεῖς τὴν ἐντολὴν ποῦ σοῦ ἔδωσα, ἀλλὰ τὴν καταχρᾶσαι καὶ δίδεις εἰς ἄλλον τὰς δέκα δραχμάς, δὲν μοῦ λέγεις, πῶς πρέπει νὰ ὀνομασθῆς ἐὰν κάμῃς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα;

— Φαῦλος καὶ ἀσυνείδητος ἄνθρωπος, ἀπαντᾷ ὁ Κωστάκης. Ἄλλ' αὐτό, Χρῆστο, δὲν εἶνε τὸ ἴδιον.

Τὸ ἴδιον ἀκριβῶς, Κωστάκη, εἶνε. Ἐμὲ διώρισεν ὁ Δῆμος μου ἀντιπρόσωπόν του καὶ ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ ἀντιπρόσωπόν της. Καὶ ἀντὶ νὰ μοῦ δώσουν τὰς δέκα δραχμάς, μοῦ ἔδωσαν ἄλλο πρᾶγμα· μοῦ ἔδωσαν τὸ δίκαιον καὶ μοῦ ἔδωσαν ἐντολὴν νὰ τὸ δίδω κάθε φορὰν εἰς ἐκεῖνον ποῦ ἀνάκει. Ἐὰν λοιπὸν ἐγὼ τώρα δὲν δώσω τὸ δίκαιον ἐκεῖ ποῦ

ἔλαβον ἐντολὴν νὰ τὸ δώσω, εἰς αὐτὸν δηλαδὴ ποῦ ἀνήκει, δὲν κάμνω τὸ ἴδιον ὅπως καὶ ἐκεῖνος ποῦ δὲν ἔδωσε τὰς δέκα δραχμὰς ἐκεῖ ποῦ παρηγγέλθη νὰ τὰς δώσῃ, ἀλλὰ τὰς ἔδωσεν εἰς ἄλλον καὶ ἠπάτησε τὸν ἐντολέα του; καὶ δὲν εἶνε ἐπομένως ἡ προᾶξις μου αὐτὴ αἰσχρὰ καὶ ἀσυνείδητος, ὅπως ὁ ἴδιος εἶπε; Ἡ συνείδησίς μου μοῦ εἶπεν ὅτι αὐτὸς ὁ πτωχὸς Κώστας εἶχε δίκαιον ἡ ἐντολὴ τὴν ὁποίαν ἔλαβον ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ μὲ διέτασσε νὰ τοῦ δώσω τὸ δίκαιόν του. Ἦθελες λοιπὸν νὰ πράξω τὴν ἀτιμίαν νὰ καταχρασθῶ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς πατρίδος μου καὶ νὰ μὴ δώσω ἐκεῖ ποῦ πρέπει ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον παρηγγέλθη νὰ δώσω καὶ νὰ πράξω ἀκόμη καὶ τὴν ἄλλην ἀτιμίαν, νὰ καταρρίψω μὲ τὴν προᾶξίν μου αὐτὴν τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ κόσμου πρὸς τὴν δικαιοσύνην τῆς πατρὸς μου; Πολὺ ὠραία μὲ συμβουλεύεις, φίλε Κωστάκη, καὶ πολὺ διαφέρεσαι περὶ τῆς τιμῆς μου καὶ τῆς δικαιοσύνης.

Ὁ Κωστάκης, εὐαίσθητος καὶ φιλότιμος, ἔγινε κατακκόκινος ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ φίλου του, διότι ἠννόησε πόσον εὐτελῶς ἐσκέπτετο, τοῦ ἐζήτησε συγγνώμην καὶ ἀνεχώρησεν.

Ὁ χρόνος οὕτω παρήρχετο καὶ ὁ Χρῆστος ἐδείκνυεν εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν τὰς μεγάλας ἀρετὰς του. Τόσον ἀγνὸς καὶ μέγας ἦτον ὁ πόθος του καὶ ἡ προσπάθειά του διὰ τὸ καλὸν τοῦ Δήμου, ποῦ ὅλοι πλέον ἐγκωμιάζον καὶ ἐπᾶνον τὸν ἀξίον Δήμαρχον, ποῦ κατώρθωσε μὲ τὴν καλὴν του θέλησιν νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς συνδημότες του εἰς τὸν ἀληθῆ δρόμον τοῦ Θεοῦ. Ἡ φήμη του αὐτὴ ἐφθασε καὶ

μέχρι τοῦ Βασιλέως, ὅστις διωρισμένος ἀπὸ τὸν Θεὸν ν' ἀνταμείβῃ τοὺς ἐναρέτους ἀνθρώπους, ἔγραψεν εἰς τὸν Χρῆστον τὴν ἐξῆς ἐπιστολὴν :

«Κύριε Δήμαρχε,

«Εἶμαι πολὺ εὐτυχής, διότι μεταξὺ τῶν ὑπηκόων μου καὶ ηὐχαιώτατα μεταξὺ τῶν ὑπαλλήλων μου εὐρίσκονται ἄνθρωποι ἠὲ σὺ. Δύο ὁδοὶ ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον. Ὁ ὁδὸς τῆς ἀρετῆς καὶ ὁ ὁδὸς τῆς κακίας. Ὁ ὁδὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ ὁδὸς τοῦ διαβόλου. Ὁ λαὸς ὅσον ἔξυπνος καὶ ἂν εἶνε, εἶνε πάντοτε ἓνα μικρὸν παιδίον ποῦ δὲν εἴμπορεῖ νὰ διακρίνῃ εὐκόλως ποῖον ἀπὸ τοὺς δύο ὁδοὺς πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃ, οὔτε θὰ εἴμπορεῖ νὰ διακρίνῃ ποτέ, ἂν ἡ ὠραιότης ποῦ βλέπει τοῦ ἐνός ὁδοῦ εἶνε πραγματικὴ ἢ εἶνε ἡ ψευδὴς ὠραιότης ποῦ μεταχειρίζεται ὁ διάβολος διὰ νὰ ἀποπλανήσῃ τοὺς ἀνθρώπους. Ἡμᾶς λοιπὸν τοὺς ἄρχοντας τοῦ λαοῦ ἐκλέγει ἡ Θεία Πρόνοια διὰ νὰ τοῦ δεῖξωμεν μὲ εἰλικρινεῖαν καὶ νὰ τὸν ὁδηγήσωμεν μὲ ἐπιτιμότητα εἰς τὸν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, ὅπου πολλὰκις φαίνεται περισσότερον ἄσχημος ἀπὸ τὸν ὁδὸν τῆς κακίας. Ὄταν δὲ ὅλοι οἱ ἄρχοντες καὶ πρόκριτοι τοῦ λαοῦ θελήσουν μὲ καθε θυσίαν τῶν νὰ τὸν φωτίσουν καὶ νὰ τὸν ὁδηγήσουν εἰς τὸν καλὸν καὶ τίμιον ὁδὸν, δὲν εἴμπορεῖ παρὰ νὰ τὸ καταρθώσουν· διότι ἡ ἰσχυρὰ θελήσις ὑπερνεκῆ τὰ πάντα καὶ κυβερνεῖ τὸν κόσμον. Καὶ θὰ ἐσέλθῃ τότε ὁ λαὸς ἐξ αἰτίας τῶν ἄρχόντων τοῦ εἰς τὸν ὁδὸν τῆς εὐτυχίας, τῆς πραγματικῆς προόδου εἰς τὸν ὁδὸν ὅπου τὰ ἔθνη μεγαλύνονται, εὐτυχοῦν καὶ δοξάζονται.

»Σὺ λοιπὸν, ἐντιμε Κύριε Δήμαρχε, ἐνόησες τὴν ὑψηλὴν ἀποστολὴν σου καὶ ἐθυσίασες ὅλα τὰ ἀτομικά σου πᾶγαθὰ καὶ ἐμόχθησες ἀδιακόπως καὶ ἐκοπίασες διὰ νὰ βᾶ-

» ληες τόν λαόν εἰς τόν τιμημένον ὁρόμον τοῦ Θεοῦ. Τὸ ἠθέ-
 » λησες καὶ τὸ κατώρθωσες. Τὸ κατώρθωσες ὅμως, μόνον
 » διότι, ὅ,τι ἐσκέπτεσο καὶ ὅ,τι ἔπραττες, τὸ ἔπραττες χω-
 » ρὴς δόλον καὶ χωρὶς συμφέρον. Καὶ ἰδοὺ ὅτι σήμερον ὁ Δῆμος
 » σου ζῆ με ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν καὶ σὲ μακαρίζει.

» Ἡ πατρίς σου θὰ τὸ ἔχη καύχημά της ὅτι εἶσαι τέκνον
 » της καὶ ἐγὼ θὰ τὸ ἔχω καύχημά μου νὰ σὲ ὀνομάσω φίλον
 » μου· διότι οὔτε ἡ ὁμοιότης τῶν ἀξιωμαίων, οὔτε ἡ ὁμοιό-
 » ρτης τῆς θέσεως καὶ τῶν τίτλων, γεννᾷ τὴν πραγματικὴν
 » φιλίαν· τὴν κατ' ἀνάγκην φιλίαν, τὴν ψευδῆ, ναί. Τὴν
 » πραγματικὴν ὅμως, τὴν θεῖαν φιλίαν, τὴν γεννᾷ μόνον ἡ
 » ὁμοιότης τῆς καρδίας, ἡ ὁμοιότης τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν
 » φρονημάτων. Ἐνῷ διαφέρομεν πολὺ ἐξωτερικῶς, εὐρίσκω
 » ὅτι ἐντὸς τοῦ στήθους σου, εὐρίσκεται κἀτι τι ἐξοχον, ποῦ
 » ἡμεῖς ὀνομάζομεν καρδίαν, ἡ ὅποια εἶνε πλασμένη ἀπὸ τὴν
 » νευγενεστέραν ζύμην, ἡ ὅποια εἶνε πλασμένη ἀπὸ ἓνα κομ-
 » μᾶτι τοῦ Θεοῦ. Ἐνῷ ἡ διαφορά μας ἡ ἐξωτερικὴ εἰμπορεῖ
 » νὰ εἶνε πολὺ μεγάλη, εὐρίσκω τὸν πόθον σου τόσον εὐγενῆ
 » καὶ ἀγνόν, ὥστε νὰ ὁμοιάζῃ με τὸν ἰδικόν μου, εὐρίσκω τὰ
 » αἰσθήματά σου τόσον ἀγνὰ καὶ τόσον θεῖα, τόσον φιλόφθωπα
 » καὶ τόσον χριστιανικά, ποῦ νὰ δυσκολεύωμαι νὰ ἐννοήσω ἂν
 » καὶ τὰ ἰδικά σου καὶ τὰ ἰδικά μου δὲν ἐγεννήθησαν ἀπὸ
 » ἑμῖαν καὶ τὴν αὐτὴν καρδίαν. Ἐνῷ πολλοὶ θὰ σὲ νειμίζου
 » μικρόν, ἐγὼ σὲ εὐρίσκω πολὺ, παρὰ πολὺ μέγαν, διότι τὸ
 » πνεῦμά σου, ἡ ψυχὴ σου, τὰ φρονήματά σου φωτίζονται
 » ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὰς λαμπρὰς ἀκτῖνας τοῦ Θεοῦ. Ἐνῷ εἰς
 » τοὺς πολλοὺς εἰμπορεῖ νὰ φαίνεσαι ἐλάχιστος, ἐγὼ σὲ εὐ-
 » ρίσκω τὸν μεγαλείτερον ἀπὸ ὅλους, διότι ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς
 » σου καὶ ἡ χαρὰ σου, εἶνε νὰ ζῆς διὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώ-
 » πους, ὅπως ἀκριβῶς ἦτον ὁ σκοπὸς καὶ ἡ χαρὰ τοῦ Χριστοῦ
 » ἡμας, ὅπου ἔζησεν ὄχι διὰ τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ διὰ τοὺς

»ἄλλους. Ὡ τί ὑψηλός καὶ πανάγιος καὶ ὑπερουράνιος σκοπός!! Οἱ τοιοῦτοι δὲ ἄνθρωποι ἢ ἀπὸ βασιλικά ἀνάκτορα »κατάγονται ἢ ἀπὸ χωρικὰς καλύβας εἶνε οἱ πραγματικοὶ συγγενεῖς τοῦ Θεοῦ. Καὶ οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι, μὲ τοὺς ὁποίους πεύρισκω ὅτι ἔχω τόσῃν ὁμοιότητα ἐσωτερικῶς, εἶνε οἱ »πραγματικοὶ φίλοι μου, εἴτε μικροὶ εἶνε εἴτε μεγάλοι, εἴτε »ἐπίσημοι εἴτε ἄσημοι, εἴτε πλούσιοι εἴτε πτωχοί.

»Καὶ εἰς τὴν πλέον δὲ ταπεινὴν καλύβην καὶ εἰς τὴν πλέον »πτωχὴν καὶ πενιχρὰν οἰκίαν, δύναται νὰ γεννηθῇ τὸ μεγαλεῖον, »δύναται νὰ εὐρεθῇ ἡ μεγάλη ψυχὴ, ἀπαραλλάκτως ὅπως καὶ »εἰς τὸ πλέον καλλιμάρμαρον παλάτι· διότι τὸ πραγματικὸν »μεγαλεῖον εὐρίσκεται ἐντὸς καὶ ὄχι ἐκτὸς τοῦ ἑαυτοῦ μας. »Τὸ πραγματικὸν δὲ μεγαλεῖον τῆς ψυχῆς ἀποκτᾶται, ὄχι ὅταν »κατορθώσῃ κανεὶς νὰ κατοικήσῃ εἰς τὰ καλλιμάρμαρα μέγαλα, »ἀλλ' ὅταν ἀφιερῶσῃ τὴν ζωὴν του εἰς ἓνα ἱερόν σκοπὸν καὶ »ἀδιάφορον ἐὰν κἄθῃται ὑψηλὰ ἢ χαμηλὰ, ἐὰν εἶνε μικρὸς ἢ »μεγάλος. Διότι ὁ ἀδάμας ὅπου καὶ ἂν εὐρίσκῃται ἔχει τὴν »ἀξίαν του δι' ἐκείνους ποῦ τὸν γνωρίζουν· καὶ ὅσον εἰς »σκοτεινότερον μέρος τὸν ρίψομεν, τόσον περισσότερον τότε »εἰμπορεῖ νὰ φανῇ ἡ λάμψις του καὶ ἡ ἀξία του. Καὶ ἡ ταπει- »νοτέρα δὲ ἐργασία τοῦ μικροτέρου χωρικοῦ ἔχει ἄπειρον »ἀξίαν καὶ ἀνεκτίμητον, ὅταν ἡ πρόθεσις μὲ τὴν ὁποίαν γί- »νηται εἶνε ἀγνή καὶ εὐγενής· διότι ἡ ἀξία κάθε ἐργασίας ὅν »μετρεῖται ἀπὸ τὸ πολὺ καὶ ἀπὸ τὸν ὄγκον τῆς, ἀλλὰ ἀπὸ »τὴν ἀφοσίωσιν καὶ ἀπὸ τὸν σκοπὸν χάριν τοῦ ὁποῦ γίνεται. »Ἡ ἀξία τῆς ἐργασίας ἐνὸς γεωργοῦ, ποῦ εἶνε ἀρσιωμένος μὲ »αὐταπαρνήσιν εἰς αὐτὴν διὰ νὰ θρέψῃ τὰ μικρὰ τέκνα του· »ἡ ἀξία τῆς ἐργασίας ἐνὸς βοσκοῦ, ὁ ὁποῖος βρέχεται ἡμέραν »καὶ νύκτα διὰ νὰ ἐξοικονομήσῃ τὸν ἄρτον τῆς γρῆας μητέ- »ρας του, εἶνε τόσῳ μεγάλη καὶ ἀμέτρητος ποῦ ὅν εἰμπορεῖ »νὰ εἶνε μεγαλειτέρα ἡ ἀξία καμίας ἄλλης ἐργασίας. Ὅπου

»δήποτε λοιπόν καί ἂν κατοική τις καί ὅσον μικρός καί
 »ἀφανής καί ἂν εἶνε, δύναται νά γίνη μέγας καί ν' ἀπο-
 »κτήσῃ ὄχι τὸ ψευδές ἐξωτερικὸν μεγαλεῖον, ἀλλὰ τὸ πραγ-
 »ματικὸν μεγαλεῖον τῆς ψυχῆς.

» Ἐγὼ λοιπόν πρῶτος, κύριε Δήμαρχε, ἀπ' αὐτὴν τὴν
 »στιγμὴν θραύω καί καταρρίπτω ὅλους τοὺς φραγμοὺς καί ὅλα
 »τὰ μεσότοιχα ποῦ ὑπῆρχον εἰς τὰς διαφόρους τάξεις τῶν ἀν-
 »θρώπων καί τοὺς ἐχώριζον εἰς μικροὺς καί μεγάλους καί
 »ἐγκαταλείβω ἕνα νέον δρόμον καί ἀνοίγω ἕνα νέον βιβλίον,
 »εἰς τὸ ὅποιον θὰ γράφω ὅλους ἐκείνους ποῦ θὰ ἀποδεικνύων-
 »ται ὅτι εἰς κάθε ἐργασίαν των τοὺς ὠδήγησεν μία ἄδολος καί
 »χριστιανικὴ πρόθεσις, μία εἰλικρινὴς αὐταπάρησις, ἕνας
 »πῆρὸς σκοπός, χωρὶς καθόλου νά ἐξετάζω ἂν εἶνε πτωχοὶ καί
 »ἄσημοι γεωργοὶ ἢ ἂν εἶνε πλοῦσιοι εὐπατρίδαι· διότι ἐμὲ δὲν
 »ἐνδιαφέρει καθόλου ποῖοι ἦσαν οἱ πατέρες των καί οἱ πάπποι
 »των καί ποῖοι εἶνε οἱ τίτλοι των, οὔτε μὲ ἐνδιαφέρει ἂν εἶνε
 »πῆρσοι καί τρανοὶ κομματάρχαι. Ἐμὲ ἐνδιαφέρουν αἱ πρά-
 »ξεις αὐτῶν καί αἱ προθέσεις αὐτῶν· μὲ ἐνδιαφέρει ὅτι ἠκο-
 »υλόγησαν μὲ ἔργα τὰ βήματα τοῦ Χριστοῦ, μὲ ἐνδιαφέρει
 »ὅτι προσεπάθησαν νά φανοῦν χρήσιμοι εἰς τὴν ἀνθρωπότητα,
 »ἀδιάφορον καί ἂν δὲν τὸ κατώρθωσαν. Ἐμὲ δὲν ἐνδιαφέρει ἡ
 »εὐγένεια τῆς καταγωγῆς των, οὔτε ἡ εὐγένεια τῶν πατέρων
 »των καί τῶν συγγενῶν των, διότι αὐτὰ δὲν ἔχουν καμμίαν
 »σχέσιν μὲ τὸν ἰδικὸν των λογαριασμόν· ἐμὲ ἀρκεῖ ἡ εὐγένεια
 »τῆς ψυχῆς των. Προτιμῶ δὲ χιλιάκις τὸν χρήσιμον καί τί-
 »μιον υἱὸν ἑνὸς κακοῦ πατρὸς, παρά τὸν ἄχρηστον υἱὸν τοῦ
 »πλέον μεγαλοεργοῦ πατρὸς. Διαλάλησον λοιπόν, Κύριε Δή-
 »μαρχε, εἰς ὅλον τὸ χωρίον σου καί εἰς ὅλους τοὺς δημότας
 »σου, ὅτι αὐτοὶ ὅλοι ποῦ θὰ ἀκολουθήσουν τὰ βήματά σου καί
 »τὸ παράδειγμά σου καί θὰ φροντίζουν νά σπεύρουν τὴν ἀγά-
 »πην, τὴν χαρὰν καί τὴν ἀνακούφισιν εἰς τοὺς χωριανούς των,

»χωρίς να αύξήσουν κανενός τὸν πόνον καὶ τὴν θλίψιν, αὐτοὶ
 »ποῦ θὰ δίδουν τὸ καλὸν παράδειγμα μὲ τὴν ἔντιμον ἐργασίαν
 »των, ἀδιάφορον ἂν θὰ εἶνε ὅπως διόλου μικροὶ καὶ ἀφανεῖς,
 »αὐτοὶ θὰ εἶνε οἱ πραγματικοὶ φίλοι μου καὶ οἱ πλέον ἀγαπη-
 »μένοι μου ἀπὸ ὅλους τοὺς ὑπηκόους μου. Διαλάλησον μὲ ὄλην
 »τὴν δύναμίν σου εἰς τοὺς συγχωριανοὺς σου διὰ νὰ τὸ ἐννοή-
 »σουν καλῶς ὅλοι, ὅτι δι' ἐκείνους ποῦ εἶνε ἀφοσιωμένοι εἰς
 »τὴν ἐργασίαν των καὶ ὀδηγοῦνται πάντοτε εἰς αὐτὴν ἀπὸ μίαν
 »ἔντιμον καὶ εὐγενῆ πρόθεσιν, ὅσα μικρότεροι ἐξωτερικῶς
 »φαίνονται, τόσα μεγαλείτεροι ἐσωτερικῶς εἶνε καὶ τόσα
 »μεγαλειτέραν ἀξίαν ἔχουν· καὶ ὅτι αὐτοὶ ἐὰν εἶνε καὶ οἱ
 »πλέον τελευταῖοι τοῦ χωρίου σου ἄνθρωποι, εἶνε οἱ καλλι-
 »τεροι καὶ οἱ μεγαλείτεροι καὶ οἱ ἀγαπητότεροι καὶ εἰς τὸν
 »Θεὸν καὶ εἰς ἐμέ.

»Εἰς τὸ νέον λοιπὸν τοῦτο βιβλίον μου, Κύριε Δήμαρχε,
 »γράφω πρῶτον πρῶτον τὸ ὄνομά σου καὶ σὲ ὀνομάζω τὸν πρῶ-
 »τον φίλον μου καὶ σοῦ δίδω τὸ **παράσημον τῆς ἀρε-**
»τῆς, ὅχι διότι σοῦ χρειάζεται ἢ διότι τὸ θέλεις δι' ἱκανο-
 »ποίησιν, διότι ἐκεῖνος ποῦ ἐργάζεται δι' ἕνα καλὸν σκο-
 »πὸν καὶ ἐργάζεται διότι τοῦ τὸ ὑπαγορεύει, ὅχι ἢ ἐλπίς τῆς
 »ἱκανοποιήσεώς του, ἀλλὰ τὸ ἀγνὸν αἴσθημά του καὶ ὁ ἀγα-
 »θὸς καὶ εἰλικρινὴς πόθος του διὰ κάθε καλόν, ἐκεῖνος, λέγω,
 »ποῦ τοιοῦτοτρόπως εἰλικρινῶς ἐργάζεται, οὔτε ἐπιθυμεῖ οὔτε
 »ἐπιδιώκει ἱκανοποίησιν διὰ τὴν ἐργασίαν του, ἀλλὰ σοῦ τὸ
 »δίδω τὸ παράσημον διότι ἐγὼ ἔχω χρέος καὶ καθήκον, ὡς
 »ἄνωτερος ἄρχων τῆς πατρίδος μας, νὰ ἀνταμείβω τὴν ἀρε-
 »τὴν καὶ νὰ φανερώω ὅτι γνωρίζω νὰ ἐξιχνιάζω καὶ νὰ εὐ-
 »ρίσκω ὅπου καὶ ἂν κρύπτονται, νὰ ἐκτιμῶ καὶ νὰ ἀμείβω
 »τοὺς ἱεραρέτους ὑπηκόους μου ὅποιοι δῆποτε καὶ ἂν εἶνε».

ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Τ Ε Λ Ο Σ

ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Η ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ΤΩΝ Ν. ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

Ἀξιότιμε Κύριε Δ. Βουτετάκη,

Ἐλάβομεν τὸ ὑμέτερον βιβλίον, τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «**Ὁ Συνταγματικὸς Ἑλλησ**». Διελθόντες δὲ τοῦτο ἀνεύρομεν ἐν αὐτῷ κάλλος ἐννοιῶν τοιοῦτον, ὥστε κατὰ τὴν ἡμετέραν κρίσιν ἀποβαίνει οὐ μόνον ὠφέλιμον παιδ κὼν ἀνάγνωσμα, ἀλλὰ καὶ εὐάρεστον ἐντρύφημα εἰς πᾶσαν τάξιν Ἑλλήνων πολιτῶν.

Διατελοῦμεν μετ' ἄκρας πρὸς ὑμᾶς ὑπολήψεως

Οἱ Νομαρχ. Ἐπιθεωρηταί

Ν. ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΔΗΣ

Ν. ΜΠΕΜΠΕΛΗΣ

Ν. ΠΙΜΠΛΑΚΗΣ

Α. ΚΟΚΚΙΝΑΚΗΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Μετὰ τὴν κατὰ κεφάλαια ἀνάλυσιν τοῦ παρόντος ἔργου ἢ ἐκ τῶν ὑποφωτισμένων εἰδικῶν ἀρθρῶν Ἐπιτροπεία, προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφίας τοῦ ἔθν. Πανεπιστημίου καὶ πρυτάνεως τῶν παιδαγωγῶν, κ. κ. **Χ. Παπαδοπούλου**, συνεπάγεται ἐπὶ λέξει, ἐν τῇ πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἐπισήμῳ ἐκθέσει της, τὰ ἑξῆς :

«Τοιοῦτον ἐν κεφαλαίοις εἶνε τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου τούτου, ὅπερ ὁ Δημ. Βουτετάκης, Κρής ἀνὴρ, συνέγραψε Θεορμὴ φιλοπατρία διαπνέει τὸ βιβλίον, ὅπερ ὁ συγγραφεὺς ἠθέλησε νὰ προσφέρῃ ὡς ἀνάγνωσμα εἰς τὸν γενναῖον λαὸν τῆς ἡρωϊκῆς αὐτοῦ πατρίδος, εὐθύς ὡς αὐτὴ ἀπυλλάγη τοῦ ξενικοῦ ζυγοῦ, διδάσκων δι' αὐτοῦ τοὺς συμπολίτας του, τίνα εἶνε τὰ καθήκοντα τοῦ ἀληθοῦς πολίτου καὶ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὴν πατρίδα καὶ πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τὸν λαὸν καὶ ἰδίᾳ τὸν Κρητικὸν προώριζεν ὁ συγγραφεὺς τὸ βιβλίον του, διὰ τοῦτο καὶ διὰ τῆς γλώσσης τοῦ λαοῦ, πολλαχοῦ δὲ καὶ διὰ λέξεων καὶ ἠράσεων τοῦ Κρητικοῦ ἰδίᾳ γλωσσικοῦ ἰδιώματος προσεπάθησε νὰ διδάξῃ ὑψηλὰς ἀληθείας καὶ θωτήρια διδάγματα καὶ δυνάμεθα καὶ ἡμεῖς ὡς πολλοὶ ἄλλοι νὰ συγχαρῶμεν τῷ συγγραφεῖ διὰ τὴν ἐπιτηχίαν τοῦ σκοποῦ του. Διότι ὄντως τὸ βιβλίον τοῦ κ. Δημ. Βουτετάκη εἶνε λαμπρὸν διὰ τὸν λαὸν ἀνάγνωσμα καὶ θὰ πύχόμεθα ν' ἀναλάβῃ ἢ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Α. Β. Ὑψ. τῆς Παιδαγωγικῆς Σοφίας «Ἐταιρία πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων», τὴν ἀνατύπωσιν τοῦ βιβλίου πρὸς ὅσον τὸ δυνατόν εὐρύτερον ἐξάπλωσιν αὐτοῦ ἀνὰ τὸν Ἑλληνικὸν λαόν.»

Ὁ Πρόεδρος

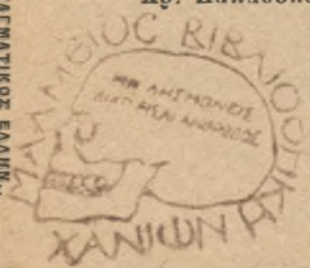
Χρ. Παπαδόπουλος (Διευθ. τοῦ Παιδαγωγικοῦ φροντιστηρίου)

Τὰ Μέλη

- Ἀν. Σακελλάριος** (Διευθ. Δ.δασκ. κλειοῦ)
- Β. Ἰατριδῆς** (Ν. Ἐπιθ. τῆς Δ. Ἐκπαίδευσως)
- Δ. Κουβελάς** (Νομ. κρ. Ἐπιθεωρητῆς. . . . .)
- Ν. Βουλγιάδης** (Νομ. κρ. Ἐπιθεωρητῆς. . . . .)

110 ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΕΛΛΗΝ.

Μερόντις τῆς

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΧΑΝΙΩΝ

مكتبة البلدية خانيون

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΠΑΜΕΙΟΣ ΒΙΒΛΙΟΠΛΗΘΗΣ
ΜΕ ΑΝΤΙΜΟΝΕΣ
ΣΙΑΤ ΑΥΛΗ ΑΝΘΡΩΠΩΝ
ΧΑΝΙΩΝ

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΗΜΩΝ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΜΕ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΝΔΥΜΑ

Κατὰ τὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ πρῶτον κίθρον Του